

Zpráva o finanční stabilitě

podzim 2022

Česká národní banka — Zpráva o finanční stabilitě — podzim 2022

Zpráva o finanční stabilitě – podzim 2022 byla projednána bankovní radou ČNB na jejím pravidelném jednání o otázkách finanční stability 30. listopadu 2022 a zveřejněna 16. prosince 2022. Obsahuje – až na dílčí výjimky – informace dostupné k 30. červnu 2022. V elektronické verzi je dostupná na [webových stránkách ČNB](#), kde jsou uveřejněna také podkladová data k tabulkám a grafům použitým v textu této publikace.

Mandát ČNB

Péče o finanční stabilitu je definována v zákoně o České národní bance (ČNB) č. 6/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako jeden z jejích klíčových cílů:

§ 2

(2) Česká národní banka plní tyto úkoly:

...

e) rozpoznává, sleduje a posuzuje rizika ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makrobezpečnostní politiku; v případě potřeby spolupracuje na tvorbě makrobezpečnostní politiky s orgány státu, jejichž působnosti se tato politika týká

...

ČNB definuje finanční stabilitu jako situaci, kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň vykazuje vysokou míru odolnosti vůči šokům. Definice ČNB vychází z toho, že k narušení finanční stability dochází v důsledku procesů uvnitř finančního sektoru, které vedou ke vzniku zranitelných míst, jakož i vlivem silných šoků, jejichž zdrojem mohou být vnější okolí, domácí makroekonomický vývoj, velcí dlužníci a věřitelé, hospodářské politiky nebo změny v institucionálním prostředí. Případná interakce zranitelných míst a šoků přitom může vést ke kolapsu systémově významných finančních institucí a k narušení funkcí finančního systému při zajištění finančního zprostředkování a platebního styku.

Cílem ČNB z hlediska finanční stability je zajištění takové míry odolnosti systému, aby byla minimalizována rizika vzniku finanční nestability. K plnění tohoto cíle ČNB jako centrální banka i dohledový orgán využívá nástrojů, které jí dává k dispozici zákon o ČNB, zákon o bankách a případně i další legislativní akty. Velký význam má v této oblasti i spolupráce s ostatními národními i mezinárodními institucemi. ČNB se při plnění cíle finanční stability snaží působit především preventivně a široce komunikovat s veřejností potenciální rizika a faktory vedoucí k ohrožení finanční stability. Nedílnou součástí komunikace je i tato Zpráva o finanční stabilitě.

V reakci na globální finanční krizi došlo v centrálních bankách k posílení významu cíle finanční stability. Prostřednictvím novely zákona o ČNB č. 227/2013 Sb. došlo v roce 2013 k formálnímu zavedení makrobezpečnostní politiky, která má k udržování finanční stability přispívat. Hlavním cílem makrobezpečnostní politiky je v souladu se [Strategií ČNB](#) omezení systémového rizika, tedy rizika nestability finančního systému jako celku. Na mezinárodní úrovni je vedena diskuse o nástrojích makrobezpečnostní regulace, které představují sadu preventivních opatření k zabránění vzniku finanční nestability. Na úrovni Evropské unie působí od roku 2011 společná instituce pro identifikaci systémových rizik a makrobezpečnostní politiku – Evropská rada pro systémová rizika (European Systemic Risk Board, ESRB), která spolu se třemi celoevropskými sektorovými dohledovými orgány (EBA, ESMA a EIOPA) tvoří Evropský systém finančního dohledu (European System of Financial Supervision, ESFS). V případě identifikace zvýšených rizik systémového charakteru ESRB vydává varování a doporučení vedoucí k jejich zmírnění. Představitelé ČNB se na činnosti ESRB přímo podílejí, a to jak na úrovni guvernéra ČNB a dalšího člena bankovní rady v Generální radě ESRB, tak i formou účasti expertů ČNB v pracovních skupinách. ČNB je od roku 2011 zastoupena rovněž v Regionální poradní skupině Rady pro finanční stabilitu (Financial Stability Board) zřízené skupinou G20.

ČNB vývoj ve všech oblastech relevantních pro finanční stabilitu pravidelně sleduje a podrobně analyzuje. Členové bankovní rady ČNB se scházejí s experty klíčových útvarů na pravidelných jednáních o otázkách finanční stability. Na těchto setkáních je prezentováno široké spektrum informací o vývoji rizik v domácím finančním systému i v zahraničí, je vyhodnocena pozice české ekonomiky v rámci finančního cyklu a v případě identifikace rizik pro finanční stabilitu je diskutována možnost použití nástrojů regulace, dohledu nebo jiných složek hospodářské politiky s cílem potlačení těchto rizik či jejich potenciálních důsledků.

Obsah

SLOVO GUVERNÉRA	4
I. ROZHODNUTÍ A HODNOCENÍ RIZIK PRO FINANČNÍ STABILITU	5
II. REÁLNÁ EKONOMIKA A FINANČNÍ TRHY	7
II.1 Makroekonomické a finanční prostředí	7
BOX 1: Změny v nastavení nestandardních operací ECB na volném trhu	9
BOX 2: Vliv daně z nemovitých věcí na dynamiku cen rezidenčních nemovitostí	13
II.2 Domácí nefinanční sektor	17
BOX 3: Vývoj cizoměnových úvěrů v sektoru nefinančních podniků	21
III. FINANČNÍ SEKTOR	24
III.1 Vývoj ve finančním sektoru	24
III.2 Bankovní instituce	24
BOX 4: Zkušenosti s tvorbou opravných položek dle IFRS 9 a jejich implikace pro makrobezpečnostní politiku	28
BOX 5: Systémová rizika cizoměnových úvěrů v bankovním sektoru	32
III.3 Nebankovní finanční instituce	34
BOX 6: Ilustrativní analýza možných kanálů dopadu klimatických rizik na pojišťovny	37
III.4 Makrozátěžový test bankovního sektoru	39
BOX 7: Řízení environmentálních rizik finančními institucemi působícími v ČR a vykazování informací souvisejících se změnou klimatu	45
IV. MAKROBEZŘETNOSTNÍ POLITIKA	48
IV.1 Cíle a nástroje makrobezpečnostní politiky ČNB	48
IV.2 Strukturální kapitálové rezervy	50
IV.3 Proticyklická kapitálová rezerva	52
IV.4 Rizika spojená s trhy nemovitostí	57
V. CHARTBOOK	64
SLOVNÍČEK POJMŮ	77
SEZNAM ZKRATEK	81
MEZINÁRODNÍ ZKRATKY ZEMÍ	83
PŘEHLED VYBRANÝCH INDIKÁTORŮ	84

Slovo guvernéra

Vážení čtenáři,

dovolte mi představit podzimní vydání Zprávy o finanční stabilitě. Tato zpráva slouží jako jeden z hlavních podkladů pro bankovní radu při hodnocení rizik v domácím finančním sektoru a pro rozhodování ohledně nastavování makrobezpečnostní politiky ČNB. Na listopadovém jednání o otázkách finanční stability jsme společně s kolegyněmi a kolegy z bankovní rady ponechali na stávající úrovni sazbu proticyklické kapitálové rezervy i horní hranice úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI. V době, kdy je náš hlavní cíl podstatné snížení inflace, musíme být velmi přísní a neslevovat v nárocích na banky i jejich klienty, aby vznikalo méně dluhů. Přijatá opatření zároveň pomohou udržet silný a stabilní finanční systém i v této nelehké ekonomické situaci.

V současné době se většina zemí potýká s obdobnými obtížemi jako Česká republika. Jsou jimi zvýšená inflace a tržní volatilita, nejistota ohledně budoucího ekonomického vývoje či rychlý růst zadluženosti. Příčiny těchto potíží jsou rovněž obdobné: následky pandemie COVID-19, zpřísňování finančních podmínek a energetická krize související s geopolitickým napětím. Nejrůznější podpůrné vládní programy pomáhají ztíženou ekonomickou situaci překonat, často však za cenu výrazného růstu veřejného zadlužení.

Domácnosti a firmy v České republice již pocítují ve svých rozpočtech nepříznivé dopady vyšší inflace a slabší hospodářské aktivity, což je patrné i z jejich rychle se zhoršujícího sentimentu a z klesající reálné spotřeby domácností. Platební neschopnost podniků a nezaměstnanost se vzhledem k doznívajícímu působení podpůrných politických opatření prozatím zvýšily jen nepatrně. S rostoucími náklady a zpřísňujícími se finančními podmínkami však roste riziko, že se rychle projeví nárůst zranitelnosti, a to především u zadluženějších subjektů.

V této zprávě se dočtete o tom, že domácí finanční systém je na taková rizika dobře připraven a v současných podmínkách si zachovává silnou kapitálovou i likviditní pozici. Tak tomu je i díky aktivnímu využívání makrobezpečnostních nástrojů ČNB. Ty přispívají k udržení dostatečné míry obezřetnosti a odolnosti finančního sektoru, a to zejména v době zvýšeného finančního napětí. Vysokou odolnost největšího sektoru ve finančním systému – bank – vůči výrazně nepříznivému vývoji ostatně potvrdily i podzimní zátěžové testy.

Chtěl bych veřejnost ujistit, že kroky přijaté bankovní radou jsou dostatečné k udržení finanční stability. ČNB bude i nadále bedlivě sledovat a vyhodnocovat dopady ztížených hospodářských a finančních podmínek na jednotlivé domácí sektory a na stabilitu celého finančního systému. Bankovní rada je zároveň připravena adekvátně reagovat pomocí makrobezpečnostních nástrojů na případné zesilování rizik ohrožující domácí finanční sektor.

Jménem České národní banky

Aleš Michl

guvernéř

I. ROZHODNUTÍ A HODNOCENÍ RIZIK PRO FINANČNÍ STABILITU

Bankovní rada ČNB na svém jednání o otázkách finanční stability dne 30. listopadu 2022 rozhodla ponechat sazbu proticyklické kapitálové rezervy na úrovni 2,5 %, kterou budou banky povinny dodržovat od 1. dubna 2023. Bankovní rada dále rozhodla na základě vyhodnocení vývoje rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí a trhem rezidenčních nemovitostí ponechat horní hranice úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI na úrovních platných od 1. dubna 2022. Hodnota standardní horní hranice ukazatele LTV je stanovena na 80 %, ukazatele DTI na úrovni 8,5násobku čistých ročních příjmů a ukazatele dluhové služby DSTI na 45 % čistých měsíčních příjmů žadatele. Pro žadatele mladší 36 let platí u financování vlastního bydlení vyšší horní hranice – 90 % u ukazatele LTV, 9,5násobek u ukazatele DTI a 50 % u ukazatele DSTI.

Světová i domácí ekonomika čelí v prostředí mimořádně vysokých nejistot zvýšeným rizikům pro ekonomickou aktivitu a cenovou i finanční stabilitu. Výhledy globálního ekonomického vývoje se přehodnocují směrem dolů a přetrvávají globální inflační tlaky spojené zejména s nárůstem cen energetických a agrárních komodit. Střednědobé výhledy jsou zatíženy výjimečně vysokou nejistotou. V prostředí rychle rostoucí inflace začaly centrální banky nejen ve vyspělých ekonomikách zpříšňovat měnovou politiku. V důsledku toho došlo na globálních finančních trzích k růstu výnosů státních dluhopisů, ke korekci cen řady finančních aktiv, k čemuž přispěl i nárůst globální rizikové averze, a zvýšila se rovněž pravděpodobnost poklesu cen nemovitostí. Další pokles cen finančních aktiv či jejich zvýšená volatilita zůstávají i nadále významným rizikem, přičemž tržní napětí a důsledky případných zesílených výprodejů aktiv se mohou rychle přelévat napříč trhy a regiony. Na pozadí silných domácích i zahraničních cenových tlaků, na které reagovala ČNB zvýšením svých měnověpolitických sazeb až na úroveň 7 %, začala ochlazovat i domácí ekonomika. V závěru roku 2022 očekává prognóza ČNB její přechod do meziročního poklesu, ve kterém pravděpodobně setrvá po několik čtvrtletí.

Vysoké ceny komodit a zpříšňování finančních podmínek dopadají na soukromý nefinanční sektor. Zpříšňování finančních podmínek a s tím spojený růst nákladů na obsluhu dluhu postupně vytváří společně s růstem cen vstupů citelný tlak na nefinanční podniky v EU, z nichž celá řada vykazuje vysokou míru zadluženosti. Rizikům v souvislosti s nárůstem dluhové služby mohou být vystaveny rovněž domácnosti, které v dřívějším prostředí nízkých úrokových sazeb v mnoha zemích EU značně zvýšily svou zadluženost skrze dluhové financování nákupu rezidenčních nemovitostí. Obdobně by tomu mohlo být i v případě některých českých domácností, neboť dynamika úvěrů na bydlení v ČR patřila v posledních letech k nejsilnějším, nárůst korunových úrokových sazeb od podzimu 2021 patřil k nejvyšším v EU a mezi nejvyšší se řadila také míra růstu životních nákladů. U domácích nefinančních podniků převládá obdobně jako v EU značná heterogenita napříč odvětvími, nicméně v souhrnu vytváří kombinace rostoucích cen vstupů a nákladů na obsluhu dluhu zvýšený tlak na finanční zdraví sektoru. S podzimní prognózou ČNB je konzistentní zvýšení míry selhání úvěrů poskytnutých domácím soukromému nefinančnímu sektoru, který by však měl být schopen na horizontu prognózy ztíženou situaci bez systémově závažnějších otřesů ustát.

Deficitní hospodaření sektoru vládních institucí a nárůst objemu jeho zadlužení jsou doprovázeny zvyšujícími se svrchovanými expozicemi domácích bank. S prognózou ČNB je konzistentní pokračování vysokých deficitů hospodaření sektoru vládních institucí. S tím spojený nárůst objemu zadlužení povede ke zvýšení nabídky státních dluhopisů. Jejich zvýšené emise od roku 2020 vedly k nárůstu objemu svrchovaných expozic především u domácích bank. K snížení systémových rizik spojených s těmito expozicemi, zachování stabilního ratingového hodnocení důležitého pro poptávku po českých státních dluhopisech i ze strany nerezidentů a vytvoření dostatečného fiskálního prostoru pro řešení budoucích krizí je žádoucí brzké a věrohodné směřování veřejných rozpočtů ke strukturální vyrovnanosti.

Finanční sektor v ČR se v průběhu roku 2022 vyvíjel příznivě. Všechny hlavní segmenty finančního sektoru vykázaly nárůst aktiv a ziskovosti. Kapitálová pozice jeho klíčové části – bankovního sektoru – zůstává i díky kapitálovým rezervám a přebytku kapitálu nad regulačními požadavky robustní a příznivě se vyvíjí i jeho ziskovost. Odolnost bankovního sektoru pro případ krize posiluje postupné naplňování požadavku na kapitál a způsobilé závazky (MREL). Klíčovým rizikem zůstává další vývoj kvality úvěrového portfolia, kde lze pozorovat signály jejího zhoršování. Prozatím nejsou ve významnější míře doprovázeny zvýšenými očekáváním úvěrových ztrát. I z toho důvodu příkládá ČNB zásadní význam obezřetnému přístupu bank k úvěrovému riziku a včasné a konzervativní identifikaci očekávaných úvěrových ztrát.

Celkový objem aktiv spravovaných domácími nebankovními finančními institucemi v první polovině roku 2022 nadále rostl, a to z důvodu pokračujícího přílivu nových prostředků zejména do investičních fondů. Dynamika růstu nicméně zpomalila vlivem poklesu cen na globálních i domácích finančních trzích. Domácí nebankovní finanční instituce nadále zůstávají na agregátní úrovni odolné a nejsou bezprostředním zdrojem významných systémových rizik.

Provedený makrozátěžový test domácího bankovního sektoru potvrdil jeho odolnost v případě *Základního scénáře* i *Nepříznivého scénáře* spojeného s hypotetickou materializací tranzitivních a fyzických klimatických rizik. Jako celek by bankovní sektor plnil regulační limit kapitálového i pákového poměru v obou scénářích. Při naplnění *Nepříznivého scénáře* by se však kapitálové vybavení bank výrazně snížilo. Zvýšené nejistoty přispívající k nárůstu pravděpodobnosti naplnění *Nepříznivého scénáře* vyžadují vysokou míru obezřetnosti při řízení bilancí bank, jednotlivých rizik i kapitálu včetně dividendové politiky.

Bankovní rada ČNB rozhodla ponechat sazbu CCyB na 2,5 %. Banky budou povinny sazbu ve výši 2,5 % dodržovat od 1. dubna 2023, přičemž do té doby bude sazba proticyklické kapitálové rezervy postupně narůstat z aktuální 1,5% úrovně. I přes hodnoty vybraných makrofinančních indikátorů a výsledky analýz signalizujících sestup domácí ekonomiky z lokálního vrcholu finančního cyklu rozhodla bankovní rada sazbu CCyB ponechat na úrovni 2,5 %, a to zejména z důvodu vysokého objemu dříve přijatých cyklických rizik v bilanci bankovního sektoru. Do bilancí bank navíc vstupují dodatečná rizika prostřednictvím poměrně rychlé úvěrové dynamiky zejména cizoměnových úvěrů nefinančním podnikům. Bankovní rada rovněž přihlédla k současným geopolitickým a makroekonomickým nejistotám, které vytváří prostor pro náhlou a silnou materializaci dříve přijatých rizik. Vzhledem k absenci materiálních úvěrových ztrát přetrvává nízká tvorba opravných položek, což může činit bankovní sektor zranitelným. Za této situace je žádoucí, aby banky disponovaly relativně vysokými kapitálovými rezervami. V případě zhoršení ekonomické situace a vzniku významných úvěrových ztrát v domácím bankovním sektoru je ČNB připravena sazbu rezervy snížit, případně rezervu zcela uvolnit k pokrytí těchto ztrát při současném zajištění dostatečné kapitálové kapacity bank k úvěrování reálné ekonomiky.

Dostupnost bydlení se vlivem rychlého růstu cen rezidenčních nemovitostí dále zhoršila a zvýšilo se i odhadované nadhodnocení cen bytů ve vztahu k příjmům mediánové domácnosti a požadované výši úrokových sazeb.

Potenciálním zdrojem významných systémových rizik v domácí ekonomice je opakované roztáčení spirály mezi dluhovým financováním nákupu rezidenčních nemovitostí a jejich rychle rostoucími cenami. Rychlý meziroční růst cen rezidenčních nemovitostí v ČR přetrvávající i v první polovině roku 2022 se promítl do odhadované míry nadhodnocení bytů. Pro mediánovou domácnost byly ve druhém čtvrtletí 2022 ceny bytů zhruba o 60 % vyšší, než by odpovídalo jejich úrovni příjmů a požadovaným úrokovým sazbám. Podíl domácností, kterým příjmy umožňují bezpečné dluhové financování průměrného bytu při dané výši úrokových sazeb, poklesl pod 10 %, což přispělo k omezení dynamiky úvěrů na bydlení. Předchozí růst cen rezidenčních nemovitostí v prostředí zvyšující se míry nadhodnocení a snížené úvěrové aktivity vytváří potenciál pro jejich významnější cenovou korekci v budoucnu. ČNB odhaduje, že pravděpodobnost poklesu těchto cen během příštích dvou let o více než 10 % ve srovnání se současnou cenovou hladinou je přibližně 35 %. S podzimní prognózou ČNB je konzistentní překmit meziroční dynamiky cen rezidenčních nemovitostí do mírně záporných hodnot v polovině roku 2023 a návrat k růstu v roce 2024.

Úvěrové standardy LTV, DTI a DSTI se v roce 2022 zpřísnily v důsledku reakce ČNB na růst systémových rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí a vývojem na trhu nemovitostí.

Od 1. dubna 2022 platila hodnota standardní horní hranice ukazatele LTV 80 % (90 % pro žadatele mladší 36 let financující vlastní bydlení), ukazatele DTI 8,5násobek (resp. 9,5násobek) čistých ročních příjmů a ukazatele DSTI 45 % (resp. 50 %) čistých měsíčních příjmů žadatele. Přestože banky horní hranice úvěrových ukazatelů v převážné míře dodržovaly, v době jejich platnosti byl poskytnut vysoký podíl spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí s hodnotou ukazatele DSTI poblíž jeho hraniční hodnoty. Rizikovitost těchto úvěrů je zesílena vlivem nadhodnocení cen nemovitostí a růstu životních nákladů dlužníků. I nadále se tak v portfoliu bank kumulují rizika, i když nižší měrou vzhledem k dosavadnímu postupnému poklesu objemu čistých nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí v roce 2022.

Bankovní rada ČNB rozhodla o ponechání horních hranic úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI na úrovních účinných od 1. dubna 2022. Bankovní rada se shodla na tom, že i přes očekávaný pokles objemu nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí zůstávají rizika spojená s vývojem na hypotečním a nemovitostním trhu zvýšená. Roste pravděpodobnost poklesu cen obytných nemovitostí a v podmínkách vysokých cen energií a dalších životních nákladů se zvyšují rizika udržitelnosti dluhové služby domácností. Pro zachování horních hranic ukazatelů na stávajících úrovních rozhodla bankovní rada i z důvodu přetrvávajících ekonomických a geopolitických nejistot. Hodnotu horní hranice úvěrového ukazatele LTV ve výši 80 % (90 % pro žadatele mladší 36 let financující vlastní bydlení) vyhodnotila jako konzistentní s dosahováním cíle omezit rizika spojená s případným poklesem hodnoty zástav, která by mohla vést ke vzniku systémových úvěrových ztrát z nově poskytnutých spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí. Zároveň při svém rozhodnutí přihlédla k dopadu změny nastavení ukazatele LTV na domácnosti i vzhledem k cenové dostupnosti bydlení. Horní hranice ukazatelů DSTI a DTI ponechala na současné úrovni z důvodu zachování kvality úvěrového portfolia v situaci poklesu reálných příjmů, přičemž důležitou roli přisoudila i zachování stability a předvídatelnosti regulačního prostředí.

Další podrobné analýzy rizik pro finanční stabilitu a informace o nastavení makroobezřetnostní politiky zveřejní ČNB v červnu 2023 v publikaci *Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2023*, která bude podkladem pro jarní jednání bankovní rady o otázkách finanční stability.

II. REÁLNÁ EKONOMIKA A FINANČNÍ TRHY

II.1 MAKROEKONOMICKÉ A FINANČNÍ PROSTŘEDÍ

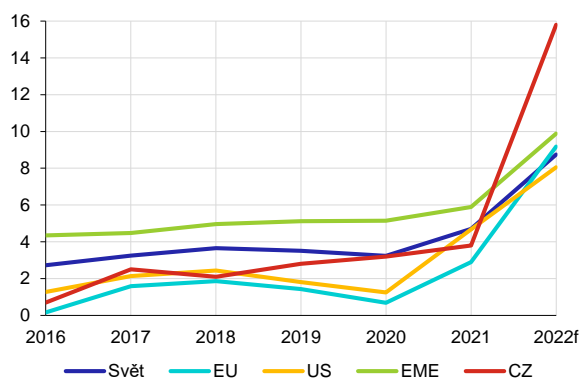
Světová ekonomika se potýká s růstem cen...

Od počátku roku 2022 dochází ke globálnímu růstu cen (Graf II.1), který doprovází značná volatilita na trzích energetických a agrárních komodit (Graf II.1 CB). Ve vyspělých ekonomikách působí proinflačně i napjatý trh práce (Graf II.2). Ačkoliv nižší napětí v globálních dodavatelských řetězcích ve srovnání s předchozími dvěma lety oslabuje nabídkové cenové tlaky, v opačném směru působí přetrvávající nedostatek materiálů (Graf II.2 CB) a oproti předpandemickému roku 2019 stále vyšší náklady na dopravu (Graf II.3 CB). Nejvýrazněji se rostoucí ceny energií projevily v evropských ekonomikách, a to v důsledku jejich přímé závislosti na dodávkách zejména zemního plynu z Ruska a snaze tuto závislost omezit. Ve Spojených státech působily proinflačně především poptávkové efekty. Uvedené cenové tlaky vedly k přehodnocení prognóz globální míry inflace MMF směrem nahoru (Graf II.4 CB).¹ V domácí ekonomice působily na růst cen v první polovině roku 2022 nabídkové i poptávkové faktory, ve druhé polovině roku pak převážně nabídkové. Se *Základním scénářem* je konzistentní dosažení vrcholu inflace v ČR koncem roku 2022², přičemž do blízkosti 2% cíle ČNB se inflace dostane v první polovině roku 2024 (Graf III.19).

Graf II.1

Vývoj míry inflace ve vybraných regionech

(roční míra inflace v %)

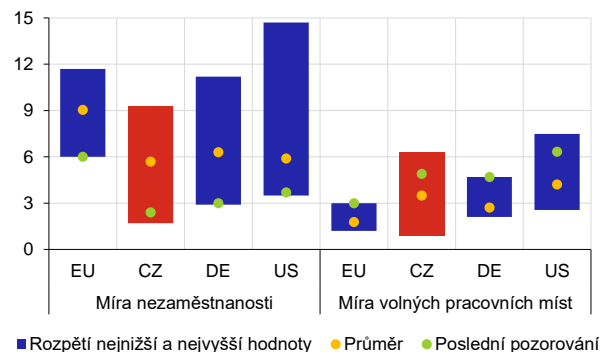
Zdroj: MMF, ČNB

Poznámka: Písmeno f označuje prognózu. Prognóza pro ČR vychází z podzimní prognózy ČNB ([ZoMP – podzim 2022](#)) a pro ostatní ekonomiky vychází z tříleté prognózy MMF zveřejněné ve [World Economic Outlook, říjen 2022](#).

Graf II.2

Ukazatele trhu práce ve vybraných regionech

(v %)

Zdroj: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics

Poznámka: Údaje o míře nezaměstnanosti jsou od roku 2000 do 31. 8. 2022. Údaje o míře volných pracovních míst jsou od roku 2012 do 30. 6. 2022 pro země EU a do 31. 8. 2022 pro US. Míra volných pracovních míst je vypočtena jako poměr počtu volných pracovních míst k součtu obsazených pracovních míst a volných pracovních míst (pro US jako poměr k počtu zaměstnaných osob).

... v prognózách se očekává její zpomalení

Hospodářský vývoj byl v první polovině roku 2022 napříč světovou ekonomikou smíšený. Zpomalení ekonomického růstu v Číně následkem protiepidemických opatření a zhoršující se situace na tamním trhu s nemovitostmi se skrze nižší poptávku z Číny (Graf II.3) a zpoždění v dodavatelských řetězcích postupně přenáší do světové ekonomiky. U zemí EU byl zaznamenán růst tažený zejména soukromou spotřebou, investicemi či turistickým ruchem, zatímco Spojené státy se již dostaly do fáze poklesu výstupu. Prostředí vysoké míry inflace a zpřísňujících se finančních podmínek se ve vyspělých ekonomikách již odrazilo ve výrazně klesajícím spotřebitelském i podnikatelském sentimentu³ (Graf II.5 CB) omezujícím poptávku. MMF v této souvislosti přehodnotil výhled globálního hospodářského vývoje pro roky 2022 a 2023 směrem dolů (Graf II.4).⁴ K přehodnocení došlo i v případě ekonomického vývoje v ČR. Ve druhém čtvrtletí 2022 se již promítal reálný pokles disponibilních příjmů domácností do omezení jejich spotřeby (Graf II.3, Graf II.6 CB). Očekává se, že ztížená finanční situace domácností a nefinančních podniků (část II.2) spolu s nižší zahraniční poptávkou budou tlumit domácí ekonomickou aktivitu i v roce 2023 (Graf II.4)⁵, přičemž návrat k růstu reálného HDP je předpokládán v roce 2024 (Graf II.6 CB). S prognózami je spojená vysoká míra nejistoty vzhledem k přetrvávajícímu geopolitickému napětí,

1 Více informací o vývoji inflace v zahraničí je uvedeno v publikaci [World Economic Outlook, říjen 2022](#).

2 Více informací o vývoji inflace v ČR je uvedeno v publikaci [ZoMP – podzim 2022](#).

3 Hodnoty PMI za [ČR](#), [DE](#), [EA](#) i [US](#) se dostaly do fáze kontrakce a vykazují stále klesající trend.

4 Více informací o vývoji zahraničních ekonomik je uvedeno v publikaci [World Economic Outlook, duben 2022](#) a [World Economic Outlook, říjen 2022](#).

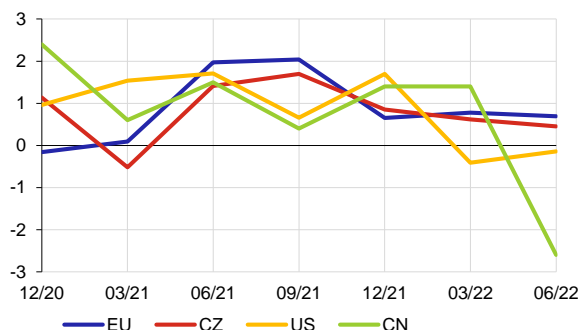
5 Více informací o vývoji ekonomiky ČR je uvedeno v publikaci [ZoMP – jaro 2022](#) a [ZoMP – podzim 2022](#).

možnému zpřísnění či znovuzavedení pandemických opatření s negativním dopadem na globální dodavatelské řetězce či důsledkům reakce finančních trhů na zpřísněné globální finanční podmínky.¹¹⁰

Graf II.3

Vývoj ekonomického růstu ve vybraných regionech

(mezičtvrtletní růst reálného HDP v %)

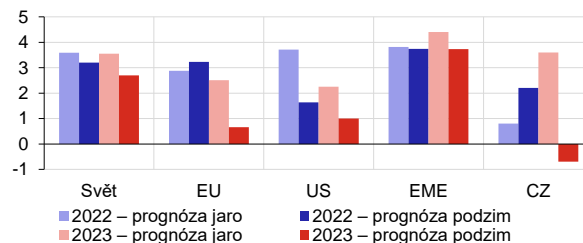

Zdroj: OECD

Graf II.4

Prognóza ekonomického růstu ve vybraných regionech

(meziroční růst reálného HDP v %)

Zdroj: MMF, ČNB

Poznámka: Prognóza pro ČR vychází z jarní a podzimní prognózy ČNB ([ZoMP – jaro 2022](#), [ZoMP – podzim 2022](#)), pro ostatní ekonomiky vychází z dubnové a říjnové prognózy MMF ([WEO, duben 2022](#), [WEO, říjen 2022](#)).

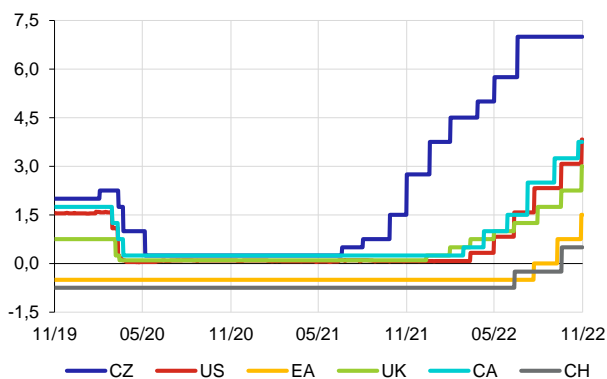
Centrální banky zpřísňují v reakci na vývoj inflace měnové podmínky...

Na zvýšenou inflaci reagovaly v průběhu roku 2022 centrální banky zpřísňováním měnové politiky (Graf II.5). Měnověpolitické sazby klíčových vyspělých ekonomik rostly opakovaně o 50 či 75 b. b. a k počátku listopadu 2022 se pohybovaly v rozmezí 0,5 % až 4 %.⁶ Další růst je očekáván i po zbytek roku 2022 a nejméně po část roku 2023.⁷ Nejvyšší úroveň, na kterou měnověpolitické sazby dle implikovaného očekávání trhů vystoupají v současném cyklu jejich zvyšování, dosáhla k 11. listopadu 2022 v případě US zhruba 5 %, v případě UK 4,6 % a v případě ECB 3 % (Graf II.6). Ke zpřísňování globálních měnových podmínek může začít docházet i prostřednictvím snižování bilancí klíčových centrálních bank.⁸ Prodej cenných papírů centrálními bankami či omezování úvěrových programů by mělo na jedné straně přispět k nárůstu sazeb z úvěrů a výnosů z dluhopisů i na delších splatnostech a zároveň ke snížení množství likvidity ve finančním systému. Na druhé straně se na finančních trzích zvýší dostupnost bezpečných aktiv, resp. kolaterálu určeného k zajištěnému financování. Konečný dopad snižování bilancí klíčových centrálních bank na jednotlivé finanční trhy tak nemusí být zcela jednoznačný, přičemž intenzita tohoto dopadu bude do značné míry odvislá od rychlosti snižování (BOX 1).

Graf II.5

Měnověpolitické sazby vybraných centrálních bank

(v %; poslední pozorování k 4. 11. 2022)

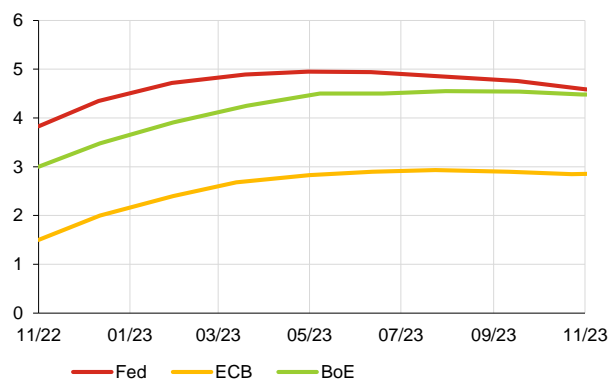
Zdroj: Refinitiv

Poznámka: V případě EA se jedná o depozitní sazbu. V případě US se jedná o střed pásma.

Graf II.6

Tržně implikovaná trajektorie vývoje sazeb

(v %; hodnoty k 11. 11. 2022)

Zdroj: Refinitiv

6 Americký Fed přistoupil v listopadu 2022 k již pátému zvýšení svého cílového pásma v řadě – a již počtvrté o 75 b. b. – na úroveň 3,75–4,00 %. Na jednání Fedu v prosinci 2022 se obecně očekává další zvýšení o nejméně 50 b. b. ECB na zářijovém i říjnovém zasedání roku 2022 zvedla depozitní sazbu o 75 b. b. a celkový nárůst od července do října 2022 činil 200 b. b. na 1,5 %. ECB zároveň zmínila, že plánuje ve zvyšování sazeb pokračovat. Ke zvyšování sazeb přistoupily na svých posledních zasedáních i další centrální banky, např. UK o 75 b. b. na 3 %, CA o 50 b. b. na 3,75 %, CH o 75 b. b. na 0,5 %.

7 Např. pro ECB viz [rozhodnutí a vyjádření ECB z 27. 10. 2022](#).

8 ECB od července 2022 ukončila čisté nákupy aktiv a v prosinci 2022 plánuje oznámit podmínky snižování bilance. BoE v únoru 2022 zahájila pasivní snižování bilance v podobě ukončení reinvestic splatných jistin a od listopadu 2022 zahájila výprodeje dluhopisů. Fed aktivně snižuje bilanci od června 2022, přičemž za prvních pět měsíců poklesl objem bilance zhruba o 3 %.

... zpřísněné finanční podmínky jsou rovněž v ČR

Růst dvoutýdenní měnověpolitické sazby ČNB do června 2022 na úroveň 7 % a její následná stabilita doprovázená komunikační potřeby setrvat na dané úrovni po delší dobu se projeví ve vývoji domácích úrokových sazeb a výnosů. Nejrychleji na zpřísněnou měnovou politiku ČNB reagovaly úrokové sazby nových úvěrů nefinančním podnikům, sazby korunových úrokových swapů a výnosy dluhopisů s krátkou dobou do splatnosti. Výnosy s delší dobou do splatnosti a sazby úvěrů domácnostem na bydlení reagovaly pomaleji a mírněji (Graf II.7). Od počátku roku 2022 se v reakci na rychlé zvyšování měnověpolitických sazeb postupně prohlubovala inverze výnosové křivky českých státních dluhopisů a na přelomu července a srpna rozdíl mezi krátkým koncem křivky a desetiletou splatností přesahoval 2 p. b. (Graf II.8). Vlivem následného zesílení očekávání finančních trhů ohledně přísnějších globálních i domácích finančních podmínek po delší dobu došlo k přechodnému nárůstu delších výnosů a zploštění křivky, v průběhu listopadu nicméně nižší než očekávaná inflace v ČR i v USA přispěla k opětovnému poklesu zejména na delších splatnostech (Graf II.8).

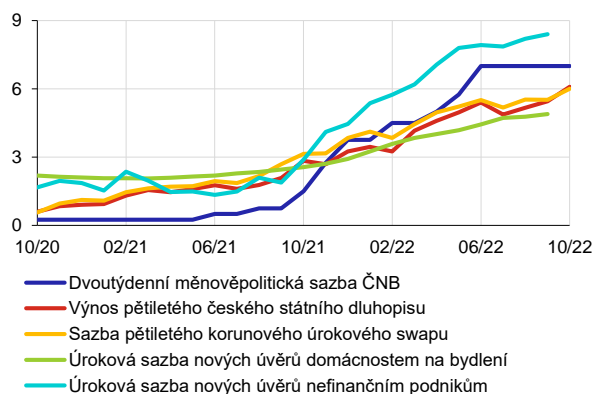
Výnosy českých státních dluhopisů mohou nadále podléhat zvýšené volatilitě

Sklon domácí výnosové křivky je zhruba v souladu s vývojem měnověpolitických sazeb v *Základním scénáři* a s nimi konzistentním vývojem výnosů českých státních dluhopisů (Graf III.19 v části III.4), kde se v nejbližších letech předpokládá relativně pozvolné uvolňování domácích finančních podmínek a setrvání měnověpolitických sazeb nad jejich neutrálními úrovněmi. V případě výnosů českých státních dluhopisů se zatím nepředpokládají náhlé neuspořádané reakce finančních trhů z důvodu obav o udržitelnost vládního dluhu (část II.2.1, Graf II.7 CB). Tyto výnosy však bývají relativně citlivé na zhoršování geopolitických podmínek či změny v hodnocení úvěrového rizika ČR. Jejich vývoj by mohla ovlivnit i změna rovnováhy na trzích státních dluhopisů vlivem zvýšené emisní aktivity nejen evropských států při současném snižování bilancí klíčových centrálních bank a v nejbližších čtvrtletích i výrazné zúžení úrokového diferenciálu korunových aktiv vůči EUR a USD.

Graf II.7

Úrokové sazby a výnosy v ČR

(v %)

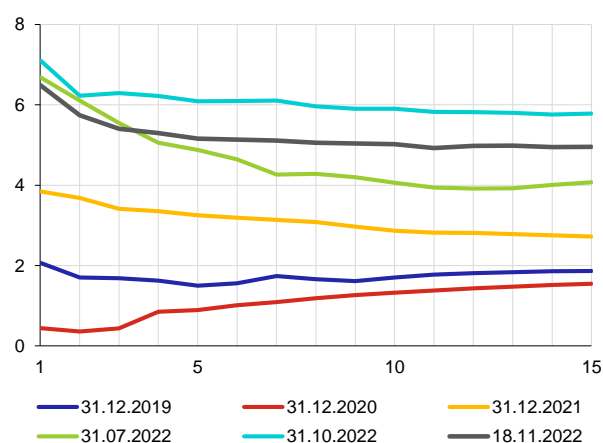
Zdroj: Refinitiv, ČNB

Poznámka: Hodnoty jsou ke konci měsíce s výjimkou úrokových sazeb nových úvěrů, u kterých jsou využity měsíční průměry. Tyto sazby zahrnují pouze korunové úvěry.

Graf II.8

Výnosová křivka českých státních dluhopisů

(v %; osa x: doba do splatnosti v letech)

Zdroj: Refinitiv, ČNB

BOX 1: Změny v nastavení nestandardních operací ECB na volném trhu

V návaznosti na zpřísnování měnové politiky ECB došlo koncem října 2022 ke změně nastavení nestandardních zajištěných operací prováděných ECB na volném trhu, tzv. TLTRO. Původním deklarovaným cílem operací TLTRO bylo poskytnout bankám zvýhodněné střednědobé financování (až na tři roky v případě TLTRO III) v prostředí nedostatku likvidity a nízké inflace s cílem výrazně uvolnit podmínky úvěrování a tím podpořit tvorbu úvěrů. Hlavní podmínkou ECB pro získání zvýhodněného financování ze strany bank bylo překročení referenční hranice velikosti portfolia úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru (mimo úvěrů domácnostem na koupi obytné nemovitosti) za určité referenční období. ECB spustila operace TLTRO I v roce 2014, TLTRO II v roce 2016 a TLTRO III v roce 2019, přičemž podmínky pro poskytnutí se v čase měnily.

Z účetního pohledu vzrostla bankám po využití TLTRO likvidní rezerva na straně aktiv a současně zajištěný střednědobý zdroj financování na straně závazků. Z regulačního pohledu vedly operace TLTRO za původních podmínek pouze k částečnému vylepšení likviditní pozice bank, neboť operace TLTRO byly zajištěny výhradně vysoce kvalitními a likvidními aktivy. Po propuknutí koronavirové pandemie však došlo k rozvolnění podmínek ze strany ECB v oblasti přijímaného

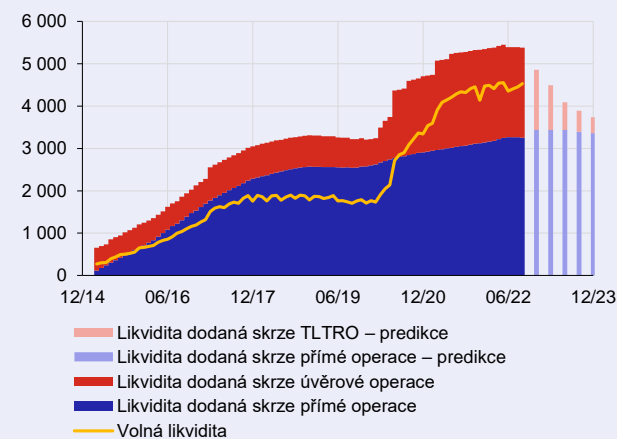
kolaterálu. To způsobilo nárůst poskytovaného kolaterálu mimo kategorii vysoce kvalitních a likvidních aktiv a vylepšení likviditní pozice bank měřené pomocí ukazatele LCR. Ke květnu 2021 bylo zajištění operací TLTRO tvořeno ze 74 % jinými než vysoce kvalitními a likvidními aktivy.

Změny v nastavení TLTRO provedené v listopadu 2022 se týkaly zvýhodněné sazby tohoto zdroje financování. Dle pravidel platných před listopadovou změnou byla sazba u operace TLTRO stanovena nejprve jako depozitní, resp. hlavní refinanční sazba ECB minus 50 b. b.⁹, od června 2022 pak jako průměr sazeb po dobu životnosti TLTRO. Vzhledem k tomu, že operacemi TLTRO byla zároveň v bilancích bank vytvořena dodatečná likvidní rezerva úročená depozitní sazbou ECB, dosahovaly banky výnosu ve výši až 50 b. b. Od 23. listopadu 2022 je sazba TLTRO navázána na aktuální hodnotu depozitní, resp. hlavní refinanční sazby, a to bez zvýhodnění ve výši 50 b. b. To pro banky znamená nulový až záporný výnos z této operace, neboť sazba z rezerv uložených u ECB bude stejná či nižší než sazba operace TLTRO. Vzhledem k možnému poklesu výnosnosti z těchto operací upravila ECB podmínky předčasného splacení TLTRO, což umožní bankám s dostatečnou likviditou uvolnit vázaná aktiva.

Změny v nastavení TLTRO budou částečně kompenzovat výnosy bank z volné likvidity uložené v ECB nevázané na TLTRO. Jedná se převážně o likviditu dodanou bankovnímu sektoru z přímých operací ECB, která k 30. září 2022 představovala 72 % volné likvidity (Graf 1). Operace TLTRO tedy tvoří menší část likvidní rezervy bank uložené u ECB. Vliv zpřísnění podmínek TLTRO III na likviditní situaci bankovního sektoru v eurozóně bude navíc rozložený do roku 2023 a první poloviny roku 2024, přičemž většina operací bude splatná v červnu 2023 (Graf 2).¹⁰ Jak již bylo výše naznačeno, určitý dopad splacení TLTRO lze očekávat na ukazatel LCR, neboť převážná část vázaných aktiv nespadá do kategorie vysoce kvalitních a likvidních aktiv. Tato aktiva tak po uvolnění nebudou moci plně kompenzovat pokles likvidní rezervy po splacení operace TLTRO. Případný dopad změn v nastavení TLTRO a jejich budoucí splacení na domácí bankovní sektor bude s ohledem na výše uvedené pozvolný a pouze nepřímý. Vzhledem k zachování strukturálního přebytku likvidity v eurozóně i po splatnosti TLTRO by nemělo docházet k významnému zhoršení dostupnosti eurového financování pro domácí banky (část III.2.3).

Graf 1 (BOX 1)
Operace ECB dodávající likviditu

(v mld. EUR)

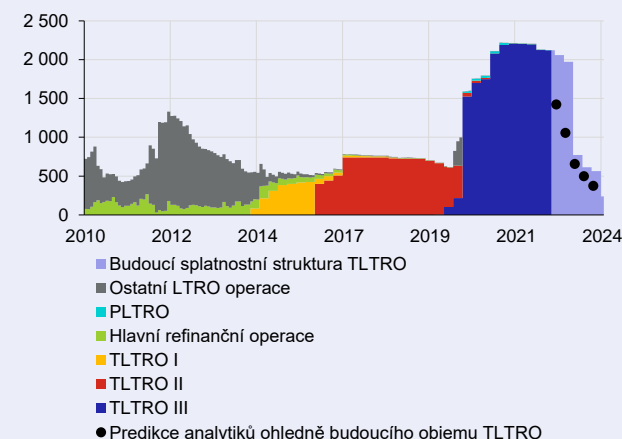

Zdroj: ECB, Bloomberg

Poznámka: Volná likvidita je tvořena vklady bank u ECB skrze běžné účty a depozitní facilitu nad povinnými minimálními rezervami. Předpověď analytiků ohledně likvidity dodané skrze TLTRO pochází z šetření agentury Bloomberg provedeného po 27. 10. 2022. Předpověď analytiků ohledně likvidity dodané skrze přímé operace pochází z říjnového kola (2022) The ECB Survey of Monetary Analysts a nezohledňuje rozhodnutí ECB ohledně TLTRO ze dne 27. 10. 2022.

Graf 2 (BOX 1)
Úvěrové operace ECB dodávající likviditu

(v mld. EUR)

Zdroj: ECB, Bloomberg

Poznámka: Předpověď analytiků pochází z šetření agentury Bloomberg provedeného po 27. 10. 2022. Splatnostní struktura TLTRO nezohledňuje možnost předčasného splacení.

9 V případě splnění referenční hranice úvěrů byly TLTRO úročeny depozitní sazbou sníženou o zvýhodnění ve výši 50 b. b. V případě nesplnění byly místo toho TLTRO úročeny hlavní refinanční sazbou, nicméně i v tomto případě se od ní odečetlo zvýhodnění ve výši 50 b. b.

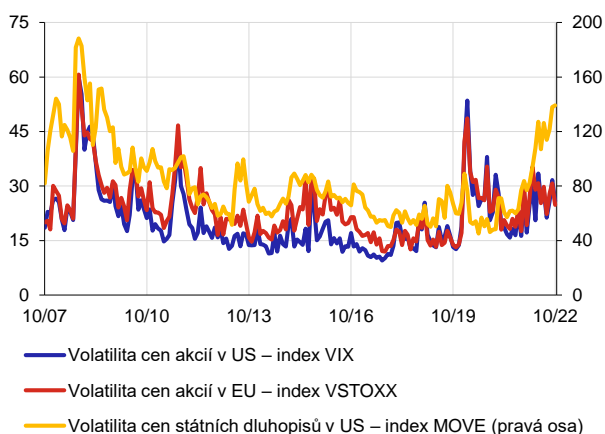
10 Riziko náhlých významných změn v likviditních podmínkách evropských bank je relativně nízké i s ohledem na fakt, že poslední TLTRO operace byla poskytnuta k 22. prosinci 2021. Nadále budou navíc dostupné tříměsíční LTRO operace, což jsou standardní operace na volném trhu. Ačkoli průzkum mezi analytiky provedený agenturou Bloomberg po 27. říjnu 2022 předpokládal rozsáhlé využití možnosti předčasného splacení, tyto předpovědi se prozatím nenaplnily. V listopadu bylo splaceno 300 mld. EUR, což představuje dolní hranici odhadu analytiků, jejichž odhady se pohybovaly v rozmezí 200–1500 mld. EUR. To naznačuje, že banky nadále považují TLTRO za zdroj relativně levného financování.

Na finančních trzích panuje zvýšená nejistota a s tím spojená volatilita...

Uskutečněný i dále očekávaný růst měnověpolitických sazeb již vedl k poklesu cen na dluhopisových i akciových trzích. K tomu přispěl i nárůst nejistoty ohledně budoucího geopolitického a hospodářského vývoje, pokračování inflační dynamiky a trajektorie zpřísňování finančních podmínek. Nejistota se odrazila ve volatilitě zejména na trzích státních dluhopisů (Graf II.9 – index MOVE, Graf II.8 CB – index pro svrchované riziko EU), jejichž výnosy rostly na nová mnohaletá maxima (Graf II.10). Zvýšené rizikové prémie a pokles cen zasáhly rovněž globální trhy korporátních dluhopisů a akcií (Graf II.9 CB, Graf II.9 – indexy VIX a VSTOXX), přičemž klíčové akciové indexy v dosavadním průběhu roku 2022 poklesly zhruba i o 20 % v porovnání s nevyššími úrovněmi dosaženými na přelomu let 2021 a 2022 (Graf II.10 CB). Průběh roku 2022 rovněž vedl k realizaci likviditních rizik spojených zejména s držbou derivátů, u nichž bylo v případě ztrátových pozic potřeba doplňovat marže. Likviditní napětí mělo dopad na trh dluhopisů ve Velké Británii, jelikož britské penzijní fondy využívající páku, včetně fondů zvyšujících svou páku prostřednictvím derivátů, reagovaly na nedostatek likvidity výprodeji britských státních dluhopisů. Skokový nárůst likviditních požadavků se týkal rovněž komoditních derivátů, což ovlivnilo zejména energetické společnosti využívající tyto deriváty k fixaci budoucích cen vyráběné energie (část II.2). Uvedené události se přitom mohou v nejbližším období na různých trzích do určité míry opakovat, jelikož jejich příčiny (inflační vývoj a zpřísňování měnových politik, nejistoty ohledně udržitelnosti veřejných financí, geopolitické napětí a volatilita cen energií) jsou spíše střednědobého charakteru a nelze očekávat jejich bezprostřední zmírnění.

Graf II.9
Ukazatele tržní volatility

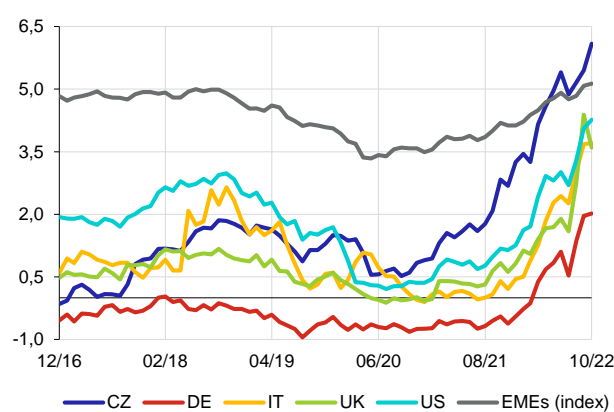
(v bodech)

Zdroj: Refinitiv

Graf II.10
Výnosy pětiletých státních dluhopisů vybraných zemí

(v %)

Zdroj: Refinitiv, ČNB

Poznámka: V případě EMEs se jedná o index výnosů napříč splatnostmi.

... přičemž ta souvisí i s vývojem veřejných financí zemí EU

Zvýšená volatilita na trzích státních dluhopisů zemí EU do určité míry souvisí i s vývojem jejich veřejných financí od začátku pandemie koronaviru (Graf II.11 CB). Po podpůrných vládních programech zmírňujících dopady pandemie nově zvyšuje zátěž pro veřejné rozpočty jednotlivých členských zemí EU finanční podpora omezující dopady cen energií na konečné odběratele (Graf II.11).¹¹ Podpora má nejčastěji podobu jednorázového příspěvku domácnostem a podnikům, snížení daní souvisejících s cenami elektřiny či zastropování cen elektřiny nebo zemního plynu.¹² Zvyšující se náklady na refinancování dluhu jako důsledek přísnějších finančních podmínek staví fiskální politiky před nutný kompromis mezi finanční podporou domácností a podniků a udržitelností veřejných financí zejména u vysoce zadlužených zemí (Graf II.12).¹³ Svrchované riziko je do určité míry snižováno relativně dlouhou průměrnou splatností vládních dluhů (Graf II.12 CB). Pokračování trendu rychlého nárůstu míry zadluženosti však může vést ke snížení ratingu zemí či náhlému přehodnocení rizika ze strany investorů, jaké nastalo např. na počátku října 2022 ve Velké Británii.¹⁴

11 Kooperace probíhá i na úrovni EU, kde byla přijata společná pravidla pro **opatření** redukcující dopady cen energií na konečné odběratele a byl podán **návrh na nouzové nařízení**, které má omezit vysoké ceny plynu v EU a zajistit bezpečnost dodávek během zimy 2022.

12 Konkrétní kroky přijaté jednotlivými vládami členských zemí EU od podzimu roku 2021 jsou chronologicky shrnuty v **článku** think tanku Bruegel.

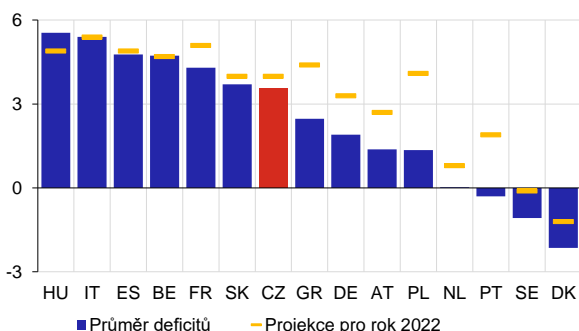
13 Viz např. **Sensitivity of sovereign debt in the euro area to an interest rate-growth differential shock**.

14 V UK byl navzdory rostoucím vládním výdajům představen program rozsáhlého snížení daňových příjmů. Reakcí na tento rozpočtový nesoulad bylo oslabení britské libry a výrazný růst výnosů britských státních dluhopisů, který dostal do problematické situace penzijní fondy. Tyto okolnosti vedly k nucenému nákupu státních dluhopisů ze strany BoE a stabilizaci situace na trhu.

Graf II.11

Deficity sektoru vládních institucí vybraných zemí EU

(v % HDP; údaje k 30. 6. 2022)

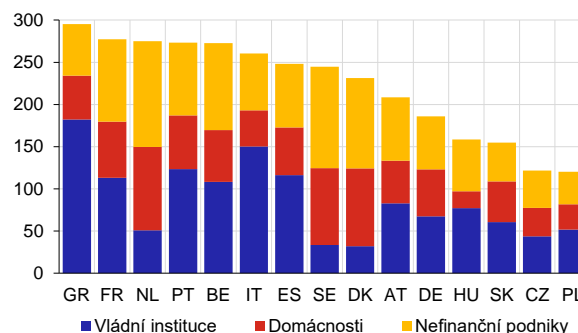
Zdroj: Eurostat, MMF

Poznámka: Průměr za třetí čtvrtletí 2021 až druhé čtvrtletí 2022. Údaje za IT a GR nejsou sezónně očištěny. Projekce pro rok 2022 vychází z publikace [Fiscal Monitor, říjen 2022](#).

Graf II.12

Míra zadluženosti ekonomických subjektů ve vybraných zemích EU

(v % HDP, údaje k 30. 6. 2022)

Zdroj: ECB

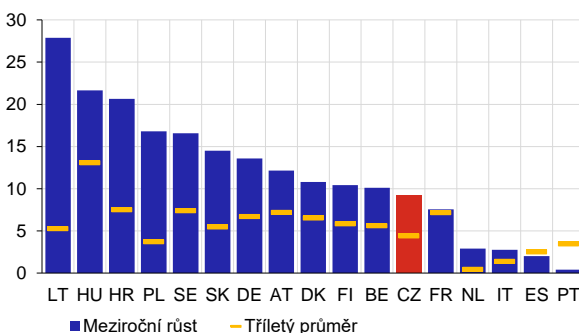
Vysoké ceny vstupů a přísnější úvěrové standardy dopadají na soukromý nefinanční sektor zemí EU

Míra ziskovosti nefinančních podniků v zemích EU se v první polovině roku 2022 udržovala nad úrovní dlouhodobého průměru (Graf II.13 CB). Vysoké ceny vstupů a snižující se agregátní poptávka mají potenciál snížit ziskovost, a tím zvýšit úvěrové riziko zejména u energeticky náročných firem. Na zadlužené nefinanční podniky a jejich kapacitu obsluhy dluhu začaly dopadat zpřísněné finanční podmínky (Graf II.14 CB). Navzdory vyšším úrokovým sazbám z úvěrů v zemích EU se meziroční růst podnikových úvěrů výrazně zvýšil (Graf II.13). Za tímto vývojem stála vedle rostoucích cen také potřeba energetických firem reagovat na výše zmíněné maržové požadavky ze ztrátových pozic v komoditních derivátech (Graf II.15 CB)¹⁵. I přes ztížené makrofinanční podmínky prozatím nedochází u nefinančních podniků v EU k vlně selhání. Jejich počet se stále udržuje výrazně pod hodnotou zaznamenanou ke konci předpandemického roku 2019¹⁶ (Graf II.16 CB). Úvěrové riziko evropských domácností je rovněž nízké, přičemž k tomu přispívají stále příznivé podmínky na trhu práce (Graf II.2). Případný růst nezaměstnanosti jako důsledek očekávané klesající ekonomické aktivity a snižující se reálný disponibilní příjem domácností (Graf II.17 CB) však mohou relativně rychle vést k nárůstu tohoto rizika. Nižší disponibilní příjem, přísnější úvěrové standardy (Graf II.14 CB) a vysoké ceny rezidenčních nemovitostí snižují dostupnost bydlení pro evropské domácnosti (Graf II.14) s potenciálem ochladit jejich doposud výrazné tempo růstu v mnoha zemích EU (Graf II.18 CB). K ochlazení by mohla přispět případná iniciativa ze strany vlád v podobě zvýšení daně z nemovitých věcí (BOX 2).

Graf II.13

Tempa růstu úvěrů nefinančním podnikům ve vybraných zemích EU

(v %; údaje k 30. 9. 2022)

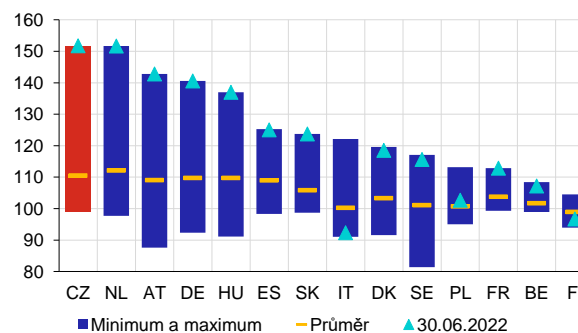
Zdroj: ECB, ČNB, MNB, NBP, Riksbank

Poznámka: Data pro ČR jsou očištěna o úvěrové portfolio Sberbank.

Graf II.14

Poměr cen nemovitostí k příjmům ve vybraných zemích EU

(bazický index; 2015=100)

Zdroj: OECD

Poznámka: Údaje za období od roku 2012 do 30. 6. 2022.

15 Výrazný meziroční růst úvěrů v odvětví těžby a dobývání může souviset i s prodloužením horizontu odklonu od fosilních paliv za účelem zajištění energetické bezpečnosti. Prodloužení odklonu od fosilních paliv a tedy pozdější snížení emisí CO₂ má potenciál zvýšit klimatická rizika. Současné vysoké ceny energií ale působí i k urychlení přechodu ke klimaticky neutrálním ekonomikám prostřednictvím vyšší návratnosti z investic soukromého nefinančního sektoru do obnovitelných zdrojů energie či energetické účinnosti, viz např. [Not too late – Confronting the growing odds of a late and disorderly transition](#).

16 Růst pokračuje zejména v odvětví dopravy a skladování, výrazně zasaženém pandemií i v současnosti vysokými cenami paliv. Více informací o zranitelnosti sektoru nefinančních podniků je uvedeno např. v příspěvcích od ECB: [Assessing corporate vulnerabilities in the euro area](#) a [Identifying the corporates most vulnerable to price shocks following the pandemic](#).

BOX 2: Vliv daně z nemovitých věcí na dynamiku cen rezidenčních nemovitostí

Výnos daně z nemovitých věcí (dále daň z nemovitostí) je ve srovnání s ostatními druhy daní ve většině vyspělých zemí poměrně nízký.¹⁷ V souvislosti se značnou zátěží pro veřejné rozpočty, která je spojena s podpůrnými programy zmírňujícími dopady pandemie koronaviru a následky energetické krize, se proto začínají objevovat diskuse ohledně možného zvýšení výnosu z této daně (Leodolter et al., 2022).¹⁸ Vedle potřeby navýšit příjmy vládních institucí se jako dodatečná motivace pro tento krok v literatuře uvádí snížení příjmové nerovnosti napříč domácnostmi či zmírnění nadměrné volatility cen nemovitostí v průběhu finančního cyklu (Poghosyan, 2016).¹⁹ V rámci této diskuse je z pohledu finanční stability relevantní především otázka, do jaké míry může tato daň ovlivňovat vývoj cen nemovitostí a zda ji lze potenciálně použít jako nástroj k omezení překotného růstu cen nemovitostí v růstové fázi finančního cyklu.

Tento box představuje vybrané kanály, jejichž prostřednictvím daň z nemovitostí ovlivňuje jejich ceny, a snaží se odhadnout velikost dopadů, které by případné zvýšení této daně vyvolalo. Vzhledem k absenci vhodných dat, na kterých by bylo možné provést detailní empirickou analýzu, jsou k posouzení dopadů využity dva strukturální modely využívané v ČNB pro analýzu trhu rezidenčních nemovitostí. Oba modely popisují chování cen nemovitostí primárně z pohledu vývoje poptávkových faktorů a počítají s neelastickou nabídkou v krátkém období. Přes řadu zjednodušujících předpokladů však poskytují určitou představu o tom, jak se zvýšení sazb daně z nemovitostí do jejich cenové dynamiky promítá.

První model („makrobezpečnostní“) předpokládá, že mezním kupujícím určujícími ceny na trhu je domácnost, která nemá na pořízení nemovitosti dostatek vlastních finančních zdrojů a musí využít dluhové financování. Ceny nemovitostí tak v modelu bezprostředně závisí na velikosti výpůjční kapacity domácností a odvíjejí se od dosažitelné výše úvěru, kterou jsou domácnosti schopny bezpečně splatit. Za této situace působí zvýšení daně na ceny nemovitostí skrze kanál snížení disponibilního příjmu, který by jinak domácnost byla schopna využít pro bezpečnou obsluhu dluhu. Druhý („investorský“) model vychází z teorie oceňování aktiv a předpokládá, že ceny nemovitostí odpovídají diskontovanému toku očekávaných příjmů z jejich vlastnictví. Oceňovací model je přitom uzpůsoben charakteristikám drobných investorů z řad domácností, kteří si pořízují bydlení určené k dalšímu pronájmu. V tomto modelu se předpokládá, že se zvýšení daně z nemovitostí promítá do jejich cen prostřednictvím snížení budoucích čistých příjmů, které je schopna daná nemovitost generovat.²⁰

Přes odlišné zaměření uvedených modelů vede analýza dopadů na ceny nemovitostí v obou případech k obdobným závěrům. V Tab. 1 je uvedena velikost dopadu zvýšení daně z nemovitostí implikovaná modelem pro různé výše její sazby, přičemž sazba je vyjádřena jako procento z hodnoty nemovitosti. Výsledky naznačují, že zvýšení daně z nemovitostí má na vývoj jejich cen dva druhy dopadů: i) jednorázový efekt v podobě skokové změny cenové úrovně a ii) následný trvalý dopad ve formě permanentního snížení cenové dynamiky. Z hlediska síly efektu je však významný pouze jednorázový efekt, naopak příspěvek vyšší sazby daně ke zpomalování cenové dynamiky v dalším období lze považovat za zanedbatelný pro ekonomicky smysluplný rozsah zvýšení daně (Tab. 1). To vyplývá ze skutečnosti, že velikost placené daně, o kterou se následně snižují disponibilní příjmy či příjmy z pronájmu, určuje při neměnné výši sazby pouze cena nemovitosti, resp. výhradně její změna. Při sazbách daně do jednoho procenta pak dopad do příjmů domácností není v absolutním vyjádření citelný a neovlivní následnou dynamiku.

V případě makrobezpečnostního přístupu závisí síla jednorázového dopadu na rozdíl od investorského přístupu rovněž na počáteční ceně nemovitosti, a tedy mimo jiné i na výchozí výši úrokových sazeb z hypotečních úvěrů a na míře uvolněnosti úvěrových standardů. V prostředí nízkých úrokových sazeb a rozvolněných horních hranic pro úvěrové ukazatele proto může zvýšení daně z nemovitostí znamenat pro domácnosti pořizující si vlastní bydlení citelné zpřísnění podmínek pro nákup nemovitosti kompenzující uvolněné finanční podmínky v ekonomice. Vzhledem k převážně jednorázovému charakteru tohoto účinku by však k němu došlo pouze v okamžiku zvýšení sazby daně.

17 Stanovení daňového základu, rozpočtové určení daní i způsob výpočtu daně se napříč státy značně liší. Pro snadné mezinárodní srovnání a další úvahy v tomto boxu je velikost roční platby daně vztažena k ceně nemovitostí v daném roce. Celosvětově se takto definovaná procentní sazba daně zpravidla pohybuje mezi kladnou nulou a zhruba 1 %. Výše této sazby pro ČR patří s hodnotou pod 0,1 % v mezinárodním srovnání zemí OECD k nejnižším. Samotný výpočet výše daně je však v ČR odlišný a vychází z výměry nemovité věci a aplikace příslušných koeficientů (koeficient podle velikosti obce, případně místní koeficient). Výnos daně je pak ze 100 % příjmem obcí, a nelze tak jeho prostřednictvím navýšovat příjmy státního rozpočtu.

18Leodolter, A., Princen, S. a Rutkowski A. (2022): *Immovable Property Taxation for Sustainable & Inclusive Growth*, Discussion paper No. 156, European Economy Discussion Papers, Evropská komise.

19 Poghosyan, T. (2016): *Can Property Taxes Reduce House Price Volatility? Evidence from U.S. Regions*, IMF Working Paper No. 2016/216.

20 V boxu je abstrahováno od možnosti investorů promítnout zvýšení daně z nemovitostí do nárůstu nájmu, proto prezentované výsledky představují horní mez možných dopadů. Kvalitativní závěry analýzy by se však po případném promítnutí daně z nemovitostí do požadovaných nájmu nezměnily.

Z provedené analýzy v souhrnu vyplývá, že jednorázové zvýšení sazby daně z nemovitostí se do jejich cen promítne také převážně jednorázově. Potenciál této daně jakožto nástroje či vestavěného stabilizátoru pro snižování rizik spojených s nadměrnou volatilitou cen nemovitostí napříč finančním cyklem se proto celkově jeví jako omezený. Pro tyto účely by bylo nutné výši sazby daně pravidelně upravovat a její změny navázat na makrofinanční proměnné úzce svázané s kolísáním cen nemovitostí. Tato praxe však není v mezinárodním měřítku využívána.

Tab. 1 (BOX 2)

Modelový dopad zvýšení daně z nemovitostí na jejich ceny

(v %)

Zvýšení sazby daně	Makrobezpečnostní přístup			Investorský (valuační) přístup		
	0,25 p. b.	0,5 p. b.	1 p. b.	0,25 p. b.	0,5 p. b.	1 p. b.
Jednorázový efekt: velikost poklesu cen nemovitostí						
Případ 1 Úroková sazba u úvěrů na bydlení: 2 % Průměrná výše DSTI: 40 % Hodnota LTV: 80 %	2,40	4,68	8,95	2,65	5,11	9,70
Případ 2 Úroková sazba u úvěrů na bydlení: 4 % Průměrná výše DSTI: 35 % Hodnota LTV: 80 %	1,70	3,34	6,46	2,53	4,94	9,42
Permanентní efekt: zpomalení cenové dynamiky						
Meziroční nárůst cen nemovitostí při nezměněné sazbě daně činí 10 %*	9,98	9,96	9,91	9,76	9,51	9,02

Poznámka: * V případě investorského přístupu závisí síla permanentního efektu na konkrétním scénáři, který vede k nárůstu cen, přičemž v některých scénářích nemusí být permanentní efekt vůbec přítomen. V tabulce je zachycena velikost permanentního efektu při nárůstu cen nemovitostí z důvodu dlouhodobého poklesu úrokových sazeb z úvěrů na bydlení. U investorského přístupu je rovněž abstrahováno od možnosti promítnout zvýšení daně do nárůstu požadovaného nájmu. Modelováno na datech o cenách rezidenčních nemovitostí v ČR.

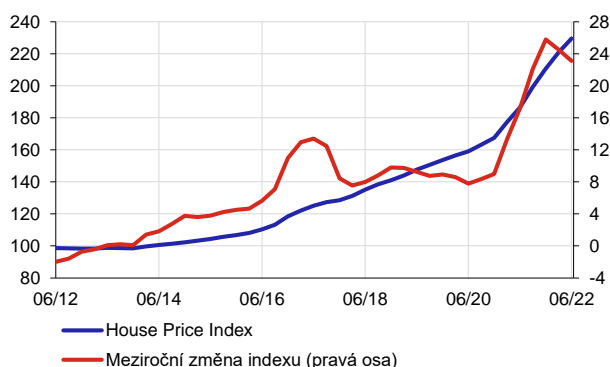
Úroveň cen domácích rezidenčních nemovitostí zřejmě dosáhla cyklického vrcholu...

Transakční ceny rezidenčních nemovitostí zaznamenaly v první polovině roku 2022 překotný růst, byť ve srovnání s koncem roku 2021 začala meziroční dynamika mírně zvolňovat (Graf II.15). Dostupná data z realitních kanceláří i transakční data z katastrálního úřadu (ČÚZK) naznačují, že ceny v následujících měsících stagnovaly či v některých segmentech začaly pozvolna klesat. Kolem poloviny roku tak cenová úroveň zřejmě dosáhla svého cyklického maxima. ČNB v návaznosti na svou podzimní prognózu očekává v *Základním scénáři* citelné zvolnění meziroční dynamiky cen rezidenčních nemovitostí do konce roku 2022 a její překmitnutí do mírně záporných hodnot v první polovině roku 2023 (Graf II.16). Pravděpodobnost významnější cenové korekce, než předpokládá *Základní scénář*, se zvýšila (Graf II.19 CB), přičemž scénářem předpokládaný vývoj je zatížen značnou mírou nejistoty.

Graf II.15

Realizované ceny rezidenčních nemovitostí v ČR

(2010 = 100; pravá osa: v %)

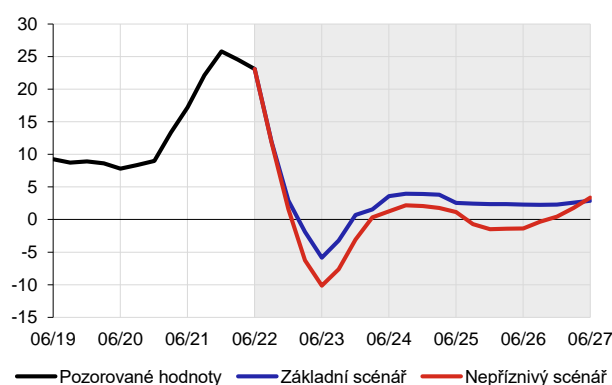

Zdroj: ČSÚ

Graf II.16

Projekce růstu cen nemovitostí v ČR

(meziroční růst v %)

... riziku korekce cen jsou vystaveny zejména starší byty v méně lukrativních lokalitách ČR

Z hlediska typu nemovitosti zaznamenaly zvolňující tempo růstu byty i rodinné domy, naopak ceny pozemků podle dostupných dat zatím obrát v cenovém vývoji nezaznamenaly (Graf II.20 CB). Zpomalení růstu transakčních cen u bytů mělo plošný charakter napříč většinou regionů, výrazně se na něm však podílela zejména zvolňující cenová dynamika v hlavním městě (Graf II.21 CB). Obdobný vývoj je možné pozorovat také z pohledu nabídkových cen (Graf II.22 CB), přičemž nabídka na trhu se v průběhu roku 2022 výrazně zvýšila (Graf II.23 CB). Vzhledem ke strnulé výstavbě nově dokončených bytů (Graf II.24 CB) je nárůst tažen primárně nabídkou starších bytů. Při pozorovaném poklesu poptávky po nemovitostech²¹ lze očekávat, že právě v tomto segmentu může postupně docházet k převisu nabídky nad poptávkou a nejvyššímu tlaku na pokles cen.

Cenová dostupnost vlastního bydlení v ČR zůstává významně zhoršená

Pokračování silné dynamiky cen nemovitostí v průběhu první poloviny roku 2022 vedlo při zvyšujících se úrokových sazbách z úvěrů na bydlení a zhruba stagnujícím růstu příjmů domácností k dalšímu ztížení cenové dostupnosti bydlení (Graf II.17).

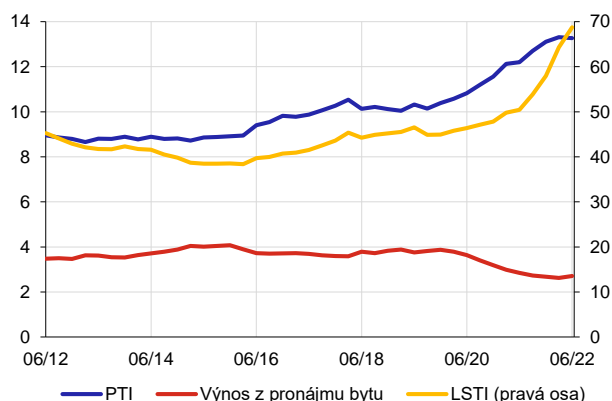
Nadhodnocení cen bytů se dále zvyšovalo

Podle makroobezřetnostního přístupu byly ceny bytů pro mediánovou domácnost ke konci druhého čtvrtletí 2022 v průměru nadhodnocené o 60 % (Graf II.18). To značí, že vzhledem k úrovni příjmů v tomto období, požadovaným úrokovým sazbám z úvěrů na bydlení a předpokládanému vývoji ekonomiky je mediánová domácnost schopna při dluhovém financování dosáhnout na průměrný byt jen při podstupování značného rizika budoucího nesplacení přijatého dluhu. Bezpečně dosažitelné tak jsou současné ceny bytů jen pro úzkou skupinu vysokopříjmových domácností (Graf II.29). U investičních bytů sloužících k dalšímu pronájmu dosahovala průměrná míra nadhodnocení v prvním pololetí 2022 rovněž zvýšených hodnot přesahujících hranici 40 %, avšak ve srovnání s makroobezřetnostním přístupem se již dále nezvyšovala. Vysoké hodnoty nadhodnocení pohledem investorského (valuačního) přístupu poukazují na zvýšenou ochotu domácností akceptovat značně nízký výnos z pronájmu či jejich příliš optimistická očekávání ohledně dalšího růstu cen bytů a nájmu. Případné nenaplnění těchto očekávání pak může přispět k tlaku na pokles cen v budoucnu.

Graf II.17

Vybrané ukazatele cenové dostupnosti koupě bytu v ČR

(PTI v letech; výnosy v %; pravá osa: v %)

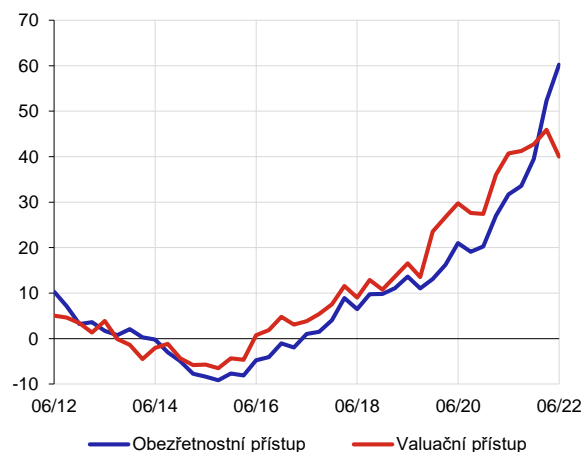
Zdroj: ČSÚ, ČNB, IRI, Společnost pro cenové mapy ČR, s.r.o.

Poznámka: PTI značí ukazatel ceny bytu k příjmům („price-to-income“), ukazatel LSTI vyjadřuje velikost měsíční splátky úvěru na bydlení vzhledem k příjmům („loan service-to-income“). Cena bytu je stanovena jako průměrná cena bytu o rozloze 68 m². Příjem je definován jako klouzavý roční úhrn průměrné hrubé mzdy. Pro výpočet výše dluhové služby je uvažován úvěr na bydlení s parametrem LTV 80 % a dobou splatnosti 25 let.

Graf II.18

Odhadované nadhodnocení cen bytů v ČR

(v %)

Poznámka: Metodika používaných ukazatelů je představena v článku Plašil, M., Andrlé, M. (2019): *Hodnocení udržitelnosti cen rezidenčních nemovitostí*, Tematický článek o finanční stabilitě 1/2019, ČNB. Odhad nadhodnocení vychází z podzimní prognózy ČNB – [ZoMP – podzim 2022](#).

21 Pokles poptávky odráží již velmi vysokou úroveň cen nemovitostí a ztíženou dostupnost úvěrového financování vlivem zejména vyšších úrokových sazeb z hypotečních úvěrů.

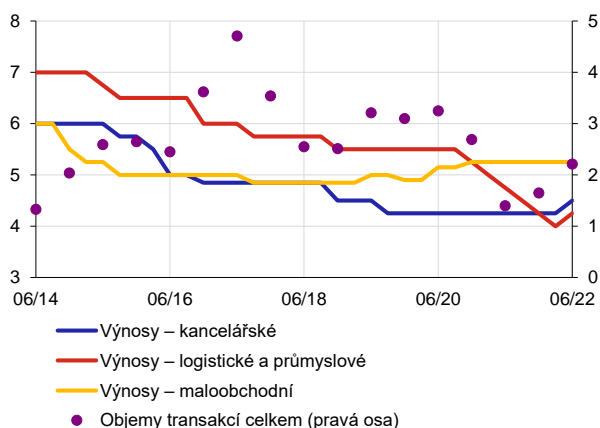
Aktivita na trhu komerčních nemovitostí v ČR v první polovině roku 2022 vzrostla, ve srovnání s předpandemickým obdobím je však stále významně nižší

Po útlumu v období pandemie se v roce 2021 a prvních dvou čtvrtletích 2022 na trhu komerčních nemovitostí postupně zvyšoval objem investic (Graf II.19) a začala se obnovovat celková výstavba nových ploch (Graf II.20). Za oživením stál zejména dynamický vývoj u logistických a průmyslových nemovitostí, který představoval nejatraktivnější segment komerčních nemovitostí. Přes celkové oživení však aktivita na trhu stále nedosáhla předpandemických úrovní – mimo jiné v důsledku nedostatku vhodných investičních příležitostí. Trh očekává, že se do aktivity bude ve druhé polovině roku 2022 promítat rostoucí nejistota spojená na jedné straně s vývojem nájmu a rostoucích nákladů na provoz nemovitostí, na druhé straně se zdražením externího financování a růstem cen stavebních prací. To až do doby odeznění nejistot opět citelně omezí aktivitu na trhu a zároveň povede k promítnutí rostoucích cen do cenových podmínek v plném rozsahu až během roku 2023.

Graf II.19

Požadované výnosy z komerčních nemovitostí a objemy uskutečněných transakcí v ČR

(v %; pravá osa: v mld. EUR)

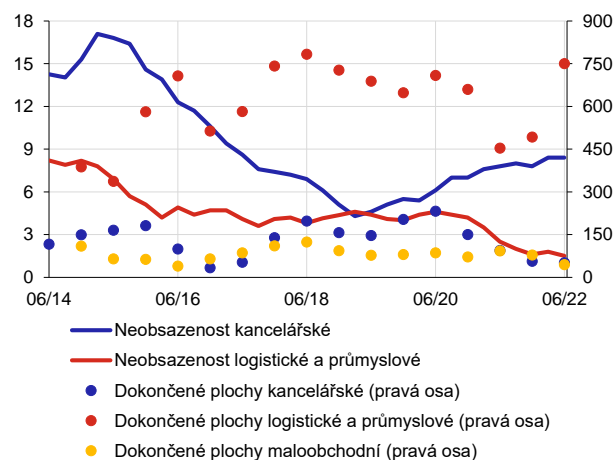
Zdroj: Jones Lang LaSalle

Poznámka: Jedná se o výnos požadovaný investory v prémiovém segmentu komerčních nemovitostí. Objemy transakcí jsou do roku 2013 vykazovány v roční frekvenci, od roku 2014 jsou k dispozici roční klouzavé úhrny v pololetní frekvenci.

Graf II.20

Míra neobsazenosti a dokončené plochy komerčních nemovitostí v ČR

(neobsazenost v %; pravá osa: plocha v tisících m²)

Zdroj: Jones Lang LaSalle

Poznámka: Údaje o objemech dokončených ploch jsou do roku 2013 v roční frekvenci, poté jsou k dispozici klouzavé roční úhrny v pololetní frekvenci.

Výnosy z komerčních nemovitostí v ČR zůstávají na nízkých úrovních

Výnosy požadované investory na domácím prémiovém trhu se nacházely navzdory nárůstu domácích i zahraničních úrokových sazeb a zvyšujícím se nejistotám nadále na velmi nízkých úrovních (Graf II.19). Přestože ve druhém čtvrtletí 2022 se již objevily první známky jejich možného růstu, ve střednědobém výhledu zůstávají poměrně stabilní a ČNB jejich úroveň nadále hodnotí jako značně nízkou (Graf II.25 CB). V případě dalšího zvyšování nejistot či tržního přehodnocení ze strany investorů by tak mohlo dojít k jejich výraznějšímu nárůstu. Ten by znamenal korekci tržních cen a pokles hodnot zástav, což vyžaduje zvýšenou míru obezřetnosti při poskytování úvěrů sloužících k financování komerčních nemovitostí (část IV.4.2). Případná korekce by se však zřejmě dotkla především maloobchodních a částečně kancelářských ploch. Naopak při současné vlně zájmu o logistické a průmyslové nemovitosti, která se vedle vývoje výnosů projevuje také rekordně nízkou mírou neobsazenosti (Graf II.20), je výraznější růst požadovaných výnosů u tohoto segmentu v nejbližších čtvrtletích nepravděpodobný.

II.2 DOMÁCÍ NEFINANČNÍ SEKTOR

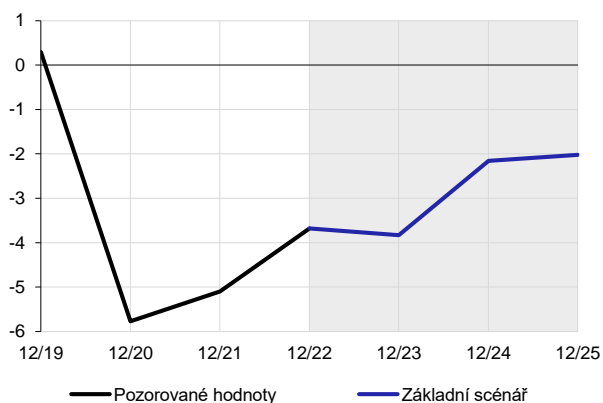
II.2.1 Sektor vládních institucí

Hospodaření sektoru vládních institucí zůstává nadále vysoce deficitní

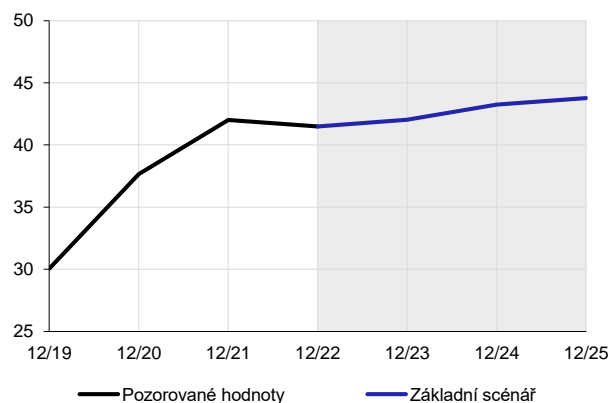
Dle *Základního scénáře* ČNB skončí v roce 2022 hospodaření sektoru vládních institucí v deficitu 250,7 mld. Kč (3,7 % HDP – [Graf II.21](#)). Výsledné saldo je pozitivně ovlivněno vyšším výběrem daní a odezněním většiny podpůrných opatření přijatých kvůli pandemii koronaviru. Negativně se projeví především mimořádné valorizace důchodů a výdaje spojené s energetickou krizí.²² Dopad těchto výdajů bude v roce 2023 mírněn na příjmové straně rozpočtů plánovanou daní z nadměrných zisků²³ a cenových stropů EU pro výrobce energií. Pro rok 2023 ČNB předpokládá saldo vládních institucí 285 mld. Kč (3,8 % HDP). Se *Základním scénářem* je v roce 2022 konzistentní velmi mírný pokles relativní zadluženosti vládních institucí, a to z důvodu předpokládaného růstu nominálního HDP ([Graf II.22](#)). Na horizontu scénáře pak míra zadluženosti pozvolna vystoupá zhruba k 44 % HDP.

Graf II.21**Saldo sektoru vládních institucí**

(v % nominálního HDP)

Graf II.22**Dluh sektoru vládních institucí**

(v % nominálního HDP)

Schodkové hospodaření zvyšuje svrchované expozice domácích bank...

Vysoká emisní aktivita na primárním a sekundárním trhu státních dluhopisů způsobená zvýšenou výpůjční potřebou státu v roce 2022 se setkávala s přetrvávajícím zájmem ze strany investorů a vedla k růstu svrchovaných expozic zejména u domácích bank²⁴ ([Graf II.23](#), [Graf II.26 CB](#)). Nerezidenti své přímé držby dle dostupných dat snížili především z titulu neobnovení držeb splatných emisí ([Graf II.27 CB](#)). Za předpokladu neměnné držby státních dluhopisů ze strany jiných sektorů (tj. pouhá reinvestice splatných emisí v jejich portfoliích) a platnosti predikované potřeby financování MF ČR aktualizované o poslední novelu státního rozpočtu, by banky na konci roku 2023 držely státní dluhopisy o objemu 1,7 bil. Kč, což představuje nárůst o 1,2 bil. Kč za pouhé 4 roky. Trendově tak vzrůstají rizika pro finanční stabilitu zprostředkovaná posilující vazbou mezi velikostí státního dluhu a růstem svrchovaných expozic v bankovním systému. V roce 2022 byl dále realizován vyšší počet aukcí státních pokladničních poukázek ([Graf II.24](#)), což je viditelné také na poklesu splatnostního profilu dluhových cenných papírů nabízených v primárních aukcích ([Graf II.28 CB](#)). Nárůst emise pokladničních poukázek je však prováděn s cílem preventivního posílení likvidity státní pokladny a neslouží primárně k financování běžných výdajů státního rozpočtu. Vzhledem k relativně nízkému výnosu do splatnosti na státních pokladničních poukázkách (6,5 % pro splatnost obvykle 1 měsíc, [Graf II.29 CB](#)) se tak může dokonce jednat o příjem pro státní rozpočet, jelikož získané finance jsou státem následně investovány na peněžním trhu za vyšší sazbu (sazba 1M PRIBOR je přes 7,1 %). Průměrná splatnost státního dluhu po očistění o tyto operace zůstává 6,1 roku a spolu s vysokou poptávkou v primárních aukcích neindikuje na krátkodobém výhledu zvýšené refinanční riziko státního dluhu.

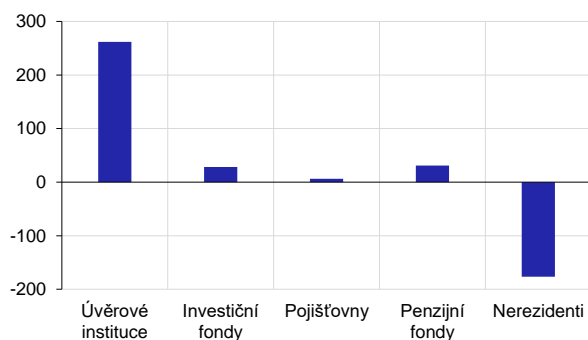
22 Především se jedná o balíček pomoci s cenami energií obsahující úsporný tarif, odpuštění poplatků za obnovitelné zdroje energií a pomoc podnikům ohroženým vysokými cenami energií.

23 Prognóza předpokládá inkaso z mimořádných daní ve stejné výši jako MF ČR. Nižší výběr těchto mimořádných příjmů by se tak projevil vyšším deficitem hospodaření a představuje tak významné riziko pro výhled hospodaření sektoru vládních institucí.

24 Aktuální durace státních dluhopisů v portfoliích domácích bank je okolo 5,8 roku.

Graf II.23
Meziroční změna v držbě státních dluhopisů
vybranými sektory

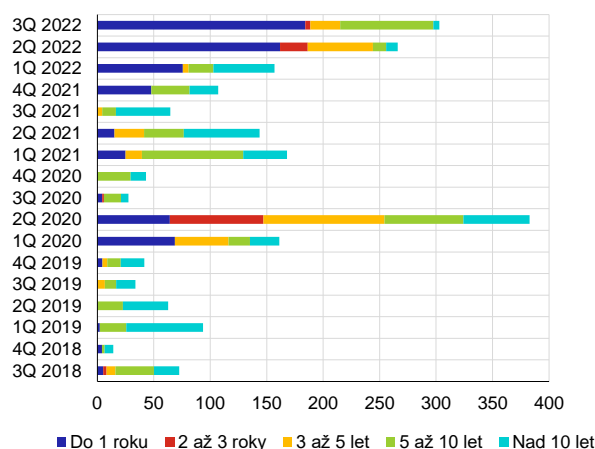
(meziroční změna v držené nominální hodnotě v mld. Kč)

Poznámka: Data k září 2022.

Graf II.24
Objemy emisí korunových českých státních cenných
papírů

(v mld. Kč)

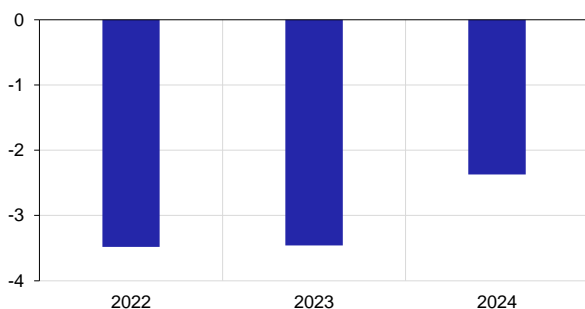

... pro snížení rizik pro finanční stabilitu z těchto expozic je potřeba věrohodný návrat k strukturálně vyrovnanějšímu rozpočtu

Hospodaření sektoru vládních institucí očištěné o vliv hospodářského cyklu a jednorázové vlivy zůstává deficitní na celém horizontu *Základního scénáře* (Graf II.25) a je velmi vzdálené střednědobému cíli (strukturální deficit 0,75 % HDP).²⁵ Se scénářem je konzistentní pokles strukturálního salda až v roce 2024, čímž by v roce 2023 nebylo docíleno zákonem stanoveného fiskálního úsilí, tj. meziročního poklesu strukturálního salda o 0,5 p. b.²⁶ Věrohodná snaha o postupný návrat rozpočtů vládních institucí do strukturální rovnováhy vycházející například z ambicióznějšího plnění fiskálních pravidel je však důležitá nejen pro vytvoření dostatečných rezerv na řešení příštích krizí a zachování stabilního ratingového hodnocení, ale v neposlední řadě i pro omezení kumulace rizik pro finanční stabilitu plynoucích ze svrchovaných expozic držených domácím finančním sektorem. Alarmující z pohledu dlouhodobé udržitelnosti je rovněž dlouhodobý výhled výdajů v sociálních systémech.

Graf II.25
Strukturální saldo hospodaření vládních institucí
dle *Základního scénáře*

(v % HDP)

Poznámka: Agregovaná metoda.

25 Plnění střednědobého cíle (MTO) je pozastaveno po dobu trvání výchozí klauzule aktivované pro Pakt o stabilitě a růstu do roku 2023. Zároveň probíhá velmi aktivní [diskuse o budoucí podobě fiskálních pravidel EU](#).

26 Odlišná a mnohem benevolentnější interpretace zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ze strany MF ČR však ukládá trajektorii strukturálního salda pro rok 2025 na úrovni -3,7 %, z čehož vyplývá, že strukturální deficity okolo 3 % jsou v souladu se zákonem. Přílišná rozvolněnost ve výkladu fiskálních pravidel je však vysoce nežádoucí a znemožňuje efektivní fungování fiskálních pravidel, blíže také [stanovisko Národní rozpočtové rady](#).

II.2.2 Soukromý nefinanční sektor

Na soukromý nefinanční sektor dopadá vysoká míra inflace a geopolitické napětí...

Situace v soukromém nefinančním sektoru je od počátku roku 2022 charakterizována značnou mírou nejistoty. Relativně vysoká inflace a zejména růst cen energií společně s výrazně stoupajícím geopolitickým napětím (část II.1) vedly k poklesu spotřebitelské a následně i podnikatelské důvěry (Graf II.5 CB). Reálné mzdy se v polovině roku 2022 propadly o necelých 12 % a k růstu se navrátí až v druhé polovině roku 2023 (Graf II.26). V návaznosti na tento vývoj postupně ochabuje poptávka domácností, přičemž od konce roku 2022 až do 3. čtvrtletí 2023 se očekává mírný propad domácí ekonomiky (Graf II.6 CB). Přesto míra nezaměstnanosti v České republice zůstává na rekordně nízkých hodnotách okolo 2,5 %, a je tak stále nejnižší v EU (průměr 6,1 % k polovině roku 2022). Dle *Základního scénáře* se míra nezaměstnanosti začne od konce roku 2022 postupně zvyšovat a ke konci roku 2025 by mohla dosáhnout 4 %. V sektoru nefinančních podniků se k polovině roku 2022 snížila míra zisku až pod 45 % a vrátila se k předpandemickým hodnotám, které jsou z historického pohledu podprůměrné (Graf II.27). V celoevropském srovnání však zůstává míra zisku nadprůměrná (průměr EU přibližně 40 %). Z historicky minimálních hodnot se odrazila míra investic, zejména vlivem realizace odložených projektů po odeznění nejistoty spojené s pandemií.

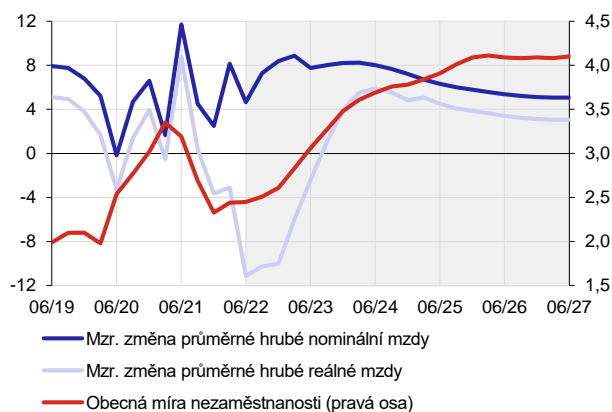
... rizikem pro budoucí vývoj jsou dlouhodobě zhoršené makrofinanční podmínky

Nejvýraznějším rizikem pro soukromý nefinanční sektor je přetrvávání nepříznivých ekonomických a geopolitických podmínek. Dlouhé období výrazně zvýšených cen energií a vysokých úrokových nákladů, které by nebylo možné plně promítnout do prodejních cen, resp. které by přesahovalo růst mezd, by mohlo vést k finančnímu vyčerpání části nefinančních podniků a domácností a k citelnému zhoršení jejich finančního zdraví. Vzhledem k dosaženým vysokým vládním deficitům v posledních letech se rovněž snižuje fiskální prostor pro výraznější podporu reálné ekonomiky (část II.2.1). Situaci v sektoru nefinančních podniků by mohl dále zhoršit i potenciální nedostatek energetických komodit nutných k produkci zboží a služeb. Tento vývoj by mohl vést k výrazné vlně selhání a nárůstu nezaměstnanosti, což by se negativně projevilo v kvalitě úvěrového portfolia u sektoru domácností. Na obdobně nepříznivý scénář je pravidelně testován bankovní sektor (část III.4).

Graf II.26

Ukazatele trhu práce podle Základního scénáře

(v %)

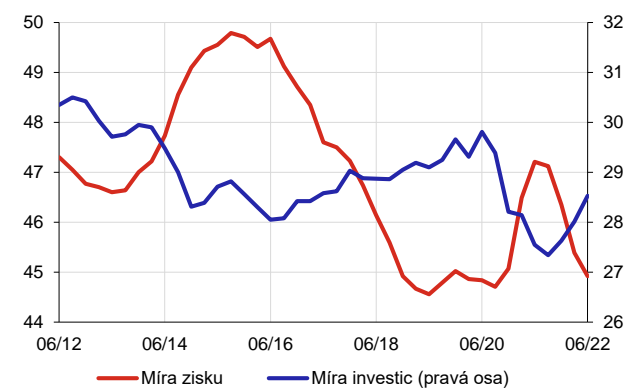
Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Hodnoty v šedé ploše vycházejí ze *Základního scénáře*, který je v prvních dvou letech konzistentní s podzimní prognózou ČNB ([ZoMP – podzim 2022](#)).

Graf II.27

Míra zisku a investic v sektoru nefinančních podniků

(v % hrubé přidané hodnoty)

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Zisk je definován jako roční klouzávý úhrn hrubého provozního přebytku a investice jako roční klouzávý úhrn tvorby hrubého fixního kapitálu.

Růst úrokových sazeb výrazně ochladil poptávku po úvěrech v sektoru domácností...

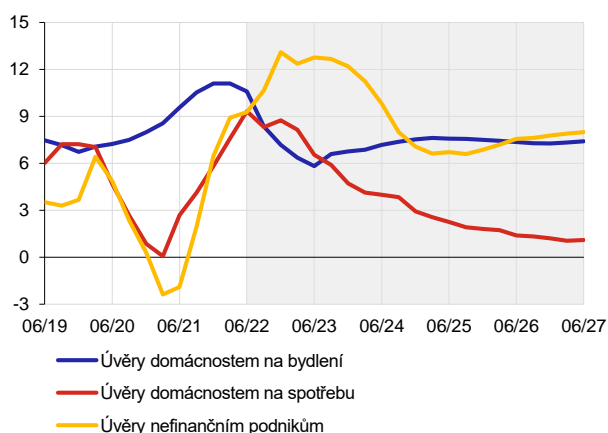
Postupný nárůst úrokových sazeb se výrazně promítl do úvěrové aktivity domácností a po rekordním roce 2021 nastal její silný útlum. Objem čistých nových úvěrů na spotřebu včetně navýšení v září 2022 meziročně klesl o 10 % (ze 7,9 na 7,1 mld. Kč) a objem čistých nových úvěrů na bydlení včetně navýšení se propadl až o necelých 80 % (z 32 na 6,8 mld. Kč). To se projevilo i na slábnoucí meziroční dynamice stavu úvěrů na spotřebu a na bydlení, která v září 2022 v obou případech klesla shodně na 8,3 % (Graf II.28). V oblasti bydlení je výrazný útlum v úvěrové aktivitě dán nejen poklesem počtu nově poskytnutých úvěrů, ale také jejich klesající průměrnou výší. Údaje ze šetření úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí za červenec a srpen 2022 ukazují, že mediánová výše tohoto úvěru meziročně klesla o více než 14 % na 2,4 mil. Kč (Tab. II.1 CB). Kupní ceny nemovitostí financovaných spotřebitelským úvěrem zajištěným obytnou nemovitostí se přitom příliš nezměnily a podle mediánových hodnot meziročně stagnovaly na úrovni okolo 3,76 mil. Kč. Tomu

odpovídá mediánová hodnota ukazatele LTV, která u nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí klesla k 65,5 %. Vyšších hodnot dosáhl vlivem rostoucích úrokových sazeb ukazatel DSTI, jehož mediánová výše se u těchto úvěrů přiblížila hranici 40 %, tedy k úrovni, od které ČNB doporučuje poskytovatelům spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí posuzovat žádosti o úvěr s vysokou obezřetností. Růst úrokových sazeb omezující úvěry s vyššími rizikovými charakteristikami prostřednictvím DSTI se pozitivně promítl do mediánové výše DTI, která poklesla na 4,8 čistých ročních příjmů. Pro značnou část populace se spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí staly nedostupnými (část II.1). To je patrné i z příjmového rozdělení domácností, kdy nejen růst úrokových sazeb, ale i vývoj cen nemovitostí vedl v posledních dvou letech k poklesu podílu nízkopříjmových domácností na celkovém objemu nově poskytnutých úvěrů a naopak k růstu podílu vysokopříjmových domácností (Graf II.29). S vývojem v *Základním scénáři* je konzistentní ustálení meziročního tempa růstu úvěrů na bydlení okolo dlouhodobého průměru (7,4 %) a postupný pokles u úvěrů na spotřebu (Graf II.28).

Graf II.28

Projekce tempa růstu bankovních úvěrů v soukromém nefinančním sektoru

(meziročně v %)

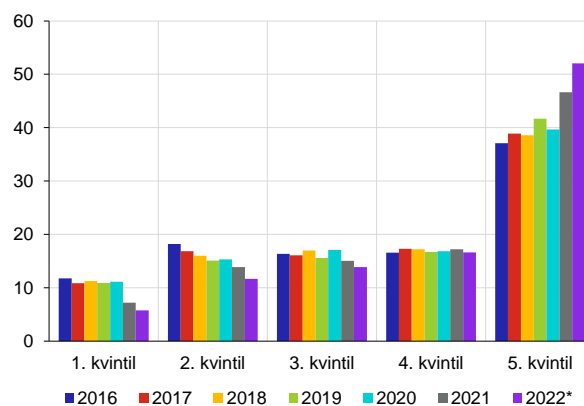

Poznámka: Hodnoty v šedé ploše vycházejí ze *Základního scénáře*, který je v prvních dvou letech konzistentní s podzimní prognózou ČNB ([ZoMP – podzim 2022](#)). Tempa růstu jsou očištěna o úvěrové portfolio Sberbank.

Graf II.29

Spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí podle příjmových kvintilů domácností

(v % celkového objemu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Příjmové kvintily jsou vypočítány na základě dat ze Šetření životních podmínek (SILC) s předpokladem, že počet žadatelů o spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí reflektuje počet ekonomicky aktivních členů domácností. Podíl úvěrů v roce 2022 je vypočítán na základě dostupných údajů za leden až srpen.

... zatímco v sektoru nefinančních podniků byla úvěrová aktivita vysoká

Prostředí vysoké inflace a rostoucích nákladů vedlo ke zrychlení celkové úvěrové aktivity v sektoru nefinančních podniků (Graf II.28, Graf IV.7, Graf IV.8), a to při smíšeném vývoji z pohledu cizoměnových a korunových úvěrů. U cizoměnových úvěrů byla pozorována silná dynamika (v září 2022 meziroční nárůst o 47,1 %), čímž došlo k citelnému zvýšení jejich podílu na celkových úvěrech sektoru (BOX 3). Naopak u korunových úvěrů došlo v září 2022 k meziročnímu poklesu celkového stavu o 8,9 %. Z odvětvového pohledu došlo k nejvyšším nárůstům úvěrů v odvětvích obchodu a činností v oblasti nemovitostí, resp. developerů. Solidní investiční aktivita v nominálním vyjádření implikuje na celém horizontu *Základního scénáře* svižný meziroční růst u úvěrů nefinančním podnikům. Ten v prvních 6 čtvrtletích scénáře překoná 10 %, následně zvolní, ale stále se bude pohybovat nad dlouhodobě průměrnými hodnotami mezi 6 % a 8 % (desetiletý průměr meziročního růstu úvěrů nefinančním podnikům byl k září 2022 4,4 %).

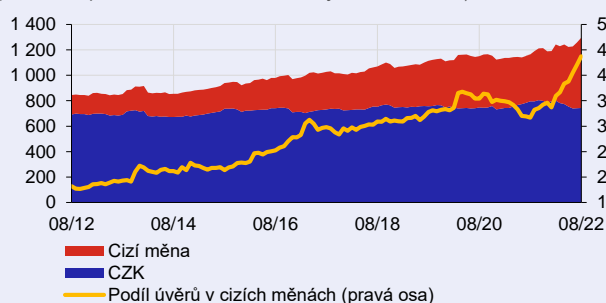
BOX 3: Vývoj cizoměnových úvěrů v sektoru nefinančních podniků

Od srpna 2021 do srpna 2022 se zvýšil podíl úvěrů v cizích měnách na celkovém stavu bankovních úvěrů nefinančním podnikům o 12 p. b. na 43,7 % (Graf 1). Podíl úvěrů v cizích měnách vykazoval trendový nárůst již v průběhu posledních několika let, kdy tempo růstu cizoměnových úvěrů dosahovalo v posledních 10 letech v průměru přibližně 13,5 %, zatímco dynamika korunových úvěrů víceméně stagnovala. Tento vývoj potvrzuje rovněž dynamika čerpání nových úvěrů (Graf 2). Dlouhodobý růst podílů úvěrů v cizích měnách odráží zejména vliv strukturálních faktorů, které působí na jejich vývoj a do značné míry souvisí s přirozeným zajišťováním kurzového rizika (např. největší exportéři v ČR²⁷ měli k srpnu 2022 podíl úvěrů v cizí měně na jimi čerpaných bankovních úvěrech vyšší než 66 %²⁸).

Graf 1 (BOX 3)

Úvěry nefinančním podnikům dle měn

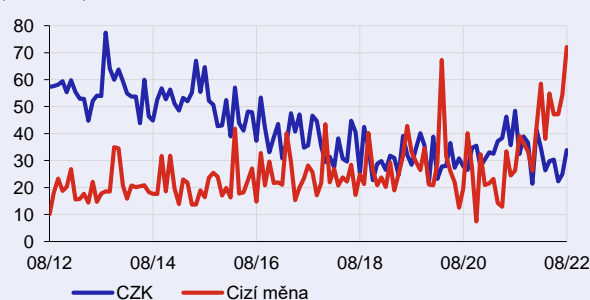
(v mlrd. Kč, pravá osa: v % celkového objemu úvěrů NFC)

Graf 2 (BOX 3)

Čerpání nových úvěrů nefinančním podnikům dle měn

(v mlrd. Kč)

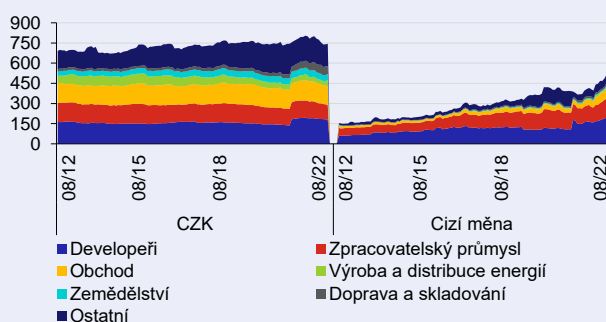

Z pohledu odvětvového rozdělení úvěrů jsou cizoměnové úvěry koncentrovány do odvětví silně exportně orientovaného zpracovatelského průmyslu (např. segmenty kovodělných výrobků, strojů a zařízení a motorových vozidel) a developerů, kteří zejména u komerčních nemovitostí provádějí většinu transakcí v eurech. Spolu mají tato dvě odvětví téměř dvoutřetinový podíl na úvěrech v cizích měnách (Graf 3). Struktura úvěrů dle účelu je u korunových úvěrů i cizoměnových úvěrů obdobná. Podíl investičních úvěrů na celkovém stavu přesahuje 50 %, přičemž splatnost cizoměnových úvěrů dosahuje v průměru 5 let a u korunových přibližně 6 let. Z hlediska velikosti si cizoměnové úvěry berou spíše větší podniky, expozice vůči malým podnikům²⁹ tvoří přibližně 16 % celkového stavu cizoměnových úvěrů, přičemž u korunových úvěrů je to téměř 39 %. Tyto podíly jsou v čase relativně stabilní.

Graf 3 (BOX 3)

Úvěry nefinančním podnikům dle odvětví a měny

(v mlrd. Kč)

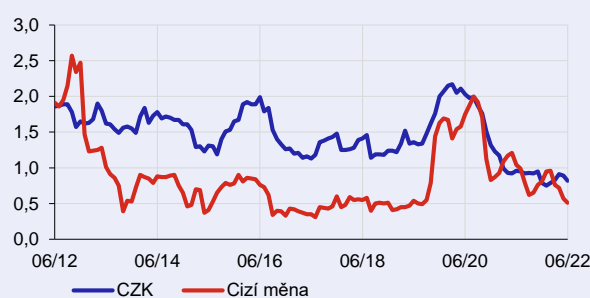

Poznámka: Developeři odpovídají sektoru NACE L – Činnosti v oblasti nemovitostí. Strukturální zlom u úvěrů developerům v dubnu 2020 je způsoben dodatečným zařazením části neidentifikovaných úvěrů právě k developerům.

Graf 4 (BOX 3)

12měsíční míra selhání úvěrů nefinančním podnikům dle měny

(v %)

Poznámka: 12měsíční míry selhání jsou od září 2021 lineárně extrapolovány.

Úvěrové riziko vyjádřené 12měsíční mírou selhání bylo u cizoměnových úvěrů historicky výrazně nižší než u korunových úvěrů během období příznivého ekonomického vývoje, zatímco v průběhu krizí (globální finanční krize, koronavirová pandemie) vykazovala jeho úroveň obdobné hodnoty (Graf 4). To do značné míry souvisí s velikostí a zaměřením podniků

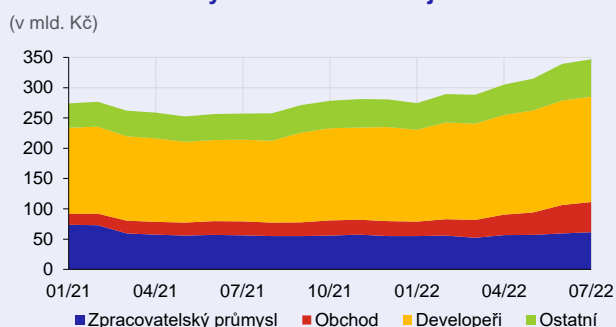
27 Zahnuje skupinu přibližně 750 podniků s největšími objemy vývozu.

28 Vývoj podílu cizoměnových úvěrů u největších exportérů je podobný jako u celého sektoru, za posledních 10 let se zvýšil o téměř 30 p. b.

29 Podniky do 50 zaměstnanců a 300 mil. Kč ročního obrátu.

čerpajících cizoměnové úvěry, neboť cizoměnové úvěry si obecně berou větší podniky s nižší mírou selhání. Nižší míra selhání nefinančních podniků s cizoměnovými úvěry může podporovat hypotézu, že kurzové riziko je omezené z důvodu přirozeného zajištění. Přibližně od poloviny roku 2021 je dynamika cizoměnových úvěrů zřejmě zesílena rozšířením úrokového diferenciálu mezi českou korunou a eurem, neboť vzrostl počet subjektů, které tyto úvěry čerpají, a objem úvěrů v cizích měnách, jejichž dlužník zároveň nemá sjednáno měnové zajištění pomocí finančních derivátů (Graf 5). To může indikovat rostoucí počet nefinančních podniků čerpajících cizoměnové úvěry bez odpovídající cizoměnové tržby³⁰, čímž se zvyšuje kurzové riziko části podnikového sektoru. Snížení úrokových nákladů placených nefinančními podniky by tak znamenalo vznik dodatečného kurzového rizika, které by při oslabení kurzu koruny mohlo vést k problémům se splácením části cizoměnových úvěrů. V současné chvíli je potenciál tohoto rizika ohrozit stabilitu bankovního sektoru omezený (BOX 5), přičemž ČNB se tímto rizikem intenzivně zabývá ve své dohledové činnosti.

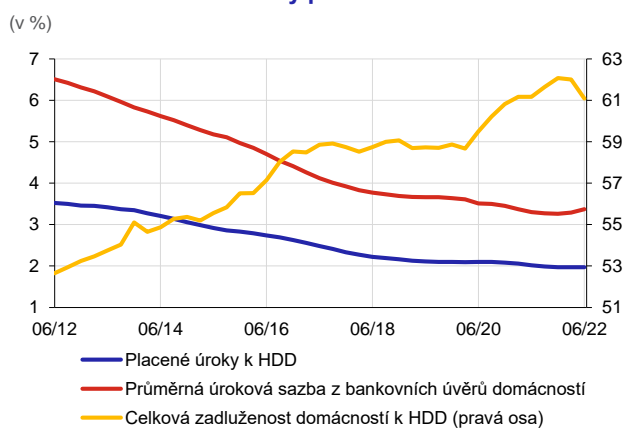
Graf 5 (BOX 3)
Cizoměnové úvěry bez finančního zajištění

Míra zadluženosti v sektoru domácností začala klesat...

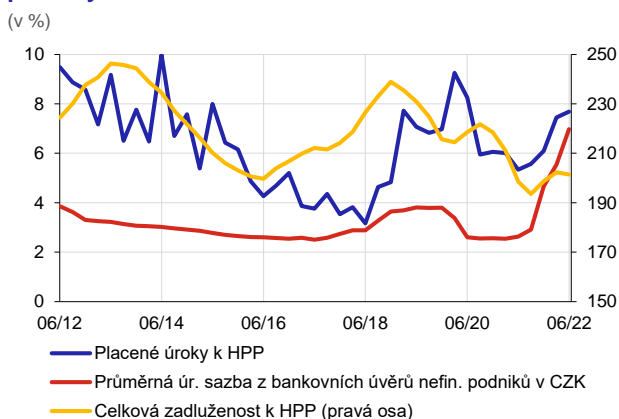
Míra zadluženosti domácností se snížila o 1 p. b. na 61 % hrubého disponibilního důchodu (Graf II.30). Vzhledem k očekávanému růstu úvěrů a disponibilních příjmů v *Základním scénáři* lze předpokládat, že se jedná o obrat trendu a mírný pokles bude pokračovat i v následujícím roce. Změna v trendu se projevuje také u úrokových sazeb ze stavu úvěrů domácností, do kterých se pomalu propisují rostoucí sazby u nových, refinancovaných a refinancovaných úvěrů. Od začátku roku 2022 tak úrokové sazby u stavu úvěrů pomalu rostou. Nicméně placené úroky v poměru k hrubému disponibilnímu důchodu (HDD) jsou z historického pohledu stále rekordně nízké.

Graf II.30
Míra zadluženosti a úroky placené domácnostmi

Poznámka: Sektor domácností zahrnuje rovněž údaje za neziskové instituce sloužící domácnostem. Úroková sazba je počítána jako průměrná úroková sazba bankovních úvěrů domácností ze stavu obchodů.

Graf II.31
Míra zadluženosti a úroky placené nefinančními podniky

Poznámka: Úroková sazba je počítána jako průměrná úroková sazba korunových bankovních úvěrů nefinančních podniků ze stavu obchodů. HPP značí hrubý provozní přebytek.

30 Měnové zajištění je většinou sjednáváno na zajištění obchodní aktivity podniku a nikoliv na zajištění samotného úvěru.

... v sektoru nefinančních podniků se pohybovala poblíž dlouhodobých minim

I přes vysokou dynamiku bankovních úvěrů sektoru nefinančních podniků se míra zadluženosti v první polovině roku 2022 držela poblíž dlouhodobých minim (Graf II.31). K tomu přispěl zejména slabší růst dluhu vůči jiným věřitelům než domácím bankám (ty se na celkové zadluženosti nefinančních podniků podílejí necelými 40 %). Průměrná úroková sazba ze stavu korunových úvěrů výrazně vzrostla, podíl placených úroků na provozním přebytku se však zvyšoval pomaleji z důvodu rostoucího podílu cizoměnových bankovních úvěrů a velkého podílu mezipodnikového financování, které nemuselo mít povahu úročeného dluhu.

Materializace rizik v sektoru domácností je nízká, Základní scénář však implikuje její postupné zvýšení...

Objem selhaných úvěrů v sektoru domácností dosáhl rekordně nízkých úrovní a domácnosti doposud nejevily známky snížené schopnosti splácet své závazky. Portfolio úvěrů v sektoru domácností se tak zdá být relativně robustní. Se *Základním scénářem* je konzistentní pomalý nárůst míry selhání u úvěrů na bydlení i na spotřebu (Graf II.32), a to zejména z důvodu předpokládaného zvýšení míry nezaměstnanosti, na který je míra selhání značně citlivá (Graf II.32 CB). K nárůstu míry selhání nepatrně přispěje i nepříznivý vývoj cen, který se postupně promítá do nákladů na bydlení a jiných nezbytných vydání. Nárůst úrokových sazeb naproti tomu ovlivňuje míru selhání jen v omezené míře³¹ (Graf II.33 CB), neboť rychlost promítnutí zvýšených měnověpolitických úrokových sazeb do sazeb spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí je u existujícího portfolia omezena stávajícími fixacemi.³² Riziko selhání u úvěrů refixovaných v nadcházejících čtvrtletích příliš nevzroste ani přesto, že se u nich sazby v roce 2023 v průměru zvýší o 4 p. b. na 6,7 % a DSTI o 7,3 p. b. (Graf II.34 CB a Graf II.35 CB). Díky preferenci dlouhých fixací a relativně silné dynamice mezd z předchozích let se totiž hodnota DSTI u refixovaných úvěrů v roce 2023 vyšplhá v průměru pouze k 27 % (Graf II.35 CB). To bude znamenat posun nad portfoliový průměr z poloviny roku 2022 (Graf II.36 CB), avšak v dlouhodobém kontextu to lze považovat za relativně nízkou hodnotu. Celkově distribuce stavu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí podle DSTI, DTI a LTV naznačuje, že portfolio těchto úvěrů je relativně kvalitní jak z pohledu případných potenciálních selhání úvěrů, tak zejména z pohledu úvěrových ztrát (Graf II.36 CB, Graf II.37 CB a Graf II.38 CB).

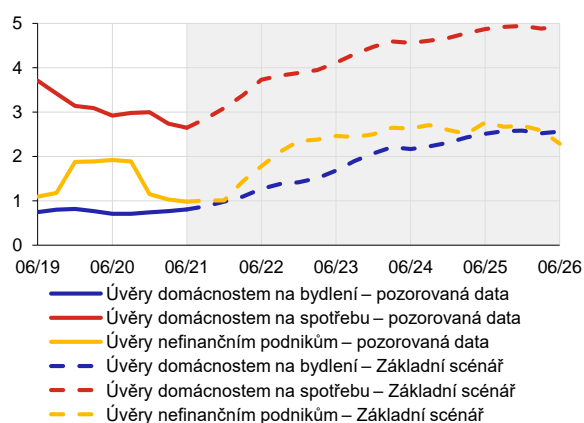
... podobně je na tom sektor nefinančních podniků

Nefinanční podniky byly prozatím schopny absorbovat výrazný nárůst provozních a úrokových nákladů, jejich úvěrové riziko vyjádřené mírou selhání tak zůstalo na nízkých hodnotách. V první polovině roku 2022 se tříměsíční míra selhání pohybovala ve většině odvětví pod dlouhodobými průměry a výrazně pod maximy zaznamenanými v posledních 10 letech (Graf II.33). Se *Základním scénářem* je konzistentní nárůst míry selhání mírně nad dlouhodobý průměr a její setrvání mezi 2 a 3 % na celém horizontu scénáře (Graf II.32). Nejvýraznější nárůst měr selhání zaznamenají odvětví ubytování a hostinství a stavebnictví, která nejcitlivěji reagují na kombinaci oslabené poptávky, růstu úrokových sazeb a cen energií.

Graf II.32

12M míra selhání u úvěrů v soukromém nefinančním sektoru podle Základního scénáře

(v %)

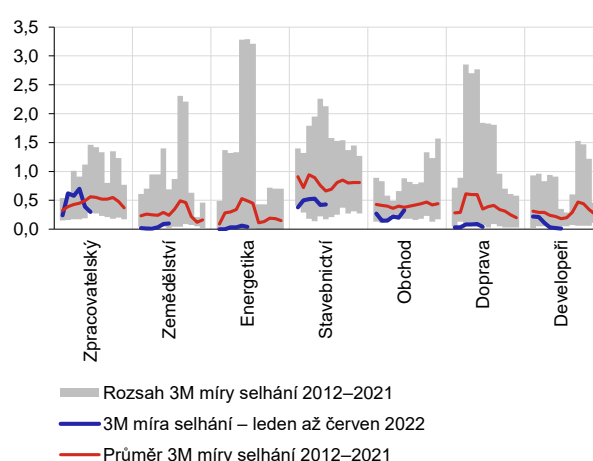

Poznámka: 12měsíční míra selhání je v předhledici ukazatel, který je definován jako podíl toku nevykonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu úvěrů ve výchozím období.

Graf II.33

3M míra selhání ve vybraných odvětvích nefinančních podniků

(v %; osa x: jednotlivé měsíce roku)

31 Významný dopad na míru selhání (nárůst o 1,3 p. b.) by měl až nárůst úrokových sazeb o 5 p. b. nad rámec *Základního scénáře*, což by implikovalo sazbu u úvěrů na bydlení za rok 2023 mezi 11 a 12 %.

32 Mediánová délka fixace je u existujícího portfolia odhadována na 5 let.

III. FINANČNÍ SEKTOR

III.1 VÝVOJ VE FINANČNÍM SEKTORU

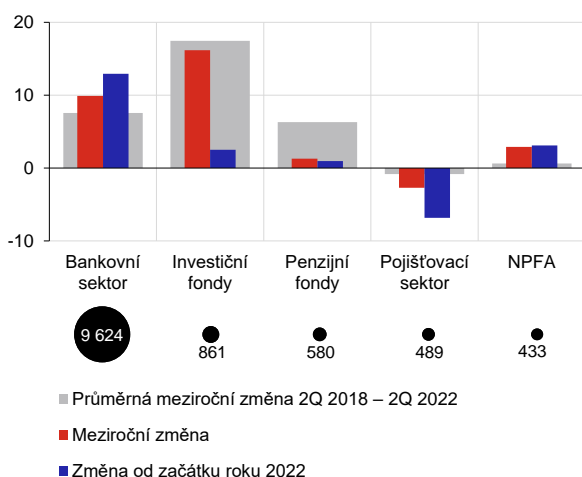
Bankovní sektor posílil svoji dominantní pozici

Bilanční suma finančního sektoru za první pololetí roku 2022 vzrostla o 10,2 % na 12 bil. Kč, tj. 192 % HDP (Graf III.1). Bankovní sektor, který představuje 80 % aktiv domácího finančního sektoru, zaznamenal nejvyšší nárůst v absolutním i relativním vyjádření (o 1 102 mld. Kč, resp. o 12,9 %). Růst bilanční sumy vykázal také sektor nebankovních poskytovatelů financování aktiv (o 13,1 mld. Kč, resp. o 3,1 %). Vývoj bilanční sumy ostatních sektorů ovlivnil pokles cen na globálních akciových i dluhopisových trzích v důsledku zesílení očekávání ohledně zpříšňování měnových politik a prohlubující se nejistoty ohledně dalšího ekonomického vývoje (část II.1). Dynamika růstu bilanční sumy zpomalila oproti průměru z předchozích čtyř let u penzijních fondů (růst o 5,6 mld. Kč, resp. 1,0 %) a zejména investičních fondů (o 21 mld. Kč, resp. o 2,5 %). Bilanční suma pojišťovacího sektoru poklesla (o 35,9 mld. Kč, resp. o 6,8 %).

Graf III.1

Dynamika růstu jednotlivých segmentů finančního sektoru

(v %)

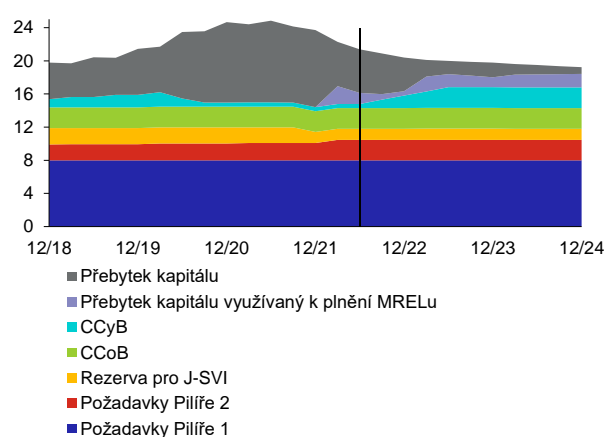

Poznámka: NPFA = nebankovní poskytovatelé financování aktiv. Velikost kruhů poměrově znázorňuje hodnotu aktiv jednotlivých segmentů v mld. Kč k 2Q 2022. Bankovní sektor zahrnuje i družstevní záložny.

Graf III.2

Struktura kapitálu a kapitálových požadavků v domácím bankovním sektoru

(v p. b.)

Poznámka: Predikce kapitálu předpokládá konstantní úroveň rizikových vah, rizikové expozice jsou spočteny na základě předpokladů bank o budoucích úvěrech, které banky uvádějí do výkazu „Plány financování banky“ (FPSIFE10). Dále zohledňuje emise způsobitelných závazků bank s nenulovou rekapitalizační složkou MRELu.

III.2 BANKOVNÍ INSTITUCE³³

III.2.1 Kapitál a způsobilé závazky

Banky plní požadavek na kapitálový poměr s dostatečnou rezervou...

Kapitálová vybavenost domácího bankovního sektoru zůstává robustní (602 mld. Kč) i přes pokles objemu kapitálu způsobený výplatou dividend související s ukončením omezení rozdělování zisku (za první pololetí 2022 o 15,3 mld. Kč). Většinu celkového kapitálu (93 %) tvořil nejkvalitnější kmenový Tier 1 kapitál. Celkový kapitálový poměr se v první polovině roku 2022 snížil o 2,1 p. b. na 21,4 % (Graf III.2). Vývoj ovlivnil především nárůst objemu expozic (-3,7 p. b. kapitálového poměru) související se zrychlením tempa růstu celkových úvěrů (blíže část II.2) a pokles kapitálu (-0,6 p. b.), zatímco v opačném směru působil pokles souhrnné rizikové váhy expozic (+2,2 p. b.). Regulační rizikově vážený kapitálový požadavek³⁴ banky splňují s významnou rezervou (přebytek kapitálu za sektor 6,6 p. b.). Přebytek kapitálu od začátku roku 2022 klesl o 33,6 mld. Kč na 204 mld. Kč.

³³ Z analýzy kapitálu bankovního sektoru jako celku v celé části III.2 byly vyňaty Česká exportní banka (ČEB) a Národní rozvojová banka (NRB). Důvodem je jejich 100% vlastnictví českým státem (a s tím související implicitní státní záruky za jejich závazky), odlišný obchodní model a volatilita jejich úvěrového portfolia.

³⁴ Rizikově vážený kapitálový požadavek vyjádřený jako podíl kapitálu na rizikově vážených expozicích je složený z minimální regulačně stanovené úrovně v Piliři 1 (8 %), požadavků na základě vyhodnocení rizik dohledovým orgánem v Piliři 2 (k polovině roku 2022 v průměru za sektor 2,5 %) a kapitálových rezerv (v průměru za sektor 4,3 %). Jeho cílem je zajistit dostatečnou odolnost bankovního sektoru vůči nepříznivému ekonomickému vývoji.

... která slouží i ke krytí MRELU

Některé banky využívají přebytek kapitálu k plnění MRELU, a to v celkové výši 33 mld. Kč³⁵ (Graf III.2, světle modrá plocha). Potenciálně volný kapitál k výplatě dividend, k absorpci ztrát či úvěrování pak činí 171 mld. Kč (6,0 % rizikové vážených expozic). Za jinak nezměněných podmínek poloviny roku 2022 by umožnil poskytnout úvěry ve výši zhruba 2,4 bil. Kč, aniž by došlo k poklesu kapitálu pod regulatorní úroveň.

Plány bank však indikují postupné snižování přebytku kapitálu...

Současná výše kapitálového přebytku posiluje odolnost bankovního sektoru v situaci silných nejistot ohledně dalšího ekonomického vývoje a plní významnou stabilizační roli při řízení kapitálové pozice bank. Lze očekávat, že bankami předpokládaný růst klientských úvěrů, riziko nižší ziskovosti, dividendová politika a mimořádná daň z neočekávaných zisků mohou vést k dalšímu snižování kapitálového přebytku (Graf III.2, šedá plocha).

... který může být ovlivněn i dalším vývojem rizikových vah...

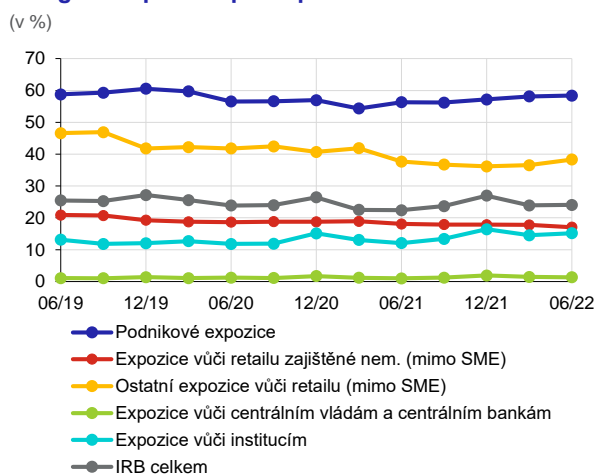
Obecný trend poklesu rizikových vah expozic bank, které používají interní modely k jejich stanovení (tzv. přístup IRB), se koncem roku 2021 zastavil (Graf III.3).³⁶ Průměrné rizikové váhy k polovině roku 2022 meziročně vzrostly o 1,7 p. b. na 24,1 %. Nejvýraznější nárůst lze pozorovat u expozic vůči institucím (o 3,1 p. b. na 15,8 %) a u podnikových expozic (o 2,1 p. b. na 58,4 %). Mírný nárůst je patrný u ostatních expozic vůči retailu (o 0,7 p. b. na 38,3 %). Naopak pokračuje pokles rizikových vah u objemově největšího úvěrového portfolia expozic zajištěných rezidenční nemovitostí (o 1,0 p. b. na 17,1 %).³⁷

... v závislosti na ekonomických dopadech války na Ukrajině

Další vývoj rizikových vah bude ovlivněn rozsahem a délkou trvání nepříznivých ekonomických důsledků války na Ukrajině. Případný nárůst nemusí být zpočátku intenzivní, neboť parametry interních modelů úvěrového rizika zohledňují vývoj za delší časové období (zhruba 9 let). Postupný růst rizikových vah však může negativně ovlivňovat kapitálovou pozici bank využívajících přístup IRB. ČNB toto riziko zohledňuje při stanovování sazby CCyB (část IV.3). Dále ho posuzuje i v rámci pravidelných makrozátěžových testů bank (část III.4), které naznačují, že je prozatím v podmínkách ČR do jisté míry omezené, a to i díky obezřetnému a preventivnímu využívání mikroobezřetnostních (Pilíř 2) a makroobezřetnostních nástrojů (kapitálové rezervy a limity úvěrových ukazatelů).

Graf III.3

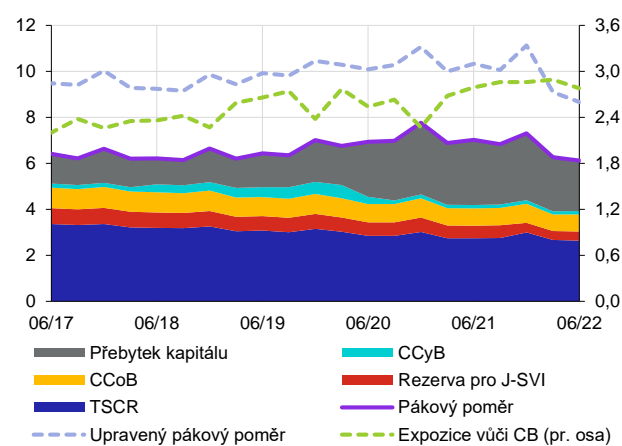
Průměrné rizikové váhy dle nejvýznamnějších kategorií expozic s přístupem IRB

Graf III.4

Struktura pákového poměru podle zdrojů kapitálu

(v %; pravá osa v bil. Kč)

Poznámka: TSCR = součet požadavků Pilíře 1 a Pilíře 2. Upravený pákový poměr = Tier 1 / celkové expozice bez CB.

35 Větší banky zahájily v návaznosti na platný průběžný cíl MREL vydávání dluhových nástrojů. Jejich plány aktuálně předpokládají, že budou rekapitalizační složku MRELU plnit především způsobilými závazky.

36 Expozice, jejichž rizikové váhy jsou stanovovány pomocí přístupu IRB, činily 6,8 bil. Kč k polovině roku 2022, což odpovídalo 62,4 % expozic domácího bankovního sektoru.

37 K rizikům cyklického vývoje rizikových vah stanovených dle přístupu IRB blíže viz Malovaná, S. (2021): The pro-cyclicality of risk weights for credit exposures: Driven by the retail segment, *Economic Systems*, Elsevier, vol. 45(1), nebo Brož, V. a Pfeifer, L. (2021): Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Pro-cyclical? Evidence from Wavelet Analysis, *Journal of Central Banking Theory and Practice*, vol. 10(1).

Úvěrové aktivity bank nejsou omezeny požadavkem na pákový poměr

Pákový poměr³⁸ bankovního sektoru k polovině roku 2022 meziročně klesl o 1,2 p. b. na 6,1 %, pohybuje se ale výrazně nad 3% regulačním minimem (Graf III. 4). V podmínkách domácího bankovního sektoru jeho hodnotu významně ovlivňuje vysoký objem bezrizikových expozic bank vůči ČNB (2,5 p. b.). Po očištění o tyto expozice dosahuje relativně vysoké hodnoty 8,7 % i přes meziroční pokles o 1,5 p. b.

Schopnost řešení krizí bankovního sektoru posiluje naplňování průběžného cíle pro MREL

Výše MRELu³⁹ k polovině roku 2022 byla na úrovni bankovního sektoru 415 mld. Kč, přičemž 277 mld. Kč činila složka pro absorpci ztrát tvořená kapitálem a 138 mld. Kč rekapitalizační složka, kterou banky kryjí vedle způsobilých závazků (57 %) i kapitálem (43 %). Rekapitalizační složka je zásadní pro efektivní řešení krize bank s kritickými funkcemi, které v domácím bankovním sektoru tvoří jeho rozhodující část (90 % z celkových aktiv). Povaha zdroje naplňování rekapitalizační složky MRELu má vliv na účinnost kapitálových rezerv.⁴⁰ Proto ČNB přístupy bank k naplňování MRELu průběžně analyzuje a posuzuje. Současná struktura plnění MRELu však účinnost kapitálových rezerv podstatně neomezuje.

III.2.2 Úvěrové riziko

Celkové tempo růstu úvěrů zrychlilo...

Celkové úvěry domácnostem a nefinančním podnikům za prvních osm měsíců roku 2022 dále zvýšily tempo růstu oproti roku 2021 (9,6 % vs. 8,1 %) (Tab. III.1). Silnější relativní růst vykazovaly úvěry nefinančním podnikům (10,7 %, blíže část II.2.2) oproti domácnostem (7,1 %). Dynamiku růstu úvěrů domácnostem ovlivňovalo především ochlazení na hypotečním trhu (Graf IV.15, část IV.4 a Tab. III.1 CB).

... a přes příznivý vývoj úvěrů v selhání...

Podíl nevykonných úvěrů (stupeň 3, NPL) na celkových úvěrech od konce roku 2020 postupně klesá napříč všemi segmenty, s vyšší intenzitou u domácností než u podniků. Celkový podíl NPL dosahuje k srpnu 2022 historicky nejnižší hodnoty 2 %, přičemž u domácností je výrazně nižší (1,3 %) – především vlivem nízké míry NPL u úvěrů na bydlení – než u nefinančních podniků (3,3 %, Graf III.1 CB).

Tab. III.1

Objemy expozic, opravných položek a míry krytí dle míry rizika a portfolia

Klientské		Expozice		Opravné položky		Míra krytí	
Stupeň	Datum	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Podíl (v %)	Změna (v p. b.)
Celkem	12/20	3 402	8,1	74,5	-5,7	2,19	-0,32
	12/21	3 677	9,6	68,8	-1,0	1,87	-0,19
	08/22	4 029		67,8		1,68	
S1	12/20	2 971	7,8	8,7	-0,5	0,29	-0,04
	12/21	3 203	9,6	8,1	-0,7	0,25	-0,02
	08/22	3 511		8,1		0,23	
S2	12/20	340	15,0	18,7	-3,0	5,50	-1,48
	12/21	391	12,5	15,7	12,6	4,02	0,00
	08/22	440		17,7		4,02	
S3	12/20	91	-8,2	47,2	-2,2	51,78	1,96
	12/21	84	-7,2	44,9	-6,4	53,74	0,43
	08/22	78		42,0		54,17	

Poznámka: Klientskými se rozumí expozice vůči soukromému sektoru. S1 a S2 zahrnuje výkonné úvěry, S3 lze ztotožnit s nevykonnými úvěry.

... se objevují signály zhoršování úvěrové kvality portfolií...

Během roku 2022 souhrnně pokračoval růst objemu úvěrů se zvýšeným úvěrovým rizikem (stupeň 2). Intenzivnější byl v segmentu domácností (16,1 %), oproti nefinančním podnikům (13,3 %). Objem úvěrů domácnostem ve stupni 2 se od roku 2019 zdvojnásobil na 212 mld. Kč a jejich podíl na úvěrech domácnostem se zvýšil z 5,9 % v 12/2019 na 9,5 %

38 Požadavek na pákový poměr vyjádřený jako podíl kapitálu Tier 1 na celkových expozicích je v EU závazný od června 2021. Jeho cílem je omezit rizika nadměrné finanční páky zejména u institucí s relativně nižší úrovní agregátní rizikové váhy. Blíže Pfeifer, L., Hodula, M., Holub, L., Pikhart, Z. (2018): The Leverage Ratio and Its Impact on Capital Regulation. ČNB WP 15/2018.

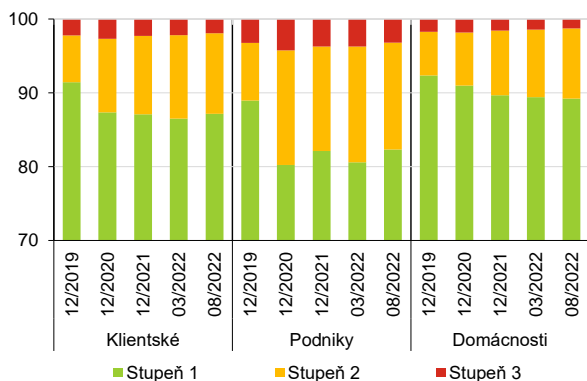
39 Průběžný cíl platí od 1. ledna 2022 a musí být zcela naplněn nejpozději do 1. ledna 2024. Smyslem MRELu je vytvořit na straně bank dostatečné zdroje pro absorbování ztrát a jejich následnou rekapitalizaci v případě řešení krize. Kahoun, T. (2019): Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky (MREL): obecný přístup České národní banky. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 4/2019.

40 To snižuje výši kapitálového přebytku kapitálu i využitelnost kapitálových rezerv. Blíže Pfeifer, L. a Holub, L. (2022): Vztah MRELu a makrobezpečnostních kapitálových rezerv. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 2/2022.

v 8/2022 a signalizuje tak očekávání poklesu úvěrové kvality tohoto portfolia (Graf III.5). V segmentu nefinančních podniků došlo za stejné období k poklesu podílu úvěrů ve stupni 2 z 15,5 % na 14,5 %. Tento relativní pokles byl způsoben zejména nárůstem celkového objemu úvěrů. Absolutně však objem úvěrů ve stupni 2 u podniků vzrostl od konce roku 2019 podobně jako u domácností dvojnásobně na 218 mld. Kč. Absolutní nárůsty expozic ve stupni 2 mohou představovat potenciál pro vyšší materializaci úvěrových rizik.

Graf III.5
Struktura úvěrů dle portfolií

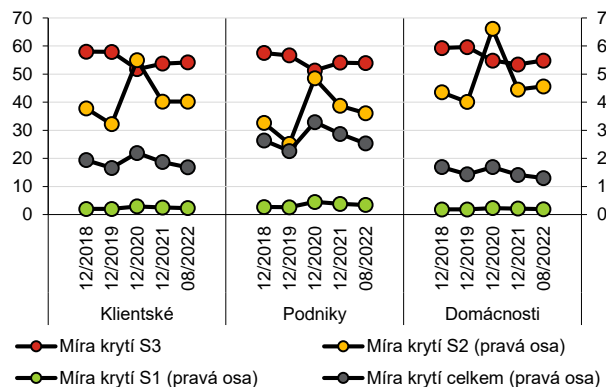
(v %)

Poznámka: Nevýkonným úvěrům (NPL) odpovídají v rámci nově zavedeného účetního standardu IFRS 9 (k 1. 1. 2018) úvěry klasifikované ve stupni 3 – úvěry se znehodnocením.

Graf III.6
Míra krytí úvěrů dle portfolií

(v %)

... na které banky zatím nereagují zvýšenou tvorbou opravných položek...

Pokles objemu nevýkonných úvěrů (stupeň 3, NPL) souhrnně umožnil snížení opravných položek v roce 2022 v objemu téměř 1 mld. Kč především v segmentu nefinančních podniků. Růst podílu úvěrů se zvýšeným úvěrovým rizikem (stupeň 2) prozatím nebyl doprovázen objemově významnější čistou tvorbou opravných položek. Celkový objem opravných položek od konce roku 2020 poklesl o 6,7 mld. Kč a ke konci srpna 2022 dosahuje 67,8 mld. Kč. Postupné zhoršování makroekonomických predikcí vyžaduje obezřetný přístup bank v oblasti tvorby opravných položek, neboť současná situace zvyšuje riziko tzv. útesového efektu, který se může projevit potřebou relativně náhlé tvorby vysokého objemu opravných položek (BOX 4).

... což vede k poklesu celkové míry krytí úvěrů opravnými položkami...

V důsledku silného úvěrového růstu z minulých let ve spojení s rozpouštěním opravných položek poklesla ke konci srpna 2022 celková míra krytí opravnými položkami o 0,19 p. b. na 1,68 %, a to s vyšší intenzitou u podniků (-0,3 p. b.) než u domácností (-0,1 p. b., Graf III.6). To může zvyšovat potenciální riziko míry výtěžnosti zajišťovacích instrumentů při recesi ekonomiky, které pro oba segmenty za současné ekonomické situace a jejího nepříznivého výhledu roste.

... a může signalizovat zvýšení rizika portfolia úvěrů nefinančním podnikům

U nefinančních podniků míra krytí ve stupni 2 setrvale klesá již od konce roku 2020 (z 4,85 % na 3,61 %), na rozdíl od domácností, kde v roce 2022 mírně vzrostla (0,1 p. b. na 4,56 %). To může zvyšovat rizikovost portfolia úvěrů nefinančním podnikům zvláště s přihlédnutím k faktu, že stupeň 2 tvoří významnější část celkového portfolia u podniků než u domácností (14,5 % vs. 9,5 %). Celková míra krytí ve stupni 3 (NPL) v roce 2022 mírně vzrostla (o 0,43 p. b. na 54,2 %), je však stále nižší než před koronavirovou pandemií (57,9 % k 12/2019). Z hlediska materializace úvěrových rizik nepředstavují v současnosti úvěry ve stupni 3 potenciál pro ohrožení finanční stability bankovního sektoru. Jejich podíl na celkových úvěrech je napříč segmenty relativně nízký a v čase setrvale klesá, což signalizuje efektivní procesy řešení nevýkonných úvěrů bankovního sektoru.

Státní záruky za úvěry poskytnuté v době koronavirové pandemie i nadále snižují úvěrová rizika

K omezení důsledků pandemie byly poskytovány státní záruky za úvěry zajištěné prostřednictvím Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) a Národní rozvojové banky (NRB). K 30. červnu 2022 zajišťovaly úvěry v celkové zůstatkové hodnotě 39,2 mld. Kč (54,2 mld. Kč při původním poskytnutí), což představuje 4,4 % z celkového objemu úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům a 9,8 % z úvěrů poskytnutých malým a středním podnikům. K těmto úvěrům byly vytvořeny opravné položky v celkovém objemu 884 mil. Kč, což představuje celkovou míru krytí 2,3 %. Většinu úvěrů (77 %) se státní zárukou nebyla poskytnuta žádná úleva, což v souhrnu signalizuje nízká rizika tohoto portfolia.

BOX 4: Zkušenosti s tvorbou opravných položek dle IFRS 9 a jejich implikace pro makrobezpečnostní politiku

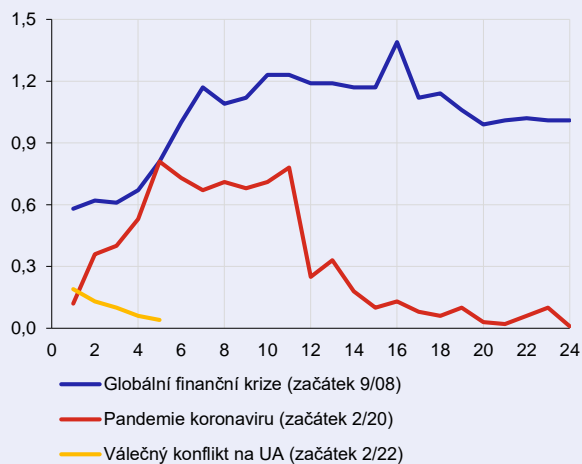
Dle účetního standardu IFRS 9 platného od roku 2018 by banky měly při tvorbě opravných položek zohlednit všechny dostupné informace o současném i budoucím makroekonomickém vývoji a jejich vlivu na výši úvěrových rizik příslušných expozic. Měly by tak vytvořit před obratem v hospodářském a finančním cyklu dostatečný objem opravných položek, který by umožnil krýt očekávané úvěrové ztráty spojené s dopadem zhoršeného ekonomického vývoje. Některé studie⁴¹ však dokládají, že predikční modely mohou mít omezenou schopnost odhadu budoucího vývoje. Se zpožděním mohou identifikovat hloubku a délku poklesu ekonomické aktivity a i po významné změně ekonomických podmínek mají tendenci směřovat relativně rychle zpět k dlouhodobé rovnováze. Proto některé studie upozorňují, že uplatňování standardu IFRS 9 bankami nemusí být před obratem cyklu dostatečně vpředhledící, tvorba opravných položek nemusí být dostatečná a může být dokonce procyklická (blíže BOX 3.2 v ZFS 2018/2019).⁴²

Vzhledem k tomu, že v relativně krátké době tří let prochází domácí i evropská ekonomika dvěma silně nepříznivými šoky – důsledky koronavirové pandemie (od února 2020) a války na Ukrajině (od února 2022) – lze analyzovat chování bank v oblasti tvorby opravných položek v prostředí platnosti účetního standardu IFRS 9. ČNB na počátku pandemie upozorňovala na potenciální rizika tvorby opravných položek v prostředí silných modelových nejistot ohledně dalšího epidemiologického a ekonomického vývoje (BOX 3, Rizika pro finanční stabilitu a jejich indikátory 2020). Banky vytvořily **během prvního roku pandemie** 21 mld. Kč opravných položek. Retrospektivně lze říci, že k překlenutí důsledků pandemie byla využita řada nástrojů státní pomoci (zejména úvěrová moratoria, státní záruky a přímá fiskální podpora), které významně zmírnily dopady pandemie na kvalitu úvěrových portfolií. Banky tak „pandemické“ opravné položky postupně rozpouštěly (Graf 1 a Graf 2). Vedle podpůrných opatření byla současně na evropské úrovni umožněna tzv. flexibilita regulačního a účetního rámce s cílem rozložit šok v čase určitým rozvolněním obezřetnostních pravidel (viz BOX 3, ZFS 2019/2020).

Graf 1 (BOX 4)

Porovnání ztrát ze znehodnocení v ČR po započítání nedávných ekonomických šoků

(kumulativní změna v p. b., osa x: počet měsíců od započítání ekonomického šoku)

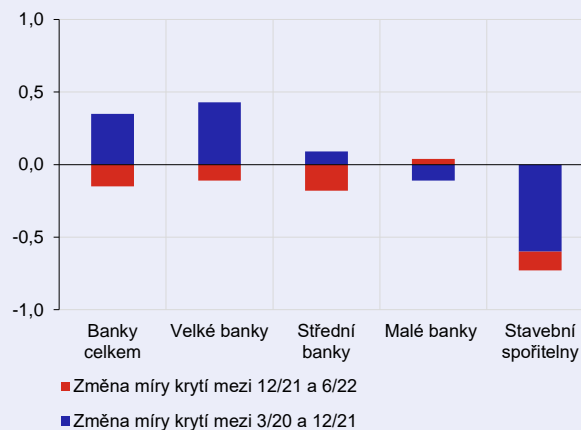

Poznámka: Jedná se o analýzované ztráty ze znehodnocení ke klienty-ským úvěrům, které zahrnují úvěry nefinančnímu soukromému sektoru.

Graf 2 (BOX 4)

Heterogenita míry krytí opravnými položkami v reakci na koronavirovou pandemii a na válečný konflikt na Ukrajině

(kumulativní změna v p. b.)

Poznámka: Období od března 2020 do prosince 2021 znázorňuje změnu míry krytí klientských úvěrů opravnými položkami od počátku pandemie koronaviru do zahájení válečného konfliktu na Ukrajině. Období od prosince 2021 do června 2022 znázorňuje změnu míry krytí od zahájení konfliktu na Ukrajině.

41 Např. Zidong A., Tovar Jalles J., Loungani P. (2018), How Well Do Economists Forecast Recessions, IMF WP 18/39.

42 Abad J., Suárez J. (2017): Assessing the cyclical implications of IFRS 9 – a recursive model, ESRB Occasional Paper No. 12, July nebo Krüger S., Rösch D., Scheule H., (2018): The impact of loan loss provisioning on bank capital requirements, Journal of Financial Stability, 36: pp. 114–129.

V současnosti je stále více pravděpodobné, že globální ekonomika směřuje ke zpomalení. To se projevuje ve zhoršujících se predikcích většiny domácích bank a dalších domácích i nadnárodních institucí ohledně vývoje ekonomiky (část II.1, Graf II.4).⁴³ Banky na tento vývoj v oblasti opravných položek dosud reagovaly ve srovnání s koronavirovou pandemií v menší míře. Zhoršené očekávání ohledně ekonomického vývoje bylo jedním z hlavních faktorů, který přispěl ke zpřísnění úvěrových standardů domácích bank.⁴⁴ V oblasti očekávaných ztrát však od února 2022 dochází k rozpouštění opravných položek (převážně „pandemických“), které převyšují tvorbu opravných položek v reakci na aktuální ekonomický vývoj. Souhrnně tak dochází k poklesu míry krytí úvěrů opravnými položkami (Graf 2). I přes zvýšení podílu úvěrů se zvýšeným rizikem (stupeň 2) na celkových úvěrech se jejich míra krytí snížila za první polovinu roku 2022 o 0,3 p. b. na 3,7 %. Pozorované rozdíly ve změnách míry krytí úvěrů opravnými položkami napříč bankami (Graf 2) jsou mimo jiné pravděpodobně dány specifiky modelového rámce jednotlivých subjektů včetně míry konzervativnosti vnímání ekonomického vývoje. Vzhledem k interpretačním možnostem IFRS 9 to může mít důsledky pro tvorbu opravných položek, resp. systémovou odolnost bankovního sektoru vůči úvěrovému riziku.

Je patrné, že rizika aktuálního podcenění systémové úrovně úvěrových ztrát mohou být významná. Při jejich hodnocení musí být přihlíženo k odlišné povaze příčin vnějšího šoku než v případě pandemie. Ekonomické důsledky války mohou být s větší pravděpodobností spojeny s dlouhodobými (strukturálními) dopady, která mohou rizika dále posilovat (blíže část IV.2).⁴⁵ Potenciální státní zásahy tlumící dopady rostoucích cen energií nemusí být dlouhodobě udržitelné a riziko náhlého zhoršení kvality úvěrového portfolia bankovního sektoru tak může narůstat.

ČNB se proto domnívá, že stávající situace vyžaduje konzervativní přístup bank při tvorbě opravných položek respektující zejména silné nejistoty ekonomického vývoje. Nebude-li tvorba opravných položek reagovat na očekávaný nárůst rizikovitosti úvěrových portfolií, vzrůstá role CCyB (část IV.3) a není vyloučena ani potřeba reakce makroobezřetnostní politiky ČNB v oblasti kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika. Obecně lze konstatovat, že vysoká míra nejistoty doprovázející změny fáze hospodářského cyklu a její dopad na výši očekávaných úvěrových ztrát dle standardu IFRS 9 mohou signalizovat potřebu dostatečné tvorby kapitálových rezerv již od brzké fáze expanze finančního cyklu, aby došlo k včasnému a dostatečnému zvýšení odolnosti bankovního sektoru vůči systémovým rizikům včetně potenciálního modelového rizika IFRS 9.

43 Prognózy růstu HDP pro rok 2023 byly revidovány směrem dolů a pravděpodobnost recese v zimě 2022/2023 se výrazně zvýšila. Celkově lze říci, že pravděpodobnost naplnění scénářů nepříznivého vývoje ve finančním sektoru zásadním způsobem závisí na délce trvání a případné eskalaci akutního geopolitického napětí v Evropě. Blíže část II.1.

44 Banky s 62% podílem na trhu během červnového šetření úvěrových podmínek uvedly, že očekávání ekonomického vývoje vedlo ke zpřísnění úvěrových standardů úvěrů podnikům, v případě úvěrů domácnostem se jednalo o banky s 63% podílem na trhu. Blíže Šetření úvěrových podmínek bank – červenec 2022.

45 Blíže viz např. <https://www.bis.org/speeches/sp220826.htm>.

III.2.3 Ziskovost a likvidita

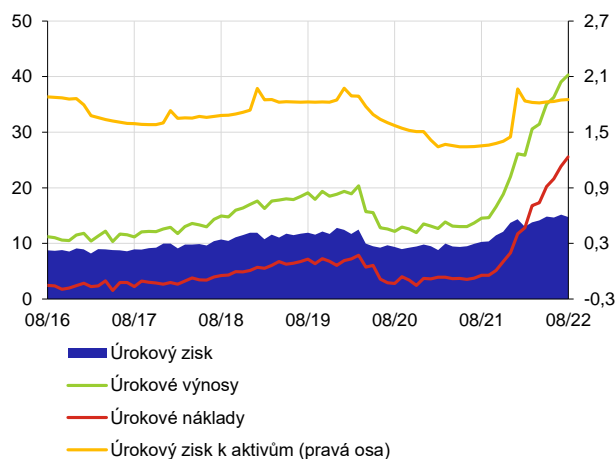
Zisk bankovního sektoru významně vzrostl

Zisk bankovního sektoru za prvních osm měsíců roku 2022 činil 74,7 mld. Kč, což je o 32,5 mld. Kč více než ve stejném období v roce 2021, kdy byl ovšem zisk ještě negativně ovlivněn důsledky koronavirové pandemie. Nárůst odráží zejména vývoj úrokového zisku v důsledku silného úvěrového růstu, pomalejší transmise měnové politiky do depozitních úrokových sazeb a nízké úrovně ztrát ze znehodnocení. Úrokový zisk vzrostl meziročně o 49 % na 115 mld. Kč (Graf III.7). Ztráty ze znehodnocení v srpnu 2022 představovaly 0,8 mld. Kč, což je nižší hodnota než v době před pandemií (Graf III.8). Rychlejší tempo růstu zisku než bilanční sumy se promítlo do vyšší rentability aktiv. Meziročně vzrostla o 0,5 p. b. na 1,1 % a dostala se tak na úroveň pozorovanou před pandemií (Graf III.2 CB).⁴⁶

Graf III.7

Dekompozice úrokového zisku

(měsíční příspěvek v mld. Kč, pravá osa v %)

Graf III.8

Ztráty ze znehodnocení

(v b. b., pravá osa v mld. Kč)

Poznámka: Jedná se o anualizované ztráty ze znehodnocení. Klientские úvěry zahrnují úvěry soukromému sektoru.

Úrokový výnos jednotlivých portfolií byl ovlivněn odlišnou rychlostí transmise měnové politiky

Úrokové výnosy z podnikových úvěrů vzrostly meziročně o 17,9 mld. Kč na 39,6 mld. Kč, v případě úvěrů domácnostem o 5,4 mld. Kč na 43,5 mld. Kč, což odráží rychlejší transmisí měnové politiky do sazeb z úvěrů nefinančním podnikům i významné snížení objemů nově poskytnutých úvěrů na bydlení (Graf IV.8, část II.2.2). Zatímco marže⁴⁷ ze stavu podnikových úvěrů meziročně rostly o 3,03 p. b. na 5,60 %, marže ze stavu úvěrů na bydlení klesla o 1,26 p. b. na 0,95 % (Graf III.9) a marže ze stavu spotřebitelských úvěrů o 1,45 p. b. na 6,68 %. Marže z nových úvěrů na bydlení i spotřebitelských úvěrů však rostly (o 1,15 p. b., resp. o 0,77 p. b.). Další růst úrokového zisku podpoří pokračující transmisí měnové politiky do sazeb úvěrů domácnostem, postupné refinancování spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí i případný růst rizikové prémie v reakci na zhoršení ekonomických podmínek, v opačném směru může působit pokračování růstu sazeb z klientových vkladů. Vliv na úrokový zisk bude mít i další vývoj rostoucího portfolia cizoměnových úvěrů nefinančním podnikům. Zatímco růst jeho podílu na celkových úvěrech nefinančním podnikům může vzhledem k existujícímu úrokovému diferenciu vést spíše k poklesu úrokového zisku, růst měnověpolitických sazeb ECB působí opačným směrem.

Domácí bankovní sektor zaznamenal v letošním roce výrazný růst cizoměnových úvěrů poskytovaných nefinančním podnikům

Vedle přirozeného růstu spojeného s exportní orientací domácího průmyslu a financování komerčních nemovitostí cizoměnovými příjmy (Graf 3 v BOXU 3) hraje v současnosti významnou roli i úrokový diferenciuál související s měnovou politikou ČNB a ECB. Čerpání úvěrů v cizí měně za této situace umožňuje snížit úrokové náklady dlužníků, ale za určitých podmínek může vytvářet systémová rizika pro finanční stabilitu (BOX 5).

⁴⁶ Rentabilita aktiv v EU k polovině roku 2022 činila 0,5 %.

⁴⁷ Hodnoty marží jsou spočítány jako rozdíl úvěrové a depozitní sazby, nezohledňují však zajištění úrokové pozice.

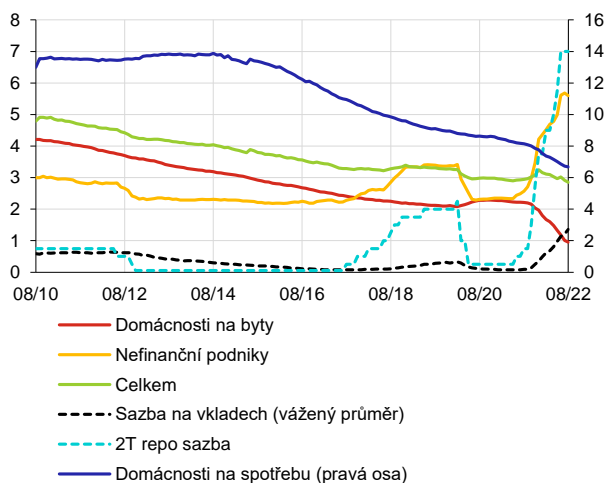
Změna splatnostní struktury depozit může ovlivnit další vývoj úrokového zisku

Graf III.10 dokumentuje postupný průsak měnověpolitických sazeb do sazeb klientských vkladů na stavech termínovaných účtů (za osm měsíců roku 2022 nárůst o 2,3 p. b. na 3,6 %) a s menší intenzitou také do sazeb na stavech netermínovaných účtů domácností a nefinančních podniků (nárůst o 0,7 p. b. na 1,0 %). Rostoucí rozdíl mezi úročením nových termínovaných a netermínovaných vkladů⁴⁸ posiluje podněty k přesunu do termínovaných vkladů, jejichž podíl na celkových vkladech vzrostl od začátku roku 2022 o 7,6 p. b. na 22,5 % (Graf III.10). Lze očekávat, že v případě setrvání měnověpolitických sazeb na vyšší úrovni po delší dobu mohou tyto tendence dále pokračovat a ovlivňovat úrokový zisk.

Graf III.9

Úrokové marže ze stavu úvěrů

(sazby v %, marže v p. b.)

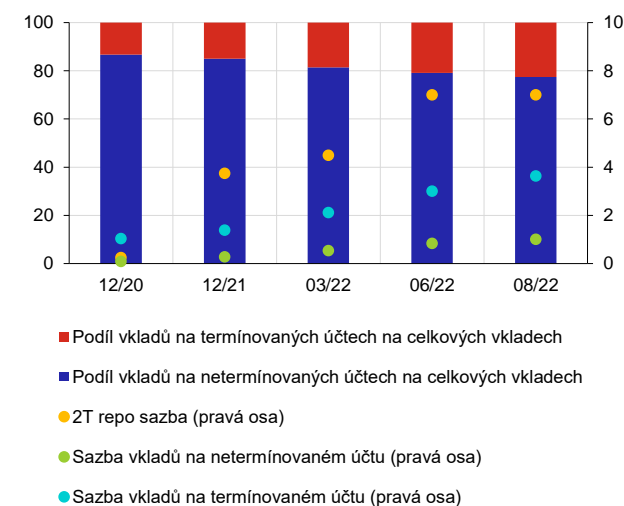

Poznámka: Marže jsou spočítány jako úvěrové sazby pro dané sektory minus průměrná depozitní sazba. Položka nefinanční podniky nezahrnuje revolvingové úvěry a kreditní karty.

Graf III.10

Úrokové sazby na termínovaných a netermínovaných účtech

(v %)

Další vývoj bude ovlivňovat nastavení měnové politiky a další vývoj domácí i světové ekonomiky

Nejistota ohledně dalšího vývoje zisku bankovního sektoru zůstává vysoká vlivem důsledků války na Ukrajině na ekonomiku a inflaci. Nepříznivě mohou působit úvěrové ztráty a zvyšování úrokových nákladů, za určitých podmínek mohou být kompenzovány rostoucími úrokovými výnosy v důsledku růstu objemu úvěrů a rizikové premie v úrokových sazbách nových úvěrů, včetně refinancovaných spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí. V *Základním scénáři* zátěžových testů bankovního sektoru se zisk před zdaněním pohybuje v průběhu tří let testu každoročně nad 55 mld. Kč a jeho výši významně ovlivňují úvěrové ztráty (viz část III.4).

Likviditní pozice bankovního sektoru je silná, o čemž svědčí dosažené hodnoty ukazatelů LCR a NSFR

Agregátní hodnota ukazatele LCR v polovině roku 2022 byla za celý bankovní sektor 185 %. Hodnota v jednotlivých měsících prvního pololetí byla stabilně nad limitem, dosahovala průměrné hodnoty 178 %, přičemž po celé toto období plnily regulatorní limit 100 % všechny banky (Graf III.11). Také hodnota ukazatele NSFR dosažená k polovině roku 2022 potvrdila stabilní financování domácích bank. Průměrná hodnota ukazatele NSFR za jednotlivé banky dosáhla v červnu 219 %, kdy tradičně nejvyšší hodnoty dosáhly malé banky díky vysokému objemu stabilních retailových vkladů (Graf III.11).

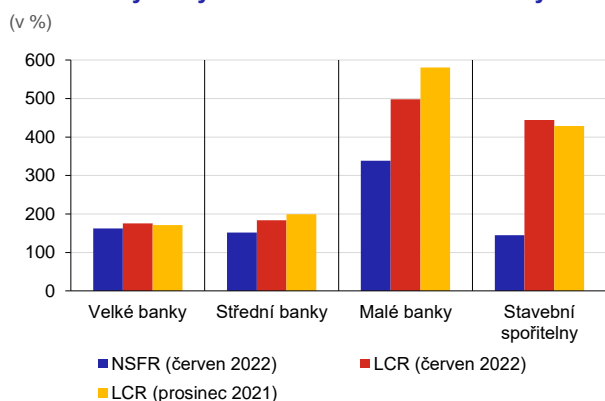
Růst cizoměnových úvěrů poskytovaných domácími bankami může zakládat riziko financování v cizí měně

Řada domácích bank, především velmi aktivních v eurovém úvěrování reálné ekonomiky (část II, BOX 3), nedosahuje hodnoty 100 % u ukazatelů LCR a NSFR vypočtených na (pod)bilančních položkách v eurech⁴⁹ (Tab. III.2). Podíl čistých odtoků v eurech a dolarech je významný, představuje více než 10 % z celkových čistých odtoků likvidity bankovního sektoru bez ohledu na měnu. Hlavním zdrojem financování eurového úvěrování jsou z velké části velkoobchodní zdroje, tj. relativně méně stabilní zdroje financování získané od jiných protistran než stabilních retailových vkladatelů (Tab. III.2). Významný podíl (37 %) eurového velkoobchodního financování domácích bank však představují mateřské společnosti. Riziko náhlého odtoku eurové likvidity z domácích bank, známé jako tzv. „wholesale bank run“, je tak do značné míry sníženo. Významná role velkoobchodního financování včetně financování získaného od mateřských společností však může v případě náhlého tržního napětí způsobit nákladný či obtížněji dostupný přístup k eurové likviditě.

48 Sazby nových vkladů na termínovaných účtech k srpnu 2022 meziročně vzrostly o 5,90 p. b. na 6,44 %, zatímco sazby nových vkladů na běžných účtech o 0,93 p. b. na 1,01 %.

49 LCR minimálně ve výši 100 % není regulatorně vyžadováno v jednotlivých měnách.

Graf III.11
Srovnání vybraných ukazatelů bilanční likvidity bank

Poznámka: LCR je poměr likvidní rezervy vůči čistému odtoku likvidity bank na horizontu zátěže 30 dní dle nařízení Evropské komise 2015/61. NSFR je poměr dostupných a požadovaných zdrojů stabilního financování bank dle Basel III. Výsledky zohledňují likviditní podskupiny a nezahnují banky se státní účastí.

Tab. III.2
Vybrané ukazatele eurového financování vybraných bank

(v %)

	Hodnota
Průměrné eurové LCR	54
Průměrné eurové NSFR	73
Podíl retailových vkladů na eurovém financování	22
Podíl financování od mateřských společností na celkovém eurovém velkoobchodním financování	37

Poznámka: Data k polovině roku 2022 pro vybrané banky, které společně tvoří téměř 90 % eurového úvěrování nefinančním podnikům.

BOX 5: Systémová rizika cizoměnových úvěrů v bankovním sektoru

Cizoměnové úvěry (CMU) se vedle tradičního **úvěrového rizika**, spojeného zejména s příjmovou situací dlužníka a kvalitou zajištění⁵⁰, mohou vyznačovat úvěrovým rizikem daným **kurzovým rizikem dlužníka**⁵¹ spojeným s dlouhodobým významnějším oslabením kurzu domácí měny v případě nedostačujících příjmů dlužníka v měně úvěru.

V případě, že dlužník CMU má příjem v měně úvěru, mluvíme o **přirozeném zajištění CMU** a kurzové riziko je závislé na tom, v jaké míře kryje tento příjem dluhovou službu v průběhu splácení úvěru. Kurzové riziko může být rovněž zajištěno měnovými deriváty odpovídajícími splatnostnímu profilu jistiny a úrokových plateb úvěru. Takové zajištění kurzového rizika nazýváme **finančním**. Oba typy zajištění mohou být kombinovány v různé míře a v případě obezřetného přístupu k řízení rizik dlužníky a věřiteli umožňují kurzové riziko ve vysoké míře omezit.

Zdrojem systémového rizika mohou být proti kurzovému riziku **nezajištěné CMU**⁵² ze strany dlužníka. Největší riziko představují CMU, jejichž dlužník nemá žádné příjmy v měně daného úvěru a je tak plně vystaven kurzovému riziku.⁵³ U takových úvěrů může oslabení domácí měny podvázat schopnost dlužníka dluh splácet. Strukturu dodatečných rizik (tj. nad rámec standardního úvěrového rizika) spojených s CMU a nástroje k jejich omezení znázorňuje **Tab. 1**.

Tab. 1 (BOX 5)
Struktura dodatečných rizik CMU plynoucích z kurzového rizika a nástroje k jejich omezení

Kurzové riziko dlužníka	Nástroje k omezení rizika
Výpadek příjmů v cizí měně	Dostatečné přirozené zajištění / finanční zajištění (měnové deriváty)
Vyšší splátka úroků	
Oslabení domácí měny	

50 Např. nemovitosti, finanční hodnoty, oběžné prostředky, pohledávky apod.

51 Dále existuje riziko nepříznivého vývoje úrokového diferenciálu (zvýšení úrokové míry u cizí měny oproti měně domácí), který by zvýšil splátky úroku v cizí měně. Od tohoto rizika odhlížíme s ohledem na to, že působí na úrokovou dluhovou službu, která je významně nižší než splátky jistiny.

52 Nezajištěný dlužník je dlužník bez dostatečného přirozeného nebo finančního zajištění.

53 Na rizika těchto úvěrů upozorňuje ESRB, neboť úvěry poskytované v minulosti domácnostem v některých zemích byly kurzově nezajištěné a související rizika přerostla do systémového rozměru. Blíže viz doporučení Evropské rady pro systémová rizika ze dne 21. září 2011 o poskytování úvěrů v cizích měnách (ESRB/2011/1).

Intenzita výše zmíněných rizik úzce souvisí i se splatnostní strukturou CMU a s frekvencí splácení jistiny a úroků. Dlouhodobější úvěry s pravidelnou častější frekvencí splácení budou zpravidla méně rizikové, neboť dlužník i věřitel mají při postupném vývoji rizik více času se přizpůsobit případným šokům. Historicky má zhruba polovina CMU dlouhodobou splatnost, což systémová rizika náhlého šoku oslabuje.

K rámcovému posouzení, zda případná **materializace kurzových rizik** dlužníka nemůže mít systémové dopady, byla využita data o bankovních úvěrech nefinančním podnikům z úvěrové databáze ČNB AnaCredit⁵⁴ k 30. červnu 2022. Hodnota CMU nefinančním podnikům činila 572,7 mld. Kč (portfolio), což představovalo zhruba 45 % celkového objemu úvěrů nefinančním podnikům, přičemž 96 % z CMU bylo denominováno v eurech (Graf 1; Graf 3 v BOXu 3).⁵⁵

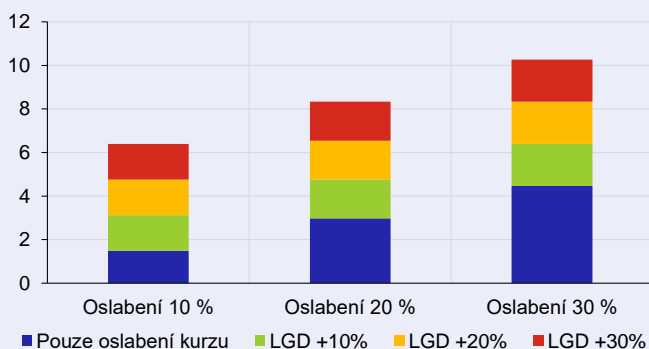
Citlivostní analýza odhaduje potenciál dodatečných ztrát⁵⁶ portfolia CMU v hypotetické situaci:

1. oslabení kurzu koruny doprovázené výpadkem cizoměnových příjmů vedoucích k potřebě úhrady jistiny⁵⁷ v slabším korunovém kurzu⁵⁸,
2. zvýšení ztrátovosti ze selhání (LGD)⁵⁹ v důsledku potenciálně zhoršené kvality zajištění v případě selhání dlužníka v silně nepříznivé ekonomické situaci,
3. zvýšené míry selhání dlužníků.⁶⁰

Výsledky ukazují, že ve scénáři s nejsilnějším šokem daným souběžným oslabením kurzu koruny o 30 % a snížením výtežnosti věcného zajištění o 30 % by hypotetická dodatečná ztráta při selhání dlužníků s CMU dosáhla hodnoty zhruba 10 mld. Kč. (Graf 1). Tato hodnota nepředstavuje významné systémové riziko mj. i s ohledem na současnou výši kapitálových rezerv. Při posuzování dostatečné výše těchto rezerv však ČNB k tomuto riziku bude přihlížet.

Graf 1 (BOX 5)
Potenciál dodatečných ztrát portfolia cizoměnových úvěrů

(v mld. Kč)

Dosavadní informace ohledně stavu a řízení potenciálních rizik CMU poskytnuté bankami ČNB nasvědčují tomu, že v současnosti CMU nejsou zdrojem systémového rizika, a to ani z hlediska stability zdrojů jejich financování na úrovni bankovního sektoru (část III.2.3). Anekdotické signály z trhu však naznačují, že konkurenční tlak může vést k uvolnění úvěrových podmínek a standardů CMU. Proto bude vývoj pečlivě monitorován a vyhodnocován na úrovni mikrobezpečnostního i makrobezpečnostního dohledu ČNB. Faktorem tlumícím podněty k růstu podílu CMU může být případné zužování úrokového diferenciálu EUR/CZK v důsledku vývoje měnové politiky ECB.

54 Jde o statistický projekt určený k získávání granulárních úvěrových dat o úvěrech právnickým osobám založený na společné taxonomii EU (<https://www.cnb.cz/cs/statistika/anacredit/>).

55 U domácností je podíl CMU historicky nevýznamný. Od ledna 2004 nepřekročil 0,5 % hodnoty celkových úvěrů domácnostem. Z hlediska potenciálu vzniku systémových rizik je nemateriální, a není tak v analýze zohledňován.

56 Vypočtených jako zvýšení nad úroveň potenciální úvěrové ztráty, kterou by banky utrpěly v případě selhání dle jimi stanovených hodnot regulatorního PD a LGD.

57 Vliv úroků by nebyl zásadní, proto se pro jednoduchost od něj ve výpočtu odhlíží.

58 Uvažujeme tzv. „worst-case“ scénář, kdy by došlo k úplnému výpadku příjmů v cizí měně, který umožní určit hranice maximálních možných dopadů.

59 Navyšováno je tzv. „downturn“ LGD vykazované bankami využívajícími interní modely pro potřeby výpočtu regulatorního kapitálu (zejm. čl. 181 CRR). Vážený průměr downturn LGD podle velikosti zbývajícího úvěru činí okolo 32 %.

60 Jde o pravděpodobnost selhání v průběhu cyklu („through the cycle“) vykazovaných bankami pro potřeby stanovení regulatorního kapitálu, která je v průměru v domácích podmínkách v současnosti obvykle vyšší než skutečná míra selhání (blíže viz zejm. čl. 160 a čl. 163 CRR). Průměrná pravděpodobnost selhání dlužníků vážená velikostí zbývajícího úvěru se pohybuje okolo 7 % (skutečná míra selhání viz Graf 4 v BOXu 3).

III.3 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ INSTITUCE

Růst objemu prostředků spravovaných domácími nebankovními finančními institucemi v první polovině roku 2022 zpomalil...

Domácí nebankovní institucionální investoři byli v první polovině roku 2022 zasaženi poklesem cen na globálních i domácích akciových a dluhopisových trzích (část II.1). Ten se přitom týkal všech klíčových skupin finančních aktiv v jejich držení. Celková aktiva sektorů investičních fondů a penzijních společností přesto vzrostla (Graf III.1), neboť agregátně nad poklesem cen převážil čistý příliv nových prostředků (Graf III.12). Čistý příliv však v případě fondů penzijních společností⁶¹ oproti předchozím rokům agregátně zpomalil a u transformovaných fondů došlo dokonce k čistému odlivu prostředků (Graf III.3 CB). Tento vývoj primárně odráží pokračující přesun prostředků z transformovaných fondů do účastnických, určitou roli může mít i případná zhoršující se finanční situace domácností (skutečná či očekávaná, část II.2).

... zesílila motivace pro institucionální investory ponechat část prostředků v podobě bankovních vkladů...

Vzhledem k nejistotě ohledně dalšího vývoje na globálních finančních trzích a rovněž s ohledem na úroveň domácích úrokových sazeb se u investičních a penzijních fondů příliv nových prostředků i realokace stávajících aktiv projevil růstem objemu držaných bankovních vkladů (Graf III.13). Některé dluhopisové fondy ze stejných důvodů uzavíraly ve zvýšené míře s bankami repo transakce (od konce roku 2021 nárůst objemu pohledávek o zhruba 30 mld. Kč), což bylo zároveň hlavní příčinou přesunu prostředků investorů do těchto fondů (Graf III.4 CB).

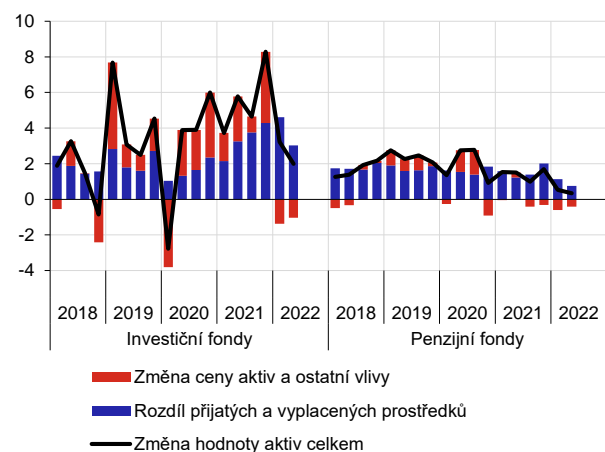
... podíl držaných dluhopisů klasifikovaných jako zelené zůstal nízký

Z hlediska expozic domácích nebankovních institucionálních investorů vůči klimatickým rizikům lze hodnotit zejména držené kotované akcie. Téměř polovina z nich disponuje hodnocením ESG, přičemž podíl akcií s nízkým hodnocením ESG je zanedbatelný (Graf III.5 CB). Na druhou stranu držba dluhopisů klasifikovaných jako zelené⁶² je vzhledem k jejich dostupnosti relativně vzácná. K 30. červnu 2022 dosahovala celkového objemu 5,4 mld. Kč a ve všech případech se jednalo o korporátní dluhopisy.

Graf III.12

Rozklad změny celkové hodnoty aktiv investičních a penzijních fondů

(v % aktiv ke konci předchozího čtvrtletí)

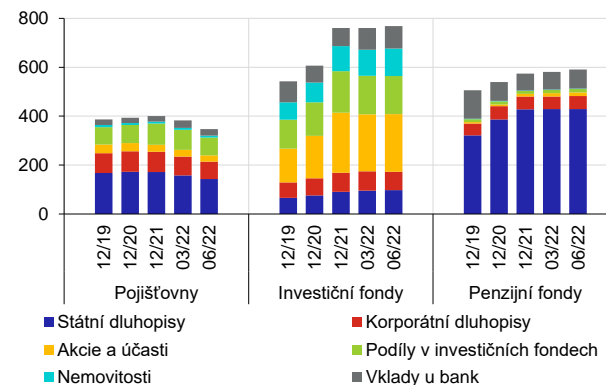

Poznámka: U penzijních fondů změna hodnoty aktiv nezahrnuje aktiva související s využíváním syntetického zajištění.

Graf III.13

Vývoj hlavních složek investičních aktiv domácích institucionálních investorů

(v mld. Kč)

Poznámka: Rozdíl mezi aktivy uvedenými v tomto grafu a celkovými aktivy sektorů (Graf III.1) je relativně vysoký v případě pojišťoven a investičních fondů. U pojišťoven tvoří tento rozdíl například pohledávky z pojištění či částky vymahatelné ze zajištění, u investičních fondů převážně úvěry a pohledávky včetně repo transakcí. V případě pojišťoven nezahrnuje tento graf pobočky zahraničních pojišťoven, Exportní garanční a pojišťovací společnost a Českou kancelář pojistitelů.

61 V textu a grafech je současně s termínem „fondy penzijních společností“ použito i zjednodušující označení „penzijní fondy“, které je pro účely ZFS považováno za synonymum. Oba termíny zahrnují transformované i účastnické fondy.

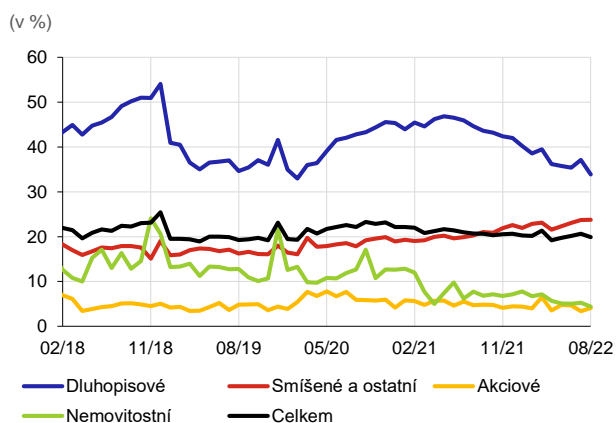
62 Více k tzv. zeleným dluhopisům viz BOX 1 v publikaci [Rizika pro finanční stabilitu a jejich indikátory 2021](#).

Vývoj v sektoru investičních fondů nevedl k nárůstu rizik pro finanční stabilitu

Domácí investiční fondy doposud nečelily v souvislosti s poklesem cen na finančních trzích zesílenému zájmu o odkup podílů (Graf III.12) a nedošlo u nich k významnému zhoršování agregátní likviditní pozice (Graf III.14).⁶³ Nejnižší likviditní polštář – tvořený pokladní hotovostí, dluhovými cennými papíry vydanými vládními institucemi, vklady u bank a jinými pohledávkami splatnými na požádání – měly akciové fondy (4,1 % aktiv k 31. srpnu 2022). Ty nicméně drží zejména akcie obchodované na vysoce likvidních globálních trzích a jejich případné výprodeje z důvodu nárůstu potřeby likvidity tudíž nemohou mít významné sekundární tržní dopady. Obdobně nízký objem likvidních prostředků měly nemovitostní fondy (4,4 % aktiv). U nich je však riziko náhlé zvýšené potřeby likvidity nižší, neboť doba pro výplatu prostředků odcházejícím investorům je regulatorně prodloužena. V případě případného déletrvajících poklesu cen nemovitostí a nárůstu nejistoty investorů ohledně vydělečnosti tohoto typu investic by mohly nemovitostní fondy čelit na střednědobém horizontu výzvám v řízení likvidity. Atraktivita nemovitostního trhu z pohledu investorů nicméně prozatím významně neklesla (Graf II.19). Složení aktiv a závazků investičních fondů dále nesignalizovalo významná přijímaná rizika spojená s honbou za výnosy, prostředí vyšších úrokových sazeb spíše naopak daná rizika přirozeně snižuje. V případě tzv. alternativních investičních fondů, které zahrnují speciální fondy kolektivního investování a fondy kvalifikovaných investorů, ČNB provádí čtvrtletní hodnocení rizik spojených se zvýšenou pákou.⁶⁴ Hodnocení provedené ČNB k 30. červnu 2022 nenaznačilo zesilování přijímaných rizik s potenciálem ohrozit finanční stabilitu.

Graf III.14

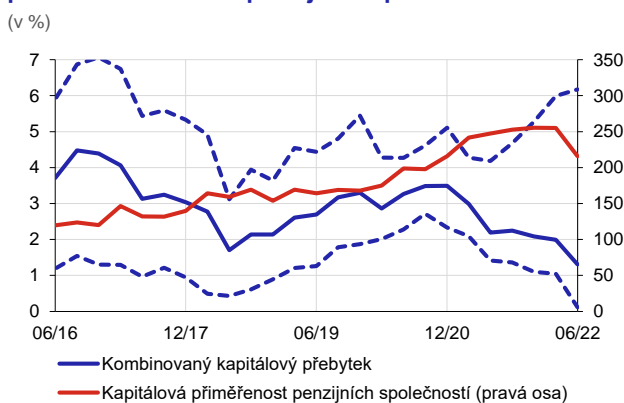
Podíl likvidních aktiv v bilancích fondů kolektivního investování

Poznámka: Likvidní aktiva zahrnují pokladní hotovost, dluhové cenné papíry vydané vládními institucemi a vklady u bank a jiné pohledávky splatné na požádání. Do segmentu fondů kolektivního investování nespádají fondy kvalifikovaných investorů.

Graf III.15

Kombinovaný kapitálový přebytek a kapitálová přiměřenost sektoru penzijních společností

Poznámka: Přerušované čáry značí minimální a maximální hodnoty kombinovaného kapitálového přebytku napříč transformovanými fondy. Kombinovaný kapitálový přebytek představuje poměr součtu (1) kapitálového přebytku penzijních společností a (2) rozdílu aktiv a závazků transformovaných fondů vůči aktivům transformovaných fondů.

Penzijní společnosti plnily kapitálové požadavky i přes ztráty z českých státních dluhopisů držných transformovanými fondy...

I přes nepříznivý vývoj na finančních trzích a nárůst nejistoty ohledně vývoje reálných příjmů domácností nečelily domácí penzijní společnosti doposud likviditní zátěži. Pokles cen českých státních dluhopisů v portfoliích transformovaných fondů nicméně na agregátní úrovni vedl k poklesu přebytku jejich aktiv nad závazky (Graf III.6 CB). V důsledku toho šest penzijních společností přistoupilo v první polovině roku 2022 k doplnění prostředků do transformovaných fondů v celkovém objemu 4,6 mld. Kč. Toto doplnění prostředků do transformovaných fondů vedlo k poklesu kapitálové přiměřenosti penzijních společností, která přesto zůstala dostatečná (Graf III.15). K tomu přispělo i doplnění kapitálu do některých penzijních společností ze strany akcionáře.

... příspěvek sektoru penzijních společností k systémovému riziku nadále zůstává relativně nízký

Rizika spojená s vývojem cen českých státních dluhopisů jsou do značné míry snížena, neboť některé penzijní společnosti významnou část tohoto portfolia nepřeceňují z titulu jeho držení do splatnosti, zatímco společnosti s vyšším podílem přeceňovaných dluhopisů aktivně řídí kapitál uvnitř finančních skupin. ČNB se těmto rizikům dlouhodobě věnuje, přičemž celý sektor penzijních společností je každoročně předmětem zátěžového testu (ZFS – jaro 2022). ČNB v současnosti neidentifikuje významné kanály, kterými by nárůst výnosů (část II.1) přispíval prostřednictvím sektoru penzijních společností

63 Likviditní pozice je sledována pro segment fondů kolektivního investování, do něž nespádají fondy kvalifikovaných investorů. Pro ně není podíl likvidních aktiv zobrazen z důvodu vysoké heterogenity tohoto segmentu a tedy obtížné interpretace vývoje agregátního ukazatele.

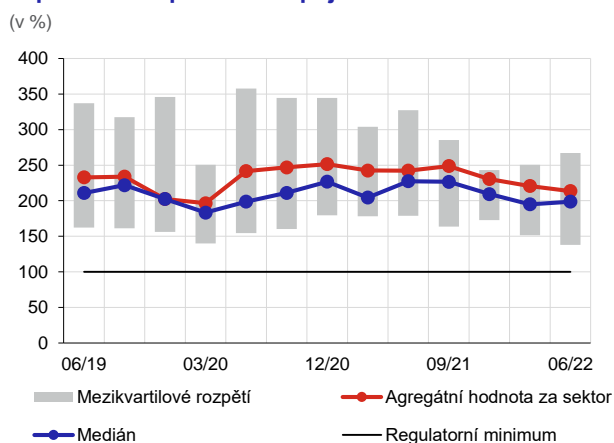
64 ČNB má zákonnou povinnost provádět toto hodnocení dle článku 25 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/61/EU ze dne 8. června 2011 o správcích alternativních investičních fondů a navazujících pokynů Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy.

k narušení agregátní stability domácího finančního sektoru. V krátkém období může případný pokračující pokles hodnoty českých státních dluhopisů vyžadovat další doplňování prostředků do transformovaných fondů a případně i kapitálové posílení penzijních společností ze strany jejich akcionářů. V delším období nicméně vyšší výnosy ze státních dluhopisů zajišťují transformovaným fondům dostatečnou ziskovost a snižují riziko nesplnění garance nezáporného výnosu. Prostředí vyšších výnosů taktéž přináší atraktivnější zhodnocení pro účastníky.⁶⁵ Riziko významného nárůstu objemu předčasně vybíraných prostředků z penzijních produktů proto ČNB nadále považuje za nízké. Domácí penzijní společnosti rovněž doposud nepřistupovaly v rozšířené míře k investicím s využitím páky. Nízká motivace domácích penzijních fondů přijímat zvýšená rizika souvisí i s institucionálním nastavením třetího penzijního pilíře jako tzv. systému s definovaným příspěvkem, kdy investiční rizika nese převážně investor (s výjimkou garance nezáporného výnosu u transformovaných fondů).⁶⁶ Nadále rovněž nedocházelo k využívání derivátových transakcí penzijními fondy na agregátní úrovni v natolik významném rozsahu, který by přinášel možnou nepřiměřenou likviditní zátěž v podobě případných dodatečných maržových požadavků.

Pojišťovací sektor jako celek zůstal odolný

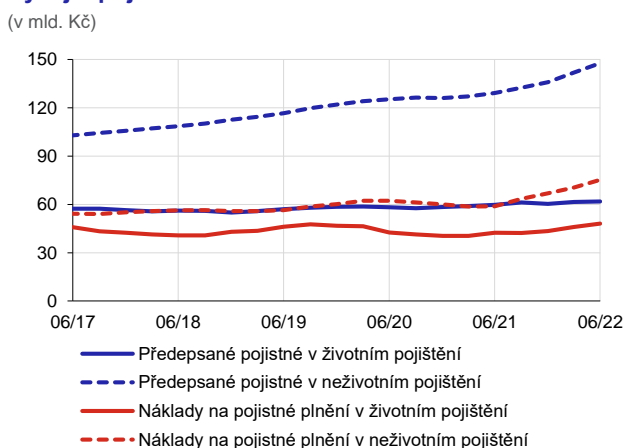
Pokles hodnoty aktiv pojišťoven v první polovině roku 2022 o 6,8 % na hodnotu 488,6 mld. Kč vlivem tržního přecenění byl doprovázen současným poklesem hodnoty závazků z životního pojištění (agregátně rovněž o 6,8 %). Obdobný vývoj aktiv a závazků odrážel relativně vysokou míru sladění peněžních toků z aktiv a závazků v životním pojištění a rovněž přímý přenos ztrát z investic na klienty v produktech životního pojištění, u nichž je nositelem investičního rizika pojistník. Agregátní poměr použitelného kapitálu a solventnostního kapitálového požadavku zůstal k polovině roku 2022 nad hranicí 200 % a tedy dostatečně vysoko nad regulační 100% hranicí (Graf III.16). Pojišťovny rovněž zůstaly ziskové zejména vlivem pokračování růstu pojistného v neživotním pojištění (Graf III.17). V případě růstu nákladů pojišťoven v důsledku inflace či vyšších škod z přírodních katastrof (BOX 6), na které by pojišťovny mohly reagovat relativně citelným zvýšením pojistného, a současného významného poklesu reálného disponibilního příjmu domácností a zhoršení ziskovosti nefinančních podniků (část II.2) by pojišťovny mohly čelit poklesu poptávky po pojištění a v důsledku toho i snížení ziskovosti. V některých segmentech pojišťovacího trhu by mohlo rovněž dojít ke zvýšení míry podpojištění v ekonomice (tj. podílu rizik, které nejsou dostatečně kryty pojistnými smlouvami), což by mohlo mimo jiné přispívat k reputačnímu riziku pojišťoven. Uvedená rizika nicméně nejsou bezprostřední a pojišťovací sektor disponuje dostatečnou odolností k tomu, aby v případě jejich materializace nedošlo k významnému narušení stability sektoru.

Graf III.16
Poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku pojišťoven

Poznámka: Hodnoty nezahrnují Exportní garanční a pojišťovací společnost a Českou kancelář pojistitelů.

Graf III.17
Vývoj v pojišťovacím sektoru

Poznámka: Graf představuje klouzavý součet hodnot za čtyři čtvrtletí, vyjádřených v hrubé výši, tj. neočištěných o podíl zajišťitelů.

65 Účastníci v transformovaných fondech nejsou bezprostředně zasaženi poklesem cen českých státních dluhopisů. Tento pokles je účetně zachycen prostřednictvím oceňovacích rozdílů, neovlivňuje tudíž zisk nebo ztrátu v běžném období a v důsledku toho ani nesnižuje zhodnocení prostředků připisované účastníkům.

66 Tím se domácí sektor penzijních společností liší od sektorů např. v UK či NL, kde penzijní fondy garantují výslednou hodnotu penzijních příspěvků (tzv. defined-benefit system) a mají tak zejména v obdobích nízkých výnosů motivaci přijímat dodatečná rizika a tím zajistit naplnění daných garancí.

BOX 6: Ilustrativní analýza možných kanálů dopadu klimatických rizik na pojišťovny

Náhlá realizace tranzitivních klimatických rizik by neohrozila stabilitu domácích pojišťoven...

Stabilita domácího pojišťovacího sektoru není bezprostředně ohrožena tranzitivními ani fyzickými klimatickými riziky.⁶⁷ Realizace tranzitivních rizik by mohla mít podobu náhlé změny sentimentu účastníků finančních trhů. Ti by urychleně změnili poptávku po akciích či dluhopisech v závislosti na uhlíkové stopě jednotlivých společností. Uvedený vývoj by dle odhadů EIOPA⁶⁸ vedl na úrovni EU k agregátnímu poklesu hodnoty akcií, korporátních dluhopisů a hodnoty investic v investičních fondech držných pojišťovnami o 6 %, přičemž tato hodnota by se pohybovala v rozsahu -22 % (Maďarsko) až +4 % (Chorvatsko) a pro ČR by došlo k poklesu hodnoty o 4 %. Celkové ztráty pojišťoven by představovaly přibližně 1 % agregátního přebytku aktiv pojišťoven nad jejich závazky (1,1 % pro ČR a 0,8 % na úrovni EU).⁶⁹ Tento rozsah ztrát lze hodnotit jako relativně nízký, neboť ČNB v každoročních makrozátěžových testech hodnotí odolnost pojišťoven vůči řádově rozsáhlejšímu poklesu na finančních trzích ([ZFS – jaro 2022](#)). ČNB rovněž nově monitoruje skladbu investičních portfolií s hlediska jejich hodnocení ESG ([Graf III.5 CB](#)).

... nárůst rozsahu či četnosti přírodních katastrof by mohl zdražit pojištění majetku

Realizace fyzických klimatických rizik by znamenala nárůst četnosti či rozsahu přírodních katastrofických škod, což by vedlo rovněž k růstu hrubých nákladů pojišťoven na pojistná plnění. Pojišťovny v současnosti limitují své ztráty v případě katastrof tím, že podstatnou část škod z přírodních katastrof přenášejí na zajišťovny ([Graf III.7 CB](#), levý panel). V případě opakovaných či zvýšených škod by nicméně zajišťovny požadovaly vyšší zajistné, jelikož by přehodnotily jimi očekávané budoucí škody, které by musely být kryty na základě zajistných smluv. Na růst cen zajištění⁷⁰ by pojišťovny mohly zareagovat variantně. Pojišťovny mohou přenést vyšší ceny zajistného na klienty, což by nicméně v závislosti na elasticitě poptávky mohlo snížit dostupnost pojištění majetku a případně i hrubé tržby či zisk pojišťoven. Pojišťovny rovněž mohou navýšit ceny jen částečně a kompenzovat růst cen zajistného poklesem rozdílu mezi pojistným a náklady na pojistná plnění (tj. určité „marže“ pojišťoven), a tedy i snížením míry zisku, např. za účelem zachování podílu na trhu. Pojišťovny taktéž mohou snížit objem kupovaného zajištění, tj. přijmout vyšší riziko na vlastní vrub. V závislosti na zvolené variantě reakce či jejich kombinace by pak zesílení klimatických rizik mělo konečný dopad na pojistníky (snížení dostupnosti pojištění) či na pojišťovny (pokles zisku či nárůst rizikovitosti).

Důsledky variantních reakcí pojišťoven na případný nárůst klimatických rizik naznačuje ilustrativní analýza...

ČNB provedla ilustrativní citlivostní analýzu⁷¹ vývoje hrubého a čistého pojistného a nákladů na pojistná plnění v pojištění pro případ požáru a jiných škod na majetku (dále jen pojištění majetku). Analýza byla provedena na čtyřletém horizontu na šesti pojišťovnách s nejvyšším podílem na pojištění majetku (celkový podíl zhruba 90 % trhu). Analýza velmi obezřetně uvažuje (1) v prvních třech letech každoroční výskyt přírodních katastrof, které by svým rozsahem škod odpovídaly katastrofám z roku 2021 (zejména letní bouře včetně tornáda na Moravě), a (2) jednorázový výskyt přírodní katastrofy velkého rozsahu ve čtvrtém roce.⁷² Hlavním zdrojem napětí na pojišťovacím trhu by se v analýze stalo zdražení zajistného. Zajišťovny by v analýze postupně zvyšovaly objem požadovaného zajistného v průměru o 35 %.⁷³ Pojišťovny by v analýze na zdražení zajištění reagovaly variantně. První variantou je plný přenos zvýšených nákladů na zajištění do ceny pojistného. Analýza předpokládá, že tento nárůst ceny pojistného by vedl k poklesu poptávaného pojištění, přičemž míra

67 Definici klimatických rizik a jejich kategorizaci uvádí např. blog ČNB [Zohledňování environmentálních faktorů ve finančním sektoru](#). Tranzitivní rizika vyplývají z expozice institucí vůči protistranám, které mohou být potenciálně negativně ovlivněny přechodem na udržitelné hospodářství. Mezi fyzická rizika se řadí sucha, povodně, extrémní srážky, postupné zvyšování teplot apod.

68 Viz [Citlivostní analýza EIOPA \(2020\)](#). Dle této analýzy představují ve většině zemí EU investice pojišťoven do aktiv emitovaných vysoce uhlíkově náročnými společnostmi přibližně 2–8 % portfolia, pro ČR tento podíl činil necelých 5 %. Skutečný podíl uhlíkově náročných aktiv nicméně může být i vyšší, jelikož údaje o uhlíkové náročnosti nebyly dostupné pro všechna aktiva – nedostupné údaje v případě ČR představovaly přibližně 12 % objemu korporátních dluhopisů a téměř 70 % v případě investic prostřednictvím investičních fondů.

69 Podíl ztrát a přebytku aktiv nad závazky by se pohyboval pro jednotlivé země EU mezi 0,1 % (Island) a 1,7 % (Portugalsko). Rozsah ztrát byl by závislý mimo jiné na objemu držných aktiv méně zasažených tranzitivními riziky (státní dluhopisy, bankovní vklady) a na tom, do jaké míry pojišťovny držely zasažená aktiva v produktech, u nichž nese investiční riziko pojistník.

70 Zajistné i pojistné smlouvy v pojištění majetku jsou převážně jednoleté, což umožňuje zajišťovnám i pojišťovnám relativně flexibilně reagovat na změny v četnosti či rozsahu přírodních katastrof.

71 Analýza je čistě ilustrativní a velmi zjednodušená, nejedná se o simulaci budoucího vývoje ani vyhodnocení scénáře. Analýza mimo jiné neuvažuje (nad rámec dále uvedených předpokladů) vývoj ostatních položek bilance, výnosů a nákladů pojišťoven. Analýza je statická, tj. ukazuje varianty vývoje oproti výchozímu roku bez zohlednění inflace, změn v produktovém složení, úprav strategií pojišťoven v oblasti zajištění, změn kapitálového řízení apod.

72 Pro účely analýzy byla tato katastrofa stanovena srovnatelně s povodní v roce 2002. Tehdejší objem škod krytých pojištěním dle [odhadu ČAP](#) činil 36,7 mld. Kč, což by v přepočtu na současnou cenovou hladinu odpovídalo zhruba 59 mld. Kč. Tato částka dle odhadu ČNB přibližně odpovídá hrubé hodnotě (tj. před snížením vlivem zajištění) solventnostního kapitálového požadavku ke katastrofickému riziku v neživotním pojištění pro pojišťovny zahrnuté do analýzy (odhad 58,1 mld. Kč), který by měl představovat škodu s pravděpodobností 0,5 %. Rozdělení škod mezi jednotlivé zahrnuté pojišťovny odpovídá jejich tržnímu podílu, který byl odhadnut z jejich podílu na hrubém pojistném a na hrubých nákladech na pojistné plnění v pojištění majetku v roce 2021, přičemž bylo přihlédnuto i k odhadu podílu pojišťovny na celkových nákladech na pojistné plnění po tornádu na Moravě v roce 2021.

73 Toto tempo růstu zajistného by vedlo k návratu poměru mezi vyplaceným plněním ze zajistných smluv a zajistným ze zvýšených hodnot z roku 2021 (v průměru 95 %) na úroveň 39 % z let 2019–2020. To by bylo v souladu s tím, že by zajišťovny nárůst placených plnění postupně revidovaly z jednorázového mimořádného výkyvu na standardní hodnotu plnění v prostředí klimatické změny.

poklesu poptávky by byla poloviční v porovnání s mírou růstu ceny (tj. cenová elasticita poptávky je stanovena na -0.5). V druhé variantě pojišťovna z důvodu konkurenčního boje promítne do ceny pojištění nárůst ceny zajištění pouze z 50 %, přičemž zároveň akceptuje pokles rozdílu mezi čistým pojistným a náklady na pojistná plnění (tj. pokles „marže“ pojišťoven). Ve třetí variantě je rovněž polovina nárůstu ceny zajištění kompenzována pojišťovnou, ale tentokrát snížením rozsahu zajištěných rizik – v této ilustrativní analýze je expertně předpokládáno, že vlastní vrub pojišťoven poroste ročně o 10 % a rovněž třetina z katastrofických škod ve čtvrtém roce nebude zajištěna.

... jejich výsledky ukazují, že související rizika pro stabilitu domácího pojišťovacího sektoru nejsou bezprostřední

Výsledky citlivostní analýzy ukazují, že pro pojišťovny je z pohledu finanční stability nejméně riziková první varianta, tj. plný přenos ceny zajištění na klienty (Graf III.7 CB a Graf 1). To by agregátně zajistilo udržení kladného rozdílu mezi čistým pojistným a čistými náklady na pojistná plnění v pojištění majetku (Graf 1, levý panel), a to i v případě významných škod ve čtvrtém roce. Na druhou stranu by se nejrychleji snížila dostupnost tohoto pojištění – pokles poptávky by vzhledem ke zvolené elasticitě a uvažované rychlosti růstu cen činil až 20 % ve třetím a čtvrtém roce analýzy. To by vedlo ke snížení celkového pojištěného objemu a tedy i k poklesu zisku pojišťoven. I po zohlednění čistých provozních nákladů (v původní výši) by nicméně pojišťovny nepropadly do významné ztráty (Graf 1, prostřední panel). Prohloubilo by se rovněž podpojištění, tj. vzrostl by podíl rizik v ekonomice nekrytých pojistnou smlouvou či krytých nedostatečně, což by mohlo v případě významných přírodních katastrof přinášet reputační rizika pro pojišťovny – typicky v důsledku výplaty pojistných částek značně nižších než škody utrpěné při přírodní katastrofě. Ve druhé a třetí variantě by pojišťovny zvyšovaly pojistné mírněji, což by vedlo k nižšímu poklesu poptávky (shodně o 11 %). V případě druhé varianty by nicméně rychleji klesal rozdíl mezi čistým pojistným a náklady na pojistné plnění („marže“ pojišťoven) a po zohlednění provozních nákladů by bylo pojištění majetku agregátně ztrátové. Kumulativní ztráta by v tomto případě představovala přibližně čtvrtinu výchozího kapitálového přebytku (Graf 1, pravý panel). Ani velmi silné předpoklady ilustrativní analýzy by tedy nevyústily ve významné ohrožení odolnosti sledovaných pojišťoven. V případě třetí varianty by byla ztrátovost pojišťoven v prvních třech uvažovaných letech nižší, zvýšený podíl rizika neseného pojišťovnou by se projevil po přírodní katastrofě velkého rozsahu v posledním roce. Ta by vedla ke ztrátě pojišťoven v rozsahu téměř poloviny výchozího kapitálového přebytku. I v tomto případě tak ilustrace naznačuje setrvání schopnosti pojišťoven plnit kapitálový požadavek i v případě krytí značných škod na majetku.

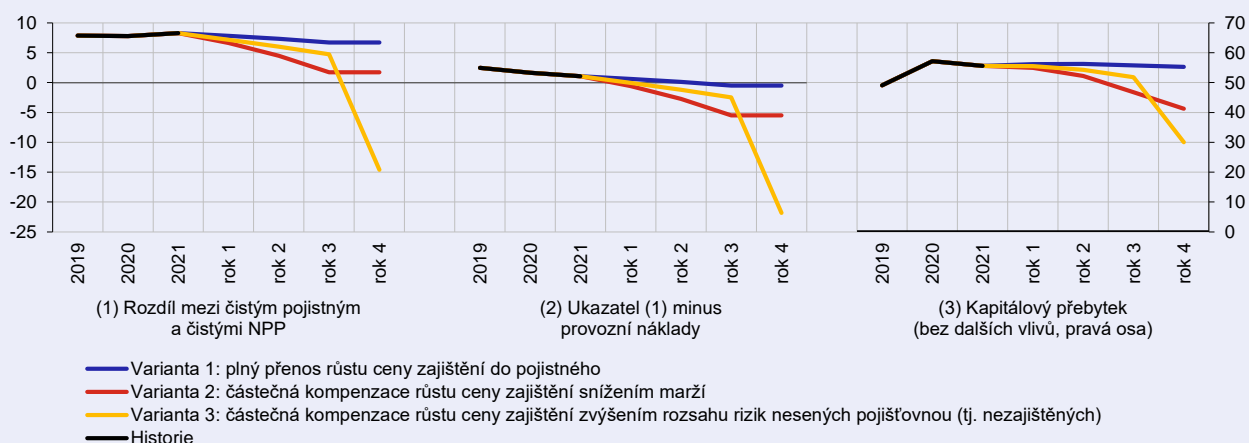
Případná realizace klimatických změn může zvyšovat nároky na pojišťovny při řízení rizik a stanovování pojistného

V souhrnu analýza ukazuje, že případná realizace klimatických změn by pojišťovny bezprostředně neohrozila, mohla by však vést k nárůstu požadavků na obezřetnost pojišťoven při řízení rizik a stanovování cen svých produktů v pojištění majetku. Klíčové pro pojišťovny rovněž může být zvyšování efektivity a tedy snižování provozních nákladů v případě poklesu poptávky. Dalším souvisejícím, avšak do analýzy nezahrnutým a relativně obtížně kvantifikovatelným rizikem je riziko selhání významné zajišťovny, které by v případě souběhu s rozsáhlou přírodní katastrofou vedlo ke skokovému navýšení nákladů pojišťoven. ČNB bude uvedená rizika a obecně i problematiku klimatických rizik v pojišťovníctví dále sledovat.

Graf 1 (BOX 6)

Ilustrativní analýza – hypotetický dopad opakovaných přírodních katastrof na pojišťovny

(v mld. Kč)

Poznámka: Uvedené hodnoty se týkají pojištění pro případ požáru a jiných škod na majetku.

III.4 MAKROZÁTĚŽOVÝ TEST BANKOVNÍHO SEKTORU

Makrozátěžový test solventnosti (MZTS) je nástrojem pro hodnocení odolnosti domácího bankovního sektoru vůči hypotetickému nepříznivému ekonomickému vývoji. V jarních Zprávách o finanční stabilitě tradičně posuzujeme dopady na tříletém horizontu, zatímco podzimní Zprávy jsou obvykle využívány pro otestování odolnosti bankovního sektoru vůči dopadům specifických rizik s delším horizontem jejich působení. V letošním testu jsou reprezentovány klimatickými riziky, jež svými důsledky ovlivňují ekonomiku a banky v delším časovém období. *Základní scénář* vychází z makroekonomické predikce publikované ve Zprávě o měnové politice – podzim 2022⁷⁴ a díky pětiletému horizontu lze posoudit možné dlouhodobější důsledky současné geopolitické a ekonomické situace.

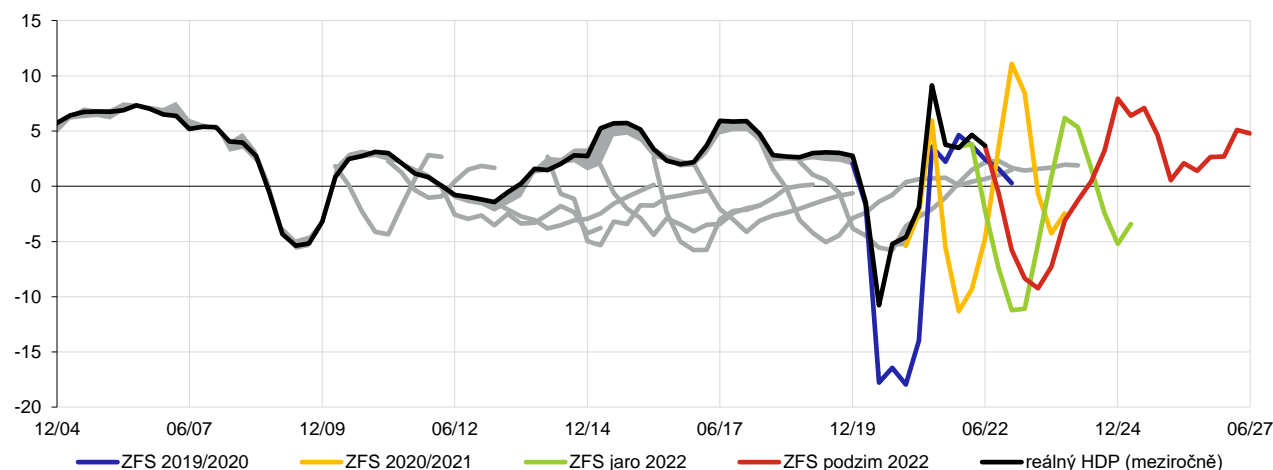
Nepříznivý scénář testuje odolnost vůči klimatickým šokům...

Cílem scénáře je otestovat odolnost bankovního sektoru⁷⁵ vůči hypotetickému ekonomickému vývoji způsobenému materializací vybraných tranzitivních rizik vyplývajících z převážně politických rozhodnutí činěných mimo Českou republiku a fyzických rizik spojených s klimatickou změnou (dále souhrnně klimatické šoky). *Nepříznivý scénář* tak není klasickým „cyklickým“ zátěžovým scénářem, používaným do doby pandemie (Graf III.18, vývoj HDP v testech v letech 2010–2019), který předpokládá oslabení HDP v důsledku tradičních ekonomických šoků, nýbrž scénářem založeným převážně na hypotetické materializaci vybraných klimatických tranzitivních a fyzických rizik, která jsou koncentrována do pětiletého horizontu. Klimatické šoky vedou v tomto scénáři k silnému poklesu HDP.

Graf III.18

Nepříznivé scénáře ve Zprávách o finanční stabilitě v období 2010–2022

(meziroční změna reálného HDP v %)

Poznámka: Šedě vyznačené plochy představují revize změn reálného HDP. Šedé čáry znázorňují historické scénáře používané do doby pandemie.

... tranzitivní i fyzické povahy

Tranzitivní rizika jsou v *Nepříznivém scénáři* spojena s politickými rozhodnutími o zvýšení cen emisních povolenek a přechodu k elektromobilitě a nízkoemisní ekonomice. Scénář bere v úvahu významný nárůst ceny emisí CO₂, která v prvním roce testu vzroste o 100 USD/t nad současné úrovně a v průběhu dalších let dále poroste⁷⁶, snížení spotřeby jednotlivých fosilních zdrojů energie (uhlí, ropa, zemní plyn), růst podílu obnovitelných zdrojů energie⁷⁷, negativní poptávkový šok spojený s přechodem od automobilů se spalovacími motory směrem k elektromobilům, jež povede k mírnému útlumu průmyslové produkce ve světě, a negativní sentiment spotřebitelů a investorů jako reakci na nejistoty spojené s ekonomickými důsledky zaváděných opatření na ochranu klimatu. Fyzická rizika jsou reprezentována zvýšením frekvence a závažnosti přírodních katastrof, ve scénáři jsou zohledněny globální sucha a lokální povodně.

Metodika zohledňuje dodatečná rizika spojená s přechodem na klimaticky neutrální ekonomiku

Pro přesnější zachycení dopadů přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku se nad rámec scénáře aplikuje dodatečná zátěž na úvěry a cenné papíry bank podle emisní náročnosti odvětví. Aplikované přírážky odpovídají očekávanému postupnému útlumu využití technologií produkujících vysoké emise CO₂. U úvěrů vůči nefinančním podnikům se rozdělují

⁷⁴ Časové řady proměnných pro poslední tři roky *Základního* a všechny roky *Nepříznivého* scénáře byly vytvořeny výhradně pro potřeby zátěžového testování. Z toho důvodu nejsou *Základní scénář* za horizontem prognózy ani *Nepříznivý scénář* oficiální prognózou ČNB.

⁷⁵ Zátěžovému testu jsou podrobeny banky podléhající dohledu ČNB s výjimkou NRB a ČEB reprezentující 94 % aktiv domácího bankovního sektoru.

⁷⁶ Simulace dále předpokládá, že příjmy do rozpočtů vlád odpovídající rostoucí ceně emisí CO₂ budou z poloviny využity na vládní investice.

⁷⁷ Klesající podíl fosilních zdrojů energie ve výrobě povede k růstu cen energie s negativním dopadem do HDP.

expozice podle odvětví (dle CZ-NACE), přičemž jejich rizikové parametry (PD, LGD) jsou oproti vývoji vycházejícímu ze scénáře navýšeny v závislosti na produkci emisí CO₂ na jednotku obrátu⁷⁸, a to u nadprůměrně emisně náročných odvětví. Rizikové parametry se tak mohou zvýšit až na dvojnásobek (o řízení klimatických rizik v bankách viz **BOX 7**). U majetkových a dluhových cenných papírů se při jejich přeceňování postupuje obdobným způsobem, přičemž u těchto cenných papírů se dodatečně zvyšuje rizikovitost s ohledem na emisní náročnost emitenta.

Zátěžový test zohledňuje současnou fiskální politiku státu včetně dopadů daně z neočekávaných zisků

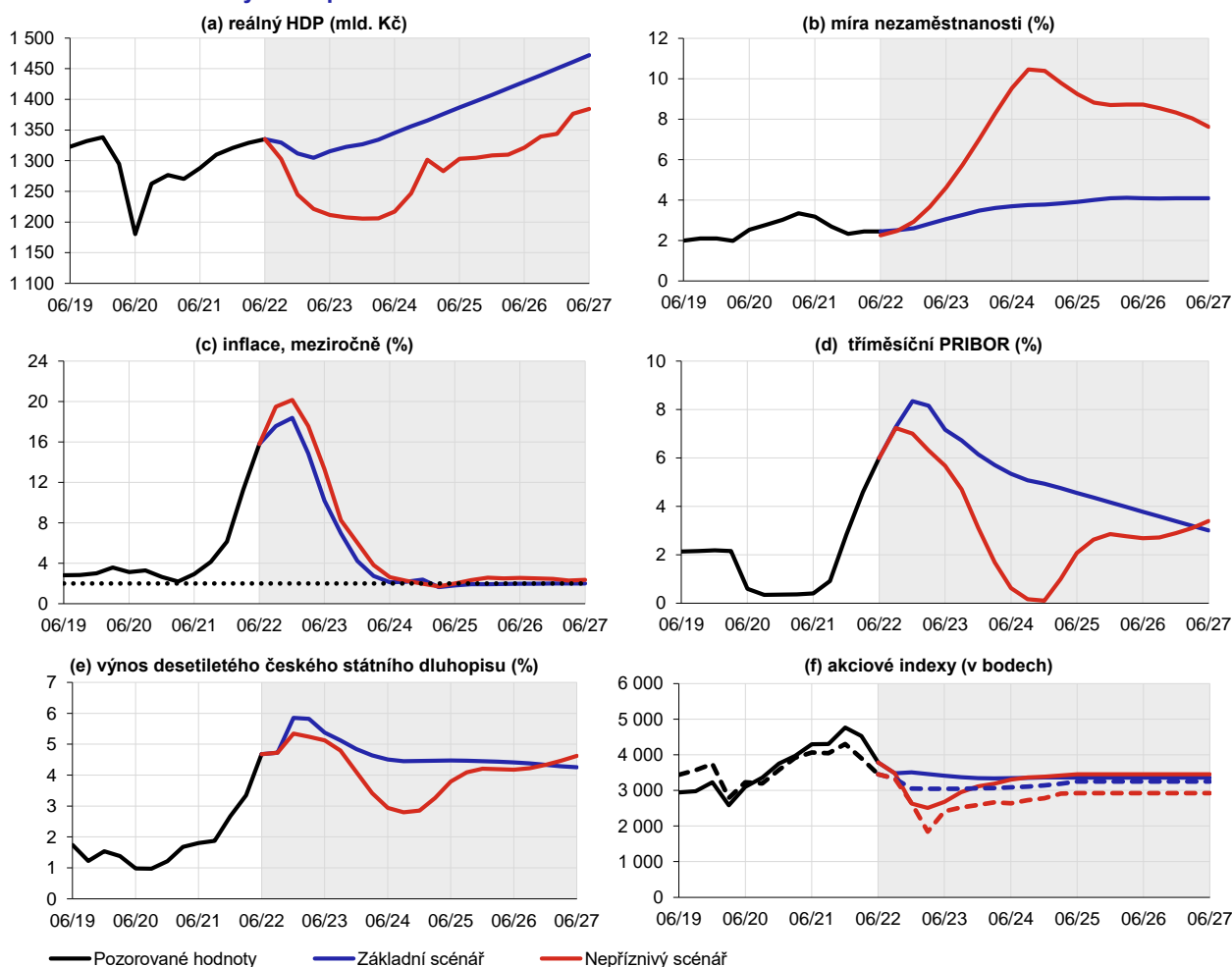
Scénáře berou v úvahu současný stav podpory ekonomiky fiskální politikou, která je financována emisí státních dluhopisů. Projevuje se zvýšením podílu státních dluhopisů v bilancích bank, a to jak v *Základním*, tak i *Nepříznivém scénáři*, které předpokládají v prvních dvou letech pokračování uvolněné fiskální politiky. Od třetího roku scénářů dochází k jejímu postupnému zpříšňování. Zvýšení podílu státních dluhopisů v bilancích bank by mohlo za určitých předpokladů příznivě ovlivnit jejich hospodářské výsledky. Růst koncentrace by však současně mohl zvyšovat rizika spojená s vazbou mezi bankami a státem. V obou scénářích jsou zohledněny dopady mimořádné daně z neočekávaných zisků.

Základní scénář předpokládá mírnou recesi s následným obnovením růstu

Ekonomika se na přelomu 1. a 2. roku scénáře dostává do mírné recese, avšak v následujících letech dochází k obnovení růstu. Míra selhání úvěrů nefinančních podniků i domácností v prvních letech scénáře roste, k čemuž u podniků přispívá pokles poptávky a ziskovosti a u domácností růst nezaměstnanosti, cen zboží a služeb a úrokových sazeb u úvěrů (*část II.2*). Míra selhání u nefinančních podniků v návaznosti na ekonomické oživení v následujících letech klesá, zatímco u domácností kvůli přetrvávající zvýšené nezaměstnanosti a omezenému růstu mezd zůstává na zvýšených úrovních. Ztrátovost ze selhání u nefinančních podniků i domácností roste velmi mírně a pozvolně na celém horizontu scénáře.

Graf III.19

Alternativní scénáře: vybrané proměnné

Zdroj: ČNB, Refinitiv

Poznámka: V případě akciových indexů představuje plná čára index S&P 500 a přerušovaná čára index EURO STOXX 50.

78 Členění jde na úroveň oddílů, tj. jednociferného NACE označení oborů nefinančních podniků.

Nepříznivý scénář předpokládá silnou recesi spojenou s hypotetickou materializací klimatických šoků...

Silně klesající ekonomická aktivita v zahraničí je spojena s hypotetickou materializací klimatických rizik. Byla by doprovázena růstem cen energií a potravin, klesala by průmyslová výroba a propadal by se spotřebitelský a investiční sentiment. To by se promítlo do poklesu domácího HDP (Graf III.19), zejména vlivem zahraničního obchodu a investic a dále pak poklesem spotřeby, růstem nezaměstnanosti, omezenějším růstem mezd a oslabením kurzu CZK/EUR. Inflace by po počátečním nárůstu klesla vlivem negativních poptávkových šoků k nízkým úrovním jak v eurozóně, tak v České republice. ECB i ČNB by v reakci na tento vývoj snížily úrokové sazby. Po počátečním prudkém nástupu by se klimatická tranzitivní rizika utlumovala a zároveň by rostla investiční aktivita vlád, které by investovaly do ekonomik polovinu příjmů získaných z nárůstu cen emisních povolenek. Dopady fyzických klimatických šoků reprezentovaných globálními vlnami sucha a lokálními povodněmi by pozvolna klesaly s přizpůsobováním se ekonomik „novému normálu“. Tyto pozitivní faktory by spolu s uvolněnou měnovou politikou vedly k ekonomickému oživení ve druhé třetině scénáře, které by v případě domácí ekonomiky bylo taženo především růstem čistých exportů, investic a spotřeby. Ekonomický růst by byl na horizontu scénáře částečně tlumen restriktivnější měnovou politikou.

... což by vedlo k materializaci úvěrových rizik

Nepříznivý ekonomický vývoj by se propisoval do zhoršujících se parametrů úvěrového rizika u nefinančních podniků i domácností. V souvislosti s hypotetickým ekonomickým propadem a rostoucí nezaměstnaností by míry selhání úvěrů prudce vzrostly v prvních dvou letech scénáře jak u nefinančních podniků, tak u domácností (Tab. III.3). U nefinančních podniků by míra selhání úvěrů následně klesla na poloviční hodnoty, avšak u domácností by vlivem pouze pozvolna klesající nezaměstnanosti a omezeného růstu mezd setrvala na vysokých úrovních. Ztrátovost ze selhání u nefinančních podniků by prudce rostla na počátku scénáře, ale pak by pozvolna klesala. U domácností by naopak rostla postupně s kulminací mezi třetím a čtvrtým rokem scénáře. Úvěry nefinančním podnikům by rostly a držely se na dvojciferných úrovních. Příčinou by byl na jedné straně rychlý růst cen vstupů, který implikuje robustní růst nominálních investic, na druhé straně by se v prvních dvou letech do růstu úvěrů promítalo oslabení koruny vůči zahraničním měnám. Vzhledem ke značnému podílu úvěrů nefinančním podnikům v cizích měnách by tak rostl jejich objem v korunovém vyjádření. U úvěrů domácnostem na bydlení by dynamika klesla pouze na počátku scénáře a pak by se i přes zhoršenou spotřebitelskou náladu držela okolo 5–6 %. U úvěrů na spotřebu by se zhoršená spotřebitelská nálada projevila výrazněji a jejich dynamika by klesala po celou dobu scénáře.

Tab. III.3

Vývoj klíčových proměnných v alternativních scénářích

	Skutečnost		Základní scénář					Nepříznivý scénář					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	6/2027	2022	2023	2024	2025	2026	6/2027
Makroekonomický vývoj (průměrné hodnoty za dané období v %)													
Růst reálného HDP (mzr.)	3,6	2,3	-0,7	2,5	3,1	3,0	3,0	0,6	-7,0	2,6	4,7	2,2	4,9
Míra inflace	3,8	15,7	9,1	2,4	1,8	2,0	2,0	16,7	11,3	2,7	2,2	2,5	2,3
Míra nezaměstnanosti*	2,9	2,5	3,2	3,7	4,0	4,1	4,1	2,5	5,3	9,7	9,1	8,6	7,8
Růst nominálních mezd (mzr.)	5,1	7,1	8,2	7,8	6,2	5,3	5,1	5,7	6,4	7,0	5,6	5,9	6,1
Růst reálného HDP EMU (mzr.)	4,8	2,5	-0,2	1,9	2,4	1,7	1,6	1,7	-2,2	1,0	3,4	2,7	2,3
Růst úvěrů (meziročně, průměrné hodnoty za dané období v %)													
Nefinanční podniky	0,9	9,0	12,1	9,0	6,7	7,5	7,9	8,9	14,5	12,5	11,6	11,0	10,6
Domácnosti na bydlení	9,9	8,0	6,0	7,2	7,6	7,3	7,4	8,0	5,5	6,4	6,4	5,9	5,7
Domácnosti na spotřebu	3,3	7,1	5,7	3,7	2,1	1,4	1,1	6,9	5,2	3,9	2,0	1,6	1,5
Míry selhání (PD)*													
Nefinanční podniky	1,0	2,2	2,4	2,5	2,6	1,7	1,7	4,1	7,2	2,1	3,7	3,4	3,3
Domácnosti na bydlení	0,9	1,4	2,0	2,2	2,4	2,4	2,5	2,5	5,0	5,3	5,3	5,2	5,2
Domácnosti na spotřebu	3,1	3,9	4,5	4,7	4,9	4,9	5,0	5,0	7,4	7,7	7,7	7,6	7,6
Ztrátovost ze selhání (LGD) (průměrné hodnoty za dané období v %)													
Nefinanční podniky	32	32	34	34	34	34	34	33	39	46	45	43	41
Domácnosti na bydlení	15	15	14	16	17	17	18	16	18	21	24	25	23
Domácnosti na spotřebu	42	43	43	44	45	46	46	44	50	53	55	56	53
Trhy aktiv (průměrné hodnoty za dané období v %)													
3M PRIBOR	1,1	6,6	7,0	5,3	4,5	3,7	3,1	6,2	4,9	0,6	2,1	2,8	3,3
5Y IRS CZK	2,2	5,2	5,6	4,4	4,1	3,8	3,5	5,0	4,2	1,5	2,5	3,0	3,4
5Y výnos CZ SD	1,9	5,0	5,5	4,4	4,1	3,8	3,5	4,8	4,6	2,0	3,1	3,5	3,9
3M EURIBOR	-0,5	0,4	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2	0,6	2,1	1,2	2,0	2,7	4,1
5Y IRS EUR	-0,2	1,8	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0	1,5	1,6	2,3	2,2	2,0	1,2
Rezidenční nemovitosti (mzr.)	19,6	15,6	-2,6	3,3	2,8	2,3	2,7	15,3	-6,8	1,5	0,2	-0,7	2,6
Akcie (mzr.)	28,4	-15,5	-10,5	1,6	4,3	0,5	0,0	-17,9	-27,3	17,3	8,1	0,2	0,0

Zdroj: ČNB, BRKI

Poznámka: * Míra nezaměstnanosti se vypočítává dle metodiky ILO. Hodnoty PD představují očekávanou míru selhání v následujícím roce.

V Základním scénáři dochází k poklesu ziskovosti bankovního sektoru ze současných vysokých hodnot...

Pokles úrokových sazeb i přes nárůst objemu úvěrových portfolií vede k poklesu čistého úrokového zisku (NII), který představuje hlavní složku zisku ke krytí ztrát. Ten by měl v roce 2022 dosahovat 126,4 mld. Kč (Tab. III.4), v dalších letech

však klesá k hranici okolo 100 mld. Kč. Významný vliv na pokles NII má nejprve průsak vyšších měnověpolitických sazeb do sazeb depozit a následně se projevují klesající výnosy z volné likvidity, které odrážejí snižující se měnověpolitické sazby a pokles objemu volné likvidity. Významný nárůst úvěrových ztrát ze současně nízkých hodnot na hodnoty převyšující ročně 30 mld. Kč dále snižuje zisk před zdaněním, který by měl klesnout z 122,8 mld. Kč v prvním roce na zhruba poloviční hodnoty v dalších letech scénáře, což by při naplnění předpokladů scénáře podstatně snížilo potenciální výnosnost mimořádné daně z neočekávaných zisků. Ziskovost měřená rentabilitou aktiv (RoA) klesá v průběhu scénáře z 0,83 % mírně pod 0,5 %. Z dekompozice změny celkového kapitálového poměru (Graf III.20) vyplývá, že zisk ke krytí ztrát (+15,3 p. b.) po zohlednění úvěrových ztrát (-5,1 p. b.), zanedbatelných ztrát z tržního rizika (0,0 p. b.) a daní (-2,3 p. b.) přispívá k tvorbě kapitálu ve výši 7,9 p. b. Negativní vliv (-6,4 p. b.) na výsledný kapitálový poměr má však nárůst celkového objemu rizikové expozice (TREA), který odráží narůstající rizikové váhy (-3,3 p. b.) a zvýšení expozic (-3,1 p. b.). Výsledný celkový kapitálový poměr před zohledněním dividend tak roste z počátečních 21,1 % na 22,6 %.

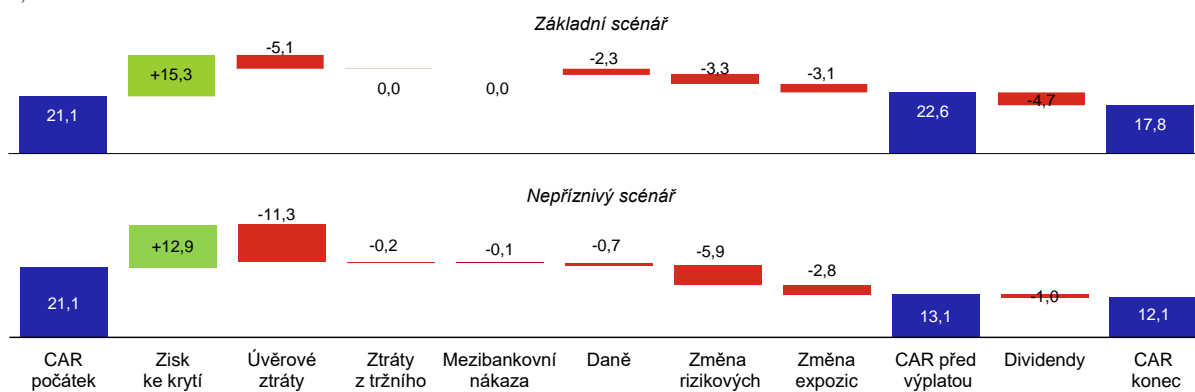
Tab. III.4
Dopad alternativních scénářů na bankovní sektor

	Skutečnost		Základní scénář					Nepříznivý scénář					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	6/2027	2022	2023	2024	2025	2026	6/2027
Položky výkazu Z/Z a OCI (v mld. Kč)													
Zisk ke krytí ztrát*	78,5	126,4	100,9	92,0	95,6	100,7	53,2	119,9	80,1	69,5	104,7	104,8	52,7
Úvěrové ztráty*	-1,5	-8,5	-32,1	-37,2	-39,6	-36,2	-16,5	-38,5	-100,4	-86,8	-80,9	-80,0	-26,2
ve stupni 1 a 2	-2,6	-0,4	-8,4	-6,3	-3,6	4,4	1,2	-28,9	-52,0	19,1	-11,4	11,0	18,5
ve stupni 3	4,3	-7,8	-23,7	-31,0	-36,0	-40,7	-17,8	-9,3	-48,4	-105,9	-69,5	-91,0	-44,7
Zisk z tržních rizik (Z/Z)	8,9	6,0	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	4,4	1,6	1,3	-0,7	-0,1	-0,2
Zisk před zdaněním	85,2	122,8	69,0	55,1	56,1	64,6	36,8	84,7	-18,7	-15,9	23,1	24,7	26,3
Zisk z tržních rizik (OCI)	-14,9	-13,3	1,2	1,3	0,5	0,7	0,4	-15,9	1,0	2,5	-2,8	-0,6	-0,3
Mezibankovní nákaza	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,8	-1,1	-0,3	-0,3	0,1
Položky bilance (v bil. Kč ke konci období)													
Aktiva	7,63	8,92	9,47	9,89	10,30	10,73	10,90	8,91	9,46	9,87	10,34	10,86	11,07
Klientské úvěry (netto)	3,76	4,28	4,63	4,91	5,20	5,54	5,67	4,25	4,57	4,89	5,26	5,66	5,82
Držené dluhové CP	1,46	1,67	1,75	1,81	1,86	1,90	1,92	1,69	1,83	1,92	2,00	2,07	2,11
Regulační kapitál	0,62	0,60	0,61	0,63	0,66	0,69	0,70	0,59	0,56	0,54	0,55	0,57	0,58
TREA	2,62	2,93	3,12	3,33	3,56	3,82	3,92	2,98	3,46	3,89	4,29	4,70	4,82
TEM	8,21	9,38	9,84	10,19	10,55	10,94	11,10	9,40	9,95	10,42	10,89	11,40	11,58
Regulační ukazatele (v % ke konci období)													
Celkový CAR (% TREA)	23,5	20,3	19,5	19,0	18,5	18,0	17,8	19,9	16,3	14,0	12,9	12,1	12,1
CET 1 CAR (% TREA)	22,1	18,9	18,2	17,8	17,3	17,0	16,8	18,5	15,1	12,9	12,0	11,2	11,3
Pákový poměr (% TEM)	7,3	6,1	6,0	6,0	6,0	6,1	6,1	6,1	5,4	5,0	4,9	4,8	4,9
MREL* (% TREA)	26,0	26,0	27,7	27,0	26,2	25,7	25,5	25,4	23,7	20,8	19,3	18,3	18,3
MREL* (% TEM)	8,3	8,1	8,8	8,8	8,8	9,0	9,0	8,1	8,2	7,8	7,6	7,5	7,6
Ostatní													
Dividenda za daný rok	90,3	98,3	22,4	19,1	18,4	20,2	18,3	60,5	1,7	2,6	3,3	4,2	3,3
Míra ztrátovosti* (v %)	-0,04	-0,20	-0,70	-0,76	-0,76	-0,66	-0,29	-0,92	-2,19	-1,74	-1,51	-1,39	-0,43
RoA* (v %)	0,83	1,12	0,53	0,42	0,42	0,48	0,27	0,76	-0,23	-0,18	0,16	0,17	0,19

Poznámka: Rok 2022 je v první polovině představován skutečným vývojem a v druhé polovině predikcí. * Zisk ke krytí ztrát představuje zisk před zdaněním bez vlivu úvěrových ztrát a ztrát z tržního rizika. Úvěrové ztráty (uváděné se záporným znaménkem) představují ztráty ze znehodnocení z důvodu úvěrového rizika. V případě, že dochází k rozpouštění opravných položek, uvádí se hodnota s kladným znaménkem. MREL představuje součet kapitálu a způsobilých závazků. Míra ztrátovosti je vypočítána jako podíl úvěrových ztrát na hrubých průměrných klientských úvěrech. RoA je vypočítána jako podíl zisku po zdanění na průměrných aktivech ke konci období.

Graf III.20
Dekompozice změny celkového kapitálového poměru bankovního sektoru v alternativních scénářích

(v p. b.)

Poznámka: CAR = celkový kapitálový poměr. Položky zvyšující kapitálový poměr jsou vyznačeny zeleně, položky snižující kapitálový poměr červeně.

... ale výsledný kapitálový poměr po zohlednění dividend zůstává nad regulační hranicí

Výplata dividend v modelovém rámci⁷⁹ (ve výši 197 mld. Kč) snižuje výsledný kapitálový poměr z 22,6 % na 17,8 %, který se tak s rezervou pohybuje nad celkovým kapitálovým požadavkem (OCR). Žádná ze systémově významných bank⁸⁰ by v *Základním scénáři* neprolomila rezervu pro J-SVI (*Graf III.22*), zatímco u ostatních bank by došlo k prolomení kapitálového požadavku SREP (TSCR) ve dvou případech. Doplnění kapitálu na hranici TSCR by pak vyžadovalo kapitálovou injekci v celkové výši 6,8 mld. Kč. Bankovní sektor se jako celek pohybuje s dostatečnou rezervou také nad závazným 3% požadavkem na pákový poměr. Individuálně by však požadavek neplnily dvě systémově nevýznamné banky, což by si vyžádalo kapitálovou injekci ve výši 5,6 mld. Kč. Zavedení mimořádné daně z neočekávaných zisků odolnost sektoru zásadně neovlivní.

V Nepříznivém scénáři by s poklesem ziskovosti bankovního sektoru klesl kapitálový poměr významněji...

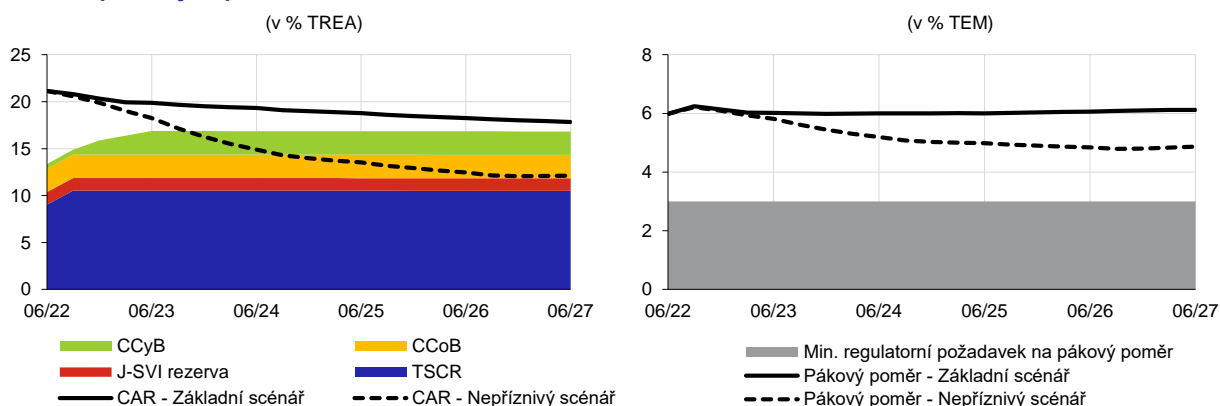
Postupný pokles úrokových sazeb společně s poklesem měnověpolitické sazby v prvních letech scénáře by měly za následek významné snížení NII a zisku ke krytí ztrát (ze 119,9 mld. Kč na 69,5 mld. Kč v třetím roce scénáře, *Tab. III.4*). Od čtvrtého roku by však došlo spolu s nárůstem úrokových sazeb a růstem objemu úvěrů k oživení v oblasti NII a zisku ke krytí ztrát. Vysoké úvěrové ztráty ve scénáři (kumulativně 412,8 mld. Kč) by měly za následek propad zisku před zdaněním do záporných hodnot v druhém a třetím roce scénáře, v dalších letech by však byl bankovní sektor ziskový vlivem rostoucího zisku ke krytí ztrát. RoA by v druhém a třetím roce byla záporná (-0,2 %), následně by rostla ke konci scénáře na 0,2 %. Dekompozice změny celkového kapitálového poměru (*Graf III.20*) ukazuje, že zisk ke krytí ztrát (+12,9 p. b.) by pokrýval úvěrové ztráty (-11,3 p. b.), ztráty z tržních rizik (-0,2 p. b.), ztráty z mezibankovní nákazy (-0,1 p. b.) a daně (-0,7 p. b.) a přispíval by k tvorbě kapitálu ve výši 0,7 p. b. Výrazný nárůst celkového objemu rizikové expozice (TREA, -8,7 p. b.) vlivem růstu rizikových vah (-5,9 p. b.) a růstu expozic (-2,8 p. b.) by však měl za následek pokles celkového kapitálového poměru před výplatou dividend na 13,1 %.

... a bankovní sektor by využil nejen proticyklickou, ale i téměř celou bezpečnostní kapitálovou rezervu

V důsledku výplaty dividend (ve výši 75,6 mld. Kč) koncentrované do prvního roku scénáře by klesl výsledný celkový kapitálový poměr na 12,1 %. V tomto scénáři by ČNB reagovala plným uvolněním CCyB, umožňující její využití pro absorpci ztrát bankovního sektoru a banky by téměř zcela využily bezpečnostní kapitálovou rezervu. V případě dvou systémově významných bank by došlo k prolomení J-SVI rezervy (*Graf III.22*) a jedna z nich by pak mírně prolomila i TSCR. K doplnění kapitálu na úroveň TSCR by mohla přispět konverze způsobilých závazků ve výši 1,3 mld. Kč, plné obnovení J-SVI rezervy by pak vyžadovalo u obou bank kapitálovou injekci v celkové výši 16,5 mld. Kč. V případě ostatních bank by došlo k prolomení TSCR v šesti případech, což by vyžadovalo v případě pěti bank kapitálové injekce v souhrnné výši 28,4 mld. Kč, v případě jedné banky by pak mohl být kapitál doplněn konverzí způsobilých závazků ve výši 0,6 mld. Kč. Pákový poměr bankovního sektoru v *Nepříznivém scénáři* klesá na hodnotu 4,9 %, stále se však pohybuje s dostatečnou rezervou nad 3% hranicí. Tu by však individuálně nesplňovaly celkem čtyři systémově nevýznamné banky, přičemž k jejímu splnění by byla vyžadována kapitálová injekce ve výši 21,0 mld. Kč. Výsledná hodnota celkového kapitálového poměru ukazuje, že bankovní sektor jako celek by byl odolný vůči nepříznivému ekonomickému vývoji způsobenému materializací vybraných tranzitivních a fyzických rizik spojených s klimatickou změnou koncentrovaných do horizontu nejbližších 5 let. Výsledek také potvrzuje, že současná hodnota CCyB je nezbytná pro zachování dostatečné odolnosti bankovního sektoru a jeho schopnosti úvěrovat reálnou ekonomiku.

Graf III.21

Plnění kapitálových požadavků bankovním sektorem v alternativních scénářích

79 Podrobněji [Metodika makrozátěžového testu solventnosti domácího bankovního sektoru](#).

80 Za systémově významné banky považujeme pět bank se stanovenou hodnotou J-SVI rezervy pro rok 2022.

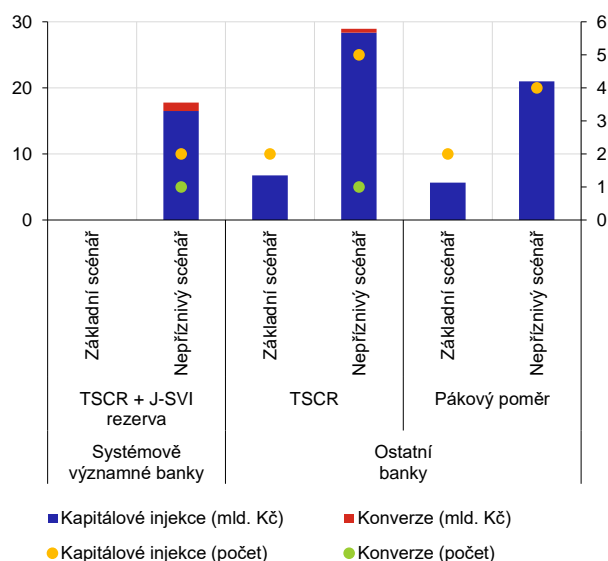
Ke splnění MREL by byly v obou scénářích zapotřebí zejména dodatečné emise způsobilých závazků

Nedostatek MREL⁸¹, resp. hodnota kapitálu a způsobilých závazků potřebných ke splnění vyššího z požadavků MREL_{TREA} navýšeného o kombinovanou kapitálovou rezervu a MREL_{TEM}, činí v *Základním scénáři* 1 % TREA (Graf III.23). Nadpoloviční většinu (0,6 % TREA) nedostatku by mohly pokrýt dodatečné emise způsobilých závazků. V *Nepříznivém scénáři* by nedostatek MREL činil 7,3 % TREA, což je dáno jednak plnou implementací MREL během scénáře a současně také významným nárůstem TREA, který zvyšuje požadavek plynoucí z MREL_{TREA}. Pouze zhruba třetinu nedostatku MREL by bylo možné pokrýt dodatečnými emisemi způsobilých závazků, zbývající část by bylo zapotřebí doplnit prostřednictvím CET 1, resp. ostatního kapitálu. Nedostatek CET 1 kapitálu ve výši 2,4 % TREA by na agregátní úrovni plně pokrylo uvolnění CCyB.⁸²

Graf III.22

Potřeba a způsob doplnění kapitálu při různých úrovních kapitálových požadavků

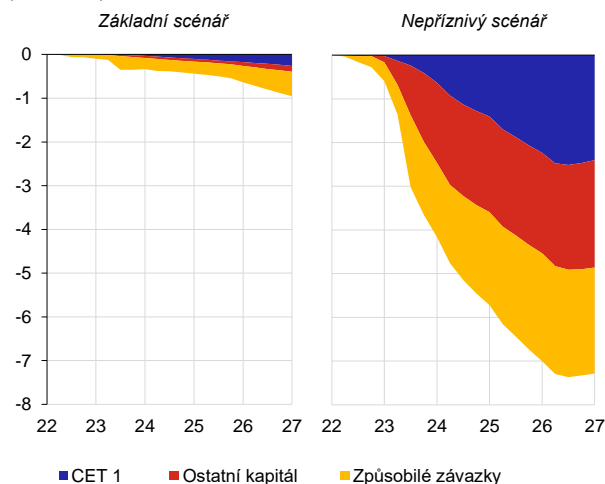
(v mld. Kč; pravá osa: počet bank)

Graf III.23

Nedostatek MREL a jeho struktura

(v % TREA)

81 Nedostatek MREL je vypočítán jako hodnota způsobilých závazků a kapitálu, která je zapotřebí ke splnění vyššího z požadavků MREL TREA navýšeného o kombinovanou kapitálovou rezervu a MREL TEM ze strany jednotlivých bank. Následně je tato hodnota agregována pro celý bankovní sektor a normalizována hodnotou TREA. Struktura nedostatku MREL je vypočítána tak, aby byly při doplnění odpovídající výše CET 1 kapitálu, Tier 1 kapitálu a způsobilých závazků splněny nejen požadavky plynoucí z MREL TREA a MREL TEM, ale také CET 1 kapitálový poměr, celkový kapitálový poměr a závazný požadavek na pákový poměr. Mezi AT 1 kapitálem a Tier 2 kapitálem pro účely doplnění na celkový kapitálový poměr není rozlišováno. Předpokládá se, že banky budou plnit rekapitalizační složku MREL pomocí emise způsobilých závazků.

82 V obou scénářích je předpokládáno aplikování CCyB ve výši 2,5 % TREA.

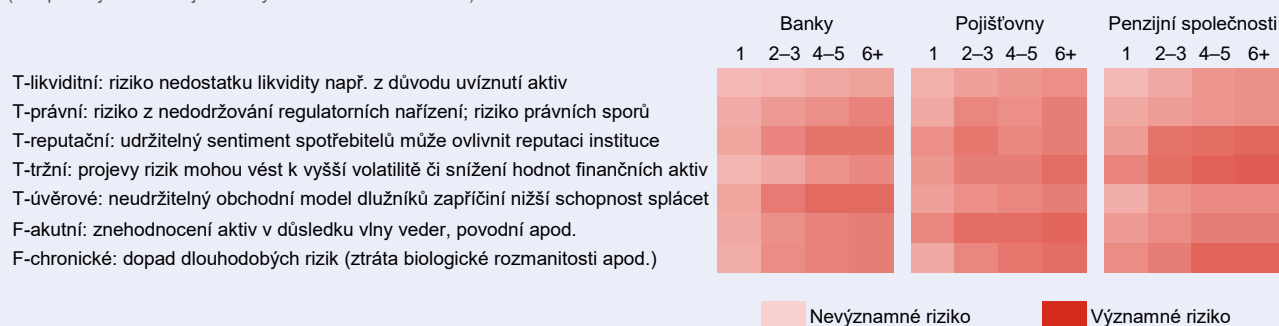
BOX 7: Řízení environmentálních rizik finančními institucemi působícími v ČR a vykazování informací souvisejících se změnou klimatu

V první polovině roku 2022 provedla ČNB dotazníkové šetření zaměřené na míru implementace environmentálních faktorů do procesů finančních institucí mezi dvanácti bankami, šesti pojišťovnami a sedmi penzijními společnostmi spadajícími pod dohled ČNB.⁸³ Součástí šetření byla rovněž oblast řízení environmentálních (resp. klimatických) rizik jednotlivými institucemi. Z výsledků šetření v této oblasti vyplynulo, že dotázané finanční instituce již zohledňují či plánují do roku 2024 zohledňovat environmentální rizika, která z dlouhodobého hlediska považují za významná pro svou hlavní činnost (Graf 1 a Graf 2). Všechny dotázané instituce zohledňují v řízení rizik environmentální rizika jako dodatečnou složku tradičních finančních rizik, přičemž tato složka může zejména na delším horizontu u vybraného typu aktiv úroveň rizik měnit. Jako nejvýznamnější pro svou hlavní činnost označily instituce riziko reputační (Graf 1). Převážná většina z nich ho však hodnotí jako nízké, a to jak u skladby investičního portfolia, tak v případě bank i u skladby úvěrového portfolia. Na horizontu jednoho roku neočekávají dotázané banky a pojišťovny žádnou dodatečnou zátěž v oblasti likvidity či kapitálu plynoucí z environmentálních rizik. Mírně zvýšenou zátěž očekává polovina pojišťoven, ale až na tříletém horizontu.

Graf 1 (BOX 7)

Typy environmentálních rizik a jejich významnost pro hlavní činnost finančních institucí

(sloupce: významnost jednotlivých rizik v horizontech let)

Poznámka: T značí tranzitivní riziko. F značí fyzické riziko. Pouze tři penzijní společnosti zohledňují dopad fyzických rizik, průměr významnosti těchto rizik je tedy ovlivněn nízkým vzorkem respondentů.

Šetření bylo zaměřeno i na promítání environmentálních rizik do řízení dílčích rizik. Téměř všechny banky zohledňují při vyhodnocení rizikovosti klientů s nimi spojené environmentální riziko. Více než tři čtvrtiny dotázaných bank zohledňuje či na horizontu dvou let plánují zohledňovat environmentální rizika při monitoringu a řízení úvěrového portfolia, při oceňování zástav, vyhodnocování rizikovosti klientů⁸⁴ a také u sektorové angažovanosti. Dvě třetiny bank promítají či budou na horizontu dvou let promítat environmentální rizika do cen úvěrů a polovina bank do interních modelů určených k analýze úvěrového rizika. Tři pětiny bank zodpověděly, že zohledňuje či plánuje na horizontu dvou let zohledňovat environmentální rizika při měření tržních rizik, polovina bank pak při schvalování nových produktů. Více jak polovina bank již implementuje nebo má v plánu do dvou let implementovat environmentální rizika i do řízení operačních rizik.

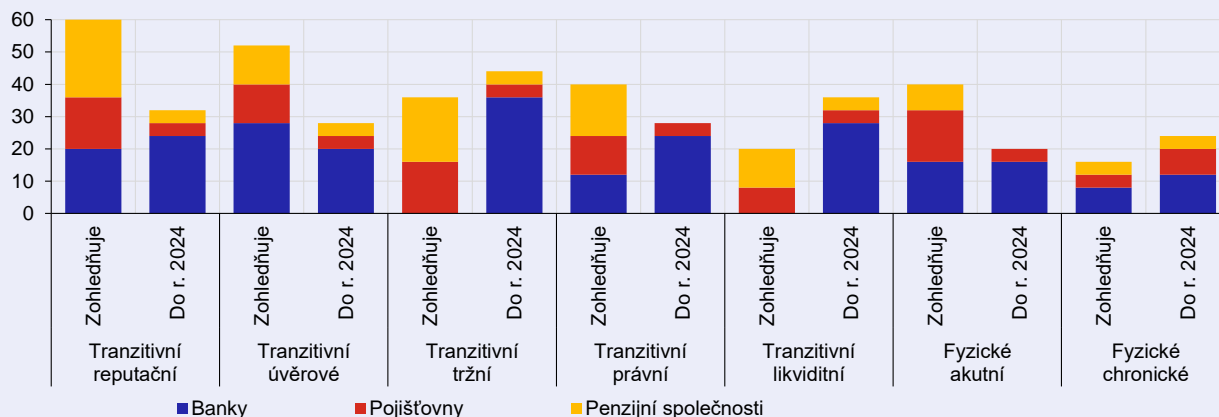
V případě pojišťoven je na horizontu pěti let příspěvek environmentálních rizik k upisovacím rizikům nejvýznamnější u pojištění majetku a mírně významný u pojištění odpovědnosti. Většina pojišťoven neplánuje v návaznosti na výskyt živelných událostí prozatím žádné větší úpravy zajištěného programu. Většina neviduje ani omezení nabídky pasivního zajištění, avšak polovina pojišťoven eviduje zvýšení jeho ceny. Třetina pojišťoven se již uchýlila s ohledem na environmentální fyzická rizika k navýšení ceny pojištění. Další třetina rizika monitoruje a je připravena adekvátně reagovat navýšením cen na aktuální vývoj. Polovina pojišťoven přistoupila k redukci pojistného krytí s ohledem na environmentální fyzická rizika a uplatňuje ve smluvních ujednáních výluky ve vztahu k těmto rizikům. Dvě třetiny také v posledních pěti letech zavedly pravidla pro omezení sjednání pojistné smlouvy s ohledem na existenci materiálních environmentálních rizik.

⁸³ Viz čnBlog [Zohledňování environmentálních faktorů ve finančním sektoru](#).

⁸⁴ Žádná z bank aktuálně nezohledňuje dobrovolné uhlíkové kompenzace (tzv. carbon offsety) klientů při poskytování úvěrů a pouze dvě banky zvažují jejich zohledňování do konce roku 2023.

Graf 2 (BOX 7)
Zohledňování dílčích environmentálních rizik na jednotlivých časových horizontech

(podíl finančních institucí na celkově oslovených v %)

Pro účely analýz environmentálních rizik téměř všechny dotázané instituce používají či plánují na horizontu dvou let používat kvalitativní i kvantitativní metody. Mezi nejužívanější kvalitativní metody patří zohlednění externího ESG ratingu protistrany či kvalitativní analýza klimatických scénářů. Za účelem kvantitativní analýzy užívá či hodlá užívat polovina institucí zátěžové testování s využitím klimatických scénářů či nastavení nových kvantitativních cílů či limitů. Mezi další metody patří např. užívání standardních modelů rozšířených o environmentální rizika či nových indikátorů zaměřených výhradně na environmentální rizika. V oblasti analýz klimatických scénářů většina dotázaných institucí využívá scénáře navržené mezinárodními institucemi a polovina scénáře navržené a užívané uvnitř finanční skupiny, jíž jsou součástí. Nejčastěji je používán scénář přechodu ke klimaticky neutrálním ekonomikám do roku 2050. V reakci na výsledky analýz klimatických scénářů realizují či na horizontu dvou let plánují realizovat dotázané instituce interní změny (Graf 3).

Graf 3 (BOX 7)
Oblast změny v návaznosti na výsledky klimatických scénářů

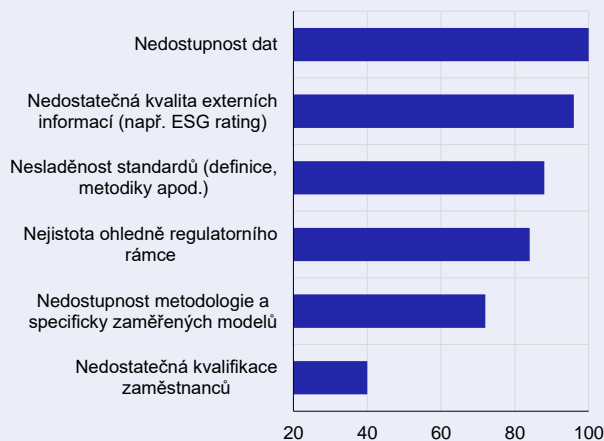
(podíl finančních institucí na celkově oslovených v %)

Poznámka: Změna kompozice investičního portfolia je relevantní pro pojišťovny a penzijní společnosti, změna pojistného portfolia pro pojišťovny a změna úvěrového portfolia pro banky.

Graf 4 (BOX 7)
Bariéry vyhodnocení environmentálních rizik

(podíl finančních institucí na celkově oslovených v %)

Překážkou pro efektivní analýzu a řízení rizik nadále zůstává nedostatek dat, jejich nedostatečná kvalita či nízká standardizace (Graf 4). V současnosti široce podporovaným nástrojem k odstranění těchto překážek a k mobilizaci kapitálu a investic potřebných pro přechod k udržitelným ekonomikám je standardizované vykazování informací ze strany nefinančních podniků a finančních institucí souvisejících se změnou klimatu. V obecné rovině je hlavním cílem tohoto výkaznictví zveřejnění úrovně zohledňování dopadů klimatické změny do procesů řízení společnosti a rizik, strategie a případně hodnot ukazatelů spojených s klimatickými riziky⁸⁵. V důsledku výkaznictví si mohou samotné vykazující společnosti efektivněji

85 Například množství emisí skleníkových plynů podle Scope 1, 2 a 3, energetická náročnost budov apod.

analyzovat příležitosti a rizika, která pro jejich hlavní činnost vyplývají ze změny klimatu a přechodu k udržitelné ekonomice. Typ zveřejňovaných informací má mít i vpředhledící charakter. To je zásadní zejména pro finanční instituce, pro něž je nezbytné dostatečně ohodnotit rizika vyplývající ze změn klimatu a odhadnout potenciální ztráty z expozic ohrožených klimatickými riziky.

Potřeba globálně sjednoceného rámce výkaznictví, který by zajistil konzistentnost a komparativnost údajů napříč jurisdikcemi, vedla v roce 2015 ke vzniku TCFD⁸⁶. Ta v roce 2017 publikovala doporučení⁸⁷ ohledně typu a rozsahu společností zveřejňovaných informací. V souladu s těmito doporučeními začaly některé země představovat a uplatňovat požadavky na zveřejňování příslušných informací.⁸⁸ Na vytvoření globálně uznávaných standardů vykazování pracuje ISSB⁸⁹, která v březnu 2022 vydala k připomínkám návrh standardů pro zveřejňování informací souvisejících s klimatem⁹⁰ zakládajících se na doporučení TCFD. Po obdržení připomínek probíhají v současnosti opětovná projednávání podoby standardů.

Na půdě EU představila v dubnu 2021 Evropská komise návrh směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti (CSRD)⁹¹, která je v souladu s doporučeními od TCFD a navazuje na předchozí směrnici o vykazování nefinančních informací (NFRD)⁹². Oproti původní směrnici se bude CSRD týkat všech velkých podniků⁹³ a všech středních a malých podniků veřejného zájmu. Povinnost výkaznictví se bude vztahovat i na podniky mimo EU splňující daná kritéria⁹⁴. Počet vykazujících podniků by se měl oproti směrnici NFRD zvýšit z přibližně 11 700 na 49 000. Elektronicky zveřejňované informace budou muset splňovat příslušné standardy⁹⁵ a podléhat závaznému auditu, což by mělo posílit důvěryhodnost uvedených informací a zamezit tzv. greenwashingu⁹⁶. V červnu 2022 bylo dosaženo předběžné dohody Rady a Parlamentu EU o podobě CSRD, která musí být nadále oficiálně schválena a implementována do národních legislativ. Podle aktuálního výhledu by měla začít první skupina podniků zveřejňovat informace od roku 2024.⁹⁷

Informace zveřejněné podniky a finančními institucemi by měly vyřešit absenci a heterogenitu dat, které finanční instituce i dohledové orgány identifikovaly jako výrazné překážky pro efektivní analýzu klimatických rizik a preciznější identifikaci potenciální hrozby pro finanční stabilitu.

86 Pracovní skupina pro zveřejňování finančních informací souvisejících s klimatem.

87 [Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures \(2017\)](#).

88 Například ve Velké Británii musí od 6. dubna 2022 více než 1300 největších společností a finančních institucí povinně zveřejňovat finanční informace týkající se klimatu v souladu s doporučeními TCFD. Ve Švýcarsku od 1. ledna 2022 vešla pro největší banky a pojišťovny v platnost povinnost zveřejňovat informace o finančních rizicích souvisejících s klimatem podle pravidel založených na doporučeních od TCFD.

89 Rada pro standardy udržitelnosti (ISSB) byla založena v roce 2021 a spadá pod nadaci Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS).

90 [\[Draft\] IFRS S2 Climate-related Disclosures](#). ISSB zároveň představila i návrh standardů pro zveřejňování informací týkajících se udržitelnosti ([\[Draft\] IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information](#)).

91 Návrh směrnice [2021/0104](#), kterou se mění směrnice [2013/34/EU](#), směrnice [2004/109/ES](#), směrnice [2006/43/ES](#), a nařízení (EU) č. [537/2014](#), pokud jde o podávání zpráv podniků o udržitelnosti.

92 Směrnice se vztahuje na velké subjekty veřejného zájmu s průměrným počtem zaměstnanců přesahujícím 500 a na subjekty veřejného zájmu, které jsou mateřskými podniky velké skupiny, pokud průměrný počet zaměstnanců přesahuje 500 na konsolidovaném základě. Subjekty veřejného zájmu jsou definovány jako podniky, jejichž cenné papíry jsou kotovány na regulovaných trzích EU, banky (kotované i nekotované), pojišťovny (kotované i nekotované) a jakékoliv jiné podniky určené členskými státy.

93 Velké podniky jsou ty, které k rozvahovému dni překračují alespoň dvě z těchto tří hraničních hodnot: a) bilanční suma: 20 mil. EUR, b) čistý obrát: 40 mil. EUR, c) průměrný počet zaměstnanců v účetním období: 250.

94 Jejich roční příjmy vytvořené v EU přesahují 150 mil. EUR a rovněž mají velkou nebo kotovanou dceřinou společnost v EU nebo významnou pobočku v EU (generující příjmy ve výši 40 milionů EUR).

95 [Standardy](#), které již prošly připomínkovým řízením, by měly být EK přijaty do 30. června 2023. Standardy pro specifická odvětví, která jsou spojena s nepříznivými dopady na udržitelnost, by měly být EK přijaty do 30. června 2024. Jejich podoba však v současnosti není známa.

96 Greenwashing představuje tržní praxi, kdy jsou (účelově i neúčelově) zkrášlovány zveřejňované informace institucí související s hodnocením, ověřováním nebo prezentováním environmentálních atributů vlastní podnikatelské činnosti, včetně poskytovaných (finančních) produktů a služeb.

97 Podniky, které dříve musely zveřejňovat informace podle směrnice NFRD, budou poprvé vykazovat podle CSRD v roce 2025 za rok 2024. Velké podniky, které nespádaly pod směrnici NFRD a nově spadají pod směrnici CSRD, budou poprvé vykazovat v roce 2026 za rok 2025. Malé a střední podniky budou vykazovat v roce 2027 za rok 2026 s možností uplatnění výjimky k vynětí z uplatňování směrnice až do roku 2028. Od roku 2028 bude příslušná dceřiná společnost nebo pobočka odpovědná za vykazování podniků mimo EU na konsolidované úrovni.

IV. MAKROBEZPEČNOSTNÍ POLITIKA

ČNB dle § 2 zákona o ČNB pečuje o finanční stabilitu a o bezpečné fungování finančního systému v ČR. K dosahování těchto cílů provádí makrobezpečnostní politiku. Za tímto účelem využívá sadu makrobezpečnostních nástrojů zaměřených převážně na bankovní sektor, který tvoří rozhodující část domácího finančního systému. Tato část IV obsahuje vyhodnocení, v jaké fázi finančního cyklu se domácí ekonomika nachází, jak je domácí finanční sektor vůči identifikovaným rizikům odolný a jaké ze získaných analýz vyplývají úkoly a doporučení pro nastavení nástrojů makrobezpečnostní politiky ČNB.

IV.1 CÍLE A NÁSTROJE MAKROBEZPEČNOSTNÍ POLITIKY ČNB

Makrobezpečnostní politika průběžně reaguje na vývoj systémových rizik

ČNB nastavuje nástroje makrobezpečnostní politiky na základě vyhodnocení intenzity systémových rizik.⁹⁸ Zaměřuje se při tom v souladu s doporučením ESRB na plnění průběžných cílů (Tab. IV.1), které odráží existenci různých zdrojů systémového rizika a jejich vlastních transmisních mechanismů. K nejvýznamnějším makrobezpečnostním nástrojům současného regulačního rámce patří kapitálové rezervy, které se řadí nad 8% minimální kapitálový požadavek (Pilíř 1) a požadavky stanovené v Pilíři 2 (část III.2.1). ČNB v současné době využívá tři z kapitálových rezerv s cílem posílit odolnost bankovního sektoru (Tab. IV.2) a jeho schopnost poskytovat úvěry. Nastavení sazeb zohledňuje aktuální stav a očekávaný vývoj cyklických i strukturálních charakteristik domácího bankovního sektoru.⁹⁹ S ohledem na systémová rizika identifikovaná v oblasti poskytování úvěrů na bydlení ČNB využívá od 1. dubna 2022 své zákonné pravomoci stanovením horních hranic úvěrových ukazatelů (část IV.4).

Tab. IV.1

Přehled průběžných cílů, makrobezpečnostních nástrojů a specifických rizik

Průběžné cíle	Specifické riziko	Existence specifického rizika v ČR	Klíčové nástroje	Využití v ČR	Podrobné informace
Zmírnit nadměrný růst úvěrů a finanční páky	Výraznější oživení úvěrů doprovázené uvolňováním úvěrových standardů	Ano	Proticyklická kapitálová rezerva	Ano, 1,5 % od 1. 10. 2022; zvýšení na 2,0 % od 1. 1. 2023 a na 2,5 % od 1. 4. 2023	IV.3
	Rostoucí finanční páka, rostoucí riziko podrozvahy	Potenciální	Makrobezpečnostní pákový poměr	Ne	-
	Nízká úroveň rizikových vah významných úvěrových portfolií	Potenciální	Makrobezpečnostní nástroj k omezení systémového rizika na úrovni členského státu (čl. 458 CRR)	Ne	-
	Zvýšený růst úvěrů a rizik v konkrétním sektoru	Potenciální	Kapitálové požadavky podle sektorů (sektorová a plošná rezerva ke krytí systémového rizika)	Prozatím ne, na rizika nemovitostních expozic ČNB reaguje jinými nástroji	-
	Riziko spirály mezi cenami nemovitostí a úvěry k jejich financování	Ano	Limity na poměr LTV	Ano, zpřísnění od 1. 4. 2022	IV.4
Riziko nadměrné zadluženosti a dluhové služby domácností	Ano	Limit na poměr LTI, DTI, LSTI, DSTI	Ano, DTI a DSTI znovu zavedeny od 1. 4. 2022	IV.4	
Zmírnit nadměrný splatnostní nesoulad a nedostatek likvidity	Dlouhodobá likviditní rizika	Potenciální	Makrobezpečnostní NSFR	Ne	III.2
	Krátkodobá likviditní rizika	Ne	Makrobezpečnostní LCR	Ne	III.2
Omezit koncentraci expozic	Koncentrace nemovitostních expozic	Potenciální	Rezerva ke krytí systémového rizika	Prozatím ne, na rizika nemovitostních expozic ČNB reaguje jinými nástroji	-
	Koncentrace svrchovaných expozic	Ano	Zátěžový test veřejných financí	Ano, možnost dodatečných kapitálových požadavků při zvýšeném svrchovaném riziku, od r. 2015	-
Omezit nežádoucí motivaci	Potenciální dopad potíží systémově významných institucí na stabilitu finančního trhu a reálnou ekonomiku	Ano	Kapitálové rezervy podle systémové významnosti (G-SVI a J-SVI rezerva)	Ano, J-SVI rezerva ve výši 0,5 % až 2,5 %	IV.2
			Rezerva ke krytí systémového rizika	Ne	IV.2
Posílit odolnost finančních infrastruktur	Riziko neplnění protistran, vzájemná provázanost finančních infrastruktur	Ne	Požadavky na marže a srážky při zúčtování prostřednictvím protistran	Ne	-
			Vyšší míra vykazování	Ne	-
			Rezerva ke krytí systémového rizika	Ne	-

Poznámka: Hlavním cílem zmíněných nástrojů je posílení odolnosti bankovního sektoru, nikoliv omezení systémového rizika. Kategorizace průběžných cílů a nástrojů vychází z doporučení ESRB ze dne 4. dubna 2013 o průběžných cílech a nástrojích makrobezpečnostní politiky (ESRB/2013/1).

98 Blíže viz https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/financnistanbilita/galleries/makrobezretnostni_politika/strategie_makrobezretnostni_politiky_cnb.pdf.

99 Výjimkou je bezpečnostní kapitálová rezerva, jejíž sazba je v čase neměnná.

Vytvořený makrobezpečnostní prostor posiluje schopnost bank poskytovat úvěry reálné ekonomice během nepříznivého období...

Strategie makrobezpečnostní politiky ČNB klade důraz na včasné a preventivní využití dostupných nástrojů. Makrobezpečnostní prostor významně posilují kapitálové rezervy (kombinovaná kapitálová rezerva), jejichž sazby dosahovaly začátkem října 2022 pro jednotlivé banky 4,0 % až 6,5 % v závislosti na jejich systémové významnosti. Do dubna 2023 by měl tento prostor vzrůst o 1 p. b. vlivem již oznámeného navýšení proticyklické kapitálové rezervy (Tab. IV.2 a část IV.3). Úvěrový potenciál kapitálových rezerv k polovině roku 2022 činil 2,2 bil. Kč.¹⁰⁰

... a ČNB považuje za přirozené, že ho banky v případě potřeby využijí

ČNB je připravena v případě nepříznivého ekonomického vývoje doprovázeného růstem úvěrových ztrát přistoupit k uvolnění proticyklické kapitálové rezervy.¹⁰¹ Zároveň dlouhodobě zdůrazňuje, že v takové situaci považuje za přirozené využití kapitálu kombinované kapitálové rezervy bank ke krytí úvěrových ztrát a k poskytování úvěrů. Tento postup je plně v souladu se současným regulatorním rámcem. Následné obnovení kapitálových rezerv by probíhalo postupně z budoucích zisků v souladu s regulatorními pravidly.¹⁰²

Tab. IV.2

Přehled makrobezpečnostních kapitálových rezerv v ČR

(v %)

Kapitálová rezerva	Nastavení	Datum účinnosti od
Bezpečnostní kapitálová rezerva (CCoB)	2,50	2014
Proticyklická kapitálová rezerva (CCyB)	1,50	1. 10. 2022
	2,00	1. 1. 2023
	2,50	1. 4. 2023
Rezerva ke krytí systémového rizika (KSR)	-	-
Rezerva pro jiné systémově významné instituce (J-SVI)	0,5–2,50	1. 10. 2021

Překryvy paralelních kapitálových požadavků nemají systémový charakter

Stávající regulace umožňuje využití kapitálu kombinované kapitálové rezervy k naplnění požadavku na pákový poměr a za určitých okolností i k naplnění MRELu (tzv. paralelní kapitálové požadavky). Banka může využít k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky pouze tu část kapitálových rezerv, která není vázána paralelními kapitálovými požadavky (jinak by došlo k jejich neplnění).¹⁰³ Objem překryvů kapitálových rezerv s paralelními kapitálovými požadavky dosahoval k polovině roku 2022 výše 27 mld. Kč (tj. 18 % kombinované kapitálové rezervy) a týkal se sedmi bank, z nichž dvě patří mezi systémově významné instituce. Překryvy paralelních kapitálových požadavků prozatím nenabývají úrovně, při níž by systémově omezovaly účinnost kapitálových nástrojů makrobezpečnostní politiky. ČNB bude překryvy trvale sledovat a na vývoj situace případně zareaguje opatřeními mikro/makrobezpečnostního dohledu, případně opatřeními v oblasti řešení krize tak, aby byla dostatečná účinnost kapitálových rezerv zachována.

100 Úroveň úvěrového potenciálu je podmíněna nejen výší kapitálových rezerv, ale také úrovní rizikových vah. V případě růstu rizikových vah úvěrový potenciál rezerv klesá (k rizikům změny trendu vývoje rizikových vah část III.2).

101 Blíže Holub, L., Konečný, T., Pfeifer, L., Brož, V. (2020): Přístup ČNB k rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 3/2020.

102 Omezení rozdělení zisků může nastat nejen v situaci, kdy banka neplní kombinovanou kapitálovou rezervu nad minimálním požadavkem Píliře 1 a Píliře 2, ale za určitých okolností také v situaci, kdy ji neplní nad MRELeM. Blíže Pfeifer, L. a Holub, L. (2022) Vztah MRELu a makrobezpečnostních kapitálových rezerv. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 2/2022.

103 Blíže k problematice překryvů kapitálových rezerv a požadavku na pákový poměr viz Pfeifer, L. (2020): Využitelnost kapitálových rezerv v prostředí závazného požadavku na pákový poměr. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 6/2020, a blíže k překryvům kapitálových rezerv a MRELu viz Pfeifer, L. a Holub, L. (2022) Vztah MRELu a makrobezpečnostních kapitálových rezerv. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 2/2022.

IV.2 STRUKTURÁLNÍ KAPITÁLOVÉ REZERVY

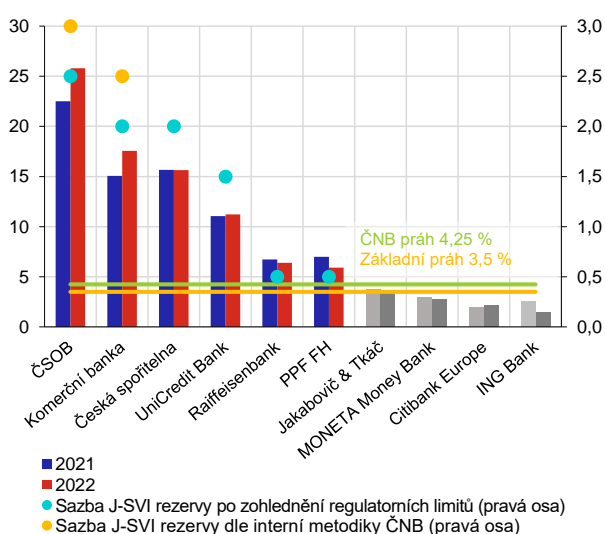
Seznam jiných systémově významných institucí byl rozšířen

Podle vyhodnocení ČNB se současný seznam pěti jiných systémově významných institucí rozšiřuje pro rok 2023 o PPF Financial Holdings a.s., které byla stanovena sazba rezervy J-SVI ve výši 0,5 %.¹⁰⁴ U ostatních institucí se sazba rezervy J-SVI nemění. Bilanční suma těchto systémově významných institucí k polovině roku 2022 představovala 80 % domácího bankovního sektoru. Jejich odolnost je tak pro finanční stabilitu zásadní. ČNB pro ně stanovuje sazbu rezervy J-SVI v rozsahu 0,5–2,5 % z rizikově vážených expozic podle úrovně systémové významnosti (Graf IV.1).¹⁰⁵ Sazba rezervy dvou institucí je nižší, než odpovídá jejich skóre systémové významnosti vlivem regulatorně stanovené horní hranice sazby pro dceřiné společnosti (Graf IV.1).¹⁰⁶ To snižuje krytí rizik spojených se systémovou významností institucí a narušuje princip rovných tržních podmínek. Specifická horní hranice sazby pro dceřiné instituce též implikuje potenciální volatilitu v případě změn nastavení této kapitálové rezervy ze strany makrobezpečnostních orgánů v mateřské zemi.¹⁰⁷

Graf IV.1

Skóre systémové významnosti a rezervy J-SVI

(skóre v %; pravá osa: sazba v %)

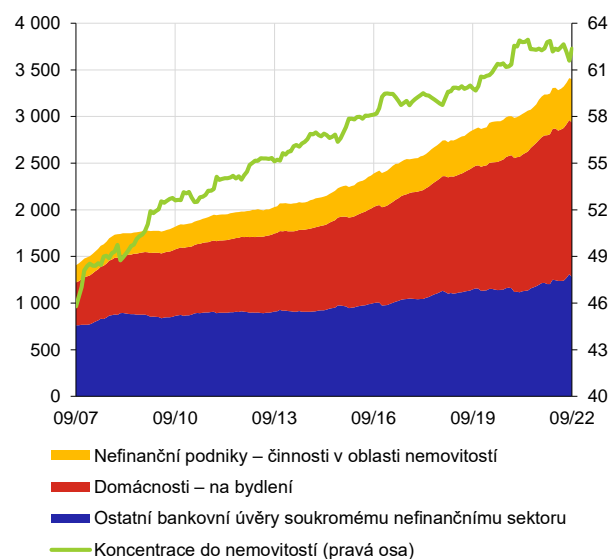

Poznámka: Šedě jsou označeny instituce, které nejsou pro rok 2023 zařazeny na seznam jiných systémově významných institucí.

Graf IV.2

Koncentrace bankovních úvěrů do oblasti nemovitostí

(v mld. Kč; pravá osa: v %)

Koncentrace portfolia úvěrů na bydlení zůstává zvýšená

Koncentrace úvěrů spojených s financováním nemovitostí v domácím bankovním sektoru má dlouhodobě růstový trend. Podíl expozic vůči nemovitostem na úvěrech soukromému nefinančnímu sektoru k polovině roku 2022 dosáhl 62,6 %, přičemž za posledních pět let vzrostl o 3,6 p. b. Z toho podíl úvěrů na bydlení na úvěrech soukromému nefinančnímu sektoru dosáhl 49,3 % a za stejné období narostl o 5,2 p. b. V roce 2022 došlo k silnému poklesu dynamiky nově poskytnutých úvěrů na bydlení a trend se tak zastavil (Graf IV.2).

Kapitálová náročnost klíčového hypotečního portfolia dále klesá...

Implicitní rizikové váhy portfolia úvěrů na bydlení odvozené z interních modelů bank nyní dosahují historicky nejnižších úrovní (pokles za pět let o 7,0 p. b. na 17,1 %) a nemusí plně zohledňovat makrobezpečnostní systémová rizika související s příslušným portfoliem v současných ekonomických podmínkách (část III.2).

104 Blíže internetové stránky ČNB: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makrobezretnostni-politika/seznam-jinych-systemove-vyznamnych-instituci/>.

105 ČNB využívá pro kalibraci rezervy J-SVI intervalový přístup, blíže Pfeifer, L. (2021). Přístup ČNB ke stanovení kapitálové rezervy pro jiné systémově významné instituce: historie a současnost. Tematický článek o finanční stabilitě 2/2021. Česká národní banka.

106 Horní hranice sazby J-SVI rezervy činí 3 %. V případě domácích institucí, které jsou dceřinými společnostmi zahraničních institucí označených jejich domácími dohledovými orgány jako J-SVI nebo G-SVI, může být horní hranice sazby rezervy J-SVI nejvýše 1 p. b. nad výši stanovené sazby J-SVI, resp. G-SVI mateřské instituce. Pět z šesti domácích J-SVI jsou dceřinými společnostmi zahraničních institucí označovaných svými domácími dohledovými orgány jako J-SVI či G-SVI a může se tak na ně vztahovat specifická horní hranice sazby rezervy pro dceřiné instituce.

107 ČNB se vůči této regulatorní úpravě dlouhodobě vymezuje, blíže [Reakce ČNB na Targeted Consultation on Improving the EU's Macroprudential Framework for the Banking Sector](#).

... výsledky Nepříznivého scénáře zátěžového testu bank indikují jeho dostatečnou odolnost

Dle výsledků *Nepříznivého scénáře* makrozátěžového testu solventnosti (část IV.1) by průměrná čtvrtletní tvorba opravných položek činila na sektorové úrovni přibližně 5,9 mld. Kč, naproti tomu čistý úrokový výnos z úvěrů na bydlení by dosahoval zhruba 8,3 mld. Kč. V průběhu testu tak nově vytvářené opravné položky souhrnně nepřevyšují výnosy tohoto portfolia a nevedou ke ztrátě, která by mohla společně s průběžným růstem rizikových vah oslabit kapitálovou pozici sektoru. Využití sektorové kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika u úvěrů na bydlení se tak prozatím nejeví nutné.

Stávající nastavení makrobezpečnostní i měnové politiky omezuje další akumulaci těchto rizik

Stávající nastavení horní hranice úvěrových limitů LTV, DTI a DSTI omezuje akumulaci rizik v oblasti úvěrů na bydlení (část IV.4). Rizika spojená s cyklickým poklesem rizikových vah úvěrů na bydlení jsou mimo jiné zohledněna v nastavení sazby CCyB, která bude postupně zvýšena až na 2,5 % s platností od 1. dubna 2023. Trend akumulace rizik zpomaluje i stávající nastavení měnové politiky, které ovlivňuje dynamiku úvěrového růstu.¹⁰⁸ V současné situaci tak makrobezpečnostní i měnová politika působí stejným směrem.¹⁰⁹

ESRB vydává varování ohledně růstu systémových rizik, která se mohou vzájemně posilovat...

Varování ESRB zveřejněné v září roku 2022¹¹⁰ upozorňuje, že růst geopolitického napětí v Evropě prohlubuje některá rizika pro finanční stabilitu. Válčný konflikt na Ukrajině zvyšuje ceny energií i inflaci, což může zvýšit podíl nesplácených úvěrů ve finančním sektoru. Závažná zůstávají i rizika související s korekcí cen aktiv. K materializaci dříve nahromaděných cyklických rizik může přispět také růst dluhové služby klientů doprovázený poklesem jejich reálných příjmů. Kromě toho se zvýšila pravděpodobnost závažnějších a rozsáhlejších kybernetických incidentů. Zmíněná rizika se přitom mohou vzájemně posilovat.

... a nabádá ke zvýšené obezřetnosti finanční instituce i příslušné orgány

ESRB proto ve svém varování doporučuje, aby finanční instituce a příslušné mikro/makrobezpečnostní orgány byly připraveny na možnost nepříznivého ekonomického vývoje, a to i v oblasti likvidity. Varování nabádá k obezřetnému řízení rizik ze strany finančních institucí konzervativně zohledňující aktuální ekonomický vývoj v oblasti tvorby opravných položek, kapitálu a kapitálového plánování, které by mělo působit jako první linie obrany proti výše zmíněným rizikům. Může být doplněno zavedením mikro/makrobezpečnostních opatření ve formě zvýšení dodatečného kapitálového požadavku Pilíře 2 a kapitálových rezerv. ČNB prozatím považuje stávající nastavení makrobezpečnostní politiky za dostatečné vzhledem k existujícím systémovým rizikům.

108 Průměrná úroková sazba hypotečních úvěrů vzrostla k srpnu 2022 meziročně o 2,6 p. b. na 4,8 %.

109 Blíže k interakci měnové a makrobezpečnostní politiky: Malovana, S., Frait, J. (2017): Monetary policy and macroprudential policy: Rivals or teammates? *Journal of Financial Stability* 32 (2017): 1–16.

110 [Warning of the European Systemic Risk Board of 22 September 2022 on vulnerabilities in the Union financial system \(ESRB/2022/7\)](#).

IV.3 PROTICYKLICKÁ KAPITÁLOVÁ REZERVA

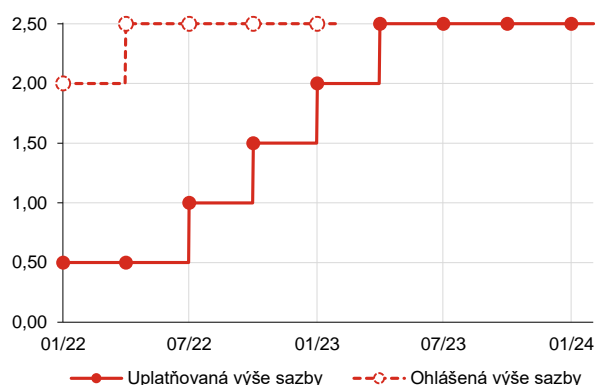
ČNB stanovuje sazbu proticyklické kapitálové rezervy (CCyB) od roku 2014 s cílem omezit negativní dopady finančního cyklu na domácí bankovní sektor a zabránit tak přenosu nepříznivých finančních šoků do reálné ekonomiky. Vzhledem k široké škále projevů finančního cyklu v reálné ekonomice a finančním sektoru stanovuje ČNB vyšší sazby CCyB na základě komplexního posouzení sady makrofinančních indikátorů a indikátorů specifických pro bankovní sektor. ČNB považuje za adekvátní takovou vyšší sazbu CCyB, která dostatečně pokrývá potenciálních ztrát pramenících z materializace cyklických rizik při zachování dostatečné kapitálové kapacity bank k úvěrování.¹¹¹

ČNB ponechává sazbu CCyB na 2,5 %

Bankovní rada ČNB rozhodla na svém jednání 30. listopadu 2022 ponechat sazbu CCyB na úrovni 2,5 % (Graf IV.3), přičemž tuto úroveň mají banky a spořitelny a úvěrní družstva povinnost používat od 1. dubna 2023. Při svém rozhodování vzala v úvahu indikátory a analýzy zaměřené na vyhodnocení pozice domácí ekonomiky ve finančním cyklu a míru zranitelnosti bankovního sektoru. Bankovní rada se shodla na tom, že ačkoliv velikost nových cyklických rizik přijímaných bankovním sektorem do jeho bilance již klesá, rozsah cyklických rizik nakumulovaných v bilanci bankovního sektoru s ohledem na jejich dosavadní velmi nízkou materializaci zůstává zvýšený. Takový vývoj indikátorů odpovídá situaci, kdy je ekonomika těsně za vrcholem finančního cyklu. Pro zachování sazby na stávající úrovni se bankovní rada rozhodla i z důvodu přetrvávajících ekonomických a geopolitických nejistot, které vytvářejí zvýšený potenciál pro náhlou a rozsáhlou materializaci úvěrových rizik. V případě naplňování scénáře zhoršení ekonomické situace a vzniku neočekávaných úvěrových ztrát v domácím bankovním sektoru je ČNB připravena sazbu rezervy snížit, případně rezervu zcela uvolnit k pokrytí těchto ztrát při současném zajištění dostatečné kapitálové kapacity bank k úvěrování reálné ekonomiky.

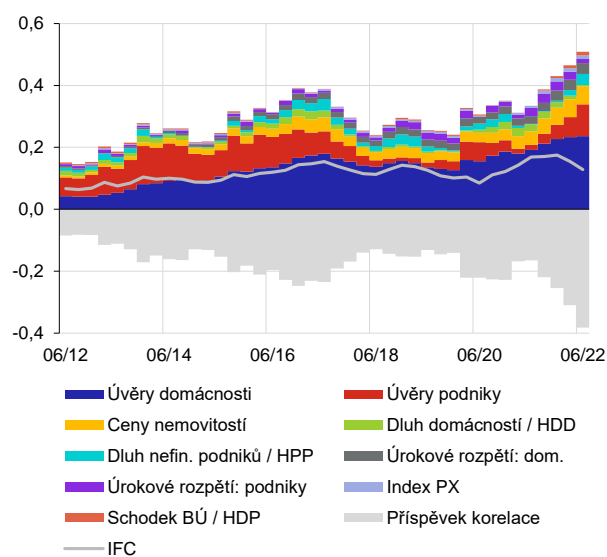
Graf IV.3
Uplatňovaná a ohlášená výše sazby CCyB v ČR

(v % celkového objemu rizikové expozice)

Graf IV.4
Indikátor finančního cyklu

(0 minimum, 1 maximum)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Úrokové rozpětí je definováno jako rozdíl mezi klientskou sazbou na nové úvěry a 3měsíční sazbou PRIBOR. Negativní příspěvek korelační struktury k hodnotě indikátoru (ztráta vlivem nedokonalé korelace subindikátorů) je dán rozdílem mezi aktuální hodnotou indikátoru a jeho horní mezí, která předpokládá perfektní korelaci mezi všemi indikátory. Slabá korelace mezi subindikátory se projevuje nárůstem negativního příspěvku k celkové hodnotě indikátoru.

111 Blíže k nastavování sazby CCyB v ČR: [Přístup ČNB k nastavování proticyklické kapitálové rezervy](#).

Nižší korelace mezi subindikátory vedla k poklesu indikátoru finančního cyklu

Indikátor finančního cyklu (IFC) se ve druhém čtvrtletí 2022 snížil a druhé čtvrtletí v řadě implikoval sestup ekonomiky z lokálního vrcholu dosaženého na konci roku 2021. Ke snížení hodnoty IFC došlo zejména z důvodu výrazného poklesu korelace mezi jednotlivými faktory (Graf IV.4), za nímž stál především rozdílný vývoj nových úvěrů nefinančním podnikům a domácnostem. Teoretická hodnota IFC daná součtem všech subindikátorů bez zohlednění korelace nicméně dále vzrostla a ke konci června 2022 se nacházela na nejvyšší hodnotě od roku 2009. V nejvyšší třetině svých historických hodnot se nacházely všechny subindikátory s výjimkou úrokového rozpětí u nefinančních podniků, úvěrové dynamiky nefinančních podniků a zadluženosti domácností. Z důvodu relativně vysoké inflace v ČR dosažené zejména v posledních třech čtvrtletích (část II.1) byl spočten i IFC s úvěrovými řadami očištěnými o cenové indexy. Ze srovnání indikátorů vyplynulo, že vyšších hodnot v posledních čtvrtletích¹¹² dosáhl cenově očištěný IFC, neboť korelace jeho veličin zůstala z důvodu pomalejšího nárůstu podnikových úvěrů stabilní (Graf IV.5).

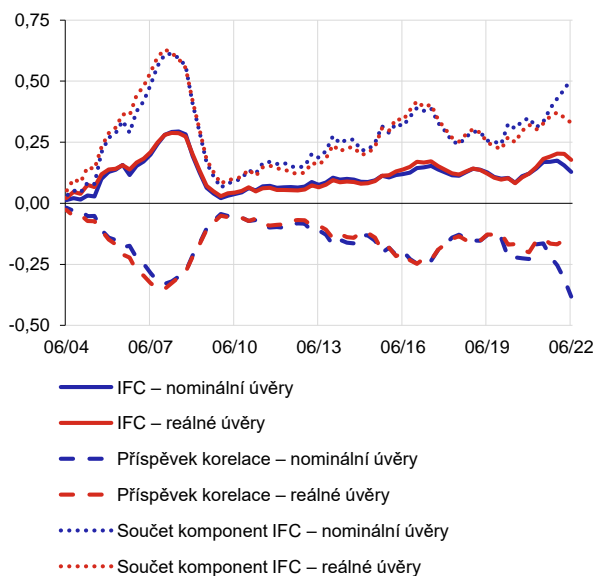
Dynamika bankovních úvěrů byla vysoká zejména v sektoru nefinančních podniků

Meziroční tempo růstu úvěrů nefinančním podnikům dosáhlo v září 2022 9,2 % a nacházelo se výrazně nad historickými průměry (Graf IV.6 a Graf IV.7). Rychlé tempo růstu bylo taženo vysokou mírou inflace, přičemž rostly zejména úvěry v cizích měnách (BOX 3). Z pohledu jednotlivých odvětví vykázala nejvyšší úvěrovou aktivitu odvětví obchodu, developerů a dopravy a výrobci a distributoři energií, u nichž byla vysoká úvěrová aktivita dána mimořádnou likviditní potřebou velkých energetických firem, které musely doplnit zvýšené maržové požadavky ze strany burz. Při očištění tempa růstu úvěrů nefinančním podnikům o index cen výrobců a o likviditní úvěry velkým energetickým firmám vycházely reálné hodnoty podprůměrné a výrazně záporné (-9,8 %). Dynamika úvěrů domácnostem na bydlení a na spotřebu se od začátku roku 2022 snižuje, resp. stagnuje. Při očištění o růst spotřebitelských cen se dynamika v obou těchto segmentech dostala do záporných a podprůměrných hodnot.

Graf IV.5

Srovnání indikátoru finančního cyklu s nominálními a reálnými úvěry

(0 minimum, 1 maximum)

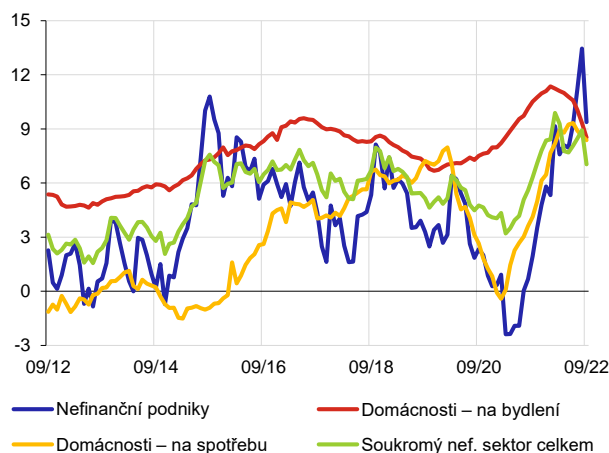
Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Pro vyjádření reálných úvěrů byly nominální úvěry očištěny o vývoj cenových indexů: v případě domácností o index spotřebitelských cen, v případě nefinančních podniků o index cen výrobců.

Graf IV.6

Meziroční tempo růstu bankovních úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru

(v %)

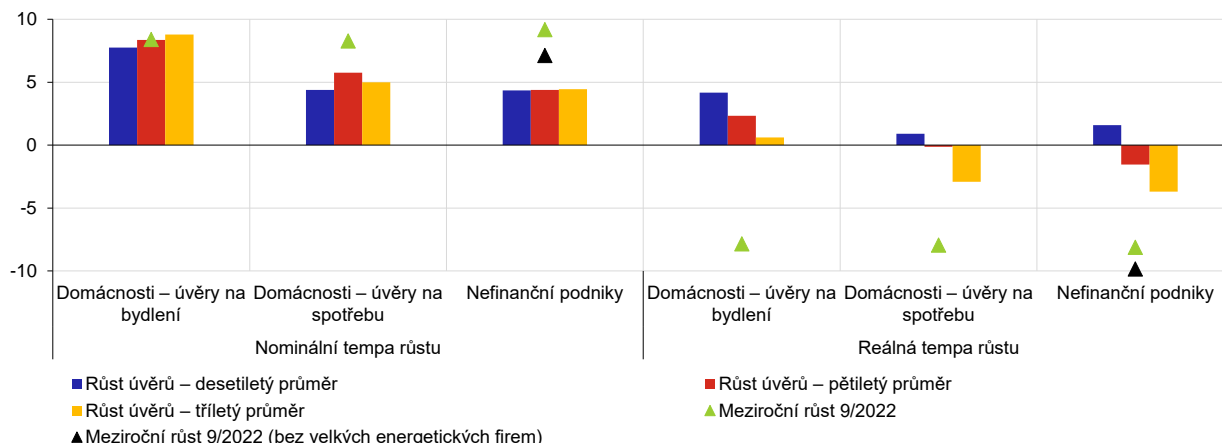
Poznámka: Data očištěna o úvěrové portfolio Sberbank.

112 Vzhledem k relativně umírněnému růstu cenové hladiny od začátku měření IFC dochází k výraznějšímu rozdílu mezi oběma ukazateli až v posledních třech čtvrtletích.

Graf IV.7

Průměrná a aktuální tempa růstu bankovních úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru

(v %)

Poznámka: Data očištěna o úvěrová portfolia Sberbank. Reálná tempa růstu jsou očištěna o růst cen – pro úvěry domácnostem o index CPI a pro úvěry nefinančním podnikům o index PPI.

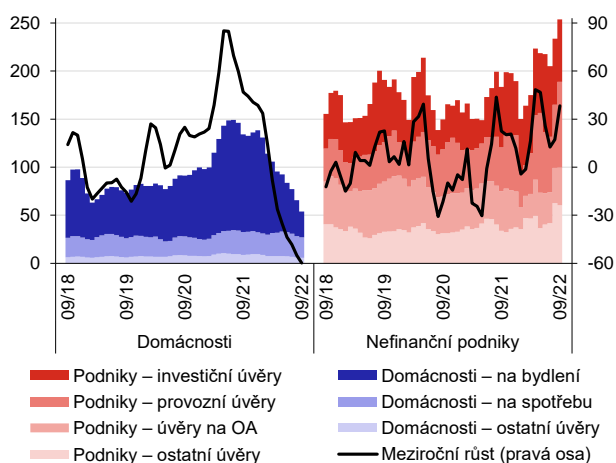
Čisté nové úvěry v sektoru domácností se propadly

Po výrazném zrychlení úvěrů v roce 2021 došlo vlivem rostoucích úrokových sazeb (Graf II.7) a již vysokých cen nemovitostí k ochlazení nemovitostního trhu (Graf II.15 a Graf II.16) a propadu čistých nových úvěrů poskytnutých domácnostem na bydlení (Graf IV.8). Čtvrtletní úhrn čistých nových úvěrů domácnostem na bydlení byl ve třetím čtvrtletí 2022 nejnižší od roku 2014 a dosáhl úrovně 26,9 mld. Kč. Mírný pokles ve třetím čtvrtletí 2022 zaznamenaly rovněž úvěry domácnostem na spotřebu. V sektoru nefinančních podniků došlo ke zrychlení čistých nových úvěrů, neboť se meziročně zvýšily zejména provozní a ostatní úvěry. Celkový úhrn úvěrů nově čerpaných nefinančními podniky se za prvních devět měsíců roku 2022 meziročně zvýšil o 27,5 %, při očištění o likviditní úvěry energetickým firmám byl vyšší o 22,8 %.

Graf IV.8

Čisté nové bankovní úvěry soukromému nefinančnímu sektoru

(tříměsíční úhrny v mld. Kč; pravá osa: v %)

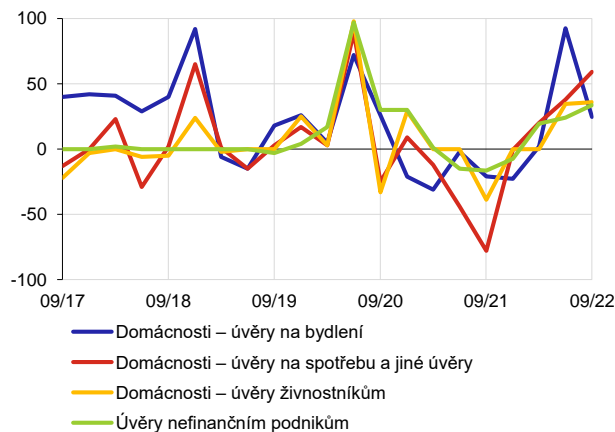

Poznámka: Čisté nové úvěry zahrnují i navýšení stávajících úvěrů a jsou očištěny o refinancované a refixované úvěry. Tempo růstu je počítáno z tříměsíčních úhrnů. OA značí oběžná aktiva.

Graf IV.9

Vývoj úvěrových standardů v ČR

(čistý tržní podíl v %)

Zdroj: Šetření úvěrových podmínek bank, ČNB

Poznámka: Údaje reprezentují rozdíl mezi tržním podílem bank, které uvedly zprůsvětlení úvěrových podmínek, a bank, které uvedly jejich uvolnění v uplynulých třech měsících. Bližší informace o metodice tohoto indikátoru je možné nalézt na webových stránkách ČNB.

O rychlosti přijímání cyklických rizik do bilancí bank podávají indikátory smíšené signály...

Započaté ochlazení hypotečního a nemovitostního trhu (část II) snížilo velikost přijímaných cyklických rizik do bilance bankovního sektoru, zároveň však došlo ke zrychlení čerpání úvěrů u nefinančních podniků. Nejasné vodítko poskytuje také IFC, jehož hodnota klesla, avšak součet jednotlivých subindikátorů vzrostl. V celkovém vyhodnocení tempo přijímání nových rizik do bilancí bank jednoznačně zpomalilo, přičemž tento trend lze dle projekcí vývoje úvěrové dynamiky u úvěrů

domácnostem a nefinančním podnikům očekávat i v budoucích čtvrtletích (část II.2, Graf II.28). Obezřetnostní odhad neočekávaných úvěrových ztrát způsobených cyklickými vlivy se oproti minulému vyhodnocení mírně snížil a indikuje potřebu kapitálu ve výši 19,4 mld. Kč, která by byla plně pokryta sazbou CCyB ve výši 0,75 %. Stejnou výši sazby naznačuje také orientační převod vycházející z hodnot IFC (Tab. IV.1 CB).

... jejich celkový objem naakumulovaný v bilanci bankovního sektoru zůstává vysoký

V bankovním sektoru jsou nadále akumulována cyklická rizika přijatá v minulosti a jejich objem se prozatím významně nesnížil. Tento objem by měla v dostatečné míře pokrývat sazba CCyB, a to do doby, dokud nedojde k evidentnímu snížení objemu cyklických rizik, ať už z důvodu jejich materializace prostřednictvím úvěrových ztrát nebo přirozeného postupného odplynutí¹¹³. Současné podmínky rostoucích spotřebitelských i výrobních cen, geopolitické nejistoty a silící pravděpodobnost recese v rozvinutých ekonomikách zároveň zvyšují možnost materializace těchto rizik v blízké budoucnosti. Méně příznivou ekonomickou situaci reflektoval rovněž bankovní sektor prostřednictvím zpřísněných úvěrových standardů ve všech hlavních úvěrových segmentech (Graf IV.9).¹¹⁴

Tvorba opravných položek je mimořádně nízká

Vzhledem k absenci úvěrových ztrát a současným očekáváním ohledně nízkých ztrát v budoucnu přetrvává mimořádně nízká tvorba opravných položek (ztráty ze znehodnocení, Graf III.8). V souladu s jejich nízkou tvorbou poklesl rovněž poměr opravných položek tvořených k úvěrům a hrubých úvěrů. Zvyšující se míru zranitelnosti naznačuje také růst indikátoru BPI, který vyjadřuje poměr marže ze stavu úvěrů a opravných položek na jednotku úvěru (Graf IV.1 CB).

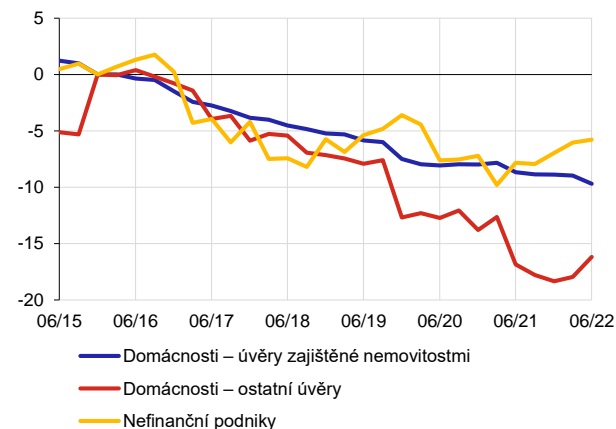
Rizikové váhy hlavních úvěrových portfolií zůstávají sniženy...

Vývoj rizikových vah úvěrových portfolií s přístupem IRB (dále jen „rizikové váhy“) je jedním z klíčových indikátorů zranitelnosti bankovního sektoru v průběhu finančního cyklu. Jejich pokles snižuje kapitálový požadavek v absolutním vyjádření. Vývoj rizikových vah u hlavních úvěrových portfolií byl v průběhu roku 2022 rozdílný. Zatímco u úvěrů domácnostem na bydlení rizikové váhy dále klesaly, u úvěrů nefinančním podnikům a domácnostem na spotřebu se průměrná riziková váha zvýšila (Graf IV.10). Oproti počátku silně rostoucí fáze finančního cyklu, do které dle analýz ČNB domácí ekonomika vstoupila na konci roku 2015, byly rizikové váhy ke konci června 2022 významně nižší ve všech hlavních úvěrových portfoliích.

Graf IV.10

Změna rizikových vah oproti počátku silně rostoucí fáze finančního cyklu

(v p. b.)

Poznámka: Silně rostoucí fáze finančního cyklu začala dle analýz ČNB ve čtvrtém čtvrtletí 2015.

Graf IV.11

Vliv pohybu rizikových vah na kapitálový požadavek

(v mld. Kč)

Poznámka: Jedná se o kapitálový požadavek pro následující IRB portfolia vykázaná v daném období: expozice vůči retailu – zajištěné nemovitostmi non-SME, expozice vůči retailu – ostatní non-SME a podnikové expozice. Skutečný kapitálový požadavek je založen na reálných pozorováních rizikových vah a expozic. Hypotetický kapitálový požadavek je kalkulován na základě rizikových vah pozorovaných na začátku expanzivní fáze finančního cyklu (12/2015) a skutečně pozorovaných expozic.

113 Přirozené odplynutí rizik lze chápat např. jako postupné splácení jistiny, pokles reálné hodnoty dluhu vlivem inflace nebo vylepšování úvěrových charakteristik (např. ukazatele LTV, DTI a DSTI) v souladu s vývojem makrofinančních proměnných v čase.

114 To však může být z velké části způsobeno růstem úrokových sazeb a platností hypotečních úvěrových ukazatelů a nikoliv reakcí na zhoršený ekonomický výhled.

... cyklické zhoršení rizikových parametrů by vedlo k jejich nárůstu a zvýšení kapitálového požadavku v absolutním vyjádření

Sazba CCyB by měla vedle projevů finančního cyklu v reálné ekonomice (úvěrové ztráty) pokrývat také nárůst absolutního kapitálového požadavku v důsledku působení finančního cyklu na rizikové váhy. Výši sazby pak ČNB odvozuje pomocí cyklicky zhoršených rizikových parametrů pravděpodobnosti selhání (PD) a ztrátovosti ze selhání (LGD) vstupujících do modelů pro výpočet rizikových vah. Tento odhad ukazuje, že nárůst rizikových vah by vedl ke zvýšení kapitálového požadavku v absolutním vyjádření o 27,1 mld. Kč, což by plně pokryla sazba CCyB ve výši 1 % (Graf IV.11).

Na základě kvantitativního vyhodnocení je k pokrytí rizik nezbytné udržovat sazbu minimálně ve výši 1,75 %

Převod IFC na sazbu CCyB (Graf IV.12, sloupec „Převod hodnot podle IFC“) a obezřetnostní odhad neočekávaných ztrát (Graf IV.12, sloupec „Podmíněné rozdělení úvěrových ztrát“) shodně indikují sazbu 0,75 %. Odhadovaná potřeba kapitálu pro pokrytí možného cyklického nárůstu rizikových vah implikuje sazbu 1,00 % (Graf IV.12, sloupec „Nárůst rizikových vah cyklickým zhoršením rizikových parametrů“). Potřebný kapitál k pokrytí neočekávaných ztrát a nárůstu rizikových vah tak dosahuje výše 46,5 mld. Kč a byl by plně pokryt sazbou CCyB ve výši 1,75 %. V souvislosti s kvantitativními přístupy je nutné upozornit, že nezohledňují všechna možná rizika související se současnou vysokou mírou ekonomické a geopolitické nejistoty (část II, část III BOX 5). Tyto nejistoty mohou vést k potenciálně vyšší a rychlejší materializaci rizik, než implikují používané kvantitativní přístupy.

Ke zvyšování sazby CCyB dochází v řadě evropských zemí

Na růst cyklických rizik reagují zvyšováním sazeb CCyB také ostatní evropské země (Graf IV.13). Stejnou výši sazby jako ČR vyhlásilo Norsko a Dánsko. Vedle severských zemí stanovily nenulové sazby CCyB také některé velké ekonomiky jako Německo nebo Francie.

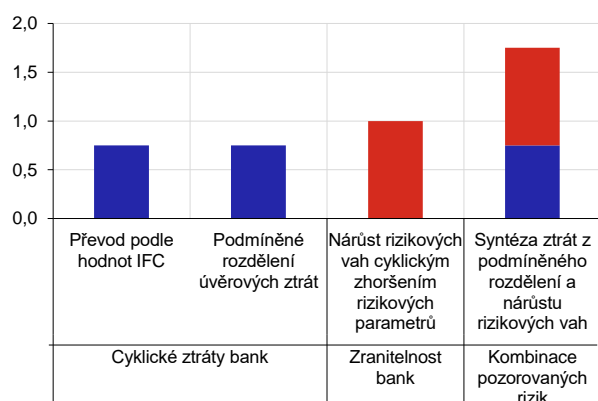
Odchytky poměru úvěrů k HDP od trendu neposkytují v českých podmínkách vhodné vodítko pro zvyšování ani rozpouštění CCyB

Podle doporučení ESRB¹¹⁵ by ČNB při určení pozice ve finančním cyklu a rozhodování o výši sazby CCyB měla přihlídnout k vývoji poměru celkových úvěrů k HDP a jeho odchylce od dlouhodobého trendu. Uvedený indikátor dosáhl ve druhém čtvrtletí 2022 výše 84,3 % a příslušná odchylka činila -7,3 p. b. ČNB dlouhodobě zastává názor, že tento přístup není vhodným nástrojem pro vyhodnocení cyklických rizik v české ekonomice a je zatížen řadou nedostatků, které snižují jeho spolehlivost.¹¹⁶ Dodatečná odchylka (expanzivní úvěrová mezera), která využívá alternativní přístup k určení dlouhodobého trendu a částečně odstraňuje problémy spojené s doporučovanou metodikou, dosáhla ve druhém čtvrtletí 2022 výše 0 p. b. a implikuje sazbu 0 % (Graf IV.2 CB). Také tento indikátor je však nutné chápat jen jako velmi zjednodušený způsob vyhodnocení pozice ve finančním cyklu, jehož přímá využitelnost při rozhodování o výši sazby CCyB je značně omezená.

Graf IV.12

Sazba CCyB pokrývající sledované projevy finančního cyklu

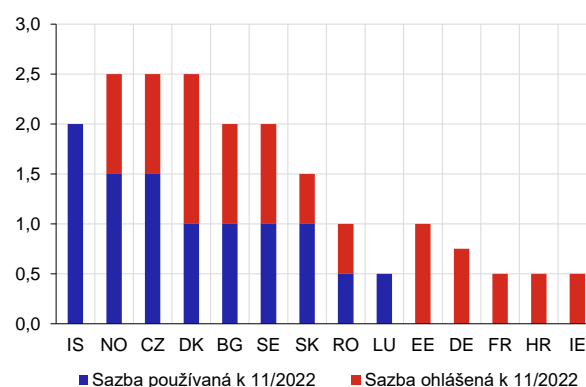
(v % celkové rizikové expozice)

Graf IV.13

Sazba CCyB ve vybraných evropských zemích

(v % celkové rizikové expozice)

Zdroj: ESRB

Poznámka: Data jsou aktuální k 21. 11. 2022.

115 Evropská rada pro systémová rizika (ESRB, 2014): [doporučení \(ESRB/2014/1\) o pokynech ke stanovení sazeb proticyklických kapitálových rezerv](#).

116 [Přístup ČNB k nastavování proticyklické kapitálové rezervy](#) (Příloha 1).

IV.4 RIZIKA SPOJENÁ S TRHY NEMOVITOSTÍ

IV.4.1 Rizika spojená s trhy obytných nemovitostí

ČNB reaguje na rizika spojená s financováním obytných nemovitostí prostřednictvím svého zákonného mandátu ČNB může od roku 2021 stanovit¹¹⁷ pro všechny poskytovatele spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí závazné horní hranice úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI¹¹⁸, a to prostřednictvím vydání opatření obecné povahy. ČNB tak poprvé učinila pro všechny tři ukazatele v prosinci 2021, přičemž závaznými se pro poskytovatele staly od 1. dubna 2022.¹¹⁹ ČNB nastavením horních hranic reagovala na nárůst systémových rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí v roce 2021 a na potenciál jejich dalšího zvyšování.¹²⁰ Některé dodatečné parametry a požadavky omezující rizika spojená s poskytováním těchto úvěrů upravuje ČNB prostřednictvím Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí (dále jen [Doporučení](#)).

ČNB průběžně monitoruje a pravidelně posuzuje faktory zakládající systémová rizika spojená s trhem obytných nemovitostí a úvěry na jejich pořízení

Rizika vznikající na hypotečním a nemovitostním trhu ČNB dlouhodobě sleduje a podrobuje je pravidelnému vyhodnocení. Minimálně jedenkrát za šest měsíců ČNB přezkoumává důvody pro nastavení horních hranic úvěrových ukazatelů, jejich přenastavení či zrušení. Při přezkumu posuzuje, zda došlo či může dojít k podstatné změně faktorů zakládající systémová rizika související s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí, přičemž jde zejména o: a) vývoj celkového objemu spotřebitelských úvěrů (části II.2, IV.3, IV.4), b) vývoj objemu nově poskytnutých spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí (části II.2, IV.3, IV.4), c) vývoj realizovaných cen obytných nemovitostí (část II.1), d) vývoj poměru celkového objemu spotřebitelských úvěrů k příjmům spotřebitelů (část II.2), e) vývoj poměru cen obytných nemovitostí k příjmům spotřebitelů (část II.1), f) souhrnný makroekonomický vývoj v České republice (část II.1) a g) dopad na spotřebitele a na poskytovatele těchto úvěrů (část III.2, část IV.4). Hlavním zdrojem informací pro provádění souhrnných analýz jsou údaje získané z plošného šetření spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi¹²¹ (dále „Šetření“). Pomocí těchto údajů posuzovala ČNB vývoj přijímaných úvěrových rizik v době po účinnosti právně závazných horních hranic pro úvěrové ukazatele od 1. dubna 2022 a ověřovala jejich věcné plnění v druhém čtvrtletí 2022. Pro posouzení míry rizik spojených s poskytováním nových spotřebitelských úvěrů pro financování obytné nemovitosti je mimo jiné využíván i pravidelně prováděný zátěžový test domácností (část II.2), jehož výsledky se společně s dalšími podrobnými analýzami ČNB (části II–IV) promítají do přezkumu nastavení horních hranic úvěrových ukazatelů.

Objem nově poskytnutých úvěrů na bydlení se v průběhu roku 2022 snížil

V prvních měsících roku 2022 doznávalo poskytování významně zvýšeného objemu nových úvěrů na bydlení z roku 2021. V důsledku postupného nárůstu dlouhodobých úrokových sazeb (Graf II.7) a účinnosti závazných horních hranic úvěrových ukazatelů se začal objem čistých nových úvěrů na bydlení rychle snižovat (Graf IV.14). Během srpna a září 2022 se pohyboval na úrovni historických minim. Citelné snížení objemu odráželo především klesající počet poskytovaných úvěrů (Graf IV.15), částečně se do něj promítal i pokles průměrné výše úvěru (část II.2, Tab. II.1 CB).¹²² S nárůstem úrokových sazeb došlo v průběhu roku 2022 k očekávanému poklesu zájmu o refinancování úvěrů, a to až k hodnotám, které se ve třetím čtvrtletí 2022 nacházely pod dlouhodobým průměrem (Graf IV.14). V *Základním scénáři* se předpokládá celkový objem čistých nových úvěrů na bydlení za celý rok 2022 i v roce 2023 na úrovni mezi 170 a 180 mld. Kč. Tato úroveň zhruba odpovídá hodnotám dosahovaným v roce 2015, kdy podle analýz ČNB započala silně rostoucí fáze finančního cyklu (část IV.3). Úvěrová aktivita se tak bude pravděpodobně pohybovat mírně pod svým dlouhodobým průměrem (Graf IV.7).

Ceny rezidenčních nemovitostí se nacházely vysoko nad svými fundamentálními hodnotami...

V prvním pololetí 2022 byly ceny rezidenčních nemovitostí pro mediánovou domácnost značně nadhodnocené. Pořízení těchto nemovitostí prostřednictvím dluhového financování se proto stalo pro takovou domácnost nedostupným či výrazně

117 § 45b odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance v plném znění.

118 Pro každý z ukazatelů platí dvě hodnoty horní hranice: první standardní a druhá vyšší pro žadatele mladší 36 let požijující si vlastní bydlení na úvěr (tzv. „věková výjimka“). Poskytovatelé mají možnost u žadatelů mladších 36 let uplatnit u ukazatele LTV hranici vyšší o 10 p. b. než je standardní, u ukazatele DSTI vyšší o 5 p. b. a u ukazatele DTI vyšší o jeden roční čistý příjem. Z důvodu zohlednění specifických úvěrových případů mohou poskytovatelé uplatnit tzv. objemovou výjimku, což je možnost překročit závazné horní hranice u případů odpovídajících 5 % z objemu nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí poskytnutých v minulém čtvrtletí (tzv. referenční objem) bez ohledu na věk žadatele.

119 Opatření obecné povahy ke stanovení horní hranice úvěrových ukazatelů č. I/2021 zveřejněné 26.11.2021 a účinné od 1.4.2022. Od tohoto data mohli poskytovatelé při zohlednění 5% objemové výjimky poskytnout úvěr zajištěný obytnou nemovitostí s LTV maximálně 80 % (resp. 90 % u žadatelů mladších 36 let financujících vlastní bydlení), s DSTI maximálně 45 % (resp. 50 %) a s DTI maximálně 8,5násobku ročního čistého příjmu (resp. 9,5násobku).

120 Rizika pro finanční stabilitu a jejich indikátory – prosinec 2021, část IV.4.1.

121 V této zprávě jsou primárně obsaženy údaje, které pokrývají poskytování nových úvěrů bankami do konce srpna 2022.

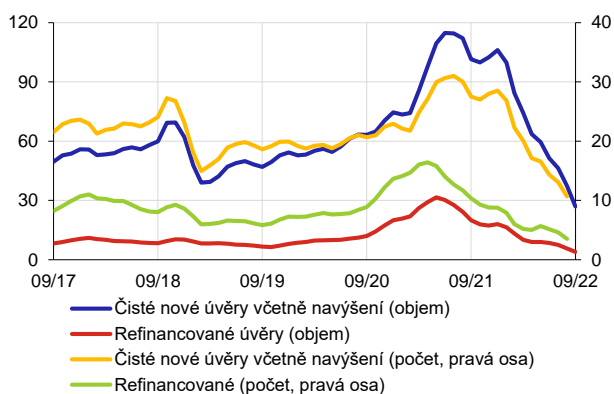
122 Vývoj čistých nových úvěrů na bydlení byl ovlivněn i významným snižováním objemu úvěrových příslibů (Graf IV.3 CB). Ty jsou rovněž součástí statistiky čistých nových úvěrů, přičemž jejich dočasný nárůst v průběhu roku 2021 především odrážel zvýšenou četnost sjednaných úvěrových smluv, u kterých došlo k čerpání až v pozdějším období.

rizikovým (část II.1). K omezení potenciální kumulace systémových rizik spojených s pořizováním bydlení v takových cenových podmínkách přispěla účinnost závazných horních hranic pro příjmově zaměřené úvěrové ukazatele (DTI a DSTI). Závazné horní hranice omezily riziko přizpůsobení se vysokým cenám nemovitostí a rostoucím úrokovým sazbám prostřednictvím vyššího dluhu či jeho dražší obsluhy¹²³, tj. prostřednictvím kanálů obecně značících podstupování vyšší míry rizik spojených se splácením úvěru. Kanál přizpůsobení skrze prodloužení doby splatnosti úvěru byl již do značné míry vyčerpán, což bylo patrné i z dosažení krajní hodnoty 30 let u mediánové splatnosti čistě nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí poskytnutých koncem roku 2021 (Graf IV.16, Doporučení C). Kanálem pro přizpůsobení tak zůstala možnost deklarovat vyšší počet žadatelů při sjednávání úvěru, aby jejich příjmy stačily ke splnění příjmově zaměřených úvěrových ukazatelů. Podle výsledků Šetření se přizpůsobení prostřednictvím tohoto kanálu během roku 2022 částečně potvrdilo (Graf IV.17). Vzhledem k dlouhodobě se snižující průměrné velikosti domácnosti (Graf IV.6 CB) však další pokračování této formy přizpůsobení může narazit na své limity.

Graf IV.14

Čtvrtletní úhrny složek nových úvěrů na bydlení

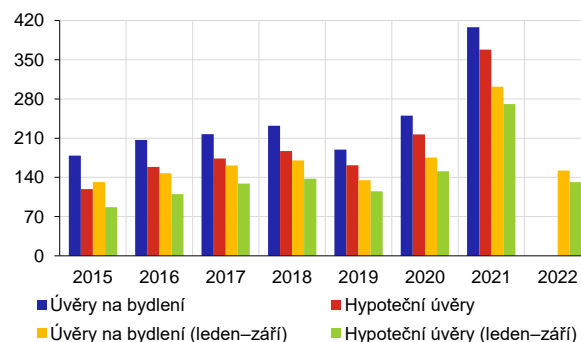
(v mlrd. Kč; pravá osa: v tis. ks; klouzavé tříměsíční součty)

Graf IV.15

Vývoj čistých nových bankovních úvěrů na bydlení

(v mlrd. Kč)

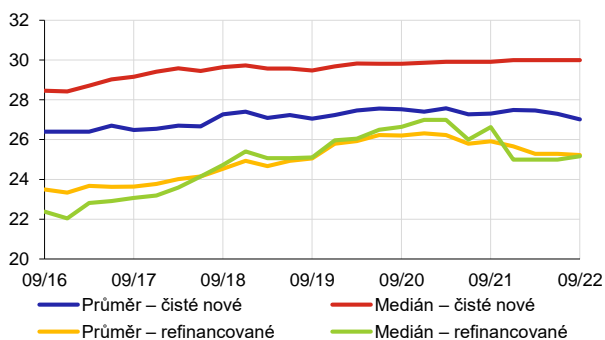

Poznámka: Všechny uvedené řady zahrnují i navýšení stávajících úvěrů. Hypoteční úvěry spadající do kategorie úvěrů na bydlení.

Graf IV.16

Splatnost spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí

(v letech; průměry váženy výší úvěru)

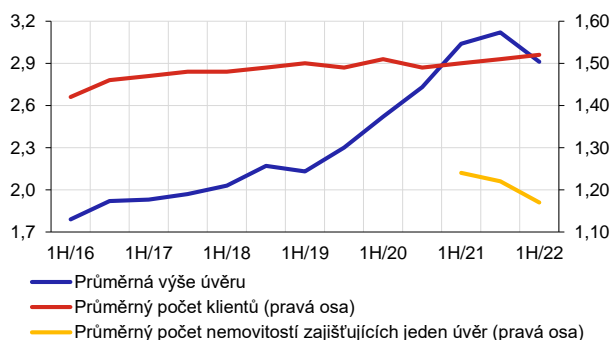

Poznámka: Hodnota za třetí čtvrtletí 2022 vychází jen z údajů za měsíce červenec a srpen.

Graf IV.17

Vybrané charakteristiky nově čerpaných spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí

(v mil. Kč; pravá osa: počet osob/nemovitostí)

Poznámka: Průměrný počet nemovitostí zajišťujících jeden úvěr je vážen výší jednotlivých úvěrů. Tento údaj je sbírán až od 1H 2021.

... podíl nemovitostí financovaných úvěry na bydlení proto výrazně klesl

Zatímco počet převodů bytů i rodinných domů financovaných spotřebitelskými úvěry zajištěnými obytnými nemovitostmi v prvních osmi měsících roku 2022 rychle a setrvale klesal, počet transakcí financovaných výhradně z vlastních zdrojů se snižoval mnohem pomaleji. To se odrazilo v silně klesajícím podílu převodů nemovitostí financovaných úvěry na bydlení. Tento podíl se v minulosti dlouhodobě pohyboval kolem 55 %. V roce 2021, ve kterém trh zaznamenal rekordní objemy poskytnutých úvěrů, podíl přechodně vzrostl, ale v srpnu 2022 se již nacházel zhruba o 20 p. b. pod dlouhodobým průměrem (Graf IV.18). V současnosti tak vývoj cen rezidenčních nemovitostí ovlivňují ve zvýšené míře nabyvatelé pořizující si nemovitosti za hotovost.

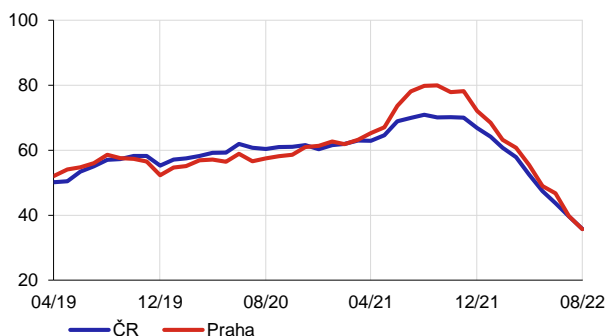
¹²³ Z rozložení úvěrů podle DSTI je patrné přizpůsobení některých žadatelů restriktivnějšímu působení ukazatele DSTI prostřednictvím zvýšení podílu vlastních zdrojů u žadatelů s vyššími příjmy (Tab. IV.2 CB, Graf IV.4 CB, Graf IV.5 CB). Tomu do určité míry odpovídá i dosažená mediánová hodnota LTV (Tab. II.1 CB) či podíl objemu úvěrů s hodnotou LTV nad 70 %, který klesl k historickému minimu (Graf IV.20).

Nové spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí se poskytovaly v průměru spíše dlužníkům nad 36 let

V souladu s již dříve započatým trendem se během druhého a třetího čtvrtletí 2022 znatelně zvýšil podíl hlavních dlužníků ve věku 36 let či více (Graf IV.19), kteří musí plnit standardní horní hranice úvěrových ukazatelů. Úvěry poskytnuté těmto dlužníkům tvořily dominantní část úvěrů, u nichž docházelo k překročení horních hranic a musela u nich být uplatněna 5% objemová výjimka. Nejvýrazněji se tento efekt projevil u úvěrového ukazatele DSTI, který za současných úvěrových podmínek omezuje žadatele o úvěr nejvíce (Graf IV.7 CB, Graf IV.8 CB a Graf IV.9 CB).

Graf IV.18
Podíl převodů bytů a rodinných domů financovaných spotřebitelským úvěrem zajištěným obytnou nemovitostí

(v % z celkového počtu, půlroční klouzavé průměry)

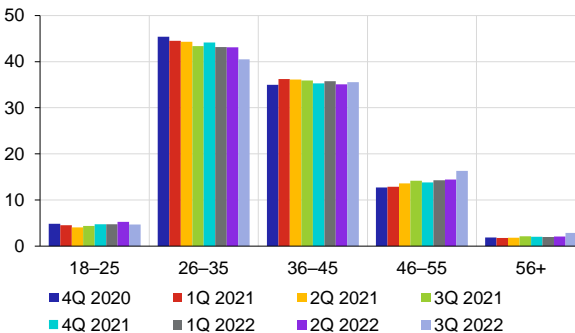

Zdroj: ČNB, ČÚZK

Poznámka: Ukazatel je vypočten jako podíl počtu čistých nových úvěrů za účelem pořízení nemovitosti ze šetření k počtu transakcí evidovaných u ČÚZK.

Graf IV.19
Rozdělení čistých nových a navýšených refinancovaných úvěrů podle věku hlavního dlužníka

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: věk hlavního dlužníka v letech)

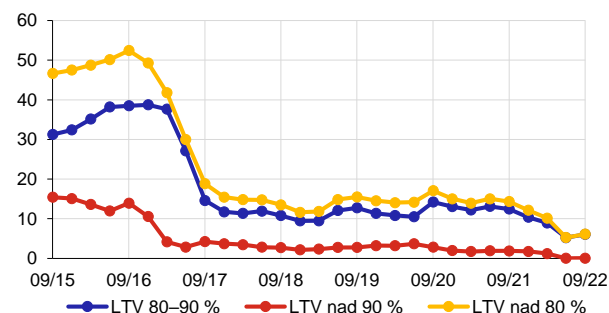
Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Hodnoty za třetí čtvrtletí roku 2022 vycházejí jen z údajů za měsíce červenec a srpen.

Závazné horní hranice ukazatele LTV omezují rizika spojená s korekcemi cen nemovitostí...

Banky od roku 2021 postupně omezovaly poskytování spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí s vyššími hodnotami ukazatele LTV. V reakci na účinnost závazných horních hranic ukazatele LTV toto poskytování ještě dále omezily, přičemž hranice ve druhém čtvrtletí 2022 plnily. Podíl úvěrů přesahujících u ukazatele LTV hodnotu 90 % klesl v průběhu roku 2022 téměř k nulové úrovni. Obdobným směrem se vyvíjel také objem úvěrů s LTV nad 80 %, který se od konce roku 2021 snížil na polovinu a během třetího čtvrtletí 2022 dosáhl hodnoty mírně nad 5 % (Graf IV.20). Celkově tak posun k úvěrům s méně rizikovými hodnotami ukazatele LTV přispěl ke zvýšení odolnosti bankovního sektoru vůči nepříznivým šokům do cen nemovitostí a hodnoty zástav v prostředí zvýšené pravděpodobnosti korekce cen nemovitostí (část II.1, Graf II.19 CB). ČNB v souvislosti s dodržováním horních hranic LTV nadále monitoruje případné snahy o jejich obcházení prostřednictvím dodatečného poskytnutí nezajištěného spotřebitelského úvěru. Signálem pro takové chování může být čerpání nezajištěného úvěru klientem během šesti měsíců před poskytnutím spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí či šesti měsíců po něm. Rozsah takového čerpání byl i přes jeho částečný nárůst ekonomicky zanedbatelný (Graf IV.21). Z pohledu dosažení horní hranice ukazatele LTV by se v budoucnu mohlo jistou formou přizpůsobení stát navýšení zastaveného počtu nemovitostí. Průměrný počet zastavených nemovitostí však v od roku 2021 naopak klesá (Graf IV.17).

Graf IV.20
Úvěry s LTV ve vybraných pásmech

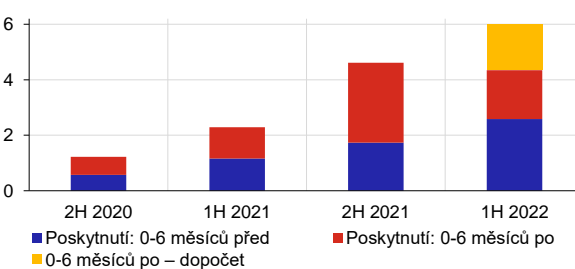
(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Hodnota za třetí čtvrtletí 2022 vychází jen z údajů za měsíce červenec a srpen. Podíl je vztažen k objemu úvěrů v běžném čtvrtletí. Poskytuje tak informaci o aktuálním vývoji přijímaných rizik z pohledu ukazatele LTV, nikoli o formálním plnění či neplnění závazných horních hranic.

Graf IV.21
Souběžné poskytnutí nezajištěného a zajištěného spotřebitelského úvěru

(nezajištěné úvěry v mld. Kč; osa x: pololetí, kdy byl poskytnut daný úvěr)

Poznámka: V případě zajištěných spotřebitelských úvěrů pouze zajištěné obytnou nemovitostí. Označení „před“ a „po“ se vztahuje k době poskytnutí zajištěného úvěru. Pro první a poslední sledované období jsou údaje dopočítány na celek, neboť známá data nepokrývají celých 6 měsíců. Data pro časové rozmezí 1 rok před poskytnutím zajištěného úvěru a 1 rok po něm poskytl obdobný obrázek.

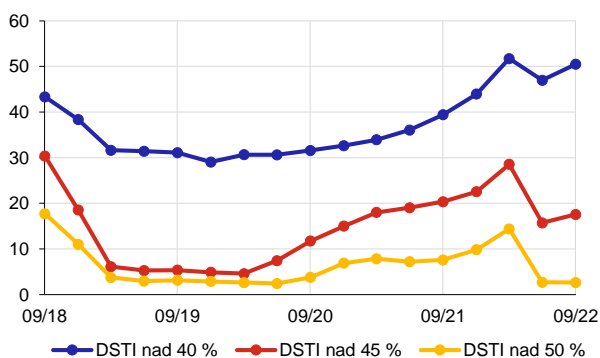
... rizika spojená s dluhovou službou však zůstávají zvýšená

Banky v souhrnu ve druhém čtvrtletí 2022 plnily horní hranice pro úvěrové ukazatele DSTI a DTI a na agregátní úrovni nebyla povolená 5% objemová výjimka překročena.¹²⁴ Podíl úvěrů poskytnutých s DSTI nad 50 % začal od konce prvního čtvrtletí 2022 výrazně klesat a ve třetím čtvrtletí se snížil o 12 p. b. na necelá 3 % (Graf IV.22). Tím se zastavil jeho rostoucí trend pozorovaný v době před účinností horních hranic. Rovněž podíl úvěrů s DSTI nad 45 % kopíroval uvedený vývoj a zaznamenal citelné snížení k standardní horní hranici, byť jeho úroveň se ve třetím čtvrtletí 2022 držela poblíž hodnoty 15 %. Část z úvěrů s vysokou hodnotou ukazatele DSTI se přesunula do pásma 40 až 45 %. Přestože je tento přesun možné hodnotit jako změnu směrem k udržitelnější obsluze dluhu při případných neočekávaných nepříznivých šocích, ČNB nadále považuje úvěry s DSTI nad 40 % za značně rizikové a očekává, že při jejich poskytování budou poskytovatelé úvěrů postupovat se zvýšenou mírou obezřetnosti. Za červenec a srpen roku 2022 bylo poskytnuto 50 % úvěrů s DSTI nad 40 % z objemu úvěrů ve výši 22 mld. Kč. Rostoucí podíl těchto úvěrů – zejména v případě obnovení aktivity na úvěrovém trhu – by mohl zakládat dlouhodobější rizika. Zavedení horních hranic ukazatele DSTI vedlo při vysokých úrokových sazbách k rychlému snižování úvěrů s rizikovými hodnotami DTI (Graf IV.23). Podíl úvěrů s DTI nad 8, což je hodnota pod standardní horní hranicí, dosáhl během třetího čtvrtletí 2022 pouze necelých 4 %. To poukazuje na skutečnost, že horní hranice pro ukazatel DTI ve výši 8,5, resp. 9,5 nebyla pro nové žadatele o úvěr omezující.

Graf IV.22

Úvěry s DSTI ve vybraných pásmech

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

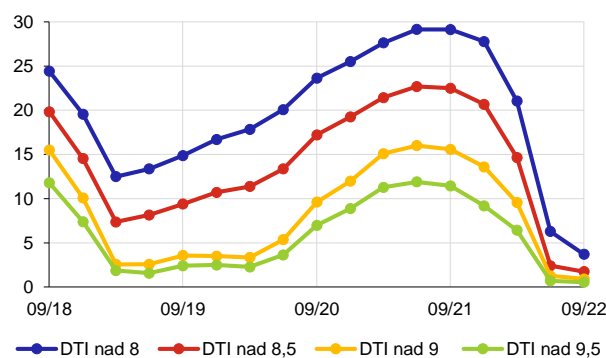

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Hodnota za třetí čtvrtletí 2022 vychází jen z údajů za měsíce červenec a srpen. Podíl je vztážen k objemu úvěrů v běžném čtvrtletí. Poskytuje tak informaci o aktuálním vývoji přijímaných rizik z pohledu ukazatele DSTI, nikoli o formálním plnění či neplnění závazných horních hranic.

Graf IV.23

Úvěry s DTI ve vybraných pásmech

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v daném čtvrtletí v %)

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Hodnota za třetí čtvrtletí 2022 vychází jen z údajů za měsíce červenec a srpen. Podíl je vztážen k objemu úvěrů v běžném čtvrtletí. Poskytuje tak informaci o aktuálním vývoji přijímaných rizik z pohledu ukazatele DTI, nikoli o formálním plnění či neplnění závazných horních hranic.

Úrokové sazby napříč různými rizikovými kategoriemi se významněji nelišily

Zvyšování měnověpolitických sazeb ve druhé polovině roku 2021 a v první polovině roku 2022 se promítlo do plošného zvýšení sazeb spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí napříč všemi rizikovými kategoriemi. Ve srovnání s dřívějšími koly šetření se však snížily rozdíly v průměrné velikosti rizikové přírážky napříč různými hodnotami úvěrových ukazatelů (Graf IV.24). Tato skutečnost zřejmě odráží platnost horních hranic a využívání 5% objemové výjimky výhradně pro specifické úvěrové případy, u nichž vyšší hodnoty úvěrových ukazatelů neznamenají nárůst úvěrového rizika.

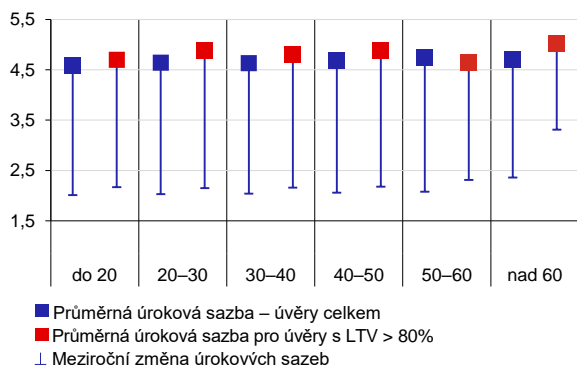
U nových úvěrů se v souladu s tržním výhledem úrokových sazeb významně zkrátila délka fixace

Nárůst úrokových sazeb ze spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí zřetelně nad průměr posledních několika let vedl ke zkrácení délky fixace u nových úvěrů. Průměrná délka fixace čistých nových úvěrů klesla z 7,6 let v březnu 2020 na zhruba 5,6 let v srpnu 2022 (Graf IV.25). Žadatelé o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí vzali nejspíše v úvahu výhled tržních sazeb vyplývající z tvaru výnosové křivky v očekávání opětovného snížení úrokových sazeb z úvěrů ve střednědobém horizontu. Kratší délkou fixace sice mohou na jedné straně dosáhnout při refixování úvěru na nižší úrokové sazby, na druhé straně však tato strategie zvyšuje jejich citlivost na hospodářský cyklus a změny v měnové politice.

¹²⁴ U bank byla v malém počtu individuálních případů objemová výjimka u ukazatele DSTI mírně překročena z důvodu nového nastavování vnitřních procesů spojených s přechodem k závazným horním hranicím.

Graf IV.24
Průměrná výše úrokových sazeb podle úvěrových charakteristik

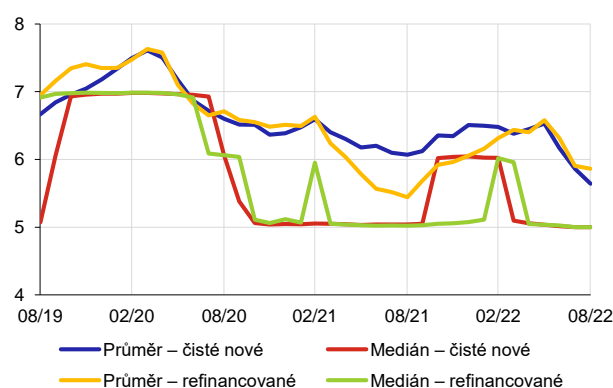
(průměrná úroková sazba v %; osa x: DSTI v %)

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Údaje za druhé čtvrtletí 2022. Vážený průměr úrokových sazeb, kde jaka váhy vystupuje výše jednotlivých úvěrů. Interval uzavřen zprava.

Graf IV.25
Délka fixace spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi

(v letech; průměry vážený objemem úvěru)

Poznámka: Hodnota za třetí čtvrtletí 2022 vychází jen z údajů za měsíce červenec a srpen.

Stanovení horních hranic ukazatelů LTV, DTI a DSTI napomohlo omezit poskytování úvěrů s výrazně rizikovými charakteristikami

Stanovení horních hranic úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI s účinností od 1. dubna 2022 pomohlo spolu s růstem měnověpolitických úrokových sazeb ČNB zpomalit kumulaci systémových rizik souvisejících s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí s výrazně rizikovými charakteristikami v bilancích bank. Útlum přítoku úvěrů s těmito charakteristikami pomohl zvýšit odolnost nejzranitelnější části hypotečních portfolií bank (úvěry do 5 let od poskytnutí) vůči očekávanému riziku nadcházející recese (část II.1).

ČNB ponechává horní hranice ukazatelů LTV, DSTI a DTI na stávajících úrovních

Bankovní rada na svém jednání 30. listopadu 2022 rozhodla o ponechání horních hranic ukazatelů LTV, DSTI a DTI na stávajících úrovních: LTV na 80 % (resp. 90 % pro žadatele mladší 36 let u financování vlastního bydlení), DSTI na 45 % čistých měsíčních příjmů žadatele (resp. 50 %) a DTI na 8,5násobku čistých ročních příjmů (resp. 9,5násobek). Nadále přitom platí, že i žádosti o spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí s DSTI ve výši více než 40 % a DTI ve výši více než 8násobku čistých ročních příjmů by měly být poskytovateli posuzovány se zvýšenou mírou obezřetnosti. Bankovní rada se shodla na tom, že i přes očekávaný pokles objemu nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí zůstávají i vzhledem k možnému poklesu cen nemovitostí rizika spojená s vývojem na hypotečním a nemovitostním trhu zvýšená. Pro zachování horních hranic na stávajících úrovních rozhodla bankovní rada i z důvodu přetrvávajících ekonomických a geopolitických nejistot.

Horní hranice ukazatele LTV jsou adekvátní k pokrytí úvěrových ztrát při odhadovaném poklesu hodnoty zástav

I přes ochlazení v oblasti dluhového financování rezidenčních nemovitostí na úroveň hodnot pozorovaných před započítáním silně rostoucí fáze finančního cyklu zůstávají ceny bytů vůči disponibilním příjmům i výši nájmu na vysoké úrovni (Graf II.17). Na trhu rezidenčních nemovitostí přetrvává zvýšené napětí, přičemž současné úrovně cen jsou pro značnou část potenciálních žadatelů o spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí z hlediska jejich příjmů výrazně nadhodnocené (část II.1, Graf II.18). V prostředí významných makrofinančních nejistot a rizik jejich dalšího prohlubování mohou současné nerovnováhy na trhu nemovitostí vyústit i v pokles cen obytných nemovitostí. Pravděpodobnost cenové korekce se podle analýz ČNB v průběhu roku 2022 zvýšila (Graf II.19 CB). Výrazný pokles hodnoty zástav by přitom mohl u nově poskytnutých úvěrů při současném nárůstu jejich selhání vést ke zvýšeným úvěrovým ztrátám¹²⁵, které by měly potenciál snížit odolnost domácího bankovního sektoru, a to zejména v kombinaci s působením dalších nepříznivých šoků. ČNB v *Základním scénáři* předpokládá citelné zvolnění meziroční dynamiky cen rezidenčních nemovitostí do konce roku 2022 a její překmitnutí do záporných hodnot v první polovině roku 2023 (Graf II.16). Tento potenciální pokles cen nemovitostí by však i vzhledem k rizikům spojeným s prognózou neměl být na krátkodobém horizontu výrazný a se systémovým dopadem. Nastavená úroveň horní hranice ukazatele LTV ve výši 80 %, resp. 90 % byla proto vyhodnocena jako konzistentní s dosahováním cíle omezit rizika spojená s případným poklesem hodnoty zástav, která by mohla vést ke vzniku systémových úvěrových ztrát z nově poskytnutých spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí.¹²⁶

¹²⁵ Platí za předpokladu, že by banky nadále velkou většinu obytných nemovitostí ohodnocovaly v paritě s jejich kupní cenou.

¹²⁶ Blíže k nastavování LTV v ČNB viz Plašil, M., Komárková, Z. (2022): Nastavování horní hranice pro ukazatel LTV v ČNB. ČNB, Tematický článek o finanční stabilitě 1/2022, ČNB.

Horní hranice ukazatele DSTI plní významnou roli při omezování kumulace systémových rizik...

Nárůst úrokových sazeb z úvěrů na bydlení v průběhu roku 2022 znamenal při platnosti horní hranice ukazatele DSTI pro řadu žadatelů citelné autonomní zpřísnění podmínek pro dluhové financování obytných nemovitostí. Nejvýznamněji se dotkl části žadatelů pořizujících si nemovitost v lokalitách s vysokou hladinou jejich cen, tedy zejména v Praze a Brně (Graf IV.10 CB). Tento vývoj se na jedné straně promítl do značného poklesu nově poskytnutých úvěrů na bydlení (Graf IV.14 a Graf IV.15), na druhé straně však rovněž přispěl k poskytování značné části nových úvěrů s ukazatelem DSTI přesahujícím 40 %. Poskytování těchto úvěrů považuje ČNB již za značně rizikové, a to zejména při snižujících se reálných mzdách v důsledku rychle rostoucích cen energií i dalších položek spotřebního koše. Bankovní rada se shodla na tom, že případné uvolnění horní hranice ukazatele DSTI v prostředí rychle se zvyšujících životních nákladů není nyní žádoucí reakcí makrobezpečnostní politiky. Podle souhrnného vyhodnocení horní hranice ukazatele DSTI nadále plní významnou roli v omezování další kumulace rizikovějších úvěrů v bankovních portfoliích a přispívá k udržení jejich dostatečné úvěrové kvality. Přestože horní hranice ukazatele DSTI již bezprostředně nemůže ovlivnit rizikovost dříve přijatých úvěrů, její ponechání na současné úrovni přispěje k omezení dodatečného selhání u nových klientů. Izolovaný efekt dodatečného selhání nemusí vzhledem k nižšímu objemu nově poskytovaných hypotečních úvěrů sám o sobě znamenat vznik systémových rizik, avšak v kombinaci s dříve přijatými riziky napříč všemi úvěrovými segmenty může prohloubit kumulovanou zátěž pro bankovní sektor.¹²⁷ Bankovní rada zároveň konstatovala, že makrobezpečnostní politika by v podmínkách silně zvýšené inflace měla působit ve směru omezování úvěrového růstu a množství peněz v ekonomice a korespondovat s restriktivním působením měnové politiky.

... její zachování na stávající úrovni je žádoucí také vzhledem k existujícím významným nejistotám

Dodatečným důvodem pro ponechání horní hranice ukazatele DSTI jsou i výrazná rizika a nejistoty *Základního scénáře* jdoucí oběma směry. Nejistota převládá ohledně odhadu budoucího objemu nově poskytnutých úvěrů zejména vzhledem k nejistému vývoji dlouhodobých úrokových sazeb (Graf II.8) a působení přijímaných fiskálních opatření na podporu domácností. Významné nejistoty převládají také v oblasti rozsahu budoucí materializace úvěrových rizik vzhledem k očekávanému globálnímu zpomalení (část II.1). Podle analýz ČNB může míra selhání úvěrů domácnostem ze současných nízkých úrovní rychle vzrůst nad hranici 5 %, přičemž ohroženi by byli zejména klienti čerpající úvěry s vyššími hodnotami DSTI.¹²⁸ Odhadovaný podíl rizikových úvěrů v portfoliích bank podle ukazatele DSTI, u kterých ČNB identifikuje potenciál zvýšené pravděpodobnosti selhání (Graf IV.11 CB), v současné situaci převyšuje na agregátní úrovni 10 % (Graf IV.12 CB).

Ponechání horní hranice ukazatele DTI snižuje pravděpodobnost přílišných výkyvů v poskytování úvěrů

Při rozhodování o zachování současné horní hranice ukazatele DTI zohlednila bankovní rada ČNB zejména skutečnost, že závazná horní hranice byla v minulosti pro tento úvěrový ukazatel stanovena poměrně benevolentně a její výše v současných podmínkách nepředstavuje pro většinu žadatelů o spotřebitelský úvěr zajištěný obytnou nemovitostí či poskytovatelů těchto úvěrů zásadnější omezení. Motivací pro její ponechání je zejména nastolení předvídatelného makrobezpečnostního prostředí a dále snaha snížit pravděpodobnost výkyvů na hypotečním trhu, nadměrného prodlužování doby splatnosti spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí či nadměrného zadlužování v případě obratu v úvěrovém cyklu.

IV.4.2 Rizika spojená s trhy komerčních nemovitostí

Úvěrová aktivita u úvěrů zajištěných komerčními nemovitostmi nevybočila v prvním pololetí 2022 z obvyklých úrovní

Objem nově poskytnutých úvěrů zajištěných komerčními nemovitostmi dosáhl v prvním pololetí 2022 necelých 35 mld. Kč (Graf IV.26).¹²⁹ Úvěrová aktivita domácího bankovního sektoru se tak v tomto úvěrovém segmentu nadále pohybovala v rámci svých dlouhodobých hodnot mezi 30 a 40 mld. Kč za pololetí, a to při velmi omezené reakci na změnu makroekonomických podmínek a míru pozorované aktivity na trhu komerčních nemovitostí (část II.1). Z hlediska struktury nových transakcí se v prvním pololetí 2022 zvýšil podíl financování kancelářských nemovitostí na úkor úvěrování subjektů investujících do logistických a průmyslových ploch. Důvodem může být již relativně nízká výnosnost u tohoto segmentu v porovnání s podstupovaným rizikem (část II.1). Rozložení nových úvěrů napříč různými segmenty však vykazuje v čase značnou variabilitu a u nemovitostí se smíšeným účelem může být obtížné plně rozlišit rozsah financování podle jednotlivých typů. Případné změny ve financování jednotlivých segmentů tak bude možné posoudit až v delším časovém horizontu.

127 V případě překročení jisté míry zátěže může docházet ve finančním systému k nelineárním efektům a zvýšené materializaci rizik, kterou tradiční modelový aparát není schopen zcela zachytit. Významná materializace rizik u čerstvě poskytnutých úvěrů může rovněž v prostředí zvýšených životních nákladů přinášet tlak na snížení spotřeby domácností a přispívat k prodlužování ekonomického útlumu.

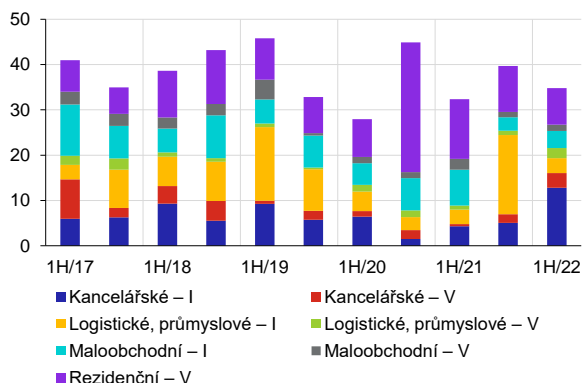
128 Pětiprocentní míra selhání na celém úvěrovém portfoliu implikuje výrazně vyšší míru selhání u nejnovějších úvěrů, protože pravděpodobnost selhání úvěru s jeho stářím obecně postupně klesá a u nejstarších úvěrů je již minimální.

129 Výsledky jsou založeny na pravidelném pololetním šetření úvěrů zajištěných komerčními nemovitostmi, kterého se zpravidla účastní sedm bank pokrývajících přibližně 70 % daného trhu.

Graf IV.26

Objem nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí

(v mld. Kč)

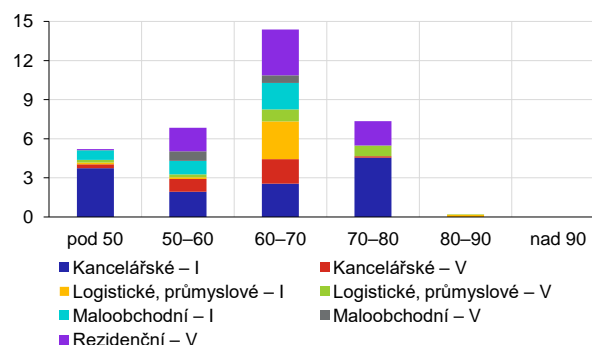

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank.

Graf IV.27

Rozdělení nových úvěrů zajištěných komerční nemovitostí podle LTV v prvním pololetí 2022

(v mld. Kč; osa x: LTV v %)

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

Rizika spojená s trhy komerčních nemovitostí jsou nadále z velké části exportována

Výše expozic zajištěných komerční nemovitostí v rozvahách českých bank zůstává na agregátní úrovni dlouhodobě poměrně nízká. Klíčovou roli na trhu komerčních nemovitostí dlouhodobě hrají zahraniční investoři financovaní zahraničním finančním sektorem. Přímé negativní dopady případného skokového nárůstu výnosů spojeného s výraznými poklesy cen komerčních nemovitostí (část II.1) by proto byly z velké části exportovány do zahraniční a domácího finančního sektoru by se dotkly spíše okrajově. Trh komerčních nemovitostí se však může stát v případě silně nepříznivých finančních podmínek přitěžujícím faktorem, který by přispíval k prohlubování domácích šoků a delší době jejich trvání.

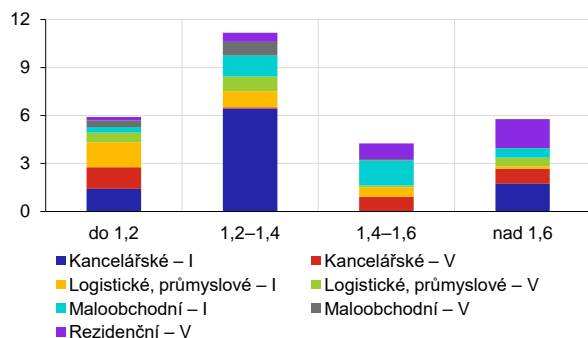
Banky při poskytování úvěrů zajištěných komerční nemovitostí uplatňovaly obezřetný přístup

Banky po zvýšení obezřetnosti vůči segmentu komerčních nemovitostí ve druhém pololetí 2021 pokračovaly v tomto trendu rovněž v první polovině roku 2022 – nejčastěji formou omezování poskytování úvěrů spadajících do nejrizikovějších kategorií. V rámci zpřísnujících se požadavků na zajištění nebyly v prvním pololetí 2022 poskytnuty žádné úvěry s LTV nad 90 % a převažovaly úvěry s LTV mezi 60 a 70 % (Graf IV.27). Mírné navýšení podílu úvěrů s LTV v rozmezí 70–80 % jde částečně na vrub uvedené změny ve skladbě financovaných segmentů komerčních nemovitostí, kdy během prvního pololetí 2022 bylo více zastoupeno financování kancelářských budov na úkor logistických a průmyslových ploch, u nichž je obecně vyžadována vyšší míra zajištění. Rovněž z pohledu ukazatele DSCR došlo k citelnému snížení nově poskytnutých úvěrů v nejrizikovější kategorii s hodnotou DSCR pod 1,2, byť i zde částečně sehrála roli skladba financovaných nemovitostí (Graf IV.28). Obezřetnost bank dokumentuje i skutečnost, že u úvěrů spadajících z pohledu ukazatele DSCR do rizikovějších kategorií je striktně vyžadována vysoká míra zajištění. Objem nových úvěrů s ukazatelem DSCR pod hodnotou 1,2 a zároveň s LTV nad 70 % byl v prvním pololetí velmi nízký (Graf IV.29), přičemž jejich podíl na celkovém objemu nově poskytnutých úvěrů byl nejnižší za dobu provádění Šetření o úvěrech zajištěných komerčními nemovitostmi.

Graf IV.28

Rozdělení nových úvěrů podle DSCR v prvním pololetí 2022

(v mld. Kč; osa x: DSCR v %)

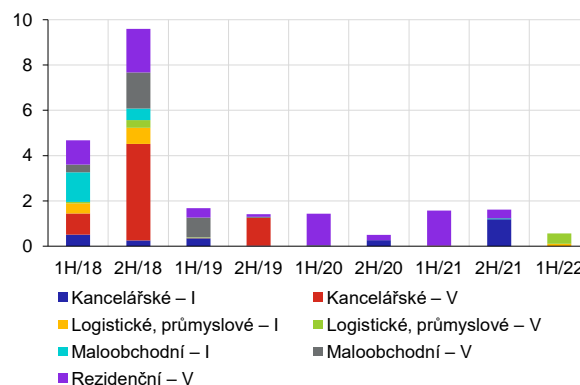

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

Graf IV.29

Objem nových úvěrů s LTV nad 70 % a DSCR pod 1,2

(v mld. Kč)

Poznámka: Písmeno I značí investice do již existujících nemovitostí, písmeno V označuje výstavbu. Výsledky jsou založeny na datech vybraných bank. Interval je uzavřen zprava.

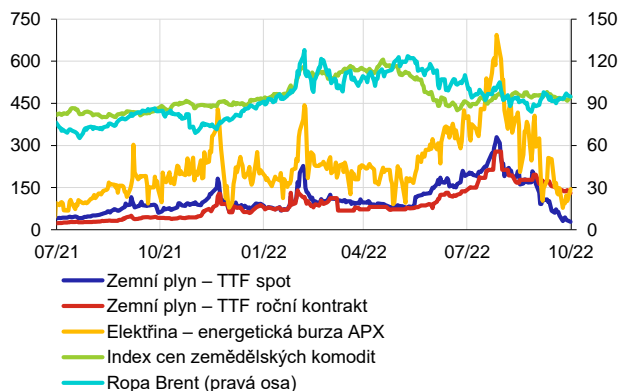
V. CHARTBOOK

ČÁST II

Graf II.1 CB

Vývoj cen vybraných komodit

(ropa v USD za barel; komoditní index v USD za bod indexu; zemní plyn a elektřina v EUR za MWh)

Zdroj: Refinitiv, Amsterdam Power Exchange

Graf II.3 CB

Ceny kontejnerové dopravy

(FBX Global Container Freight Index v USD)

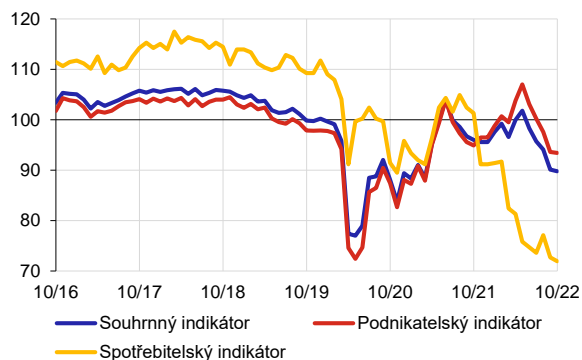

Zdroj: Refinitiv Datastream

Graf II.5 CB

Indikátor ekonomického sentimentu ČR

(bazický index k dlouhodobému průměru)

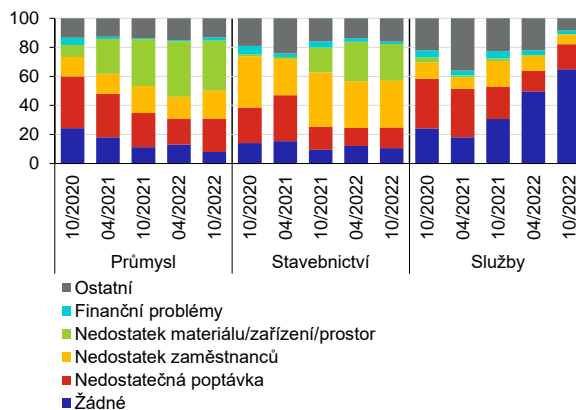

Zdroj: ČSÚ

Graf II.2 CB

Bariéry růstu produkce v odvětvích v ČR

(v %)

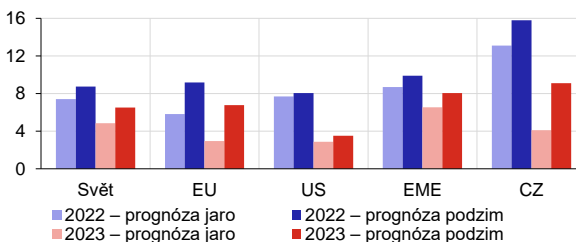
Zdroj: ČSÚ

Poznámka: Jedná se o výsledky průzkumu v podnikové sféře realizovaného Českým statistickým úřadem.

Graf II.4 CB

Prognóza inflace ve vybraných regionech

(roční míra inflace v %)

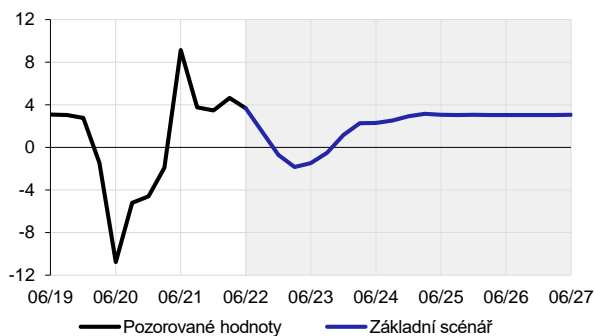
Zdroj: MMF, ČNB

Poznámka: Prognóza pro ČR vychází z jarní a podzimní prognózy ČNB ([ZoMP – jaro 2022](#), [ZoMP – podzim 2022](#)) a pro ostatní ekonomiky vychází z dubnové a říjnové prognózy MMF zveřejněné ve [World Economic Outlook, duben 2022](#), a [World Economic Outlook, říjen 2022](#).

Graf II.6 CB

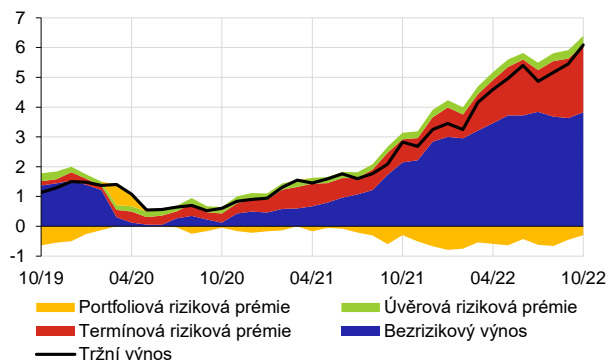
Meziroční růst reálného HDP podle Základního scénáře

(v %)

Graf II.7 CB
Rozklad výnosu pětiletého českého státního dluhopisu

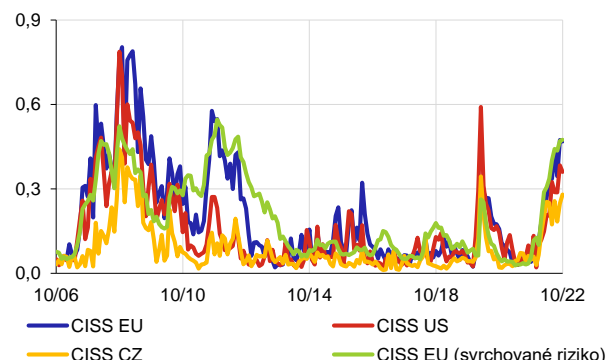
(výnos v %; složky v p. b.)

Zdroj: Refinitiv, ČNB

Graf II.8 CB
Kompozitní indikátor systémového rizika na finančních trzích (CISS)

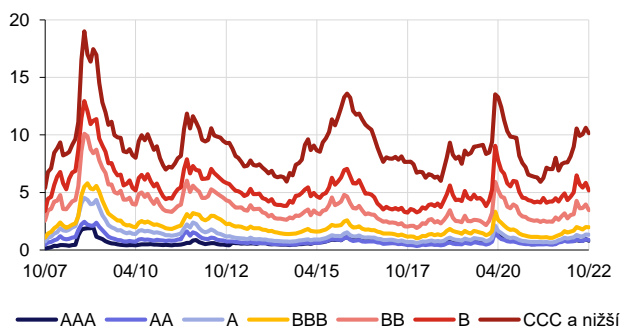
(index v bodech v rozpětí 0 až 1)

Zdroj: ECB, ČNB, Refinitiv

Graf II.9 CB
Rizikové prémie korporátních dluhopisů dle ratingového pásma

(v p. b.)

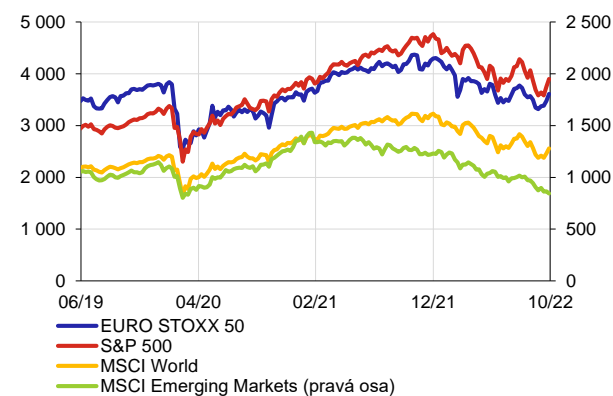

Zdroj: Bank of America Merrill Lynch

Poznámka: Rizikové prémie jsou vyjádřeny jako rozpětí výnosů korporátních dluhopisů nad výnosy státních dluhopisů.

Graf II.10 CB
Klíčové globální akciové indexy

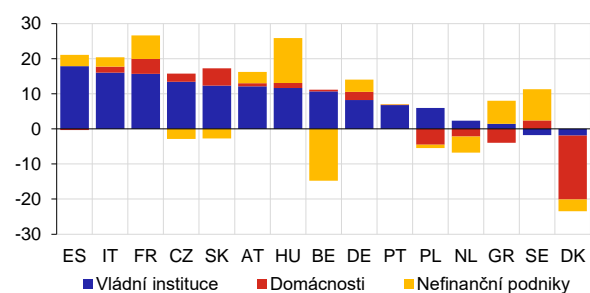
(v bodech)

Zdroj: Refinitiv

Graf II.11 CB
Změna míry zadluženosti ekonomických subjektů ve vybraných zemích EU

(v p. b. k 30. 6. 2022)

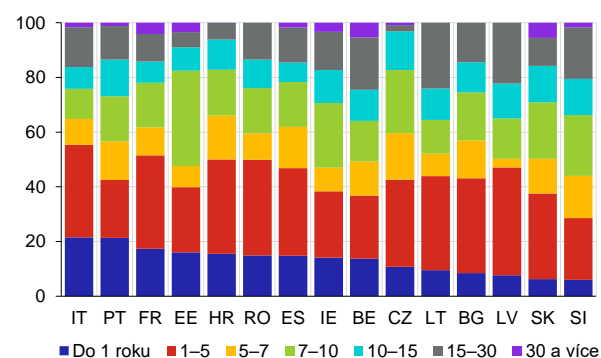

Zdroj: ECB

Poznámka: Jedná se o rozdíl ke stavu 31. 12. 2019. Zadluženost je vyjádřena v poměru k HDP.

Graf II.12 CB
Zbývající doba splatnosti hrubého vládního dluhu

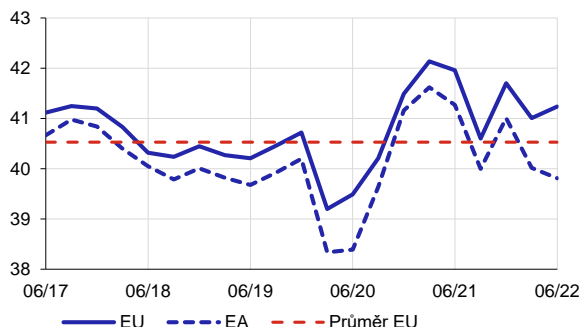
(podíl na dluhu v % ke konci roku 2021)

Zdroj: Eurostat

Graf II.13 CB
Míra zisku v sektoru nefinančních podniků v EU

(v % hrubé přidané hodnoty)

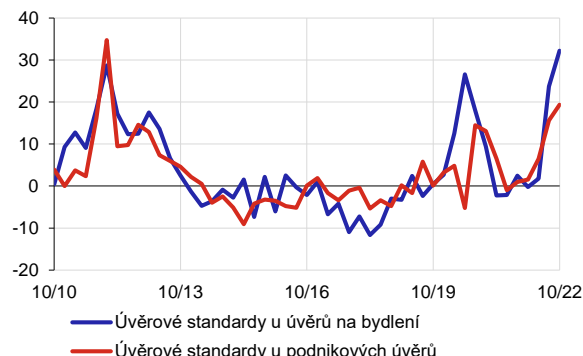

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Průměr míry zisku podniků v EU je vypočten za období od roku 2012 do 30. 6. 2022. Míra zisku je vyjádřena poměrem hrubého provozního přebytku k hrubé přidané hodnotě.

Graf II.14 CB
Změny úvěrových standardů v eurozóně

(v %)

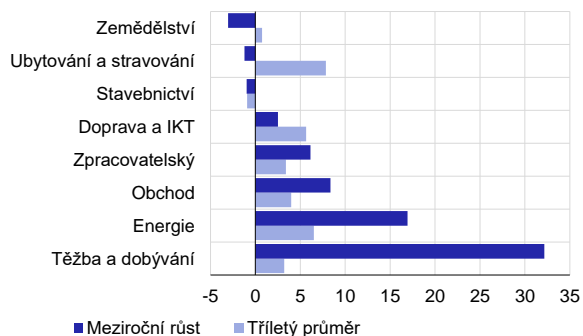

Zdroj: ECB

Poznámka: Jedná se o výsledky z šetření úvěrových podmínek ECB ke třetímu čtvrtletí 2022. Procentní hodnota vyjadřuje čistý podíl bank, které zpřísnily standardy v předchozích třech měsících.

Graf II.15 CB
Tempa růstu bankovních úvěrů nefinančním podnikům v eurozóně podle odvětví

(v %; údaje k 30. 6. 2022)

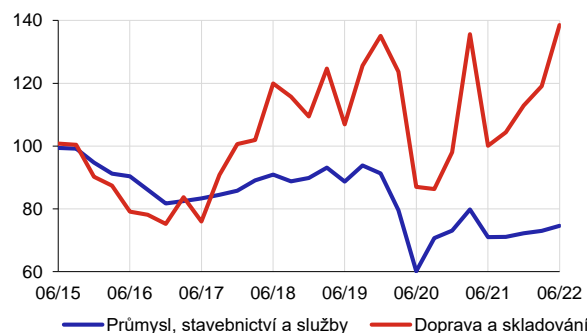

Zdroj: ECB

Poznámka: IKT značí odvětví informačních a komunikačních technologií.

Graf II.16 CB
Selhání nefinančních podniků v EU podle odvětví

(bazický index; 2015=100)

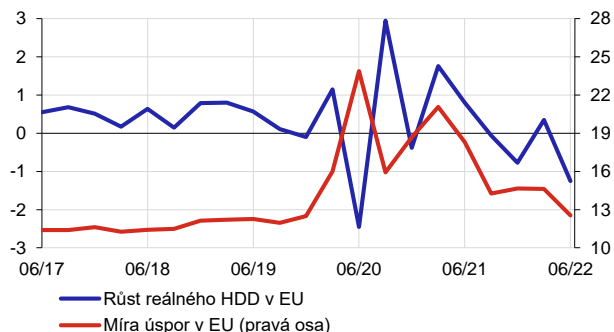

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Průmysl, stavebnictví a služby zahrnují odvětví B–S podle NACE kódů, tedy i odvětví dopravy a skladování.

Graf II.17 CB
Růst reálného disponibilního důchodu a míra úspor domácností v EU

(v %)

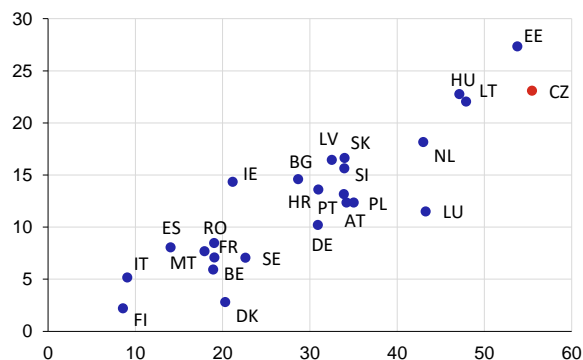

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Jedná se o mezičtvrtletní růst reálného HDD na obyvatele.

Graf II.18 CB
Růst cen rezidenčních nemovitostí ve vybraných zemích EU

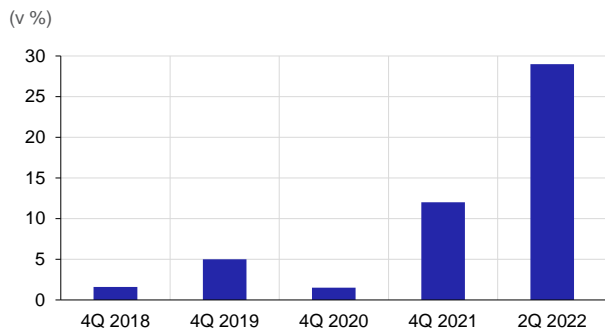
(v %; osa x: tříletý růst; osa y: roční růst)

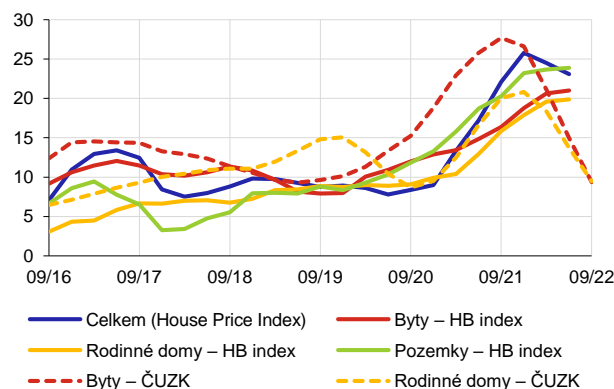
Zdroj: Eurostat

Poznámka: Údaje k 30. 6. 2022. Z důvodu rozdílných metodik se uvedené údaje pro SK výrazně liší od údajů zveřejňovaných NBS, podle níž ceny nemovitostí meziročně vzrostly o 25,51 % a na tříletém horizontu o 71,64 %.

Graf II.19 CB
Pravděpodobnost poklesu průměrných cen bytů v ČR o více než 10 %

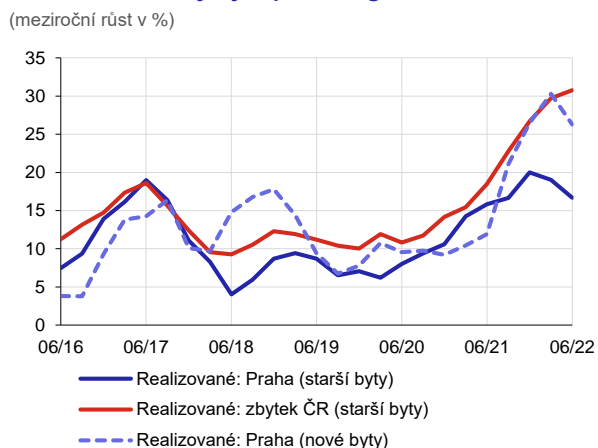

Graf II.20 CB
Realizované ceny nemovitostí v ČR podle typu (meziroční růst v %)

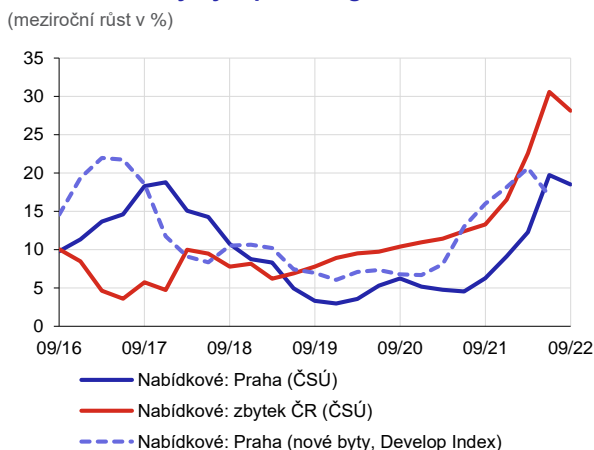
Zdroj: ČSÚ, HB index, ČÚZK
Poznámka: Tempa růstu ceny z ČÚZK mají v současnosti experimentální povahu, data za září 2022 zatím neobsahují úplnou množinu transakcí.

Graf II.21 CB
Realizované ceny bytů podle regionu (meziroční růst v %)

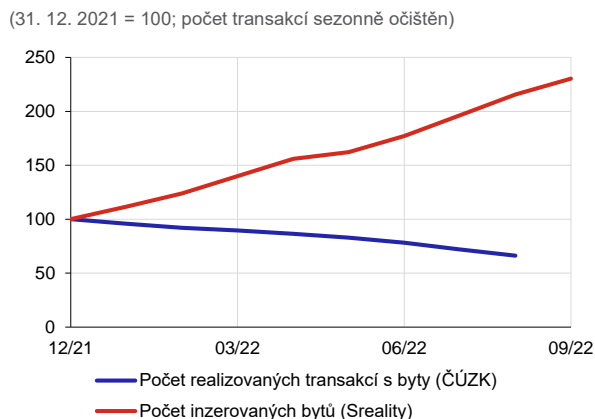
Zdroj: ČSÚ

Graf II.22 CB
Nabídkové ceny bytů podle regionu (meziroční růst v %)

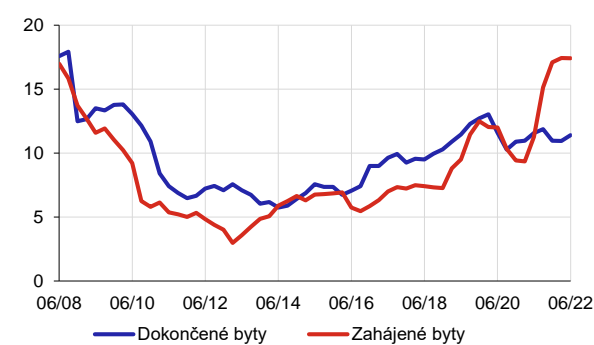
Zdroj: ČSÚ, Společnost pro Cenové mapy ČR s.r.o.
Poznámka: Z důvodu publikování Develop Indexu ve dvouměsíční frekvenci jsou údaje za březen a září získány jako průměr meziročního růstu v únoru a dubnu, resp. v srpnu a říjnu.

Graf II.23 CB
Vývoj nabídky a poptávky po rezidenčních nemovitostech

Zdroj: Český úřad zeměměřičský a katastrální (ČÚZK), portál Sreality
Poznámka: Očištěno o zjevně netržní transakce.

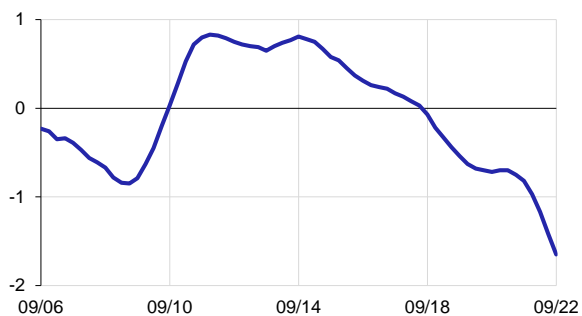
Graf II.24 CB
Velikost bytové výstavby (roční klouzavé úhrny v tis. bytů)

Zdroj: ČSÚ
Poznámka: Počet bytů v bytových domech.

Graf II.25 CB
Riziková prémie u výnosů z komerčních nemovitostí

(v p. b.)

Poznámka: Riziková prémie je počítána jako rozdíl mezi pozorovanou vyšší výnosů a hodnotou implikovanou modelem.

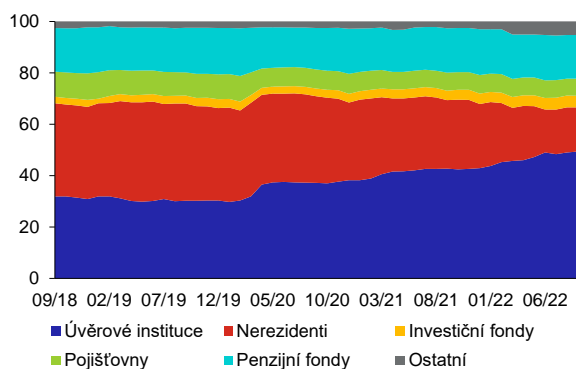
Graf II.26 CB
Podíl dluhových cenných papírů sektoru vládních institucí na celkových aktivech bank

(v %)

Graf II.27 CB
Rozklad přímých podílů jednotlivých sektorů na držbě dluhopisů domácích vládních institucí

(v %)

Poznámka: Očištěno o dočasné převody držby v zajištěných operacích.

Graf II.28 CB
Průměrná splatnost emisí v primárních aukcích korunových dluhových cenných papírů

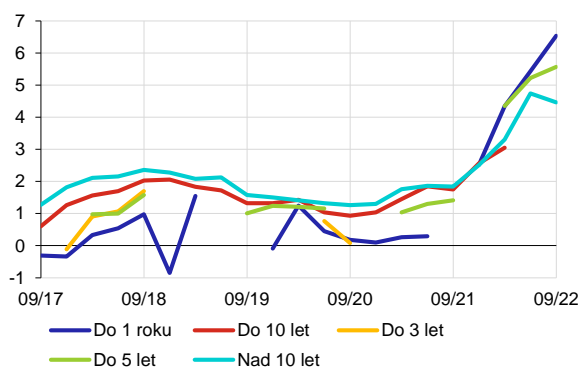
(v letech)

Poznámka: Vážený průměr, vahou prodaný objem (očištěn o nákupy MF ČR).

Graf II.29 CB
Průměrné výnosy na primárních aukcích korunových dluhových cenných papírů dle splatnostních košů

(v %)

Tab. II.1 CB

Mediánové hodnoty proměnných popisujících charakteristik domácnosti při poskytnutí spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí

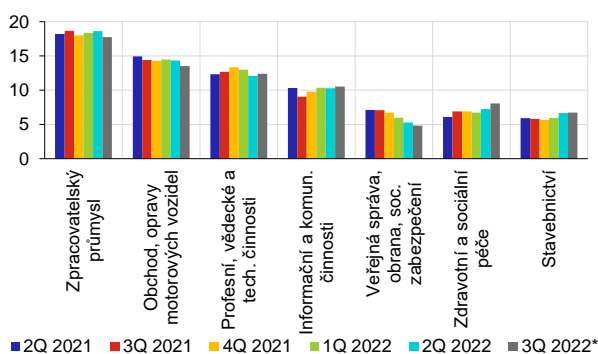
	2020 H2	2021 H1	2021 H2	2022 H1	2022 H2*
Čistý měsíční příjem (v tis. Kč)	45,7	49,4	52,8	57,5	60,0
Meziroční změna (v %)	5,7	9,6	15,5	16,4	17,2
Výše úvěru (v tis. Kč)	2 382	2 700	2 840	2 740	2 400
Meziroční změna (v %)	19,1	22,7	19,2	1,5	-14,3
Kupní cena nem. (v tis. Kč)	3 100	3 510	3 690	3 900	3 760
Meziroční změna (v %)	20,2	23,1	19,0	11,1	0,3
Splátka hyp. úvěru (v tis. Kč)	9,8	11,3	12,4	14,4	14,8
Meziroční změna (v %)	12,0	18,9	26,5	28,1	23,4
LTV (v %)	74,0	71,4	70,0	67,1	65,5
DTI (v čistých ročních příjmech)	5,5	5,8	5,9	5,5	4,8
DSTI (v %)	32,8	33,6	35,3	38,3	38,7

Poznámka: Uvedené hodnoty spadají do kategorie čistých nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí a vztahují se k datu pořízení úvěru. Čistý měsíční příjem představuje deklarovaný čistý příjem v žádosti o úvěr a zahrnuje příjem všech osob uvedených ve smlouvě o daném úvěru. Poslední půlrok je označen symbolem * a obsahuje pouze data za červenec a srpen roku 2022. Uvedené meziroční změny v posledním půlroce tak porovnávají stav za červenec a srpen roku 2021 a 2022.

Graf II.30 CB

Spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí podle odvětví hlavního žadatele

(podíl na celkovém objemu v %)

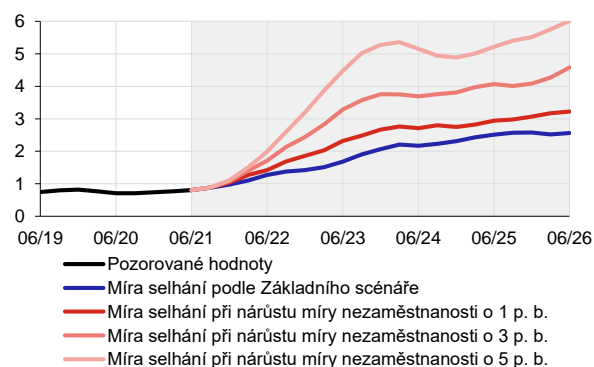

Poznámka: V grafu jsou znázorněna pouze odvětví, u kterých podíl poskytnutých úvěrů za dané období přesahuje 5 % z celkového objemu. Údaje za 3Q 2022 zohledňují pouze data za červenec a srpen (označeno *).

Graf II.32 CB

12M míra selhání úvěrů domácnostem při dodatečném nárůstu míry nezaměstnanosti nad rámec Základního scénáře

(v %)

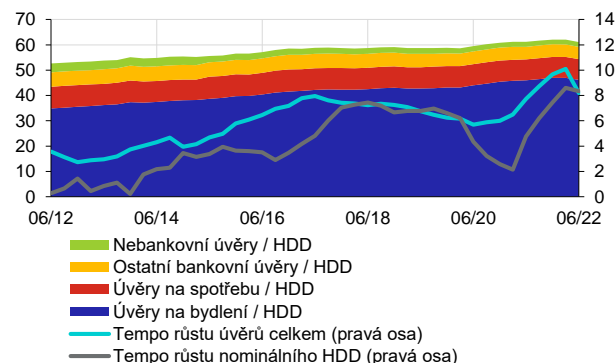

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. 12měsíční míra selhání je vpředhledicí ukazatel, který je definován jako podíl toku nevykonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu vykonných úvěrů ve výchozím období.

Graf II.31 CB

Ukazatele zadluženosti a disponibilního příjmů domácností

(podíl v %; pravá osa: meziročně v %)

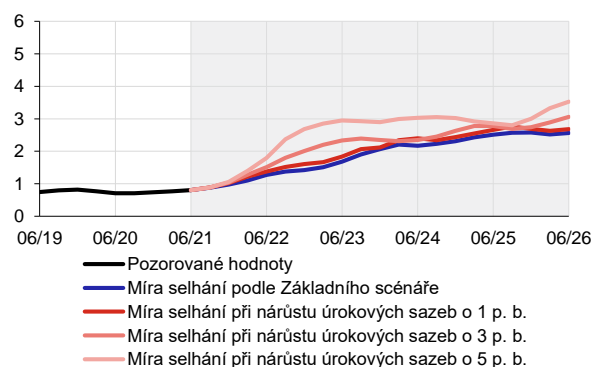
Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: Nebankovní úvěry představují úvěry poskytnuté ostatními finančními institucemi. HDD značí hrubý disponibilní důchod. Sektor domácností zahrnuje rovněž údaje za neziskové instituce sloužící domácnostem.

Graf II.33 CB

12M míra selhání úvěrů domácnostem při dodatečném nárůstu úrokových sazeb nad rámec Základního scénáře

(v %)

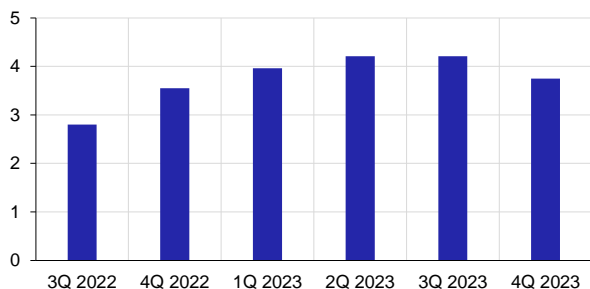

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. 12měsíční míra selhání je vpředhledicí ukazatel, který je definován jako podíl toku nevykonných úvěrů v následujících 12 měsících vzhledem k celkovému stavu vykonných úvěrů ve výchozím období.

Graf II.34 CB

Odhad změny úrokových sazeb úvěrů při jejich refixaci

(v p. b.)

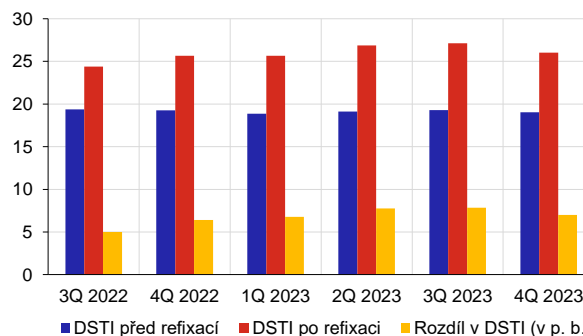

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí.

Graf II.35 CB

Odhad výše DSTI u refixovaných úvěrů

(v %)

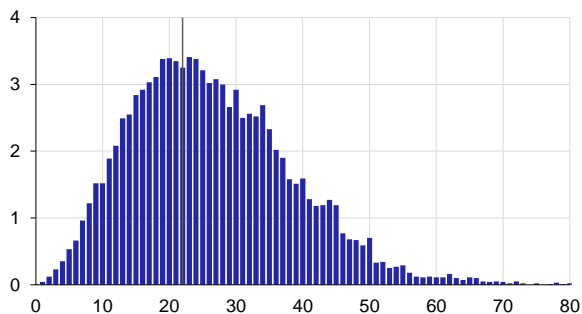

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí.

Graf II.36 CB

Odhad distribuce podílu objemu stavu úvěrů podle DSTI

(v % celkového objemu)

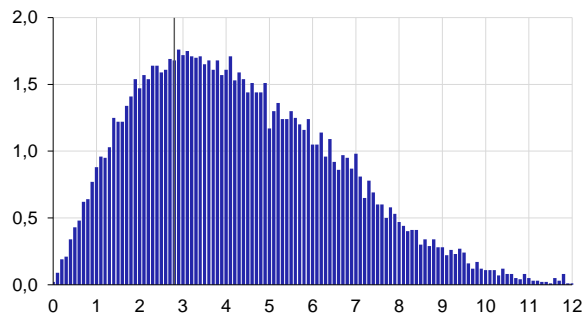

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Svislá černá čára značí průměrnou hodnotu DSTI. Odhad předpokládá postupný růst čistých příjmů u všech dlužníků v souladu s makroekonomickým vývojem.

Graf II.37 CB

Odhad distribuce podílu objemu stavu úvěrů podle DTI

(v % celkového objemu)

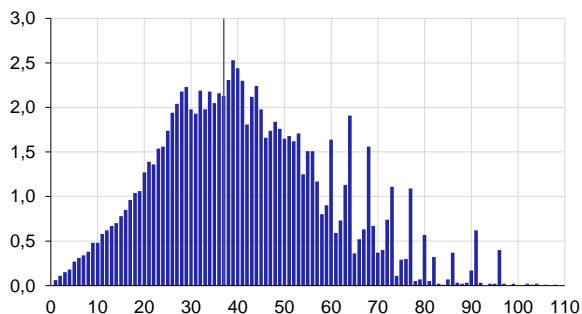

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Svislá černá čára značí průměrnou hodnotu DTI. Odhad předpokládá postupný růst čistých příjmů u všech dlužníků v souladu s makroekonomickým vývojem a postupné snižování dluhu podle harmonogramu splátek.

Graf II.38 CB

Odhad distribuce podílu objemu stavu úvěrů podle LTV

(v % celkového objemu)

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Svislá černá čára značí průměrnou hodnotu LTV. Odhad předpokládá okamžitě přeceňování zástav v souladu s vývojem cen nemovitostí a postupné snižování výše úvěru podle harmonogramu splátek.

ČÁST III

Tab. III.1 CB

Objemy expozic, opravných položek a míry krytí dle míry rizika a portfolia

Domácnosti		Expozice		Opravné položky		Míra krytí	
Stupeň	Datum	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Podíl (v %)	Změna (v p. b.)
Celkem	12/20	1 854	12,7	31,4	-6,2	1,69	-0,28
	12/21	2 089		29,5		1,41	
	08/22	2 238	7,1	29,2	-0,9	1,30	-0,11
S1	12/20	1 687	11,0	3,9	-0,1	0,23	-0,02
	12/21	1 873		3,9		0,21	
	08/22	1 997	6,6	3,8	-1,7	0,19	-0,02
S2	12/20	133	37,4	8,8	-7,5	6,61	-2,16
	12/21	183		8,1		4,45	
	08/22	212	16,1	9,7	18,8	4,56	0,10
S3	12/20	34	-4,3	18,7	-6,8	54,83	-1,40
	12/21	33		17,4		53,43	
	08/22	29	-12,2	15,7	-9,9	54,82	1,39

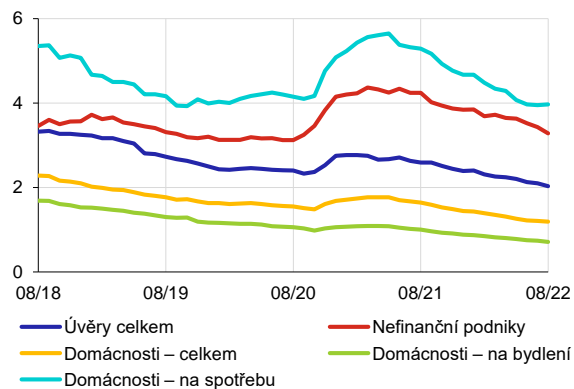
NFC		Expozice		Opravné položky		Míra krytí	
Stupeň	Datum	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Objem (v mld. Kč)	Změna (v %)	Podíl (v %)	Změna (v p. b.)
Celkem	12/20	1 307	4,1	43,0	-9,0	3,29	-0,42
	12/21	1 361		39,1		2,87	
	08/22	1 507	10,7	38,1	-2,6	2,53	-0,35
S1	12/20	1 049	6,6	4,7	-11,1	0,45	-0,07
	12/21	1 118		4,2		0,38	
	08/22	1 240	11,0	4,2	0,4	0,34	-0,04
S2	12/20	203	-5,2	9,8	-24,3	4,85	-0,98
	12/21	193		7,4		3,87	
	08/22	218	13,3	7,9	5,6	3,61	-0,26
S3	12/20	55	-8,4	28,4	-3,4	51,27	2,81
	12/21	51		27,4		54,08	
	08/22	48	-5,0	26,0	-5,3	53,91	-0,18

Poznámka: Klientskými se rozumí expozice vůči soukromému sektoru. S1 a S2 zahrnuje výkonné úvěry, S3 lze ztotožnit s nevýkonnými úvěry

Graf III.1 CB

Podíl nevykonných bankovních úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru na celkových úvěrech

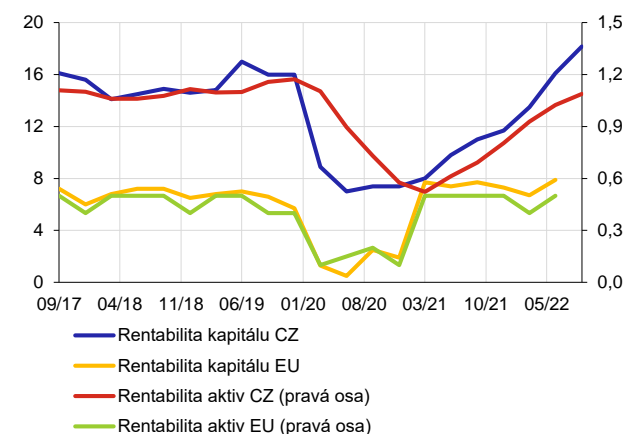
(v %)

Graf III.2 CB

Rentabilita bankovního sektoru v ČR a EU

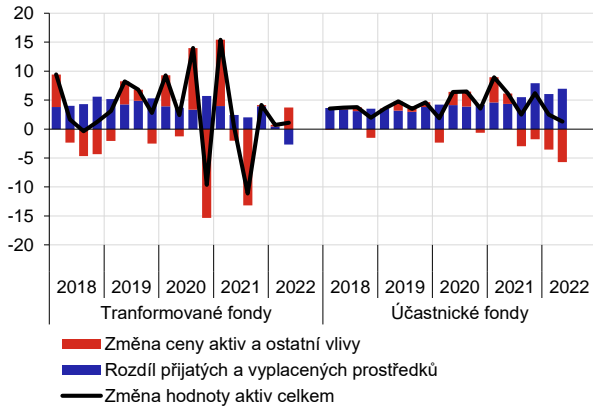
(v %)

Zdroj: ČNB, EBA

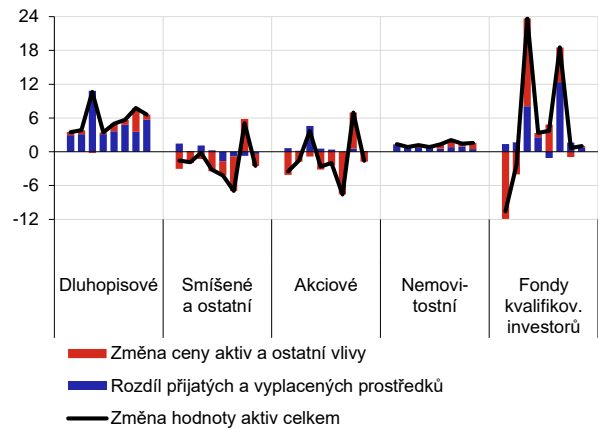
Graf III.3 CB
Rozklad změny hodnoty aktiv penzijních fondů

(v mld. Kč)

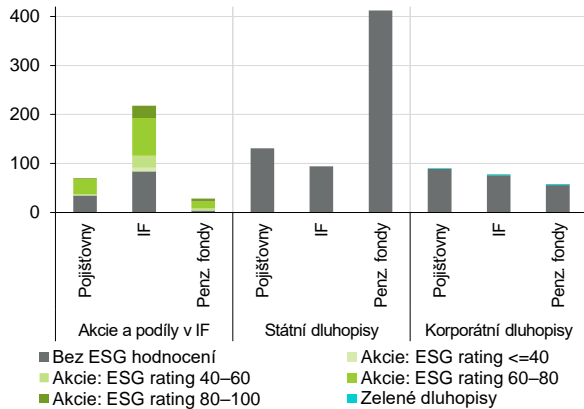
Graf III.4 CB
Rozklad změny hodnoty aktiv investičních fondů dle investičního zaměření v průběhu roku 2022

(v mld. Kč; osa x: jednotlivé měsíce roku 2022)

Graf III.5 CB
Kotované cenné papíry držené domácími institucionálními investory dle hodnocení ESG

(v mld. Kč; údaje k 30. 6. 2022)

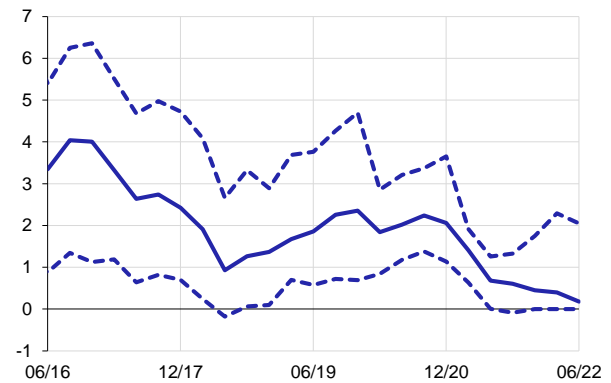

Zdroj: ČNB, Refinitiv

Poznámka: IF = investiční fondy. Objemy v grafu jsou v souhrnu nižší než objemy v Grafu III.13, jelikož tento graf zahrnuje pouze kotované cenné papíry.

Graf III.6 CB
Přebytek aktiv transformovaných fondů nad závazky

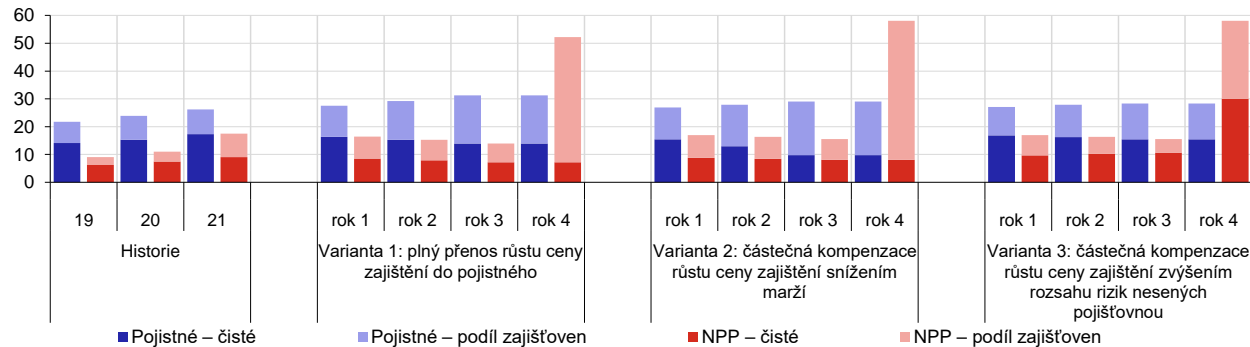
(v % celkových aktiv transformovaných fondů)

Poznámka: Přerušované čáry značí minimální a maximální hodnoty napříč transformovanými fondy.

Graf III.7 CB
Ilustrativní analýza – hypotetický vývoj pojistného a nákladů na pojistné plnění při opakovaných přírodních katastrofách

(v mld. Kč)

Poznámka: Uvedené hodnoty se týkají pojištění pro případ požáru a jiných škod na majetku. NPP = náklady na pojistná plnění.

ČÁST IV

Tab. IV.1 CB

Převodní tabulka hodnot IFC na sazbu proticyklické kapitálové rezervy

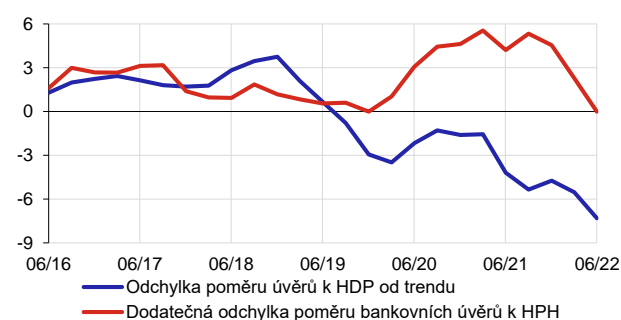
Rozsah hodnot IFC		Sazba CCyB
od	do	
0,00	0,09	0,00%
0,09	0,10	0,25%
0,10	0,12	0,50%
0,12	0,14	0,75%
0,14	0,16	1,00%
0,16	0,18	1,25%
0,18	0,21	1,50%
0,21	0,23	1,75%
0,23	0,26	2,00%
0,26	0,29	2,25%
0,29	1,00	2,50%

Poznámka: Červeně je označen interval, ve kterém se nachází aktuální hodnota IFC.

Graf IV.2 CB

Standardizovaná odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu a dodatečná odchylka

(v p. b.)

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Poznámka: U standardizované odchylky je trend odhadnut pomocí HP filtru (lambda = 400 000) aplikovaného na celou časovou řadu. Dodatečná odchylka – expanzivní úvěrová mezera – je spočtena jako rozdíl poměru bankovních úvěrů k hrubé přidané hodnotě (HPH) soukromého sektoru od svého minima za posledních 8 čtvrtletí.

Tab. IV.2 CB

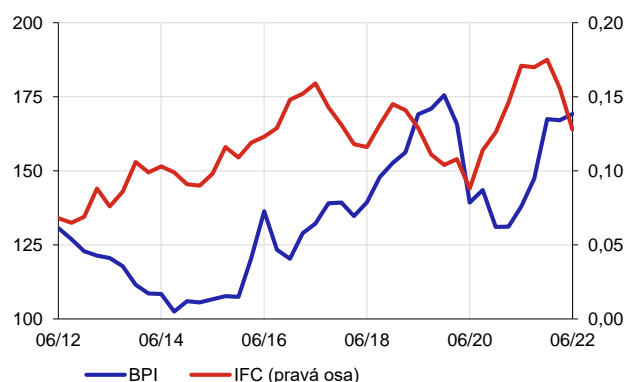
Charakteristiky domácností s hraničním DSTI při poskytnutí spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi (čisté nové úvěry)

		(žadatelé bez nároku na věkovou výjimku, DSTI 43–45 %)					(žadatelé s nárokem na věkovou výjimku, DSTI 48–50 %)								
		2021 Q1	2021 Q2	2021 Q3	2021 Q4	2022 Q1	2022 Q2	2022 Q3	2021 Q1	2021 Q2	2021 Q3	2021 Q4	2022 Q1	2022 Q2	2022 Q3
Čistý měsíční příjem (v tis. Kč)	průměr	62,6	62,4	66,8	73,8	69,2	77,7	81,6	37,3	42,1	42,2	47,5	52,7	57,8	57,5
	medián	51,8	51,9	54,1	55,0	55,9	60,8	66,3	31,7	34,7	34,8	41,4	48,8	51,5	51,2
Výše úvěru (v tis. Kč)	průměr	3,8	3,8	4,0	3,9	3,8	3,5	3,4	3,9	4,1	4,3	4,4	4,3	4,4	4,0
	medián	3,5	3,5	3,5	3,3	3,2	3,0	2,8	3,5	3,8	3,8	4,0	3,8	4,0	3,5
LTV (v %)	průměr	70,0	70,0	70,0	69,0	68,0	62,0	64,0	77,5	80,0	74,0	71,0	71,0	74,0	75,0
	medián	66,9	65,3	64,8	63,6	63,2	59,1	60,1	72,3	71,9	69,2	67,7	67,2	69,1	68,7
DSTI (v %)	průměr	44,2	44,1	44,2	44,2	44,3	44,4	44,4	49,2	49,2	49,3	49,2	49,3	49,4	49,4
	medián	44,2	44,1	44,2	44,2	44,4	44,6	44,6	49,2	49,2	49,3	49,2	49,4	49,5	49,6
DTI (v letech)	průměr	7,3	7,3	7,2	7,1	6,7	6,0	5,7	9,8	9,7	9,6	9,1	8,1	7,5	7,2
	medián	7,6	7,6	7,6	7,5	6,9	6,2	5,8	10,7	10,4	10,2	9,5	8,2	7,7	7,1

Graf IV.1 CB

Indikátory BPI a IFC

(v %; pravá osa: 0 minimum, 1 maximum)

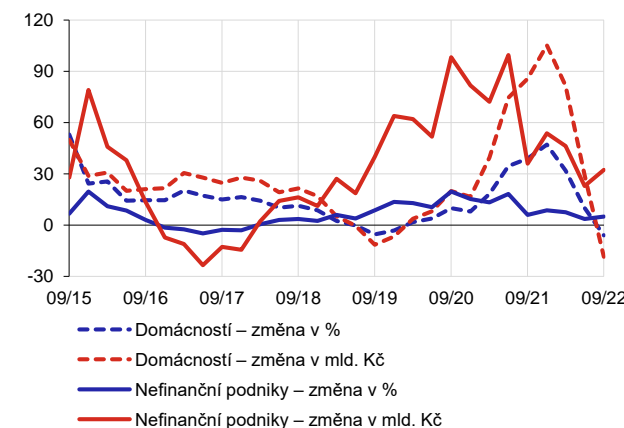

Poznámka: Indikátor BPI vyjadřuje poměr mezi marží ze stavu úvěrů a opravnými položkami na jednotku úvěru. Marže ze stavu úvěrů je dána rozdílem mezi zápůjční klientskou sazbou a depozitní klientskou sazbou.

Graf IV.3 CB

Úvěrové přísliby v soukromém nefinančním sektoru

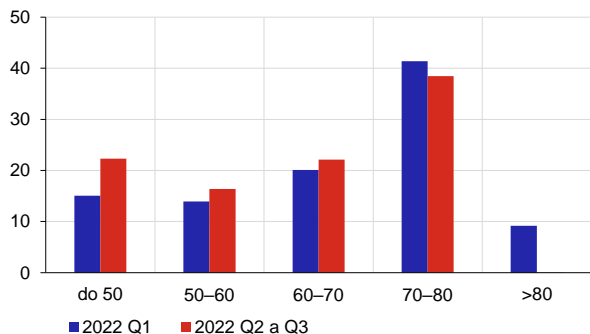
(meziroční změna)

Graf IV.4 CB

Rozdělení nových spotřebitelských úvěrů s hraničním DSTI zajištěných obytnými nemovitostmi podle LTV – bez nároku na věkovou výjimku

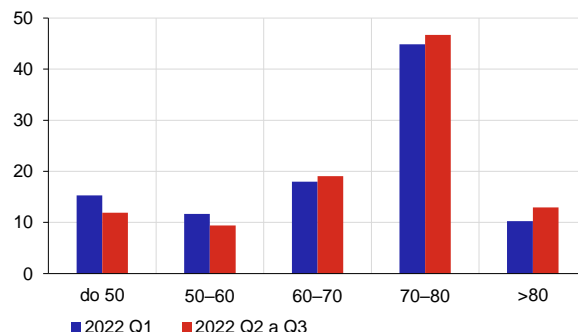
(DSTI 43-45 %; podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: LTV v %)

Graf IV.5 CB

Rozdělení nových spotřebitelských úvěrů s hraničním DSTI zajištěných obytnými nemovitostmi podle LTV – s nárokem na věkovou výjimku

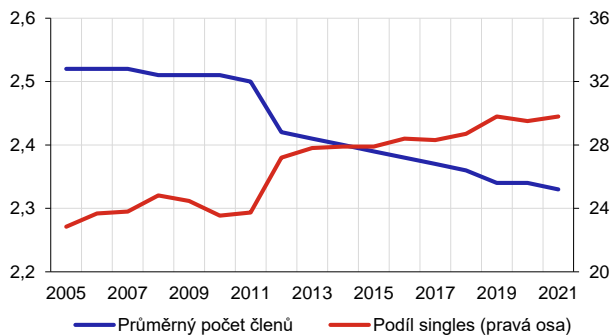
(DSTI 48-50 %; podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: LTV v %)

Graf IV.6 CB

Vybrané demografické charakteristiky domácností

(počet osob; pravá osa: v %)

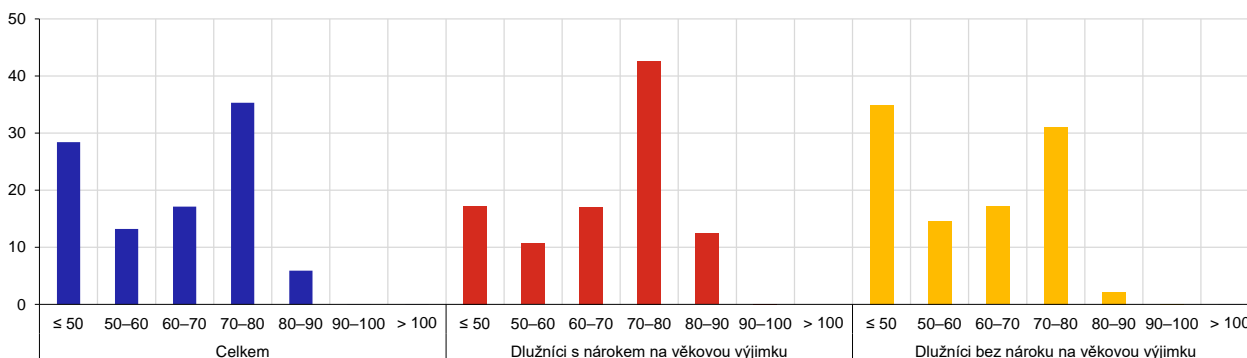

Zdroj: ČSÚ

Graf IV.7 CB

Rozdělení nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi podle LTV

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: LTV v %)

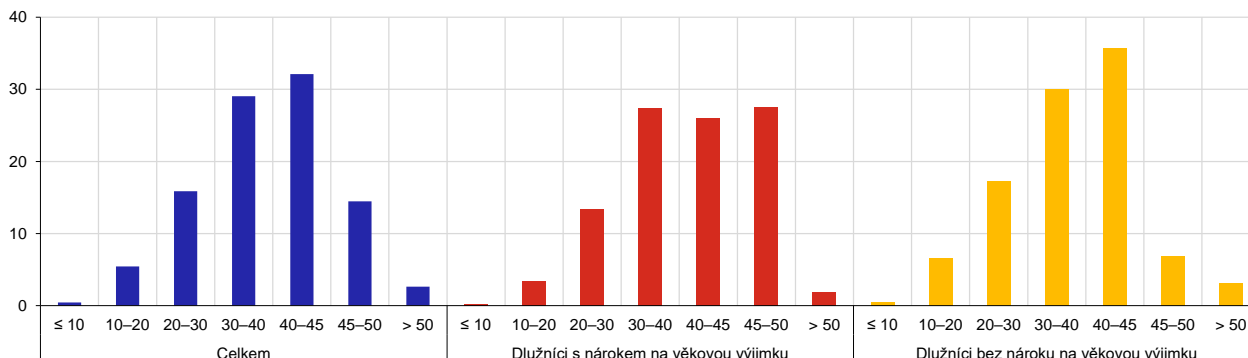

Poznámka: Interval uzavřen zprava. Údaje za období 1. 4. 2022 – 31. 8. 2022.

Graf IV.8 CB

Rozdělení nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi podle DSTI

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: DSTI v %)

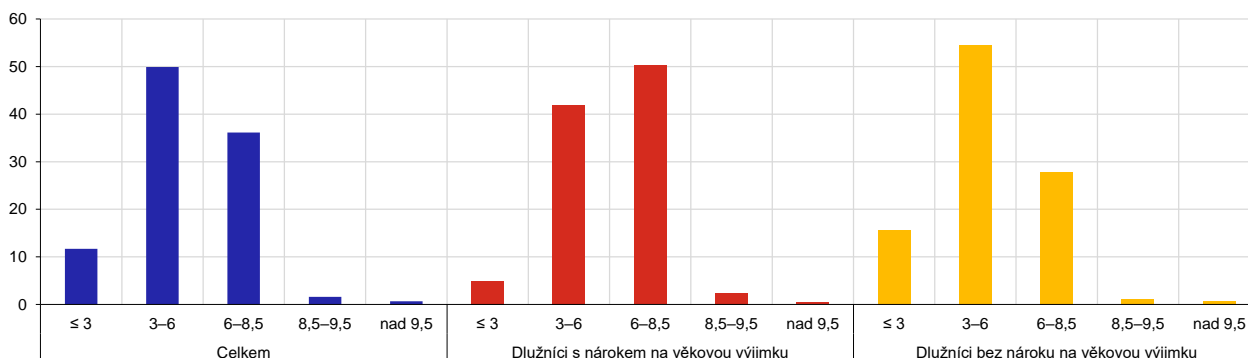

Poznámka: Interval uzavřen zprava. Údaje za období 1. 4. 2022 – 31. 8. 2022.

Graf IV.9 CB

Rozdělení nových spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnými nemovitostmi podle DTI

(podíl úvěrů na poskytnutém objemu v %; osa x: DTI v letech)

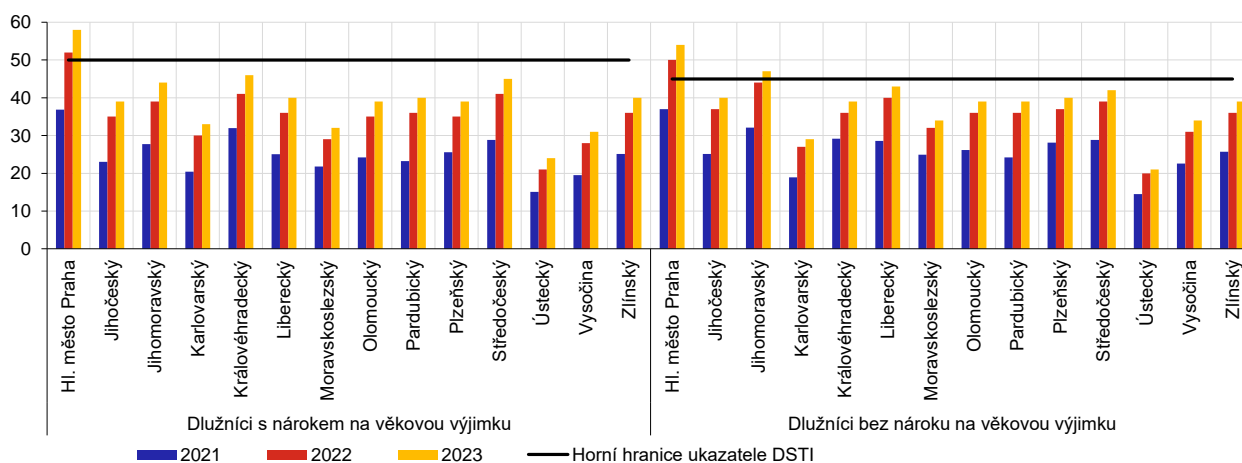

Poznámka: Interval uzavřen zprava. Údaje za období 1. 4. 2022 – 31. 8. 2022.

Graf IV.10 CB

Odhad dostupnosti spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí u žadatele s mediánovým příjmem z pohledu DSTI podle kraje

(v %)

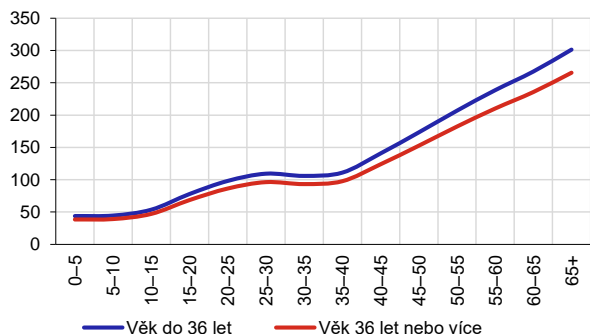

Zdroj: ČSÚ, CenovaMapa.org

Poznámka: Cena nemovitostí je počítána na byt o rozloze 68 m2. Předpokládá se, že ceny nemovitostí, čisté příjmy a úrokové sazby se mění v souladu s makroekonomickou prognózou. Průměrná splatnost úvěrů u žadatelů s nárokem na věkovou výjimku činí 360 měsíců a u žadatelů bez nároku na věkovou výjimku činí 300 měsíců. Čistý příjem domácnosti představuje mediánový příjem domácnosti se dvěma ekonomicky aktivními členy a s předností ve věku od 15 do 70 let. Pro jednočlennou domácnost je dostupnost úvěrů výrazně horší.

Graf IV.11 CB
DSTI a odhadnutá míra selhání

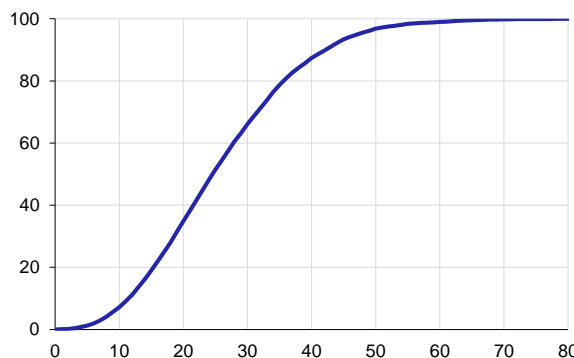
(odhadnutá míra selhání, průměr celého vzorku = 100; osa x: DSTI v %)

Poznámka: Jedná se o spotřebitelské úvěry zajištěné obytnou nemovitostí. Dále pak o modelem odhadnuté hodnoty vyhlazené metodou LOWESS. Věkem se rozumí věk toho žadatele o úvěr, který je relevantní pro uplatnění limitu DSTI dle novely zákona o ČNB. Intervaly zleva uzavřeny, zprava otevřeny.

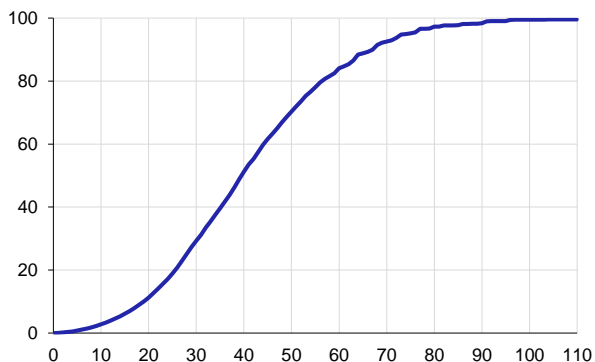
Graf IV.12 CB
Odhad kumulativní distribuce stavu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí podle DSTI

(v % celkového objemu; osa x: DSTI v %)

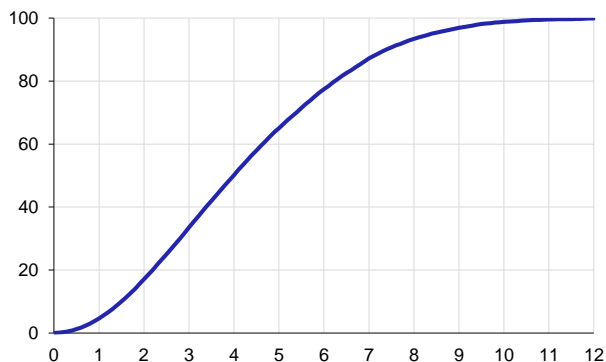
Graf IV.13 CB
Odhad kumulativní distribuce stavu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí podle LTV

(v % celkového objemu; osa x: LTV v %)

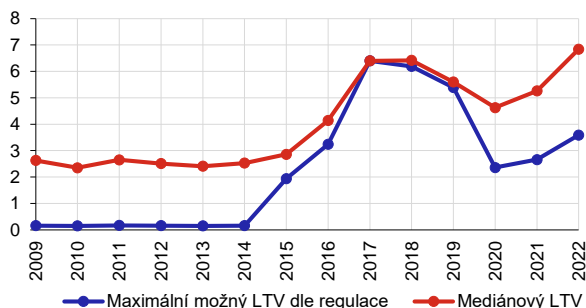
Graf IV.14 CB
Odhad kumulativní distribuce stavu spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí podle DTI

(v % celkového objemu; osa x: DTI v letech)

Graf IV.15 CB
Čas nutný na naspoření na akontaci spotřebitelského úvěru zajištěného obytnou nemovitostí

(v letech)

Poznámka: Jedná se o čas nutný na naspoření na akontaci hypotečního úvěru pro mediánovou domácnost v případě pořízení obytné nemovitosti s průměrnou tržní cenou v daném čase. Předpokládá se, že domácnost uspoří jen to, co jí zbyde po uhrazení nezbytných a některých dalších nákladů a své úspory zhodnocuje stále stejnou mírou. Za konstantní jsou považovány i ostatní fundamentální veličiny po dobu spoření, jako jsou příjmy a výdaje. Hodnoty pro rok 2022 jsou pouze předběžné.

Slovníček pojmů

Basel III: Regulační koncept vydaný Basilejským výborem pro bankovní dohled v roce 2010, který stanovuje standardy pro kapitálovou přiměřenost bank a nově i jejich likviditu. Basel III obecně zavádí přísnější pravidla než jeho předchůdce a vznikl zejména jako reakce na proběhlou finanční krizi.

Debt service-to-income (DSTI): Poměr celkové dluhové služby a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Debt-to-income (DTI): Poměr výše dluhu a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Developerské společnosti – developerské projekty: Společnosti, resp. projekty, jejichž cílem je komplexní výstavba rezidenčních i komerčních nemovitostí. Činnost developerských společností zahrnuje především vytipování vhodného území, zajištění tvorby projektu, získání všech potřebných povolení, vytvoření inženýrských sítí, vlastní výstavbu a prodej nemovitostí. Developerské společnosti často rovněž klientům zprostředkovávají financování nákupu nemovitosti, nezdědka se podílejí na pronajímání či správě nemovitosti po ukončení výstavby (především u komerčních nemovitostí). Vzhledem ke kombinaci stavební činnosti a spekulativních nákupů nemovitostí jsou výsledky developerských společností silně závislé na vývoji cen nemovitostí.

Finanční páka: Viz Pákový poměr.

Fondy kolektivního investování (FKI): FKI zahrnují podílové a investiční fondy, jejichž výhradním předmětem činnosti je kolektivní investování, tzn. shromažďování peněžních prostředků od investorů a jejich investování. FKI se dělí jednak dle typu investorů na fondy určené veřejnosti (kde dominují otevřené podílové fondy) a fondy kvalifikovaných investorů a dle rizika aktiv, do kterých investují, na fondy peněžního trhu, dluhopisové, akciové, smíšené a nemovitostní fondy a fondy fondů. Skupina fondů v některých případech nebývá uváděna separátně, nýbrž je včleněna mezi zbývající skupiny fondů podle typu fondů, do kterých investují.

Hodnocení ESG (ESG skóre, ESG rating): Hodnocení určitého nástroje, subjektu či aktivity s ohledem na aspekty související s životním prostředím (E – environment), společenskou odpovědností (S – social) a principy řízení (G – governance).

Honba za výnosem (Search for yield): Jev, kdy se ekonomické subjekty během období všeobecně nízké výnosnosti aktiv snaží tento fakt kompenzovat tím, že vyhledávají rizikovější investiční příležitosti než obvykle, které s sebou nesou prémii za toto zvýšené riziko. Toto chování může do budoucna zvyšovat rizika pro finanční systém.

Hypoteční úvěr: Úvěr, který je alespoň částečně zajištěn zástavním právem k nemovité věci.

IFRS 9: Účetní standard IFRS 9 Finanční nástroje, jehož finální verze byla představena v červenci 2014 Radou pro mezinárodní účetní standardy (IASB), vstoupil v účinnost 1. ledna 2018 dle nařízení komise (EU) 2016/2067 a nahradil tak do té doby platný standard IAS 39. Standard IFRS 9 stanovuje požadavky na účtování, oceňování, znehodnocení a odúčtování finančních aktiv a finančních závazků a obecné zajišťovací účetnictví. Účetní standard si klade za cíl přinést uživatelům účetních závěrek relevantní informace k posouzení částek, termínů a nejistoty budoucích peněžních toků účetní jednotky.

Institucionální investor: Je a) banka provádějící obchody na vlastní účet s investičními nástroji na kapitálovém trhu, investiční společnost, investiční fond, penzijní společnost a pojišťovna a b) zahraniční osoba oprávněná podnikat ve stejných oborech na území České republiky jako osoby uvedené pod písmenem a).

Kapitálový požadavek: Kapitálový požadavek vyjadřuje, jakým kapitálem má banka disponovat, aby byla kryta všechna bankou podstupovaná rizika.

Kapitálový poměr: Podíl regulačního kapitálu a celkových rizikově vážených aktiv. Kapitálový poměr Tier 1 vyjadřuje podíl kapitálu Tier 1 a celkových rizikově vážených aktiv (viz též Tier 1).

Loan-to-income (LTI): Poměr výše úvěru a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Loan-to-value ratio (LTV): Poměr výše úvěru a hodnoty zajištění.

Loss Given Default (LGD): Ztrátovost ze selhání – jedná se o poměr ztráty z expozice při selhání protistrany k částce dlužné v okamžiku selhání. Lze se také setkat s pojmem míra ztráty při (ze) selhání (též defaultu).

Loan service-to-income (LSTI): Poměr dluhové služby spojené s úvěrem a čistého příjmu žadatele o úvěr.

Makrobezpečnostní politika: Klíčová součást politiky finanční stability. Je zaměřena na stabilitu finančního systému jako celku. Jejím hlavním cílem je přispět k prevenci vzniku systémových rizik.

Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities (MREL): Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky. Dostatek těchto způsobilých pasiv je nutný k tomu, aby byla proveditelná rekapitalizace banky v selhání z vnitřních zdrojů (tzv. bail-in). V případě krize ČNB tato pasiva odepíše nebo zkonvertuje. Dostatečná výše MREL spolu s aplikací vhodné kombinace nástrojů pro řešení krize tak umožňuje vyřešit selhání instituce bez použití veřejných prostředků.

Nabídkové ceny nemovitostí: Ceny nabídek prodeje nemovitostí v realitních kancelářích. Nabídkové ceny by měly být vyšší než ceny převodů nemovitostí. V ČR jsou nabídkové ceny nemovitostí publikovány např. ČSÚ či Institutem regionálních informací (IRI), který publikuje i nabídkové tržní nájemné.

Nebankovní poskytovatelé financování aktiv (NPF): Zahrnují společnosti finančního leasingu, společnosti ostatního úvěrování, které se zabývají poskytováním úvěrů nebo půjček, včetně spotřebitelských úvěrů, úvěrů z kreditních karet a splátkových prodejů, a faktoringové a forfaitingové společnosti.

Nevýkonné úvěry: Úvěr lze označit jako nevýkonný, pokud nastane alespoň jedna z následujících situací: a) dlužník pravděpodobně v plném rozsahu nesplatí své úvěrové závazky, aniž by bylo nutné přistoupit ke krokům, jako je realizace zajištění, b) úvěrový závazek dlužníka je více než 90 dní po splatnosti. Více viz článek 178 nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 575/2013. Dříve úvěry se selháním.

Pákový poměr (leverage ratio): Regulace CRD IV / CRR definuje pákový poměr (leverage ratio) jako kapitál k rizikově neváženým aktivům. Ve finanční ekonomii se často užívá i termín finanční páka (leverage), kde je však kapitál ve jmenovateli tohoto ukazatele (např. aktiva/kapitál, dluh/kapitál). Pokud se konstatuje, že banka má vysokou finanční páku (leverage), je tím obecně myšlena definice ve smyslu ukazatele aktiva/kapitál. Taková banka má však zároveň nízký pákový poměr (leverage ratio).

Penzijní fondy: V českém prostředí jde o transformované a účastnické fondy, které jsou spravovány penzijními společnostmi. Účastnické fondy se dále dělí na povinně konzervativní a ostatní. Povinně konzervativní fondy mají významně omezený okruh aktiv, do kterých mohou investovat.

Pilíř 1: První část směrnice CRD zaměřená na stanovení minimálního kapitálového požadavku všem úvěrovým institucím na krytí úvěrového, tržního a operačního rizika.

Pilíř 2: Druhá část směrnice CRD požadující, aby úvěrová instituce posoudila, zda kapitálový požadavek v rámci Pilíře 1 je dostatečný na pokrytí všech rizik, kterým je vystavena. Tento proces posouzení je přezkoumáván orgánem dohledu v rámci tzv. prověrky SREP. Dohledový orgán má následně možnost aplikovat širokou škálu nástrojů, včetně stanovení dodatečného kapitálového požadavku, například ke krytí rizika koncentrace.

Poměr likvidního krytí (LCR): Požadavek na pokrytí čistého odtoku likvidity na horizontu 30 dní likvidními aktivy. Je vypočítán jako poměr likviditní rezervy a čistého odtoku likvidity.

Prague InterBank Offered Rate (PRIBOR): Referenční hodnota úrokových sazeb na trhu mezibankovních vkladů pro prodej vkladů, přičemž referenční banky kótující PRIBOR musí být významnými účastníky mezibankovního trhu.

Price-to-income (PTI): Ukazatel cenové dostupnosti bydlení vypočtený jako podíl ceny nemovitosti a ročního příjmu domácnosti nebo žadatele o úvěr.

Price-to-rent (PTR): Podíl ceny bytu a ročního nájemného. Ukazatel price-to-rent je převrácenou hodnotou výnosu z nájemného.

Proticyklická kapitálová rezerva: Makrobezpečnostní nástroj, jehož cílem je zvýšit odolnost finančního sektoru vůči cyklickým rizikům spojeným s výkyvy v úvěrové aktivitě.

Realizované ceny nemovitostí: Ceny skutečně realizovaných transakcí na trhu nemovitostí, které by měly být nejbližší skutečným tržním cenám. Od roku 2011 ČSÚ publikuje dva typy dat o realizačních cenách nemovitostí. Historicky starším zdrojem jsou ceny pocházející ze statistik daňových přiznání pro daň z převodu nemovitostí MF ČR, které jsou publikovány ČSÚ. Tato data obsahují časové řady od roku 1998 a jsou dostupná v poměrně podrobném členění (regionální členění, dle rozsahu opotřebení, dle typu nemovitosti). Na druhou stranu zde však nejsou zahrnuty transakce, které nejsou předmětem daně z převodu nemovitostí (tedy především transakce s novými nemovitostmi) a index je publikován se zpožděním minimálně půl roku. Druhým novým zdrojem údajů o realizačních cenách nemovitostí jsou data z šetření ČSÚ v realitních kancelářích. Ta pokrývají i nové nemovitosti, na druhou stranu nejsou dostupná v tak dlouhé časové řadě a v tak podrobném členění.

Refinancování hypotečního úvěru: Proces, v němž hypoteční dlužník přijme nový hypoteční úvěr u jiného subjektu, než u kterého měl úvěr do té doby, a z něj splatí svůj původní hypoteční úvěr. Stává se tak dlužníkem jiného subjektu, zpravidla však za výhodnějších podmínek. Tento postup je obvykle možný pouze na konci období fixace původního úvěru.

Refixace hypotečního úvěru: Proces, v němž na konci období fixace hypotečního úvěru dlužník zvolí délku nového období fixace a vyjedná s věřitelským subjektem nové podmínky pro toto období. Osoba věřitele se v tomto případě nemění.

Return on Assets (RoA): Ukazatel rentability celkových aktiv, který se počítá jako poměr zisku před zdaněním a úroky a aktiv podniku.

Riziková prémie: Rizikovou prémie investor požaduje u investic do riskantnějších finančních investic.

Rozdělení bank podle bilanční sumy: V některých grafech a tabulkách ZFS je použito třídění podle skupin bank, které je založeno na velikosti bilanční sumy. Rozdělení bank do skupin je revidováno vždy na začátku každého kalendářního roku. V letech 2007 a 2008 byly za velké banky považovány banky s bilanční sumou nad 150 mld. Kč, za střední banky s bilanční sumou mezi 50 a 150 mld. Kč a za malé banky s bilanční sumou nižší než 50 mld. Kč. Od roku 2009 došlo ke zvýšení objemu bilanční sumy potřebné pro zařazení do skupiny velkých bank na 200 mld. Kč, střední banky byly v rozmezí 50 až 200 mld. Kč, hraniční hodnoty pro malé banky se nezměnily. Rozdělení bank podle bilanční sumy je od roku 2012 následující: velké banky s bilanční sumou nad 250 mld. Kč, střední banky s bilanční sumou 50 až 250 mld. Kč a malé banky s bilanční sumou nižší než 50 mld. Kč.

Selhání: Událost selhání dlužníka je definovaná jako porušení platební morálky dlužníka. V regulační terminologii (nařízení (EU) 575/2013) se obvykle používá pojem selhání dlužníka pro situaci, kdy je pravděpodobné, že nesplátí své závazky řádně a včas, aniž by věřitel přistoupil k uspokojení pohledávky ze zajištění, nebo alespoň jedna splátka (jejíž výše je věřitelem považována za významnou) je po splatnosti déle než 90 dnů.

Svrchované riziko (sovereign risk): Jedná se o riziko selhání vlády, při němž vláda není schopná dostát svým závazkům, čímž dojde ke státnímu bankrotu či restrukturalizaci vládního dluhu.

Systémové riziko: Riziko kolapsu celého finančního systému nebo trhu.

Šetření o vývoji úvěrových podmínek (ŠVÚP): Šetření monitorující vývoj trhu bankovního úvěrování nefinančních podniků a domácností v ČR. Pilotní kolo proběhlo v prvním čtvrtletí roku 2012. Cílem šetření je získat kvalitativní informace ohledně aktuálního vnímání situace na nabídkové i poptávkové straně úvěrového trhu.

Tier 1: Nejvyšší a u bank v ČR současně nejvýznamnější část regulačního kapitálu. Dominantními složkami Tier 1 jsou základní kapitál, nerozdělený zisk a povinné rezervní fondy.

Tržní likvidita: Míra schopnosti účastníků trhu realizovat finanční transakce s aktivy daného objemu bez toho, že by způsobili výraznou změnu v jejich cenách.

Ukazatel čistého stabilního financování (NSFR): Strukturální požadavek na likviditu sledovaný na horizontu jednoho roku. Je definován jako poměrový ukazatel dostupných zdrojů stabilního financování a požadavků na stabilní financování.

Úroková marže: Představuje rozdíl mezi úrokem, kterým banka úročí úvěry, a úrokem, kterým úročí vklady.

Úrokové rozpětí: Též úrokový diferenciál, rozpětí mezi úrokovou sazbou určitého kontraktu (vkladu, cenného papíru) a referenční úrokovou sazbou.

Úvěr na bydlení: Spotřebitelský úvěr a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci, b) účelově určený k 1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu, 4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím, 5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápůjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo 6. splacení úvěru, peněžité zápůjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6, nebo c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.

Úvěr na spotřebu: Úvěr sloužící k financování spotřeby domácností. Zahrnuje rovněž kontokorentní a debetní zůstatky na bankovních účtech a úvěry z kreditních karet.

Úvěrový potenciál kapitálového přebytku: Poskytuje informaci o potenciálním objemu nově poskytnutých úvěrů, jejichž rizika by byla kryta kapitálem nad rámec Pilíře 1, Pilíře 2 a kapitálových rezerv.

Úvěrový potenciál kapitálových rezerv: Poskytuje informaci o potenciálním objemu nově poskytnutých úvěrů, jejichž rizika by byla kryta kombinovanou kapitálovou rezervou.

VIX: Index očekávané 30denní volatility amerických akcií (index S&P 500) odvozený z tržních cen opcí obchodovaných na Chicago Board Options Exchange. Vyšší hodnota představuje vyšší očekávanou volatilitu akciového indexu, a tedy vyšší nejistotu na trhu.

Výstupní práh: Výstupní práh stanovuje spodní hranici agregátních rizikově vážených expozic pro banky využívající přístup IRB, který odpovídá 72,5 % objemu agregátních rizikově vážených expozic stanovených dle přístupu STA. Dle stávajících předpokladů by měl být výstupní práh implementován postupně od ledna 2023 do ledna 2028, přičemž by se měl každoročně zvyšovat, z 50 % až na cílových 72,5 %.

Seznam zkratek

AEs	advanced economies (rozvinuté ekonomiky)	EIB	European Investment Bank (Evropská investiční banka)
b. b.	bazický bod	EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění)
BEA	Bureau of economic analysis (U.S. Department of commerce)	EK	Evropská komise
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision (Bazilejský výbor pro bankovní dohled)	EL	expected loss (očekávaná ztráta)
BIS	Bank for International Settlements (Banka pro mezinárodní platby)	EMs	emerging market economies (rozvojové a rozvíjející se ekonomiky)
BRKI	Bankovní registr klientských informací provozovaný Czech Banking Credit Bureau, a.s.	EMIR	Nařízení o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů
CB	chartbook	EMU	Evropská měnová unie
CBCB	Czech Banking Credit Bureau	ESA	Joint Committee of European Supervisory Authorities (Společný výbor evropských orgánů dohledu)
CCyB	Countercyclical capital buffer (proticyklická kapitálová rezerva)	ESFS	European System of Financial Supervision (Evropský systém finančního dohledu)
CCoB	Capital conservation buffer (bezpečnostní kapitálová rezerva)	ESMA	European Securities and Markets Authority (Evropský orgán pro cenné papíry a trhy)
CDS	credit default swap (swap úvěrového selhání)	ESRB	European Systemic Risk Board (Evropská rada pro systémové riziko)
CEE	Region střední a východní Evropy (Central and Eastern Europe)	EU	Evropská unie
CET1	Common Equity Tier 1	EUR	euro
CF	Consensus Forecast	EURIBOR	Euro interbank offered rate (referenční úroková sazba mezibankovního trhu)
CISS	Composite indicator of systemic risk (kompozitní indikátor systémového rizika)	Fed	Federal Reserve System (Federální rezervní systém)
CLO	Collateralized Loan Obligation	FI	finanční instituce
CMU	cizoměnové úvěry	FINREP	Financial Reporting
CNCB	Czech Non-Banking Credit Bureau	FO	fyzická osoba
COREP	Common Reporting Framework	G20	Group of Twenty
CP	cenné papíry	GFSR	Global Financial Stability Report
CPI	Consumer price index (index spotřebitelských cen)	G-SII	Global systemically important institutions (globální systémově významné instituce)
CRD	Capital Requirements Directive (směrnice o kapitálových požadavcích)	H	poletí
CRR	Capital Requirements Regulation (nařízení o kapitálových požadavcích)	HDD	hrubý disponibilní důchod
CSDB	Centralised Securities Database	HDP	hrubý domácí produkt
CZK	česká koruna	HND	hrubý národní důchod
ČEB	Česká exportní banka	HPH	hrubá přidaná hodnota
ČNB	Česká národní banka	HZL	hypoteční zástavní listy
ČR	Česká republika	I	investice
ČSOB	Československá obchodní banka	IAS	International Accounting Standards (mezinárodní účetní standardy)
ČSÚ	Český statistický úřad	IFC	Indikátor finančního cyklu
DSCR	debt service coverage ratio (ukazatel krytí dluhu)	IFRS	International Financial Reporting Standards (mezinárodní standardy účetního výkaznictví)
DSTI	debt service-to-income (poměr celkové dluhové služby a čistého příjmu žadatele o úvěr)	ILO	International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
DTI	debt-to-income (poměr výše dluhu a čistého příjmu žadatele o úvěr)	IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (Mezivládní panel pro změnu klimatu)
EA	eurozóna	IPFS	investiční a penzijní fondy a společnosti
EAD	exposure at default	IRB	internal rating based approach, přístup v rámci konceptu Basel II pro kapitálovou přiměřenost bank
EBA	European Banking Authority (Evropský orgán pro bankovníctví)	IRI	Institut regionálních informací, s.r.o.
ECB	Evropská centrální banka		
ECL	Expected Credit Loss (očekávané úvěrové ztráty)		
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost		

IRS	interest rate swap	OFZ	ostatní finanční zprostředkovatelé
IT	informační technologie	OP	opravná položka
ISR	Indikátor svrchaného rizika	OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
J-SVI	jiné systémově významné instituce	p. b.	procentní bod
Kč	česká koruna	PD	Probability of default (pravděpodobnost selhání)
KSR	kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika	PMI	Purchasing Managers' Index (index nákupních manažerů)
LCR	Liquidity coverage ratio (poměr likvidního krytí)	PRIBOR	Prague interbank offered rate (referenční úroková sazba mezibankovního trhu)
LGD	Loss given default (ztrátovost ze selhání)	PS	penzijní společnost
LAA	složka pro absorpci ztrát	PT	peněžní trh
LR	likvidní rezerva	PTI	Price-to-income (podíl ceny bytu a roční mzdy)
LSTI	Loan service-to-income (poměr dluhové služby spojené s úvěrem a čistého příjmu žadatele o úvěr)	Q	čtvrtletí
LTI	Loan-to-income (poměr výše úvěru a čistého příjmu žadatele o úvěr)	RCA	složka pro rekapitalizaci
LTV	Loan-to-value ratio (poměr výše úvěru a hodnoty zajištění)	RLA	rychle likvidní aktiva
M	měsíc	RoA	Return on assets (rentabilita aktiv)
MF ČR	Ministerstvo financí ČR	RPN	Research and Policy Notes
MMF (IMF)	Mezinárodní měnový fond	S&P	Standard & Poor's
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu	Sb.	sbírka
MPÚ	Moravský peněžní ústav	SCR	Solvency Capital Requirement (solventnostní kapitálový požadavek)
MREL	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky)	SD	státní dluhopisy
MREL _{TREA}	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities-total risk exposure amount (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky vyjádřený v rizikově vážených expozicích)	SME	small and medium enterprises (malé a střední podniky)
MREL _{TEM}	Minimum requirement for own funds and eligible liabilities-total exposure measure (minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky vyjádřený v celkových expozicích)	SOLUS	Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům, z.s.p.o.
MSCI	Morgan Stanley Capital International	STA	standardizovaný přístup k řízení úvěrového rizika
mzr.	meziroční, meziročně	SVA	stock flow adjustments
MZTS	makrozátěžový test solventnosti	SZP	sociální a zdravotní pojištění
NACE	klasifikace ekonomických činností	T	týden
NBER	The National Bureau of Economic Research	TEM	viz MREL _{TEM}
NFC	non-financial corporation (nefinanční podnik)	TF	transformované fondy
NISD	neziskové instituce sloužící domácnostem	TLTRO	Targeted long-term refinancing operations (cílené dlouhodobé refinanční operace)
NPFA	nebankovní poskytovatelé financování aktiv	TR	technické rezervy
NPL	non-performing loans (nevýkonné úvěry)	TREA	viz MREL _{TREA}
NRB	Národní rozvojová banka	TSCR	Celkový kapitálový požadavek procesu přezkumu a vyhodnocení
NRKI	Nebankovní registr clientských informací provozovaný Czech Non-Banking Credit Bureau, z.s.p.o.	TTC	Through the cycle (přístup bez vlivu ekonomického cyklu)
NSFR	Net stable funding ratio (poměr čistého stabilního financování)	ÚI	úvěrová instituce
O-SII	Other systemically important institutions (jiné systémově významné instituce)	UL	Unit Linked Insurance (životní pojištění vázané na hodnotu investičního indexu nebo fondu)
OCI	ostatní úplný výsledek hospodaření	V	výstavba
OCR	celkový kapitálový požadavek	VIX	volatility index
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)	WGI	Worldwide governance indicators
		WP	Working Paper
		Y	rok
		ZoI	Zpráva o inflaci
		ZoMP	Zpráva o měnové politice
		ZFS	Zpráva o finanční stabilitě
		Z/Z	Zisk/ztráta

Mezinárodní zkratky zemí

AT	Rakousko	IZ	Izrael
AU	Austrálie	JP	Japonsko
BE	Belgie	KR	Jižní Korea
BG	Bulharsko	KZ	Kazachstán
BR	Brazílie	LT	Litva
CA	Kanada	LU	Lucembursko
CL	Chile	LV	Lotyšsko
CN	Čína	MT	Malta
CY	Kypr	MX	Mexiko
CZ	Česko	MY	Malajsie
DE	Německo	NG	Nigérie
DK	Dánsko	NL	Nizozemsko
EA	eurozóna	NO	Norsko
EE	Estonsko	NZ	Nový Zéland
ES	Španělsko	PL	Polsko
FI	Finsko	PT	Portugalsko
FR	Francie	RO	Rumunsko
GR	Řecko	RU	Rusko
HK	Hongkong	SE	Švédsko
HR	Chorvatsko	SI	Slovinsko
HU	Maďarsko	SK	Slovensko
CH	Švýcarsko	TH	Thajsko
ID	Indonésie	TR	Turecko
IE	Irsko	UK	Velká Británie
IN	Indie	US	Spojené státy
IS	Island	ZA	Jihoafrická republika
IT	Itálie		

Přehled vybraných indikátorů

TABULKA INDIKÁTORŮ – ČÁST 1

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
							I	II	III
Makroekonomické prostředí									
MP.1	Růst reálného HDP (meziročně, v %)	2,5	5,2	3,2	3,0	-5,5	3,5	4,9	3,6
MP.2	Růst spotřebitelských cen (přírůstek průměrného ročního indexu, v %)	0,7	2,5	2,1	2,8	3,2	3,8	6,1	9,4
MP.3	Saldo vládního sektoru / HDP (v %)	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,9		12,7
MP.4	Dluh vládního sektoru / HDP (v %)	36,6	34,2	32,1	30,1	37,7	41,9		
MP.5	Obchodní bilance / HDP (v %)	5,4	5,1	3,7	4,1	4,9	1,2	0,5	-1,0
MP.6	Zahraniční dluh v % zahraničních aktiv bankovního sektoru	120,3	114,0	113,8	108,7	103,2	102,3	104,5	104,4
MP.7	Běžný účet platební bilance / HDP (v %)	1,8	1,5	0,4	0,3	2,0	-0,8	-0,9	-2,7
MP.8	Měnověpolitická 2T repo sazba (konec období, v %)	0,05	0,50	1,75	2,00	0,25	3,75	4,50	7,00
Nefinanční podniky									
NP.1	Rentabilita kapitálu (v %)	11,3	10,7	9,8	10,4	7,2	10,5		
NP.2	Zadluženost (v % celkových pasiv)	50,2	49,7	49,3	48,4	46,2	42,0	40,6	39,0
NP.3	Úvěrová zadluženost (v % HDP)	50,0	50,3	53,1	48,2	49,9	47,4	46,7	46,2
NP.4	– úvěry od bank v ČR (v % HDP)	20,3	20,0	20,0	19,3	19,7	19,5	19,5	19,0
NP.5	– úvěry od nebankovních zprostředkovatelů v ČR (v % HDP)	4,4	4,5	4,5	4,3	4,4	4,1	4,0	4,2
NP.6	– ostatní (včetně financování ze zahraničí, v % HDP)	25,3	25,8	28,6	24,5	25,7	23,8	23,1	23,0
NP.7	Úrokové krytí ((zisk před zdaněním + placené úroky) / placené úroky, v %)	22,1	26,8	25,2	15,0	16,6	18,4	17,4	15,9
NP.8	12M míra selhání bankovních úvěrů (v %)	1,1	1,2	1,0	1,9	1,1	1,0	1,4	1,8
Domácnosti (včetně živnostníků a NISD)									
D.1	Celková zadluženost k hrubým disponibilním příjmům (v %)	58,6	58,8	59,1	58,8	60,7	62,1	62,1	61,0
D.2	Celková zadluženost k finančním aktivům (v %)	25,9	26,3	24,6	24,2	23,2	24,2	24,3	24,3
D.3	Čistá finanční aktiva (v % HDP)	83,9	80,8	90,5	92,2	105,3	102,4	101,2	99,4
D.4	Dluh k HDP (v %)	30,9	31,2	31,6	31,3	33,6	34,6	34,4	33,7
D.5	– úvěry od bank v ČR obyvatelstvu (v % HDP)	27,7	28,1	28,7	28,5	30,9	31,9	31,7	31,2
D.6	– úvěry od nebankovních zprostředkovatelů v ČR obyvatelstvu (v % HDP)	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0
D.7	– úvěry od bank v ČR živnostníkům (v % HDP)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
D.8	– úvěry od NPFA v ČR živnostníkům (v % HDP)	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
D.9	– ostatní (včetně financování ze zahraničí, v % HDP)	1,1	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
D.10	Podíl čistých placených úroků na hrubém disponibilním důchodu (v %)	2,6	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
D.11	12M míra selhání (v %, bez živnostníků)	2,2	1,8	1,5	1,3	1,0	0,8	0,8	
Finanční trhy									
FT.1	3M PRIBOR (průměr za období, v %)	0,3	0,4	1,3	2,1	0,9	1,1	4,6	6,0
FT.2	1Y PRIBOR (průměr za období, v %)	0,5	0,6	1,5	2,2	0,9	1,4	4,8	6,4
FT.3	10Y výnos státního dluhopisu (průměr za období, v %)	0,4	1,0	2,0	1,5	1,1	1,9	3,2	4,6
FT.4	Měnový kurz CZK/EUR (průměr za období)	27,0	26,3	25,6	25,7	26,5	25,6	24,6	24,6
FT.5	Změna akciového indexu PX (meziročně v %, konec období)	-3,6	17,0	-8,5	9,8	-5,2	38,8	25,4	8,6
Trh nemovitostí									
TN.1	Změna realizovaných cen rezidenčních nemovitostí (meziročně v %, konec období)	11,0	8,4	9,8	8,9	9,0	25,8	24,5	23,1
TN.2	Změna realizovaných cen bytů (meziročně v %, konec období)	15,1	11,6	6,5	10,8	16,4	18,8	16,3	16,2
TN.3	Poměr cena bytu / průměrná roční mzda	9,8	10,3	10,1	10,4	11,6	13,1	13,3	13,3
TN.4	Poměr cena bytu / roční nájemné (dle IRI)	26,9	27,8	26,1	25,9	31,3	37,3	38,0	36,9
Finanční sektor									
FS.1	Podíl aktiv finančního sektoru na HDP (v %)	160,3	175,4	173,0	181,5	178,6	177,3	189,1	186,6
FS.2	Podíl jednotlivých segmentů na aktivech finančního sektoru (v %)								
FS.3	banky	77,4	78,7	78,7	78,4	78,6	78,2	79,7	80,0
FS.4	družstevní záložny	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
FS.5	pojišťovny	6,4	5,7	5,6	5,1	4,9	4,8	4,4	4,1
FS.6	penzijní společnosti a fondy	5,2	5,0	5,1	5,3	5,4	5,3	4,9	4,8
FS.7	investiční fondy	5,3	5,4	5,5	6,3	6,7	7,4	7,2	7,2
FS.8	nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv	5,0	4,6	4,6	4,6	4,1	3,9	3,5	3,6
FS.9	obchodníci s cennými papíry	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Nebankovní finanční instituce									
NI.1	Podíl na aktivech finančního sektoru (v %)	22,0	20,9	20,9	21,3	21,1	21,4	20,0	19,7
Pojišťovny									
NI.2	Předepsané pojistné / HDP (v %)	3,1	3,0	2,9	2,9	3,0	2,9	3,0	3,0
NI.3	Poměr použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku (v %)	238,1	230,0	243,6	202,4	251,3	230,5	220,6	213,6
NI.4	Změna výše finančních investic pojišťoven (meziročně v %)	0,9	4,2	1,4	-6,7	0,6	4,0	-0,5	-7,9
NI.5	Rentabilita kapitálu pojišťoven (v %)	15,7	14,7	15,8	24,1	18,4	36,6	38,4	25,5
NI.6	Náklady na pojistná plnění / čisté technické rezervy (životní, v %)	15,1	14,4	15,3	16,6	14,2	14,4	15,7	17,2
NI.7	Náklady na pojistná plnění / čisté technické rezervy (neživotní, v %)	58,1	59,4	57,8	62,7	58,4	55,1	55,5	56,2
Penzijní společnosti a fondy penzijních společností									
NI.8	Změna aktiv fondů spravovaných penzijními společnostmi (v %)	7,8	10,8	5,6	8,0	6,8	6,0	13,8	0,4
NI.9	Nominální míra zhodnocování majetku fondy penzijních společností	0,3	3,6	-1,7	0,9	0,3	-0,4	12,5	-1,5
Investiční fondy									
NI.10	Růst čistých aktiv (= vlastního kapitálu; meziročně v %)	17,7	20,9	6,4	21,5	10,6	23,7	20,8	15,4
Nebankovní poskytovatelé financování aktiv									
NI.11	Růst půjček nebankovních poskytovatelů financování aktiv (v %)								
NI.12	celkem	8,9	8,2	4,7	4,3	-2,3	0,9	1,8	5,3
NI.13	domácnosti	7,0	0,7	-1,6	-1,2	-9,1	-2,0	-1,6	0,0
NI.14	nefinanční podniky	10,1	10,0	6,3	2,6	0,0	1,4	1,3	5,6

TABULKA INDIKÁTORŮ – ČÁST 2

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 I	2022 II	III
Bankovní sektor									
BS.1	Podíl aktiv bank na HDP (v %)	123,0	135,7	133,5	129,6	139,0	139,3	150,1	149,8
BS.2	Struktura aktiv (v %, konec období)								
BS.3	úvěry u centrální banky	21,5	32,8	31,8	32,0	29,0	27,6	31,0	29,1
BS.4	mezibankovní úvěry	3,7	3,6	3,4	2,9	2,8	2,3	3,4	4,3
BS.5	klientské úvěry	50,6	45,2	46,5	46,8	46,1	46,5	42,4	42,5
BS.6	držené dluhopisy	18,4	13,7	13,7	13,0	16,1	17,6	17,2	17,3
BS.7	– státní dluhopisy	11,5	7,9	8,2	7,6	11,0	12,3	12,0	12,3
BS.8	– české státní dluhopisy	10,0	7,0	7,4	6,9	10,3	11,8	11,7	11,9
BS.9	ostatní	5,8	4,8	4,7	5,4	5,9	6,0	6,0	6,8
BS.10	Struktura pasiv (v %, konec období)								
BS.11	závazky vůči centrální bance	0,2	0,3	0,2	0,1	0,5	0,5	0,4	0,4
BS.12	mezibankovní vklady	10,1	16,0	15,0	12,7	8,0	7,7	9,5	11,5
BS.13	klientské vklady	65,4	61,5	63,0	64,5	66,7	66,4	67,1	67,6
BS.14	emitované dluhopisy	11,4	11,0	10,7	11,2	12,5	12,7	11,0	8,1
BS.15	ostatní	12,9	11,2	11,0	11,6	12,4	12,7	12,0	12,3
BS.16	Podíl klientských úvěrů na klientských vkladech (v %)	77,3	73,5	73,8	72,5	69,2	70,1	63,2	62,8
BS.17	Sektorové rozložení úvěrů na úvěrech celkem (v %)								
BS.18	nefinanční podniky	33,1	33,1	32,7	32,5	30,2	30,9	31,1	30,8
BS.19	obyvatelstvo	45,1	46,6	46,9	47,8	47,7	50,6	50,6	50,6
BS.20	živnostníci	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
BS.21	ostatní (včetně nerezidentů)	20,6	19,0	19,1	18,4	20,9	17,2	17,0	17,4
BS.22	Růst úvěrů (v %, konec období, mezíročně):								
BS.23	celkem	6,0	4,6	7,2	4,4	4,2	7,0	4,4	6,9
BS.24	nefinanční podniky	5,9	4,8	5,7	3,7	0,3	5,8	7,6	7,7
BS.25	– činnosti v oblasti nemovitostí (NACE L)	12,1	-1,7	5,2	7,5	4,8	0,9	0,1	7,9
BS.26	obyvatelstvo	7,7	8,0	7,9	6,4	6,9	10,5	10,9	8,8
BS.27	– na bydlení	8,4	9,0	8,5	6,7	8,0	11,1	11,1	8,8
BS.28	– na spotřebu	4,5	4,1	6,4	7,2	0,8	6,5	8,9	7,0
BS.29	živnostníci	4,4	10,1	5,6	8,1	2,2	1,3	1,3	-0,7
BS.30	Podíl nevýkonných úvěrů na úvěrech (v %):								
BS.31	celkem	4,8	4,0	3,3	2,5	2,7	2,4	2,3	2,1
BS.32	nefinanční podniky	5,2	4,2	3,6	3,2	4,2	3,8	3,7	3,5
BS.33	obyvatelstvo	3,2	2,5	2,1	1,6	1,7	1,4	1,3	1,2
BS.34	– na bydlení	2,0	1,8	1,5	1,2	1,1	0,9	0,8	0,8
BS.35	– na spotřebu	8,9	6,0	5,1	4,0	5,1	4,7	4,3	4,0
BS.36	živnostníci	8,6	6,7	5,0	4,3	6,1	6,4	6,0	5,5
BS.37	Krytí nevýkonných úvěrů opravnými položkami (v %)	57,2	54,8	58,2	57,8	52,0	53,8	52,5	53,3
BS.38	Kapitálová přiměřenost (v %)	18,5	19,3	19,7	21,3	24,4	23,5	22,5	21,6
BS.39	Kapitálová přiměřenost Tier 1 (%)	17,9	18,7	19,1	20,8	23,7	22,8	21,8	20,9
BS.40	Finanční páka (leverage, aktiva jako násobek Tier 1 kapitálu)	13,9	15,2	15,1	14,3	13,0	13,7	15,7	16,2
BS.41	Pákový poměr (leverage ratio, Tier 1 kapitál / celkové expozice)	7,1	6,6	6,6	7,0	7,7	7,3	6,3	6,1
BS.42	Rentabilita aktiv (v %)	1,3	1,1	1,1	1,2	0,6	0,8	0,9	1,0
BS.43	Rentabilita kapitálu Tier 1 (v %)	17,8	17,0	17,5	18,1	8,2	11,3	15,8	18,2
BS.44	Rychle likvidní aktiva na celkových aktivech (v %)	34,4	42,0	41,2	40,7	41,2	40,9	44,3	43,1
BS.45	Rychle likvidní aktiva na vkladech klientů (v %)	52,1	68,0	65,1	62,8	61,5	61,7	66,0	63,9
BS.46	Čistá externí pozice bankovního sektoru (v % HDP)	-7,8	-21,4	-20,2	-18,2	-15,8	-16,8	-18,0	-15,3
BS.47	Zahraniční dluh bankovního sektoru na bilanční sumě bankovního sektoru (%)	19,1	26,1	25,0	23,3	20,6	20,9	20,9	20,5

DODATEČNÉ INFORMACE K INDIKÁTORŮM

Z důvodu revize dat nemusí být některé historické hodnoty ukazatelů srovnatelné s hodnotami uvedenými v předchozích publikacích. Rovněž nemusí hodnoty v tabulce souhlasit s hodnotami v textu této ZFS vzhledem k odlišnému datu aktualizace. Chybějící hodnoty nebyly v době vytváření tabulky dostupné.

MP.6	Celková zahraniční zadluženost v procentech zahraničních aktiv v držení MFI a ČNB.
TN.1	Ceny nemovitostí vycházejí z House price indexu, pramen ČSÚ.
TN.2	Ceny bytů vycházejí z dat Společnost pro cenové mapy, s.r.o., velikost bytu 68 m ² .
FS.7	V roce 2013 byl přijat zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, který zavedl pojem investiční fondy. Investiční fondy zahrnují fondy kolektivního investování a fondy kvalifikovaných investorů.
BS.25	Činnosti v oblasti nemovitostí (NACE L) zahrnují především činnosti pronájemců, agentů nebo makléřů v oblastech prodeje nebo nákupu nemovitostí, pronájem nemovitostí a poskytování ostatních služeb v souvislosti s nemovitostmi.
BS.37	Do výpočtu nebyly zahrnuty úvěry České exportní banky a Národní rozvojové banky.
BS.44–45	Aktiva, která jsou pohotově k dispozici ke krytí závazků. Zahrnují pokladní hotovost a pohledávky vůči centrálním bankám, pohledávky vůči úvěrovým institucím a ostatním klientům splatné na požádání a dluhopisy vydané centrálními bankami a vládními institucemi.
NI.2–7	Indikátory zahrnují tuzemské pojišťovny (kromě EGAP) a pobočky zahraničních pojišťoven.
NI.2	Předepsané pojistné zahrnuje celkové hrubé pojistné předepsané za 12 měsíců domácími pojišťovnami včetně poboček zahraničních pojišťoven (bez pojišťovny EGAP).
NI.9	Změna aktiv penzijních fondů očištěná o přijaté a vyplacené prostředky.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
www.cnb.cz

ISSN 2788-1210 (Print)
ISSN 2788-1229 (Online)